

RECHTSGELEERDHEID (LAW)

TILBURG LAW SCHOOL

TILBURG UNIVERSITY

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0659

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

I. RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDINGEN FISCAAL RECHT EN RECHTSGELEERDHEID EN DE MASTEROPLEIDINGEN FISCAAL RECHT, ONDERNEMINGSRECHT EN RECHTSGELEERDHEID VAN TILBURG UNIVERSITY	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN.....	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	6
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	6
WERKWIJZE VAN HET PANEL	7
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	11
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	19
II. REPORT ON THE BACHELOR'S PROGRAMME GLOBAL LAW AND THE MASTER'S PROGRAMMES INTERNATIONAL BUSINESS LAW, INTERNATIONAL BUSINESS TAXATION, INTERNATIONAL AND EUROPEAN LAW, LABOUR LAW AND EMPLOYMENT RELATIONS, AND LAW AND TECHNOLOGY OF TILBURG UNIVERSITY	55
ADMINISTRATIVE DATA REGARDING THE PROGRAMMES.....	55
ADMINISTRATIVE DATA REGARDING THE INSTITUTION	56
COMPOSITION OF THE ASSESSMENT PANEL	57
WORKING METHOD OF THE ASSESSMENT PANEL	57
SUMMARY JUDGEMENT.....	61
DESCRIPTION OF THE STANDARDS FROM THE ASSESSMENT FRAMEWORK FOR LIMITED PROGRAMME ASSESSMENTS.....	68
BIJLAGEN/APPENDICES	109
BIJLAGE 1A: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN.....	111
APPENDIX 1B: CURRICULA VITAE OF THE MEMBERS OF THE ASSESSMENT PANEL	114
BIJLAGE 2A: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	116
APPENDIX 2B: DOMAIN-SPECIFIC FRAMEWORK OF REFERENCE	123
BIJLAGE 3A: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	130
BIJLAGE 4A: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S	143
BIJLAGE 6A: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	164
APPENDIX 6B: THESES AND DOCUMENTS STUDIED BY THE PANEL.....	166

Dit rapport is vastgesteld op 10-7-2018

I. RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDINGEN FISCAAL RECHT EN RECHTSGELEERDHEID EN DE MASTEROPLEIDINGEN FISCAAL RECHT, ONDERNEMINGSRECHT EN RECHTSGELEERDHEID VAN TILBURG UNIVERSITY

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 19 december 2014).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Naam van de opleiding:	Fiscaal Recht
CROHO-nummer:	56827
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Tilburg
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	03/07/2019

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Naam van de opleiding:	Rechtsgeleerdheid
CROHO-nummer:	50700
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Nederlands recht Internationaal en Europees recht Ondernemingsrecht
Locatie(s):	Tilburg
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	03/07/2019

Masteropleiding Fiscaal Recht

Naam van de opleiding:	Fiscaal Recht
CROHO-nummer:	66827
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Indirecte belastingen Tax Assurance
Locatie(s):	Tilburg
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	03/07/2019

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Naam van de opleiding:	Ondernemingsrecht
CROHO-nummer:	60408
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Tilburg
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	03/07/2019

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid

Naam van de opleiding:	Rechtsgeleerdheid
CROHO-nummer:	60084
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Tilburg
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	03/07/2019

Het bezoek van het visitatiepanel Rechtsgeleerdheid aan Tilburg Law School van Tilburg University vond plaats op 9 - 12 januari 2018.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Tilburg University
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 7 augustus 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid en de masteropleidingen Fiscaal Recht, Ondernemingsrecht en Rechtsgeleerdheid beoordeelde bestond uit:

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout, voorzitter Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI), emeritus bijzonder hoogleraar Migratierecht en Rechtsbescherming aan de Radboud Universiteit Nijmegen en voormalig Nationale Ombudsman [voorzitter];
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma, hoogleraar Bestuursrecht, in het bijzonder Ruimtelijk Bestuursrecht, aan de Vrije Universiteit Amsterdam [vice-voorzitter];
- Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols, emeritus hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht aan en voormalig Rector Magnificus van Maastricht University;
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz, eerst hoogleraar Notarieel Recht, daarna hoogleraar Personen- en familierecht, in het bijzonder Familievermogensrecht, aan de Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure, hoogleraar Vergelijkend Internationaal Milieurecht aan Maastricht University en hoogleraar Comparative Private Law and Economics aan de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch, hoogleraar Belastingrecht, in het bijzonder Europees en Internationaal Belastingrecht, aan Maastricht University;

- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek, hoogleraar Internationaal Privaatrecht en Burgerlijk Procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam;
- D.H. (Danielle) Arnold LLB, masterstudent Legal Research aan de Universiteit Utrecht;
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaadvlieg, hoogleraar Privaatrecht aan de Radboud Universiteit in Nijmegen [referent].

Het panel werd ondersteund door dr. Floor Meijer, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de panelleden zijn opgenomen in bijlage 1.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

De visitatiegroep Rechtsgeleerdheid

De beoordeling van de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid en de masteropleidingen Fiscaal Recht, Ondernemingsrecht en Rechtsgeleerdheid aan Tilburg Law School van Tilburg University was onderdeel van de visitatie Rechtsgeleerdheid. Van oktober 2017 tot en met maart 2018 beoordeelden drie panels in totaal 92 opleidingen aan elf universiteiten. In overleg met de NVAO is ervoor gekozen om binnen de overkoepelende visitatiegroep Domein Rechtsgeleerdheid drie subclusters (in het vervolg clusters) van instellingen aan te wijzen:

Cluster I	Universiteit van Amsterdam, Vrije Universiteit, Erasmus Universiteit Rotterdam, Nyenrode Business Universiteit;
Cluster II	Universiteit Leiden, Tilburg University, Universiteit Utrecht;
Cluster III	Maastricht University, Open Universiteit, Radboud Universiteit, Rijksuniversiteit Groningen.

Ieder cluster werd door een eigen panel beoordeeld. De panels bestonden voor elk cluster uit de volgende leden:

Cluster I

- Em. prof. I.F. (Ige) Dekker (voorzitter)
- Prof. dr. P.P.T. (Paul) Bovend'eert (vice-voorzitter)
- Em. prof. dr. T.A. (Theo) de Roos
- Prof. dr. P.H.J. (Peter) Essers
- Prof. dr. A.L.B (Aurelia) Colombi Ciacchi
- Dr. W.H.F.M. (Wouter) Cortenraad LLM
- Prof. dr. G.E. (Gerrit) van Maanen
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. mr. P. (Peggy) Valcke
- Prof. dr. L.J. (Larissa) van den Herik

Cluster II

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout (voorzitter)
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma (vice-voorzitter)
- Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch
- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek
- Prof. dr. M.B.M. (Marco) Loos
- Prof. dr. J.B. (Hanneke) Spath
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB

- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg

Cluster III

- Em. prof. dr. A.F.M. (Adriaan) Dorresteyn (voorzitter)
- Prof. dr. E. (Elies) van Sliedregt (vice-voorzitter)
- Prof. dr. R.A. (Ramses) Wessel
- Prof. dr. A.J.C. (Adrienne) de Moor-van Vugt
- Em. prof. dr. L.C. (Laurens) Winkel
- Em. prof. dr. H.P.A.M. (Henk) van Arendonk
- Dr. D. (Dominique) Sluijsmans
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. M. (Manuel) Desantes Real
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg
- Prof. dr. Y. (Yves) Jorens
- Dr. S.A. (Sonja) Kruisinga
- Prof. dr. H.N. (Harriët) Schelhaas

Voor elk bezoek binnen een cluster werd vervolgens een subpanel aangesteld, gebaseerd op de expertise en beschikbaarheid van panelleden en rekening houdend met mogelijke belangenverstremgeling. Bij het bezoek aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Tilburg University bestond het panel uit de volgende leden:

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout (voorzitter)
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma (vice-voorzitter)
- Em. prof. dr. G.P.F.M (Gerard) Mols
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure
- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg

Coördinatie en secretarissen

Dr. Fiona Schouten was uitvoerend coördinator van de visitatie Rechtsgeleerdheid, drs. Linda te Marvelde supervisor en Marcella van Schie MA projectondersteuner. Voor cluster I traden drs. José van Zwieten (UvA, VU) en dr. Marianne van der Weiden (EUR, Nyenrode) op als secretaris, voor cluster II Adrienne Wieldraaijer-Huijzer MA (UL) en dr. Floor Meijer (TiU en UU) en voor cluster III drs. Renate Prenen (MU, OU, RU en RUG). Daarnaast werd voor de bezoeken aan UvA, EUR, MU en RU een tweede secretaris ingezet vanwege parallelsessies in het programma. Drs. José van Zwieten was tweede secretaris bij het bezoek aan de EUR. In de overige gevallen was Fiona Schouten tweede secretaris.

Consistentie en ijking

De consistentie in de beoordeling binnen en tussen de drie clusters werd op diverse manieren geborgd:

1. De coördinator van QANU was bij elk bezoek aanwezig bij het opstellen van de eindoordelen;
2. De coördinator was bij het eerste bezoek in ieder subcluster aanwezig;
3. Er vonden ijkingsoverleggen plaats op vrijdag 8 december 2017 en 6 april 2018 waarin voorzitters, vice-voorzitters, studentleden en de coördinator van QANU werkwijze en beoordeling bespraken;
4. De voorzitters waren in ieder geval bij één bezoek buiten hun eigen cluster als toehoorder aanwezig;

5. De student-panelleden rouleerden; zij namen deel aan ten minste één bezoek in elk cluster;
6. Voorafgaand aan de bezoeken vond er op 29 augustus 2017 een overleg plaats tussen coördinator en secretarissen, waarin de werkwijze werd besproken.

Vorbereiding

Op 23 maart 2017 werden de voorzitters van de drie panels gezamenlijk door QANU geïnformeerd over de werkwijze tijdens de visitatie Rechtsgeleerdheid, de beoordelingskaders en de bezoekplanning. Daarbij spraken zij ook over wederzijdse afstemming en onderlinge communicatie. De voorzitters kwamen naar aanleiding hiervan tot een gezamenlijke richtlijn voor hun werkwijze bij de scriptieselectie en tot een omschrijving van aard en aantal van de vakken die tijdens de bezoeken door de opleidingen ter inzage werden gegeven.

Alle leden van de drie panels kwamen op 19 juni 2017 bijeen voor een startvergadering. Tijdens die bijeenkomst werden de panelleden geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders en de planning van de bezoeken. De panelleden reflecteerden ook op de inhoud en het gebruik van het domeinspecifiek referentiekader voor de visitatiegroep (zie bijlage 2).

In de aanloop naar het visitatiebezoek aan Tilburg University stelden coördinator en panelvoorzitter een selectie samen van eindwerken van de te beoordelen opleidingen. Deze eindwerken werden gekozen uit een lijst van afgestudeerden over 01/09/2015 en 31/08/2017. De selectie vond plaats volgens de Beoordelingsrichtlijn eindwerken van de NVAO. Daarbij hielden de coördinator en voorzitter rekening met variatie in onderwerpkeuze, afstudeervariant, begeleiding en beoordeling. Het panel bestudeerde deze selectie en de bijbehorende beoordelingsformulieren.

De coördinator stelde een bezoekprogramma op in overleg met de contactpersonen van Tilburg Law School. Dit bezoekprogramma is in dit rapport opgenomen als bijlage 5. Tilburg Law School selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners die ter goedkeuring werden voorgelegd aan het panel en de coördinator.

Na ontvangst van de kritische reflectie controleerde de coördinator deze op kwaliteit en volledigheid alvorens haar ter bestudering naar het panel te sturen. De panelleden lazen de kritische reflectie en formuleerden op basis daarvan vragen en eerste bevindingen.

Bezoek

Het visitatiebezoek aan Tilburg University vond plaats van 9–12 januari 2018. Tijdens het bezoek bestudeerde het panel het ter inzage gevraagde materiaal. Een overzicht van dit materiaal is te vinden in bijlage 6. Het panel sprak met studenten en docenten, formeel en informeel verantwoordelijken, alumni en vertegenwoordigers van de opleidingscommissies en de examencommissie. Tevens bood het panel studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van die gelegenheid is geen gebruik gemaakt.

Het panel beëindigde het bezoek met een intern overleg om zijn voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van het bezoek gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin hij de voorlopige indrukken en algemene observaties van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Dit legde de coördinator voor aan de panelleden. Na verwerking van hun commentaar en na akkoord van het panel stuurde de coördinator het rapport naar Tilburg Law School met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De reactie van het bestuur op het conceptrapport werd voorgelegd aan de voorzitter van het panel en feitelijke onjuistheden werden op zijn verzoek gecorrigeerd. Vervolgens werd het rapport door het panel vastgesteld en toegestuurd aan Tilburg Law School en aan het College van Bestuur van Tilburg University.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Beoogde eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding Fiscaal Recht qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleiding heeft een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. De eindkwalificaties reflecteren zowel de brede basis in de rechtsgeleerdheid die studenten in de eerste helft van de opleiding opdoen, als de specifiek fiscale kennis en vaardigheden uit de tweede helft van de opleiding.

Het panel geeft in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleiding te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Het is positief over de wijze waarop TLS de banden met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Onderwijsleeromgeving

De bacheloropleiding Fiscaal Recht kent een duidelijke opbouw. Na een generieke fase die gedeeld wordt met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid, volgt een specialisatiefase waarin het eigen karakter van de opleiding goed tot uitdrukking komt. Door deze opzet wordt switchen tussen opleidingen vereenvoudigd. Het panel waardeert dat de opleiding de grote overlap met de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscale Economie niet ten koste wil laten gaan van de eigen identiteit. Voor vroege communityvorming is in de afgelopen periode meer aandacht gekomen. Het vakkenpakket als geheel dekt de geformuleerde eindkwalificaties en bestudeerde voorbeeldvakken zijn op niveau. In positieve zin valt op dat er binnen het curriculum relatief veel aandacht is voor ethische aspecten. De (personele) banden met het werkveld zijn van oudsher uitstekend, waardoor betekenisvolle ontwikkelingen in het vakgebied snel hun weg vinden naar de inhoud van vakken. Vaardigheden hebben sinds de laatste visitatie een prominentere plaats in het curriculum gekregen. Wel zou de lijn in het vaardighedenonderwijs kunnen worden geëxpliciteerd. Als gevolg van het facultaire streven naar intensivering wordt in de generieke fase meer kleinschalig onderwijs ingezet. Jammer is dat het in de specialisatiefase nog niet gelukt is om de gemiddelde groepsgrootte omlaag te brengen. Een positieve ontwikkeling is dat de nieuwe 'Kerngroep Onderwijs' zich actief bezighoudt met onderwijsvernieuwing. Het panel waardeert bovendien dat de toepassing van digitale leermiddelen sterk in opkomst is. Over de samenstelling en capaciteiten van het docententeam is het panel tevreden. Wel dient de opleiding ervoor te zorgen dat ook docenten met een kleine aanstelling voldoende ruimte en stimulans ervaren om zich in didactisch opzicht te professionaliseren.

Toetsing

De toetsing binnen de opleiding is aan de maat en in lijn met het facultaire toetsbeleid. De opleiding hanteert met name in de generieke fase een voldoende gevarieerd palet aan toetsvormen. In de specialisatiefase ligt het zwaartepunt bij klassieke casustentamens en is meer variatie wenselijk. Ook de spreiding van de toetsing verdient met name in deze fase aandacht. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Toetsen sluiten aan bij de behandelde stof en kennen gedurende de opleiding een opbouw in complexiteit. De beoordelingsprocedure van de eindproducten die studenten in het kader van het vak MTO/Bachelorthesis Fiscaal Recht afleveren, kan worden verbeterd. Het vierogenbeginsel lijkt niet consequent te worden toegepast en het gehanteerde beoordelingsformulier maakt het beoordelaars lastig om narratieve feedback te geven. Het panel waardeert dat de opleiding voornemens is om een volwaardige bachelorscriptie in te voeren. Belangrijk is om in de nieuwe vormgeving van het afstuderen te borgen dat studenten genoeg feedback krijgen.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel vindt het panel het noodzakelijk om het toezicht op de toetsing binnen de bacheloropleidingen, waaronder Fiscaal Recht, verder aan te scherpen. De examencommissie zou meer aandacht kunnen besteden aan de kwaliteit van multiple choice-toetsen, die in de bacheloropleiding worden toegepast. Ook maken bacheloreindwerken tot op heden geen deel uit van de onder supervisie van de examencommissie onderzochte steekproeven van eindwerken.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Op basis van de bestudeerde eindwerken en gesprekken met studenten en alumni concludeert het panel dat studenten van de bacheloropleiding Fiscaal Recht de eindkwalificaties van hun opleiding realiseren. Het eindwerk kent een wat ongebruikelijke vorm, maar over het niveau van de bestudeerde stukken is het panel tevreden. Studenten stromen na afronding van de bacheloropleiding in grote meerderheid door naar een fiscaal-juridische masteropleiding. Zij geven aan dat deze aansluiting geen problemen geeft.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Beoogde eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleiding heeft een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. De aanstaande curriculumherziening binnen de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid geeft gelegenheid om de inhoud van de eindkwalificaties op onderdelen licht bij te stellen en de formulering over de tracks heen te stroomlijnen.

Het panel geeft in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleiding te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Het is positief over de wijze waarop TLS de banden met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Onderwijsleeromgeving

De bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid kent een logisch opgebouwd programma dat studenten een brede basis geeft in de meest prominente rechtsgebieden en daarnaast – via de na anderhalf jaar divergerende tracks – voorziet in specialisatiemogelijkheden. Over de inhoud en het niveau van het curriculum als geheel en van de bestudeerde vakken is het panel tevreden. In de afgelopen periode zijn de academische oriëntatie en het vaardighedentraject duidelijk versterkt. In het huidige programma zijn de wetenschappelijke en praktische benadering van het recht met elkaar in evenwicht. Voor de nabije toekomst zijn verdere curriculumverbeteringen voorzien, waaronder de invoering van een volwaardige bachelorthesis. De ambities voor wat betreft het aanbieden van meer activerend onderwijs worden nog niet volledig waargemaakt, maar het panel heeft er vertrouwen in dat ook op dit vlak verdere stappen gezet zullen worden. Van belang is om daarbij in te zetten op het terugdringen van bestaande verschillen tussen de verschillende tracks en tussen afzonderlijke vakken. De toenemende toepassing van vormen van *e-learning* vindt het panel in deze zin een veelbelovende ontwikkeling, zeker wanneer deze samengaat met docentprofessionalisering op dit vlak. Positief is dat door het betrekken van meer hoogleraren en toponderzoekers een mix is ontstaan van senior- en juniordocenten. In zijn totaliteit is sprake van een voldoende gekwalificeerd docententeam.

Toetsing

De toetsing binnen de opleiding is adequaat vormgegeven. In lijn met het facultaire toetsbeleid gaat er voldoende aandacht uit naar de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. De opleiding hanteert een voldoende gevarieerd palet aan toetsvormen, die in grote lijnen aansluiten bij de leerdoelen en werkvormen. Een prijzenswaardig streven is om per onderwijsonderdeel meerdere

toetsmomenten en toetsvormen te gebruiken, maar in de praktijk komt dat, naar het panel vaststelt, nog niet over de hele linie goed van de grond. De vaardigheids­toetsing komt met name in het vak Oefenrechtbank erg mooi tot uitdrukking. Waar en hoe de toetsing van vaardigheden verder plaatsvindt zou, naar de opleiding onderkent, nader geëxpliciteerd kunnen worden. Bestudeerde representatieve voorbeeldtoetsen kennen een stevig niveau en sluiten aan bij de stof. De beoordelingsprocedure van het eindwerk kan verder worden geoptimaliseerd, evenals het voor de beoordeling gebruikte formulier. Het besluit om een volwaardige bachelorscriptie te introduceren vormt hiervoor een goed startpunt. Wat het panel betreft is het belangrijk om in de nieuwe vormgeving van het afstuderen te borgen dat studenten genoeg (narratieve) feedback krijgen.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel vindt het panel het noodzakelijk om het toezicht op de toetsing binnen de bacheloropleidingen, waaronder de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid, verder aan te scherpen. De examencommissie zou meer aandacht kunnen besteden aan de kwaliteit van multiple choice-toetsen, die in de bacheloropleiding worden toegepast. Ook maken bacheloreindwerken tot op heden geen deel uit van de onder supervisie van de examencommissie onderzochte steekproeven van eindwerken.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Op basis van de bestudeerde eindwerken en gesprekken met studenten en alumni concludeert het panel dat studenten van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid de eindkwalificaties van hun opleiding realiseren. Het eindwerk kent een wat ongebruikelijke vorm, maar over het niveau van de bestudeerde stukken is het panel tevreden. Studenten stromen na afronding van de bacheloropleiding in grote meerderheid door naar een juridische masteropleiding. Zij geven aan dat deze aansluiting geen problemen geeft.

Masteropleiding Fiscaal Recht

Beoogde eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de masteropleiding Fiscaal Recht qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleiding heeft een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. Positief met betrekking tot de masteropleiding Fiscaal Recht is dat het werkveld via een klankbordgroep wordt geraadpleegd, wat bijvoorbeeld heeft geleid tot de afstudeerrichting Tax Assurance. Het specifieke studiep pad van studenten die kiezen voor het accent Indirecte Belastingen (30 EC) of de afstudeerrichting Tax Assurance (24 EC) zou in de eindkwalificaties sterker tot zijn recht mogen komen.

Het panel geeft in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleiding te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Ook adviseert het om de aandacht die binnen de opleiding besteed wordt aan ethische aspecten, op te nemen in de beoogde eindkwalificaties. Het panel is positief over de wijze waarop TLS de banden met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Onderwijsleeromgeving

De masteropleiding Fiscaal Recht kent een heldere, adequate opbouw en biedt studenten voldoende gelegenheid om binnen het programma eigen accenten te leggen. Het vakkenpakket als geheel dekt alle eindkwalificaties. Individuele vakken zijn op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. Theorie en praktijk zijn binnen de opleiding voldoende in balans. Positief is dat de opleiding sterke (personele) banden met het werkveld onderhoudt. Betekenisvolle ontwikkelingen in het vakgebied vinden daardoor snel hun weg naar de vakinhoud. Dit zorgt voor een curriculum dat over het geheel genomen *up-to-date* is. De opleiding is bovendien voldoende academisch georiënteerd. Veel docenten zijn betrokken bij het lopende onderzoek van het FIT en vertalen behaalde

onderzoeksresultaten naar het onderwijs. Het panel waardeert dat de opleiding relatief veel contacturen en werkcolleges programmeert. In het gebruik van meer activerende (onder meer: digitale) werkvormen zouden evenwel nog verdere stappen gezet kunnen worden. Hiervoor zou de opleiding inspiratie kunnen opdoen bij andere opleidingen binnen TLS. De studeerbaarheid is volgens het panel op orde. Wel beveelt het aan te onderzoeken of de introductie van een minder flexibel scriptietraject, vergelijkbaar met dat van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid, de studeerbaarheid nog kan verbeteren. Een sterk punt van de opleiding is het gemotiveerde en gekwalificeerde docententeam, dat zowel toponderzoekers als docenten met veel praktijkervaring omvat. Het panel zou graag zien dat ook docenten met een kleine aanstelling voldoende gelegenheid en stimulans krijgen om zich verder te professionaliseren.

Toetsing

De toetsing in de opleiding voldoet. Het gehanteerde toetssysteem is gebaseerd op het facultaire toetsbeleid dat adequate uitgangspunten beschrijft voor de bevordering van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van toetsen. De opleiding maakt gebruik van relevante toetsvormen. Positief is dat de keuzevakken meerdere toetsvormen en toetsmomenten inzetten, doorgaans een (individuele of groeps-)paper, een take home-tentamen en een presentatie. De toetsing in de verplichte vakken beperkt zich echter tot schriftelijke tentamens. Het geniet de voorkeur om hier meer variëteit aan te brengen. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Het panel constateert met tevredenheid dat de opleiding zich voorneemt om het vierogenbeginsel ook bij de toetsconstructie in kleinere keuzevakken consequent te gaan toepassen. Dat is nu nog niet altijd het geval. De beoordelingsprocedure van de masterscriptie kan verder worden verbeterd.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel ziet het panel een grotere, initiërende en controlerende rol voor de examencommissie weggelegd waar het gaat om het verder aanscherpen van de in de masteropleidingen gehanteerde scriptiebeoordelingsprocedures.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Voor de masteropleiding Fiscaal Recht geldt dat de scripties laten zien dat studenten de eindkwalificaties realiseren. Wel vraagt het panel zich af of het hoge aantal EC's dat aan de scriptie toegekend wordt in een juiste verhouding staat tot de gerealiseerde omvang en inhoud van de scripties. Afgestudeerden zijn zeer positief over de mate waarin de opleiding hen op de beroepspraktijk heeft voorbereid.

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Beoogde eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de masteropleiding Ondernemingsrecht qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleiding heeft een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. Het profiel en de eindkwalificaties van de opleiding hebben sinds de vorige visitatie wijzigingen ondergaan om te benadrukken dat het hier in beginsel om een juridische opleiding gaat. Het panel kan zich vinden in de doorgevoerde wijzigingen.

Het panel geeft in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleiding te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Ook adviseert het om de aandacht die binnen de opleiding besteed wordt aan ethische aspecten, op te nemen in de beoogde eindkwalificaties. Het panel is positief over de wijze waarop TLS de banden met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Onderwijsleeromgeving

De masteropleiding Ondernemingsrecht is helder opgebouwd en sluit goed aan op de track Ondernemingsrecht uit de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Door het opnieuw vormgeven van de keuzeruimte wordt in het huidige programma beter dan voorheen gewaarborgd dat alle studenten een samenhangend programma volgen. Alle relevante aspecten van het ondernemingsrecht komen in de opleiding voldoende aan de orde. Bestudeerde voorbeeldvakken zijn voldoende op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. De multidisciplinaire aanpak die kenmerkend is voor de opleiding, ziet het panel vooral terug in de keuzevakken. Het adviseert dit element in de hoofdvakken te versterken. Theorie en praktijk zijn in het curriculum als geheel voldoende in balans: sommige vakken zijn met name academisch georiënteerd terwijl andere juist een praktijkgerichte insteek kennen. Het panel waardeert dat de opleiding kiest voor een verplichte stage, waarin studenten zelf vanuit een wetenschappelijke basis de vertaalslag maken naar de praktijk. De leerdoelen die voor de stage geformuleerd zijn, zouden evenwel kunnen worden aangescherpt. Hoewel geen sprake is van een expliciet vaardighedenlint, komen mondelinge en schriftelijke vaardigheden voldoende aan bod in het curriculum. Het onderwijs is in hoofdzaak vrij klassiek ingericht en het aantal contacturen voor de verplichte vakken is laag. Toch signaleert het panel ook inspirerende, meer vernieuwende werkvormen, zoals de interactieve break-outs die in bepaalde vakken gebruikt worden. Het moedigt de opleiding aan om dergelijke activerende elementen – en wellicht ook vormen van *e-learning* – breder toe te passen. Over de samenstelling van het kleine, hechte docententeam is het panel tevreden. De kerndocenten zijn in hoofdzaak gepromoveerd en BKO-gecertificeerd. Het panel zou graag zien dat ook niet-BKO-plichtige docenten gestimuleerd en in staat gesteld worden om zich in didactisch opzicht te professionaliseren.

Toetsing

De toetsing in de opleiding voldoet. De opleiding heeft zich de afgelopen jaren geconformeerd aan het facultaire toetsbeleid en geeft invulling aan de op facultair niveau geformuleerde uitgangspunten rond de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van toetsen. Bepaalde aspecten daarvan lijken nog als onwennig te worden ervaren. Het panel signaleerde kleine onvolkomenheden in de uitwerking van de toetsing. De opleiding is zich ervan bewust dat de opvolging van toetsbeleid, toetsplan en toetscontroles verdere aandacht vraagt en is van plan daar in de komende periode aan te werken. Het panel heeft er vertrouwen in dat dat tot verbeteringen zal leiden. In de inhoud van bestudeerde tentamens kan het panel zich goed vinden. Het niveau van de toetsen is aan de maat. De beoordelingsprocedure van het eindwerk vraagt verdere aanscherping.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel ziet het panel een grotere, initiërende en controlerende rol voor de examencommissie weggelegd waar het gaat om het verder aanscherpen van de in de masteropleidingen gehanteerde scriptiebeoordelingsprocedures.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Studenten van de masteropleiding Ondernemingsrecht laten in de eindwerken zien dat zij in staat zijn om relatief complexe problemen te duiden en bereiken daarmee het beoogde niveau van de opleiding. De inhoud van de scripties is stevig, maar aan de afwerking zou meer aandacht besteed mogen worden. Afgestudeerden zijn positief over de mate waarin de opleiding hen op de beroepspraktijk heeft voorbereid.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid

Beoogde eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleiding heeft een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. De eindkwalificaties reflecteren de voor de opleiding kenmerkende brede basis binnen het Nederlands recht, in combinatie met een bepaalde mate van specialisatie en een nadruk op multidisciplinariteit.

Het panel geeft in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleiding te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Ook adviseert het om de aandacht die binnen de opleiding besteed wordt aan ethische aspecten, op te nemen in de beoogde eindkwalificaties. Het panel is positief over de wijze waarop TLS de banden met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Onderwijsleeromgeving

Het panel waardeert dat in de masteropleiding Rechtsgeleerdheid als gevolg van een recente curriculumvernieuwing meer samenhang is gerealiseerd. Wel zou het graag zien dat studenten intensiever worden begeleid in hun vakkenkeuze, zodat wordt geborgd dat alle studenten een samenhangend pakket kiezen. Bestudeerde voorbeeldvakken zijn op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. De link tussen onderwijs en onderzoek komt, met name in de verplichte vakken, goed tot uitdrukking. Over het geheel genomen zijn de academische en praktische benadering van het recht binnen het programma in balans. Een onderwijsvorm waarin deze beide kanten mooi samenkomen zijn de Law Clinics. Schriftelijke vaardigheden komen structureel aan de orde, maar mondelinge vaardigheden zouden wat studenten betreft meer aandacht kunnen krijgen. Met het oog op het activeren van studenten zou het panel graag zien dat er meer contacturen geprogrammeerd worden en dat meer vakken kiezen voor een combinatie van verschillende werkvormen. De opleiding zou kunnen overwegen om meer gebruik te maken van *e-learning*. De studeerbaarheid van de opleiding als geheel is in orde en wordt bevorderd door een duidelijk ingekaderd scriptietraject. Wel zou de studielast gelijkmatiger over de vakken verdeeld kunnen worden. Docenten hebben ervaring in zowel academisch onderzoek als de juridische praktijk en zijn voldoende gekwalificeerd. Aan de verdere didactische professionalisering van het docententeam wordt de komende jaren gewerkt.

Toetsing

De toetsing in de opleiding doet recht aan de op facultair niveau geformuleerde uitgangspunten rond validiteit, betrouwbaarheid en transparantie. De opleiding maakt gebruik van een relevante en voldoende gevarieerde mix van toetsvormen. Positief is dat de meeste vakken meerdere toetsvormen en toetsmomenten inzetten, doorgaans een schriftelijk tentamen en een paper. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Wel kan de doelmatigheid van de bijgaande antwoordmodellen verbeterd worden. Deze zijn vaak erg summier. Het panel zou graag zien dat het vierogenbeginsel bij de constructie van toetsen consequent toegepast wordt, ook in kleinere keuzevakken. De beoordelingsprocedure van het eindwerk kan nog verder worden vervolmaakt.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel ziet het panel een grotere, initiërende en controlerende rol voor de examencommissie weggelegd waar het gaat om het verder aanscherpen van de in de masteropleidingen gehanteerde scriptiebeoordelingsprocedures.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Studenten van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid realiseren wat het panel betreft de beoogde eindkwalificaties. De bestudeerde scripties zijn wat betreft de inhoud op niveau, maar aan de afwerking zou meer aandacht besteed mogen worden. Afgestudeerden vinden het positief dat zij dankzij de opleiding breed inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

voldoende
voldoende

Standaard 3: Toetsing voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving voldoende
Standaard 3: Toetsing voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Fiscaal Recht

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving voldoende
Standaard 3: Toetsing voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving voldoende
Standaard 3: Toetsing voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving voldoende
Standaard 3: Toetsing voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties voldoende

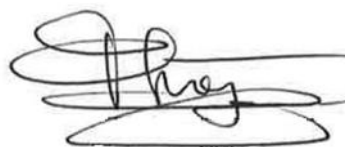
Algemeen eindoordeel voldoende

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 10-7-2018

Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout

Dr. F. (Floor) Meijer

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Tilburg Law School (TLS) is één van de vijf faculteiten van Tilburg University (TiU). In totaal telt TLS circa 3000 studenten en zeventien opleidingen. In het kader van de visitatie Rechtsgeleerdheid zijn elf opleidingen beoordeeld, waaronder drie bacheloropleidingen en acht masteropleidingen. Het onderwijsmanagementteam van TLS, oftewel het Executive Committee Education (ECE), wordt voorgezeten door de vice-decaan onderwijs en vergadert circa zes keer per jaar met alle opleidingsdirecteuren. Binnen TLS zijn twaalf departementen en instituten van wisselende omvang verantwoordelijk voor onderwijs en onderzoek in de faculteit. Elke opleiding heeft een voor de inhoud en uitvoering verantwoordelijke opleidingsdirecteur en een eigen opleidingscommissie. Deze opleidingscommissies zijn gegroepeerd in vier clusters, maar vergaderen in de praktijk allemaal samen. TLS kent een facultaire examencommissie.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Profiel

Tilburg Law School richt zich op de bestudering van het recht als onderdeel van, en in relatie tot, de samenleving als geheel. De ambitie van de faculteit is om door de lens van complexiteit en verandering van de huidige samenleving de rol van recht en bestuur in die samenleving te analyseren, te plaatsen en te duiden en om met die samenleving te zoeken naar oplossingen voor nieuwe problemen. Men wil breed geschoolde, kritische en nieuwsgierige juristen afleveren die de uitdagingen van de moderne, dynamische en digitale samenleving met vertrouwen tegemoet kunnen treden. De faculteit sluit met deze missie nauw aan bij het universiteitsbrede motto *Understanding Society*. Het panel heeft waardering voor deze facultaire profilering. Het ziet aanzetten tot een visie op het vak van jurist in de 21ste eeuw, waarin met name de voortschrijdende globalisering en digitalisering als ontwikkelingen met belangrijke consequenties worden benoemd. Om studenten daarop voor te bereiden wil men in het onderwijs inspelen op deze veranderingen en de daardoor opgeworpen vragen. Internationalisering, academisering en digitalisering waren in de periode 2014-2017 de belangrijkste speerpunten van de faculteit.

De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* beoogt een brede en solide basis in de beoefening van het recht te leggen die latere verdieping en specialisatie mogelijk maakt. Daarbij wordt de student uitgedaagd om kritisch te reflecteren op theorie en praktijk van het recht, met oog voor de maatschappelijke context hiervan. Kenmerkende aspecten van de opleiding zijn haar sterke binding met de regio en tegelijkertijd internationale oriëntatie, en stevige nadruk op de metajuridica, onderzoeksmethodologie en vaardigheden. In combinatie met de masteropleiding Rechtsgeleerdheid leidt de bacheloropleiding tot het civiel effect, de formele toegangsvereisten voor de advocatuur, rechterlijke macht en het openbaar ministerie. Het panel heeft waardering voor de profilering en eigen accenten van de opleiding, die, naar het vaststelt, in lijn zijn met het TLS-brede profiel.

De *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* wil generalistische specialisten opleiden. De gedachte achter deze profilering is dat het beroepenveld vraagt om juristen die door hun brede oriëntatie kunnen schakelen tussen verschillende rechtsgebieden en disciplines en in staat zijn om te anticiperen op veranderingen in het recht. De masteropleiding kenmerkt zich door een brede basis, een internationale oriëntatie en oog voor de maatschappelijke (multidisciplinaire) context waarin het recht en de jurist zich bevinden. In combinatie met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid leidt ze tot het civiel effect. Het panel acht deze profilering herkenbaar en passend voor een juridische masteropleiding.

De *masteropleiding Ondernemingsrecht* beoogt studenten theoretische verdieping en inhoudelijke specialisatie in het ondernemingsrecht te bieden. De opleiding leidt in combinatie met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid tot het civiel effect en richt zich op studenten die belangstelling hebben voor zowel de juridische als de economische en organisatorische facetten van ondernemingen. Zij bereidt studenten niet alleen voor op de advocatuur of rechterlijke macht, maar ook op een carrière in het bedrijfsleven, de consultancy of de financiële wereld. Als zodanig is de opleiding verwant aan de TLS-masteropleiding International Business Law. Waar laatstgenoemde opleiding een internationale insteek kent, focust de Nederlandstalige masteropleiding op de Nederlandse markt. Tegelijk heeft de opleiding Ondernemingsrecht – in lijn met de facultaire profilering – ook oog voor de wijze waarop Europese en internationale ontwikkelingen het Nederlandse ondernemingsrecht beïnvloeden. Het panel stelt vast dat de opleiding in de afgelopen periode een belangrijke naams- en profielwijziging heeft ondergaan. Mede naar aanleiding van de bevindingen van het vorige visitatiepanel is ervoor gekozen om discipline-overstijgende elementen te beperken en de opleiding steviger als juridische opleiding neer te zetten. Andere relevante disciplines worden inmiddels met name vanuit de juridische basis aan de orde gesteld. De naam van de opleiding veranderde tegelijk met deze profielwijziging van 'Recht en Management' naar 'Ondernemingsrecht'. Het panel vindt het huidige profiel relevant en voldoende 'eigen'.

De *bacheloropleiding Fiscaal Recht* wordt net als de masteropleiding verzorgd door het Fiscaal Instituut Tilburg (FIT), een gerenommeerd instituut waarin de vakgroepen Fiscaal Recht en Fiscale Economie zijn verenigd. Kenmerkend voor de bacheloropleiding is dat deze eerst een algemene juridische basis legt, waarna studenten zich specialiseren in het fiscale recht. De opleiding richt zich met name op de Rijksbelastingen en leert studenten om probleemoplossend te handelen bij fiscale vraagstukken met betrekking tot particulieren en kleine en middelgrote ondernemingen. In combinatie met de masteropleiding Fiscaal Recht voldoet de opleiding aan de eisen die de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) stelt. Het is voor studenten goed mogelijk om het civiel effect te behalen door aanvullende vakken uit de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid te volgen op het gebied van materieel en formeel strafrecht, bestuursprocesrecht en burgerlijk procesrecht. Het panel kan zich vinden in het profiel en de opzet van de opleiding.

De *masteropleiding Fiscaal Recht* wil belastingsspecialisten afleveren met een goed overzicht over de fiscale wetgeving en inzicht in de invloeden van arresten of wetwijzigingen op de beroepspraktijk. Daarom vindt de opleiding het belangrijk in het onderwijs dwarsverbanden te leggen tussen recht, economie en politiek. Masterstudenten kunnen hun studiep pad ofwel breed inrichten of kiezen voor meer specialisatie, door het 'accent' Indirecte Belastingen te volgen. Dit accent wordt gezamenlijk aangeboden door Tilburg University, de Universiteit Maastricht, de Vrije Universiteit Amsterdam en sinds kort ook de Universiteit Leiden. Een tweede mogelijkheid tot gerichte specialisatie vormt het afstudeerprofiel Tax Assurance. Dat profiel is in nauw overleg met het werkveld, verenigd in een klankbordgroep, tot stand gekomen, hetgeen het panel waardeert. In combinatie met de bacheloropleiding Fiscaal Recht voldoet de masteropleiding aan de eisen van de NOB en stelt ze studenten die een aanvullend vakkenpakket volgen in staat het civiel effect te behalen. De opleiding heeft naar oordeel van het panel een passend en herkenbaar profiel. Het panel ziet nog wel mogelijkheden om de onderscheidende elementen in dit profiel verder uit te werken.

Eindkwalificaties

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de Tilburgse opleidingen (zie bijlage 3) zijn vormgegeven vanuit het gezamenlijk door de Nederlandse juridische faculteiten opgestelde Domeinspecifiek Referentiekader Rechtsgeleerdheid (DSRK, zie bijlage 2A). Het DSRK hanteert daartoe een driedeling van te realiseren eindkwalificaties in kennis en inzicht, academische en juridische vaardigheden en academisch burgerschap/attitude. De Dublin-descriptoren zijn bij het formuleren van de eindkwalificaties in acht genomen, waardoor die qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden.

De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* omvat drie verschillende tracks, Nederlands Recht (NR), Internationaal en Europees Recht (IER) en Ondernemingsrecht (OR), en heeft voor elke track een eigen set eindkwalificaties geformuleerd. De eindkwalificaties getuigen volgens het panel van een niveau en oriëntatie die passen bij een academisch bacheloropleiding. Er is voldoende aandacht voor de voornaamste rechtsgebieden, als ook voor interdisciplinaire elementen. Positief vindt het panel dat de morele en ethische dimensies van het recht expliciet in de eindkwalificaties benoemd worden. De formulering van de eindkwalificaties kan volgens het panel verder worden aangescherpt en over de verschillende tracks heen worden gestroomlijnd: de eindkwalificaties van de tracks NR en IER zijn vrijwel identiek en Nederlandstalig, terwijl de eindkwalificaties van OR afwijkend geformuleerd zijn en in het Engels zijn opgesteld. Het verdient wat het panel betreft ook aanbeveling om een duidelijker scheiding aan te brengen tussen overkoepelende en trackspecifieke eindkwalificaties. Een door de opleiding zelf aangestipt aandachtspunt is dat zogenaamde *21st century skills* nog geen deel uitmaken van de eindkwalificaties. De opleiding is van plan dat in de aankomende curriculumherziening van 2018/2019 te remediëren. Een tweede voornemen is om de academische oriëntatie van de opleiding in de eindkwalificaties sterker aan te zetten. Het panel kan zich vinden in de voorgenomen acties.

De *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* heeft een set van negentien eindkwalificaties geformuleerd, die gerangschikt zijn onder de vijf Dublin-descriptoren (kennis en inzicht, toepassen kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden). Het panel constateert dat de brede basiskennis van het Nederlands recht, de nadere specialisatie binnen een bepaald rechtsgebied en de nadruk op multidisciplinariteit in de geformuleerde eindkwalificaties afdoende verankerd zijn, waardoor de eindkwalificaties aansluiten bij het profiel van de opleiding. Niveau en oriëntatie zijn conform de vereisten voor een academische masteropleiding.

De negentien eindkwalificaties van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* volgen de indeling van het DSRK in de categorieën kennis en inzicht, vaardigheden en attitude. Het panel vindt dat de beschreven eindkwalificaties – en met name de geformuleerde vaardigheden – aansluiten bij het profiel van de opleiding. De binnen de opleiding benadrukte interactie tussen het recht en andere disciplines komt in de eindkwalificaties op passende wijze tot uitdrukking.

Voor de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* is er deels sprake van generieke eindkwalificaties (die identiek zijn aan die van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid) en deels van specifieke eindkwalificaties die zich toespitsen op kennis van het fiscale recht en op vaardigheden als boekhouden. Positief is volgens het panel dat er in de eindkwalificaties expliciet aandacht is voor de morele en ethische dimensie van het recht, aspecten die binnen het fiscaal-juridische vakgebied een belangrijke plaats innemen.

De door de *masteropleiding Fiscaal Recht* geformuleerde eindkwalificaties borduren duidelijk voort op de eindkwalificaties van de bacheloropleiding Fiscaal Recht. Wel ligt er volgens het panel een vrij sterk accent op het verwerven en toepassen van kennis, waardoor het geheel van eindkwalificaties een wat traditionele indruk wekt. Een specifiek aandachtspunt heeft betrekking op de manier waarop de beide afstudeerrichtingen, het accent Indirecte Belastingen (30 EC) en het profiel Tax Assurance (24 EC), tot uitdrukking komen in de eindkwalificaties. Het panel stelt vast dat specifieke eindkwalificaties voor deze beide richtingen zijn geïntegreerd in de algemene set eindkwalificaties:

eindkwalificatie 2 in de categorie kennis en inzicht geldt uitsluitend voor studenten van het accent Indirecte Belastingen, terwijl de eindkwalificaties 8 en 9 uit dezelfde categorie exclusief betrekking hebben op het profiel Tax Assurance. Het panel vraagt zich af of deze opzet voldoende recht doet aan de eigenheid van het studiep pad van studenten van beide afstudeerrichtingen en beveelt aan de eindkwalificaties op dit punt aan te passen.

In algemene zin constateert het panel dat de eindkwalificaties van de opleidingen op enkele punten aanscherping behoeven. Zo geeft het panel in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de aandacht voor Engelse taalvaardigheid in de opleidingen te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Daarmee zou het TLS-brede gebruik om in de Nederlandstalige opleidingen een (klein) deel van de vakken in het Engels aan te bieden, waardoor studenten hun luister, lees- en schrijfvaardigheden in deze taal versterken, in de eindkwalificaties weerspiegeld worden. Een tweede aanbeveling heeft betrekking op de aanzienlijke aandacht voor ethische aspecten die in de onderwijsprogramma's van de masteropleidingen evident is, maar niet in de eindkwalificaties van de drie masteropleidingen is opgenomen. Het panel stelt tot zijn tevredenheid vast dat de masteropleiding Ondernemingsrecht zich van deze laatste ommissie bewust is. Deze opleiding wil onderzoeken of de eindkwalificaties expliciet zouden moeten vermelden dat van studenten verwacht wordt dat zij vanuit ethische normen en waarden leren handelen ('ontwikkelen van een beroepsethische houding'). Het panel adviseert de eindkwalificaties van alle drie de masteropleidingen in dit licht opnieuw te bezien.

Uit de kritische reflectie en de gesprekken die het voerde tijdens het visitatiebezoek maakt het panel op dat het aanhalen van de banden met het beroepenveld TLS-breed een actueel thema is. Door werkveldvertegenwoordigers te laten plaatsnemen in (reeds opgerichte of nog in te stellen) Curriculum Teams en klankbordgroepen, wil men periodiek controleren of de eindkwalificaties voldoende (blijven) aansluiten bij de actualiteit en de wensen van het werkveld. Het op deze wijze formaliseren van de (deels al bestaande) banden met de praktijk is wat het panel betreft een positieve ontwikkeling.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de opleidingen qua niveau en oriëntatie aansluiten bij de nationale en internationale eisen die vanuit de discipline en het beroepenveld gesteld worden. De opleidingen hebben alle een passend en adequaat profiel, dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt. De aanstaande curriculumherziening binnen de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* geeft gelegenheid om de inhoud van de eindkwalificaties op onderdelen licht bij te stellen en de formulering over de tracks heen te stroomlijnen. De eindkwalificaties van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* reflecteren de voor de opleiding kenmerkende brede basis binnen het Nederlands recht, in combinatie met een bepaalde mate van specialisatie en een nadruk op multidisciplinariteit. Het profiel en de eindkwalificaties van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* hebben sinds de vorige visitatie wijzigingen ondergaan om te benadrukken dat het hier in beginsel om een juridische opleiding gaat. Het panel kan zich vinden in de doorgevoerde wijzigingen. De eindkwalificaties van de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* reflecteren zowel de brede basis in de rechtsgeleerdheid die studenten in de eerste helft van de opleiding opdoen, als de specifiek fiscale kennis en vaardigheden uit de tweede helft van de opleiding. Positief met betrekking tot de *masteropleiding Fiscaal Recht* is dat het werkveld via een klankbordgroep wordt geraadpleegd, wat bijvoorbeeld heeft geleid tot de afstudeerrichting Tax Assurance. Het specifieke studiep pad van studenten die kiezen voor het accent Indirecte Belastingen (30 EC) of de afstudeerrichting Tax Assurance (24 EC) zou in de eindkwalificaties sterker tot zijn recht mogen komen.

Het panel geeft alle opleidingen in overweging om – met het oog op de binnen TLS voorgestane internationalisering en academisering – de ruime aandacht voor Engelse taalvaardigheid binnen de opleidingen te formaliseren door haar een plaats te geven binnen de eindkwalificaties. Ook adviseert het om de aandacht die binnen de masteropleidingen besteed wordt aan ethische aspecten, op te nemen in de beoogde eindkwalificaties. Het panel is positief over de wijze waarop TLS de banden

met het beroepenveld aanhaalt om de periodieke controle van de aansluiting van de eindkwalificaties op de wensen van het beroepenveld te formaliseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Opbouw van het curriculum

De driejarige *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* (180 EC) heeft een instroom van 200 à 250 studenten per jaar. Daarmee is de opleiding relatief kleinschalig. De overgrote meerderheid van de studenten is afkomstig uit de regio en heeft een vwo-diploma dan wel een hbo-propedeuse behaald. De opleiding kent een heldere opbouw; het curriculum van deze en de andere opleidingen is weergegeven in bijlage 4A. In de eerste drie semesters volgen alle studenten hetzelfde programma, bestaande uit inleidingen in de voornaamste rechtsgebieden (o.a. privaatrecht, staatsrecht, bestuursrecht, strafrecht, belastingrecht, Europees en internationaal recht) en vakken die het recht vanuit een extern, historisch en filosofisch, perspectief benaderen, met name het eerstejaarsvak Europese rechtsgeschiedenis en het rechtsfilosofische vak Legal Philosophy A. Dit onderwijsprogramma is identiek aan dat van de bacheloropleiding Fiscaal Recht en stelt studenten in staat om hun aanvankelijke keuze voor een track of opleiding na anderhalf jaar nog te wijzigen. In de tweede helft van de opleiding vindt juridische verdieping plaats op het terrein van de gekozen track: Nederlands recht (NR), Ondernemingsrecht (OR) of Internationaal en Europees recht (IER). Tussen de tracks bestaat een zekere mate van overlap in de vorm van voor alle studenten verplichte vakken. Minder dan 60 EC is trackspecifiek. Studenten lieten tijdens de visitatie weten dat zij de opbouw van de opleiding als positief ervaren, omdat deze gelegenheid geeft om een weloverwogen specialisatiekeuze te maken. Sommige studenten noemden de opbouw als belangrijke reden om voor de Tilburgse opleiding te kiezen.

De eenjarige *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* (60 EC) heeft een gemiddelde jaarlijkse instroom van 135 studenten. De meerderheid daarvan bestaat uit doorstromers vanuit de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid, track Nederlands recht. Ook studenten van de track Ondernemingsrecht en de track Internationaal en Europees recht zijn toelaatbaar, maar zij dienen een extra vak te behalen. Studenten met een andere juridische bacheloropleiding kunnen worden toegelaten wanneer zij voldoen aan de inhoudelijke eisen zoals opgenomen in de OER. Tot slot stromen – via een premasterprogramma – ook afgestudeerden van hbo-rechtenopleidingen in (zie ook 'Studeerbaarheid masteropleidingen'). De opleiding omvat acht vakken (van elk 6 EC) en een

masterthesis (12 EC). Drie van deze vakken zijn voor alle studenten verplicht en betreffen de drie hoofdgebieden van het recht: Verdiepend privaatrecht, Verdiepend strafrecht en Verdiepend staats- en bestuursrecht. De rest van het programma kunnen studenten, binnen bepaalde kaders, zelf invullen. Zij kiezen één vak uit een lijst van tien gebonden keuzevakken op het gebied van privaatrecht (inclusief arbeidsrecht), strafrecht en staats- en bestuursrecht en minimaal drie vrije keuzevakken uit een facultair goedgekeurde lijst. Om vorm te geven aan de nadruk op multidisciplinariteit kiest de student, tot slot, ook één van de acht *law in context*-vakken, waarin de relatie tussen het recht en een ander wetenschapsgebied centraal staat. In deze categorie keuzevakken komt de faculteitsbrede nadruk op metajuridica wat het panel betreft mooi tot uitdrukking.

De opzet van het programma past volgens het panel bij de doelstelling om breed gevormde juristen af te leveren die gemakkelijk tussen vakgebieden kunnen 'switchen'. Ook de studenten met wie het panel sprak, lieten zich over het geheel genomen positief uit over de vormgeving van het programma. Wel blijkt uit evaluaties dat een deel van de studenten de kaders waarbinnen het vakkenpakket gekozen wordt (te) beperkend vindt. Studenten die zich nadrukkelijk willen specialiseren, zien niet altijd de toegevoegde waarde van de (twee) andere verplichte vakken. Inmiddels heeft de opleiding besloten om de bedoeling van de drie verplichte vakken beter aan studenten uit te leggen en de verbinding tussen deze vakken ('de rode draad') verder te versterken. Het panel is tevreden over de opbouw van het curriculum. Wel zou de opleiding nog eens stil kunnen staan bij de eis dat studenten de kennis en inzicht in de hoofdgebieden van het Nederlandse recht 'waar nodig in hun onderlinge samenhang' leren beschouwen (eindkwalificatie 1). Deze samenhang ziet het panel in de vakken, uitgezonderd het vak Verdiepend strafrecht, niet sterk terugkomen.

De *masteropleiding Ondernemingsrecht* kent een gemiddelde instroom van 41 studenten per jaar en is daarmee kleinschalig. De instroom bestaat hoofdzakelijk uit doorstromers vanuit de track Ondernemingsrecht van de Tilburgse bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Ook de andere tracks van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid en de bacheloropleiding Fiscaal Recht geven, na afronding van aanvullende vakken, toegang tot de masteropleiding Ondernemingsrecht. Bij studenten van overige juridische universitaire opleidingen wordt individueel gekeken naar deficiënties en de remediëring daarvan. Instromers vanuit hbo-rechtenopleidingen worden toegelaten na succesvolle afronding van een premasterprogramma (zie ook 'Studeerbaarheid masteropleidingen').

Het eenjarige curriculum van de opleiding (60 EC) sluit aan op de track Ondernemingsrecht uit de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Het is opgebouwd uit vier verplichte vakken (24 EC), een keuzeruimte (18 EC), een stage (6 EC) en een masterthesis (12 EC). De verplichte vakken beogen de student diepgaander inzicht te geven in vennootschapsinterne aangelegenheden en in de externe relaties met de ondernemingsomgeving. Verdere specialisering vindt plaats binnen de keuzeruimte, die in de afgelopen periode opnieuw is vormgegeven om beter te borgen dat alle studenten een samenhangend programma volgen. De omvang van de keuzeruimte is teruggebracht van 24 EC naar 18 EC en er is meer sturing aangebracht door zogenaamde gebonden keuzevakken te introduceren. Naast twee gebonden keuzevakken kiezen studenten één vrij keuzevak uit het totale aanbod van juridische masterkeuzevakken. Dit laatste vak zet studenten ertoe aan om een eigen interesseveld verder te verkennen.

Het panel constateert dat het curriculum van de masteropleiding Ondernemingsrecht mede dankzij de genomen maatregelen een samenhangend geheel vormt en dat alle relevante vakinhoud aan bod komt. Op basis van de lijst van vakken heeft het panel de indruk dat de eindkwalificatie rond juridische conflictoplossing (eindkwalificatie 3 in de categorie 'Vaardigheden') alleen in het keuzevak *Ondernemingsrechtelijke geschillenoplossing* en niet in de verplichte vakken aan de orde komt. Dit zou betekenen dat niet alle studenten in de gelegenheid gesteld worden om deze eindkwalificatie te realiseren. Het adviseert de opleiding hier nog eens naar te kijken. De multidisciplinaire aanpak die volgens de kritische reflectie kenmerkend is voor de opleiding, ziet het panel vooral terug in de keuzevakken. In het vak Ondernemingsrechtelijke geschillenoplossing wordt bijvoorbeeld (ruim) aandacht besteed aan psychologische aspecten, terwijl in het keuzevak Comparative Corporate

Governance economisch en econometrisch onderzoek aan bod komen. Het adviseert de multidisciplinaire component meer expliciet te verankeren in de verplichte programmaonderdelen.

De driejarige *bacheloropleiding Fiscaal Recht* (180 EC) trekt rond de negentig studenten per jaar. De overgrote meerderheid is afkomstig uit de regio en heeft een vwo-diploma dan wel een hbo-propedeuse behaald. De opleiding omvat zowel een generieke als een meer specialistische fase. Het onderwijsprogramma in de eerste drie semesters is identiek aan het programma van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. In de tweede helft van de opleiding laten fiscale en bedrijfseconomische vakken studenten kennismaken met actuele ontwikkelingen in de nationale en internationale wet- en regelgeving rond belastingen. Daarnaast volgen studenten ondersteunende cursussen, zoals Accounting en Boekhouden. Al deze vakken worden gedeeld met de Tilburgse bacheloropleiding Fiscale Economie. Met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid deelt de opleiding in deze fase de vakken Aansprakelijkheidsrecht, Business Law, Rechtsfilosofie B en The World's Legal Systems.

Het panel stelt vast dat de Tilburgse bacheloropleiding door de vrij omvangrijke generieke fase minder fiscale vakken omvat dan sommige andere fiscale bacheloropleidingen in Nederland. Toch kiest TLS er bewust voor om fiscaal recht in een aparte opleiding onder te brengen en niet als een track in de reguliere bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid aan te bieden. Dit heeft, naar het panel begreep, te maken met de herkenbaarheid van de opleiding naar het beroepenveld. Studenten met wie het panel sprak, vonden de relatief lange aanloop naar de specialistische fase over het algemeen niet bezwaarlijk. Sommigen zouden, naast relevante vakken als Belastingrecht en Ondernemingsrecht, graag meer fiscale vakken willen volgen, maar realiseren zich dat dat ten koste zou gaan van andere specialismen. Studenten wijzen er bovendien op dat de opbouw het mogelijk maakt om een weloverwogen keuze voor een specialisatie te maken, en eventueel zelfs twee bacheloropleidingen tegelijk te volgen. Het komt volgens studenten geregeld voor dat studenten die in eerste instantie voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid kozen alsnog overstappen naar Fiscaal Recht.

De eenjarige *masteropleiding Fiscaal Recht* (60 EC) is met een gemiddelde instroom van 45 studenten per jaar relatief kleinschalig. De studentenpopulatie bestaat hoofdzakelijk uit doorstromers vanuit de Tilburgse bacheloropleiding Fiscaal Recht en de track Ondernemingsrecht van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Ook studenten die een andere academische juridische bacheloropleiding hebben afgerond en hbo-afgestudeerden die een premasterprogramma hebben afgerond, zijn (onder bepaalde voorwaarden) toelaatbaar. Het programma bestaat uit vijf verplichte vakken (30 EC), een keuzeruimte (12 EC) en een omvangrijke masterthesis (18 EC). De verplichte vakken omvatten drie 'capita selecta'-vakken en de vakken Methodologie van het belastingrecht, en Successiewet en WBR. Drie vakken worden gegeven in het eerste semester en twee in het tweede semester. In beide semesters is een keuzevak geprogrammeerd. Ten minste één van deze beide vakken kiezen studenten uit een lijst van gebonden keuzevakken op het vlak van Fiscaal Recht. Voor het tweede keuzevak geldt een vrije keuze uit de mastervakken die worden aangeboden aan juridische of economische faculteiten. Het is de bedoeling dat studenten gedurende het hele jaar aan de masterscriptie werken.

Het panel stelt vast dat het masterprogramma helder is opgebouwd. De geprogrammeerde keuzeruimte geeft studenten de gelegenheid om zich breed te oriënteren of juist te specialiseren in een bepaalde richting. Voor dat laatste biedt de opleiding studenten een tweetal goed uitgewerkte mogelijkheden: het accent Indirecte Belastingen en het profiel Tax Assurance. Binnen het accent Indirecte Belastingen (30 EC) worden de keuzevakken, alsmede het verplichte vak Successiewet en WBR, vervangen door drie accentspecifieke vakken. Studenten maken hun keuze uit een lijst van in totaal vijf vakken, aangeboden door TiU, Maastricht University, de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Leiden. Een keuze voor het afstudeerprofiel Tax Assurance (24 EC) houdt in dat studenten de keuzevakken verruilen door de vakken Tax Assurance 1 en 2. Voor beide afstudeerrichtingen geldt dat de scriptie ook op het vlak van de specialisatie geschreven moet worden.

Vaardigheden

Mede naar aanleiding van aanbevelingen van het vorige visitatiepanel is binnen TLS gewerkt aan de versterking van het vaardighedenonderwijs, dat zowel academische als praktische vaardigheden omvat. Daarbij is er vooralsnog voor gekozen om het vaardighedenonderwijs in de reguliere vakken te integreren, maar wel te expliciteren waar en hoe vaardigheden in de curricula aan bod komen.

Over het vaardighedenonderwijs in de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* is het panel erg tevreden. Studenten gaven tijdens de visitatie aan dat vaardigheden als schrijven, presenteren en samenwerken in elk semester (maar niet in elk vak) aan de orde komen. Bestudeerd materiaal laat bovendien zien dat vaardigheden in de cursusbeschrijvingen duidelijk benoemd worden en dat er sprake is van een opbouw in niveau gedurende de opleiding. Het sluitstuk van het vaardighedentraject is het in de tracks NR en IER geprogrammeerde derdejaarsvak Oefenrechtbank/Moot Court, waarin de basisbeginselen voor het pleiten worden aangereikt en studenten aan de hand van een casus worden getraind in het schrijven van een juridisch betoog. Ter afsluiting van het vak dienen studenten ten overstaan van een gerechtelijk college een pleidooi te houden. De begeleiding binnen dit vak is in handen van een combinatie van methoden- en vakdocenten. Tijdens de visitatie bleek dat studenten het vak Oefenrechtbank/Moot Court als zeer nuttig ervaren. Studenten van de track OR vinden het dan ook jammer dat in hun vakkenpakket geen Oefenrechtbank is opgenomen. Binnen OR wordt de vaardighedenlijn afgesloten met de vakken Business Law en Organisatieleer en -strategie. Wat het panel betreft is er geen duidelijk argument om de Oefenrechtbank in OR achterwege te laten. Het geeft in overweging om deze keuze te herzien.

Ook in de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* komen vaardigheden door het programma heen aan de orde. De mate waarin deze vaardigheden geoefend worden, lijkt enigszins af te hangen van het gekozen vakkenpakket. Vooral mondelinge vaardigheden worden volgens studenten niet structureel geadresseerd. Sommige studenten zouden in de masteropleiding graag een vervolg zien op het erg gewaardeerde bachelorvak Oefenrechtbank. Dit geldt met name voor diegenen die het vak in de bacheloropleiding hebben moeten missen door een buitenlandverblijf. Schriftelijke vaardigheden, in de vorm van het (individueel en in groepsverband) schrijven van papers, essays en werkstukken komen vrij stelselmatig aan de orde, zowel in verplichte vakken als in keuzevakken. Wel vernam het panel van docenten dat een aantal papers in de verplichte, verdiepende vakken is geschrapt met het oog op de als hoog ervaren studielast.

In de *masteropleiding Ondernemingsrecht* is van een expliciet vaardighedenlint (nog) geen sprake. Toch komen mondelinge en schriftelijke vaardigheden volgens het panel voldoende aan bod in het curriculum. Een mooi voorbeeld is het vak Ondernemingsrechtelijke contractanalyse, waarin studenten oefenen met praktische vaardigheden als het opstellen van en onderhandelen over contracten. Alumni noemden de aanzienlijke aandacht voor communicatieve vaardigheden als een sterk punt van de opleiding. Met name het leren communiceren met niet-juristen komt hen in de praktijk goed van pas. Voor het oefenen van het pleiten hadden sommige alumni graag meer aandacht gezien.

Het vaardighedenonderwijs in de bacheloropleiding *Fiscaal Recht* overlapt voor een groot deel met dat van de bacheloropleiding *Rechtsgeleerdheid*; in elk jaar wordt elke juridische vaardigheid minstens één keer geoefend en beoordeeld. Daarnaast is er sprake van specifiek fiscaal-juridische vaardigheden, die bijvoorbeeld worden geoefend en getoetst in de vakken Accounting (jaar 2) en Boekhouden (jaar 3). Hoewel beide benamingen een gelijke vakinhoud lijken te impliceren, begreep het panel tijdens de visitatie dat in het vak Boekhouden specifiek sprake is van fiscaal boekhouden, inclusief het opstellen van jaarrekeningen, terwijl in het vak Accounting de nadruk ligt op de civielrechtelijke boekhouding van ondernemingen overeenkomstig Boek 2 BW. Wat het panel betreft verdient het aanbeveling om deze naamstelling te verduidelijken. Net als in de bacheloropleiding *Rechtsgeleerdheid* wordt het vaardighedenonderwijs op een passende manier afgesloten met het vak Oefenrechtbank, waarin de mondelinge uitdrukkingsvaardigheid een centrale plaats inneemt. De opzet van dit vak komt overeen met die van het gelijknamige vak uit de bacheloropleiding *Rechtsgeleerdheid*, maar de invulling is opleidingsspecifiek. Studenten buigen zich over een fiscale

casus en houden ter afsluiting van het vak ten overstaan van een gerechtelijk college een pleidooi over deze casus. Ter voorbereiding daarop wonen ze onder meer een fiscale procedure bij in de rechtbank Zeeland/West-Brabant. Uit gesprekken bleek dat studenten enthousiast zijn over de inhoud van dit vak, dat zij als zeer nuttig voor de latere beroepspraktijk ervaren.

In de *masteropleiding Fiscaal recht* komen vaardigheden eveneens in voldoende mate aan bod. Studenten schrijven in alle keuzevakken papers en houden steeds een referaat. In de verplichte vakken krijgen studenten schrijfofdrachten. Onderzoeksmethodologie komt volgens studenten en alumni in de reguliere vakken echter beperkt aan bod. Voor wat betreft de praktische vaardigheden geldt dat veel studenten een vervolg op het zeer gewaardeerde bachelorvak Fiscale oefenrechtbank missen. Zogenaamde *soft skills* zouden volgens studenten en alumni meer getraind mogen worden in het mastercurriculum. Het panel beveelt aan te kijken naar mogelijkheden om hiervoor plaats in te ruimen in het curriculum.

Onderzoeksvaardigheden worden in de bacheloropleidingen getoetst in een eindwerk dat niet de vorm kent van een volledig uitgewerkte scriptie. Bachelorstudenten leren stap voor stap een rechtswetenschappelijk onderzoek op te zetten. Dit begint in het eerstejaarsvak Perspectieven op recht, waarin studenten een klein juridisch onderzoek uitvoeren, wordt gecontinueerd in het tweedejaarsvak Aansprakelijkheidsrecht, waarin studenten een annotatie bij een arrest schrijven, en eindigt in het mooi vormgegeven derdejaarsvak MTO/bachelorscriptie, waarmee de bacheloropleidingen worden afgesloten. De opzet van dit laatste vak is voor beide bacheloropleidingen gelijk, maar de invulling is opleidingsspecifiek. Studenten voeren in tweetallen een systematisch literatuuronderzoek uit en schrijven vervolgens individueel een onderzoeksvoorstel. Tezamen gelden literatuuronderzoek en onderzoeksvoorstel (vooralsnog) als eindwerk van de beide bacheloropleidingen. Uit de gesprekken bleek dat studenten het jammer vinden dat de huidige opzet geen ruimte biedt om het onderzoeksvoorstel ook daadwerkelijk uit te voeren. Het panel is het daarmee eens en steunt de faculteit in haar voornemen de huidige, goed doordachte opzet te handhaven, maar die uit te breiden met een scriptie (zie ook 'Curriculumvernieuwing').

De masteropleidingen kiezen wel voor een scriptie als eindwerk. Hierin doen studenten verslag van een zelf uitgevoerd onderzoek naar een juridisch onderwerp naar keuze. Het kan gaan om een zelfgekozen onderwerp of een onderwerp dat aansluit bij lopend onderzoek van stafleden. In beide gevallen formuleren studenten hun eigen vraagstelling. De masteropleidingen *Rechtsgeleerdheid* en *Ondernemingsrecht* hanteren een lijst met brede onderwerpen die aansluiten bij facultaire onderzoeksthema's. Ook binnen de *masteropleiding Fiscaal Recht* kunnen studenten aansluiten bij het lopend onderzoek van stafleden.

Het panel constateert dat de versterking van het vaardighedenonderwijs *work in progress* is. Met name in de bacheloropleidingen zijn goede stappen gezet. Over het algemeen genomen ziet het panel echter mogelijkheden om de opbouw van de vaardighedenlijn nader te expliciteren. Tijdens de visitatie kwam ter sprake dat het vaardighedenonderwijs in het kader van de introductie van het universiteitsbrede Tilburg Education Profile (TEP) een verdere impuls zal krijgen. In de komende periode zal worden gewerkt aan het realiseren van een doorlopend vaardighedenlint, waarbinnen ook aandacht uitgaat naar *21st century skills*. In de documentatie en gesprekken werd benadrukt dat het juridisch beroep anno 2017 andere vaardigheden vergt dan eerder het geval was. Het panel kan zich goed vinden in het voornemen om daar in de curricula op in te spelen.

Academische oriëntatie

Academisering was, naar het panel vaststelt, in de afgelopen periode een expliciet speerpunt van TLS. Het uit 2011 daterende actieplan 'Intensivering en Academisering' pleitte ervoor om over de hele linie in te zetten op een grotere verwevenheid van onderwijs en onderzoek. Actiepunten waren met name het aanscherpen van de inhoud van (bachelor)vakken door het gebruik van meer verdiepende literatuur, ruimere aandacht voor methoden en vaardigheden (met name in de

Nederlandstalige bacheloropleidingen), en het verhogen van de inzet van (top)onderzoekers in het onderwijs, waardoor meer kruisbestuiving tussen onderwijs en onderzoek plaatsvindt.

Het panel stelt met tevredenheid vast dat de opleidingen sinds de laatste visitatie gewerkt hebben aan een verdere versterking van de academische oriëntatie. Aan de link tussen onderwijs en onderzoek wordt aantoonbaar waarde gehecht en docenten wordt gevraagd om, waar mogelijk en relevant, eigen onderzoek in de vakken te vervlechten. Studenten met wie het panel sprak, gaven aan dat zij deze dubbelslag herkennen en waarderen. In bredere zin ziet het panel in de huidige curricula duidelijk terug dat de onderzoeksinteresses en specialismen van stafleden bepalend zijn geweest voor de inhoudelijke vormgeving. Van hbo-instromers hoorde het panel dat zij een duidelijk verschil ervaren tussen het praktijkgerichte hbo-onderwijs en het academisch georiënteerde onderwijs binnen TLS. Een ander positief punt is dat binnen de opleidingen duidelijk verbinding wordt gezocht met andere wetenschappelijke disciplines die relevant zijn voor het recht. Mooie voorbeelden van multidisciplinair denken zijn bijvoorbeeld de samenwerkingsverbanden met psychologen en economen. Bij het onderwijs zijn relatief veel niet-juristen betrokken. Morele en ethische aspecten zijn, naar het panel vaststelt, integraal verweven in de curricula. Het panel zou graag zien dat *best practices* op het vlak van academisering zoals hieronder genoemd – bijvoorbeeld het betrekken van studenten bij lopend onderzoek van docenten of het bieden van de gelegenheid om onder begeleiding van een docent een wetenschappelijk artikel over een onderwerp naar keuze te schrijven – brede navolging krijgen binnen de faculteit.

Het panel ziet in de (deels overlappende) curricula van de beide bacheloropleidingen *Rechtsgeleerdheid* en *Fiscaal Recht* duidelijk terug dat er sinds de vorige visitatie meer aandacht uitgaat naar methoden van rechtswetenschappelijk onderzoek. De bestudeerde representatieve vakken geven blijk van een voldoende academische inhoud. Er wordt gebruik gemaakt van relevante literatuur, bestaande uit een mix van stevige handboeken en wetenschappelijke artikelen, vaak van de hand van de vakdocent. Voor de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* valt in positieve zin op dat sommige docenten studenten – buiten het reguliere curriculum om – inzetten bij hun eigen lopende onderzoek of hen begeleiden bij het schrijven van een artikel voor het maandblad van de studievereniging. Ook kunnen studenten Fiscaal Recht in het kader van het vak MTO/bachelorscriptie een bijdrage leveren aan een van de congressen die het FIT jaarlijks organiseert.

In het curriculum van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* wordt met name binnen de verplichte verdiepende vakken een link gelegd met de wetenschappelijke stand van zaken in het vakgebied. In deze vakken kan volgens docenten een academische verdiepingsslag gemaakt worden omdat kan worden voortgeborduurd op de basiskennis die studenten vanuit de bacheloropleiding meebrengen. Zo staat in het vak Verdiepend privaatrecht het onderzoeksprogramma van het departement Privaatrecht centraal. Keuzevakken staan vooral in het teken van de kennismaking met een rechtsgebied, maar ook hier wordt geprobeerd om actueel onderzoek in de stof te verweven. In een aantal (keuze)vakken (bijvoorbeeld Methodologie van het privaatrecht en Strafrechtvergelijking) is er expliciete aandacht voor de juridische onderzoeksmethodologie. Een wat het panel betreft erg mooie en leerzame onderwijsvorm zijn de zogenaamde Law Clinics, waarin een koppeling wordt gemaakt tussen de praktijk en academisch onderzoek. Overheidsinstanties en bedrijven dragen authentieke juridische problemen aan waarmee groepen studenten onder begeleiding van TLS-onderzoekers aan de slag gaan. Studenten zijn zelf verantwoordelijk voor het formuleren van de onderzoeksvraag en het daaropvolgende onderzoeksproces. Law Clinics vormen geen vast onderdeel van het programma, maar kunnen als keuzevak worden ingezet.

Het panel stelt vast dat het academische karakter van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* met name in vakken als *Capita selecta ondernemingsrecht* en *Kapitaalmarktrecht* goed tot zijn recht komt. Alumni vinden dat de opleiding als geheel sterk bijdraagt aan het ontwikkelen van analytische vermogens. In algemene zin merkten studenten op dat de masteropleiding een aanzienlijke inhoudelijke verdiepingsslag inhoudt ten opzichte van de bachelortrack Ondernemingsrecht. Positief vindt het panel de ruime aandacht die binnen het programma wordt besteed aan ethiek, met name

rondom vraagstukken die draaien om de vraag hoe het ondernemingsrecht in de praktijk gebruikt wordt.

Het academisch gehalte van de *masteropleiding Fiscaal Recht* voldoet volgens het panel. Veel docenten zijn zelf actief in het onderzoek binnen het FIT en betrekken hun onderzoeksresultaten bij het onderwijs. Publicaties van docenten maken soms deel uit van de voorgeschreven literatuur. In bepaalde keuzevakken schrijven studenten papers die qua onderwerp nauw samenhangen met de onderzoeksthematiek van de betrokken docenten. De opleiding besteedt daarnaast expliciete aandacht aan ethische vraagstukken. Volgens sommige studenten zou de academische benadering wel sterker aangezet mogen worden: zij herkennen vooral een nadrukkelijke gerichtheid op de praktijk. Het panel adviseert de opleiding hier nog eens naar te kijken.

Praktijkgerichtheid

Het panel stelt vast dat de meeste opleidingen een academische benadering van het vakgebied koppelen aan een praktijkgerichte insteek. Doorgaans zijn deze beide perspectieven op het recht voldoende in balans. De vertaling van theorie naar praktijk komt voor studenten het meest zichtbaar tot stand doordat veel docenten recente ervaring hebben in het werkveld en daaruit putten in de colleges. Behandelde casus zijn – tot tevredenheid van studenten – vaak rechtstreeks ontleend aan de praktijk. Daarnaast worden in een aantal opleidingen ook gastdocenten uit het werkveld ingeschakeld om de toepassingen van kennis en inzicht te illustreren en te concretiseren. Zowel individuele docenten als de departementen/instituten als geheel hebben netwerken die kunnen worden ingezet voor het aantrekken van gastsprekers en het invullen van stages. Een voordeel van de nauwe banden met de praktijk dat tijdens de visitatie ook uitgebreid ter sprake kwam, is dat nieuwe ontwikkelingen op het terrein van wetgeving en jurisprudentie snel geïncorporeerd kunnen worden in het onderwijs. Vooral voor de opleidingen *Fiscaal Recht* (bachelor- en masteropleiding) en *Ondernemingsrecht* geldt dat de praktijkgerichtheid door alle betrokkenen als een sterk punt werd aangeduid tijdens de visitatie. In de masteropleiding *Fiscaal Recht* zijn in de afgelopen periode in overleg met het werkveld nieuwe keuzevakken op het gebied van *tax assurance* en *transfer pricing* opgezet.

Meerdere opleidingen maken het studenten mogelijk om deelname aan het reguliere onderwijsprogramma te combineren met een stage of werkstudentschap. In de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* kan een stage onder bepaalde omstandigheden als keuzevak (6 EC) gelden. De student dient dit zelf bij de examencommissie aan te vragen, waarna een inhoudelijke beoordeling van de stage volgt. Alleen de *masteropleiding Ondernemingsrecht* kiest voor een verplichte stage. Het panel meent dat deze keuze goed past bij de doelstelling van de opleiding om studenten vanuit een wetenschappelijke basis de vertaalslag te laten maken naar de praktijk. De stage wordt afgesloten met een stageverslag. Een aandachtspunt is dat de specifieke leerdoelen van de stage vrij algemeen geformuleerd zijn (bijvoorbeeld: 'Kennis en vaardigheden in kunnen zetten in de praktijkomgeving'). Wat het panel betreft, zouden de leerdoelen verder kunnen worden aangescherpt om ervoor te zorgen dat alle studenten vergelijkbare, verrijkende ervaringen opdoen. Tijdens gesprekken gaven docenten aan dat er in de praktijk naar gestreefd wordt dat studenten binnen de stage ten minste aanwezig zijn bij één zitting en cliëntgesprek. Het zou mooi zijn om dergelijke impliciete doelstellingen ook in de leerdoelen te verankeren. Over de ervaringen die zij bij het stagebedrijf opdoen, zijn studenten positief. Zij vinden de stage een welkome aanvulling op het reguliere vakkenpakket en geven aan dat stages vaak leiden tot een betaalde baan bij de stagegever. Positief is wat het panel betreft ook dat de opleiding contacten onderhoudt met mogelijke stage- en werkgevers. Met de Autoriteit Financiële Markten (AFM) bestaan sinds tien jaar geïstitutionaliseerde contacten.

Curriculumvernieuwing

Het panel stelt vast dat in de afgelopen periode een aantal *redesigns* heeft plaatsgevonden, en dat ook voor de komende periode curriculumwijzigingen op stapel staan. Een belangrijke reden hiervoor is de faculteitsbrede zorg over teruglopende studentenaantallen, met name in de *bachelor-* en de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid*.

Het curriculum van de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* is voor het laatst herzien na afloop van de vorige visitatie, in 2011/2012. Het huidige aanbod van tracks is van recenter datum: de track Internationaal en Europees recht is in 2013 toegevoegd en sinds 2014 is Ondernemingsrecht niet langer een zelfstandige opleiding, maar een track in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Op het moment van het visitatiebezoek stond de opleiding aan de vooravond van een volgende curriculumvernieuwing (*redesign*), waarmee ingespeeld wordt op interne en externe ontwikkelingen. Vanaf 2018/19 wordt een vernieuwd programma ingevoerd, dat meer flexibiliteit, keuzemogelijkheid en interdisciplinariteit biedt en zo de aantrekkelijkheid van de opleiding voor aankomende studenten wil vergroten.

Tijdens de visitatie stelde het panel vast dat de noodzaak van deze herziening erkend wordt door docenten. Voor de voorgenomen veranderingen lijkt breed draagvlak te bestaan. Een belangrijke wijziging is dat studenten in het nieuwe programma ruimte hebben om een minor binnen of buiten Tilburg Law School te volgen. Dit heeft gevolgen voor de positie van de tracks. Binnen de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid zal de specialisatie Ondernemingsrecht (na het eerste jaar), worden gehandhaafd, terwijl Internationaal en Europees recht deels wordt geïntegreerd in het algemene curriculum en deels verdergaat als minor. Een verdere doelstelling van de herziening is modernisering van het vaardighedentraject. Het panel heeft met instemming kennisgenomen van het voornemen om als onderdeel van de *redesign* ook een echte bachelorthesis in te voeren. Het zogenaamde *mobility window*, waarin studenten een buitenlandse *exchange* kunnen inplannen, zal worden verplaatst naar het vijfde semester, zodat de studieonderdelen Oefenrechtbank en MTO/bachelorthesis niet langer samenvallen met het buitenlandverblijf. De aanstaande *redesign* van de bacheloropleiding heeft consequenties voor de *masteropleiding Ondernemingsrecht*. Het panel heeft begrepen dat deze opleiding voor 2021 een *redesign* voorziet die draait om het optimaliseren van de aansluiting tussen de twee opleidingen.

Mede naar aanleiding van de bevindingen en adviezen uit de laatste visitatieronde is in 2014 een grondige *redesign* van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* gerealiseerd. Daarbij is met name ingezet op de stroomlijning van het vakkenpakket en het scriptietraject. Ten tijde van de vorige visitatie kende de masteropleiding Rechtsgeleerdheid vijf 'accenten' (expliciete specialisatierichtingen) en een vrij programma. Door het grote aantal keuzevakken konden studenten ook binnen accenten sterk uiteenlopende programma's volgen, wat ten koste ging van de samenhang. In de *redesign* zijn de verschillende accenten afgeschaft en is ervoor gekozen om een drietal vakken op de hoofdgebieden van het recht verplicht te stellen. Het aantal keuzevakken is aan banden gelegd en het scriptietraject is gestandaardiseerd. De uitkomst van de *redesign* is volgens het opleidingsmanagement dat gewaarborgd wordt dat iedere student aan alle eindtermen voldoet, ongeacht het gekozen pakket. Het panel heeft waardering voor de aanzienlijke inspanning die is gepleegd bij het vernieuwen van het curriculum. Het stelt met tevredenheid vast dat inmiddels een consolidatiefase is ingetreden. Volgens het management zal voorlopig geen sprake meer zijn van structurele wijzigingen. Wel wordt het curriculum voortdurend kritisch bekeken en waar nodig bijgesteld. Positief is dat het voornemen bestaat om het werkveld in de toekomst structureel te betrekken bij het up-to-date houden van het curriculum, door de oprichting van een Curriculum Team.

Internationalisering

Het panel constateert dat TLS de afgelopen periode in belangrijke mate heeft ingezet op het speerpunt internationalisering. Het aanbod van Engelstalige opleidingen is aanzienlijk gegroeid en de faculteit trekt steeds meer buitenlandse studenten. Inmiddels zijn 44 verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd binnen de studentenpopulatie van TLS. Bijna de helft van het docententeam is van niet-Nederlandse origine.

In de Nederlandstalige opleidingen krijgt internationalisering op verschillende manieren vorm, in de eerste plaats door het programmeren van een beperkt aantal Engelstalige vakken. In de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* worden vanaf het eerste jaar elk leerjaar één of meerdere Engelstalige vakken geprogrammeerd. De trackspecifieke vakken binnen IER zijn – in lijn met de

inhoudelijke oriëntatie van deze track – volledig Engelstalig. Studenten van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* volgen verplicht één vak in het Engels en in de *masteropleidingen Ondernemingsrecht* en *Fiscaal Recht* wordt een deel van het keuzeonderwijs in het Engels onderwezen.

Tijdens de visitatie bleek dat studenten wisselend denken over het programmeren van Engelstalige vakken in Nederlandstalige opleidingen. Tegenstanders vinden het met name bezwaarlijk dat hun begripsvermogen en uitdrukkingsvaardigheid in het Engels minder goed is dan in het Nederlands, wat gevolgen heeft voor het behaalde niveau binnen de vakken. Het panel stelt vast dat de opleidingen zich ervan bewust zijn dat in zekere zin een prijs wordt betaald voor (deels) Engelstalig onderwijs. Zij vinden de voordelen echter opwegen tegen de nadelen. Zo benadrukken docenten dat het belangrijk is om studenten ervan te doordringen dat ook problematiek die in eerste instantie zuiver Nederlands lijkt een internationale context kan hebben. Door studenten aan te sporen om zich in hun zoektocht naar relevante literatuur niet te beperken tot Nederlandse titels gaat er letterlijk een wereld voor hen open. Het panel onderschrijft de keuze voor deels Engelstalig onderwijs. Het meent dat studenten in hun vervolgopleiding en latere carrière veel voordeel kunnen ondervinden van een vroege gewenning aan het Engels, zoals tijdens de visitatie ook werd benadrukt door alumni van de Nederlandstalige opleidingen. Het panel constateert bovendien dat de opleidingen extra ondersteuning bieden aan studenten die hun Engels (of een andere taal) willen verbeteren. Zij verstrekken taalvouchers waarmee een aan de TiU aangeboden, extracurriculaire taal cursus gevolgd kan worden.

Een andere manier om uitdrukking te geven aan internationalisering is door de studiestof in een internationaal vergelijkend perspectief te plaatsen. In de inhoud van bestudeerde vakken ziet het panel deze insteek terug. Wel valt op dat het vakgebied internationaal privaatrecht in de curricula goeddeels ontbreekt. Alleen via drie keuzevakken in de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* kunnen studenten kennismaken met dit voor het internationale profiel van de faculteit zeer relevante vakgebied. Onderzocht zou kunnen worden of internationaal privaatrecht ook in andere opleidingen vervlochten kan worden.

Positief is dat met name de bacheloropleidingen inzetten op het stimuleren van de uitgaande mobiliteit. Meer dan een kwart van de bachelorstudenten kiest ervoor om een semester in het buitenland te studeren. Het panel signaleert dat er aan de programmering van een *exchange* nog wel enige haken en ogen zijn verbonden. Tot op heden is het gebruikelijk dat het buitenlandse semester in het tweede semester van het derde bachelorjaar valt, tegelijkertijd met belangrijke studieonderdelen als de bachelorscriptie en de zogenaamde Oefenrechtbank, die studenten dus missen (ze maken een vervangende opdracht in plaats van de bachelorscriptie). Vanaf 2017-2018 wordt dit opgelost door het *mobility window* in het eerste semester van het derde jaar te programmeren en beter in de curricula in te bedden. Het panel is blij dat met deze aanpassing een onwenselijke situatie wordt beëindigd. Voor masterstudenten zijn de opties om een deel van het programma in het buitenland te volgen beperkt, wat begrijpelijk is vanwege de korte duur van deze opleidingen. Anders dan de andere twee masteropleidingen biedt de *masteropleiding Fiscaal Recht* studenten wel gelegenheid om internationale ervaring op te doen, bijvoorbeeld via twee internationaal ingevulde scriptietrajecten. Uit de gesprekken met studenten en alumni bleek dat studenten deze opties waarderen. Ook het panel is hierover positief.

Werkvormen

Faculteitsbreed wordt met het in 2011 gelanceerde actieplan 'Intensivering en Academisering' ingezet op de intensivering van het onderwijs. Dit moet plaatsvinden door het verhogen van het aantal contacturen (vooral in de bacheloropleidingen), het vergroten van de variatie aan onderwijsvormen en het aanbieden van meer activerend onderwijs.

In de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* zijn grootschalige hoorcolleges en kleinschalige werkcolleges de belangrijkste werkvormen. Naar aanleiding van kritische opmerkingen van het vorige visitatiepanel over de groeps grootte, heeft de opleiding de afgelopen jaren geïnvesteerd in meer

kleinschalig onderwijs. De werkgroepen zijn gemaximeerd op dertig studenten. Bij enkele vakken zijn er naast hoorcolleges geen werkgroepen, maar dialoogcolleges van maximaal negentig studenten. In het vaardighedenonderwijs is voorzien in werkvormen die specifiek aansluiten bij het ontwikkelen van verschillende vaardigheden, zoals kleinschalige feedbackgroepen. Het panel vindt dit positieve ontwikkelingen. Wel signaleert het dat het aantal werkcolleges en daarmee ook het aantal contacturen sterk terugloopt gedurende de opleiding. Het aantal werkgroepen verschilt bovendien per track; met name bij IER is het werkcollegeonderwijs erg beperkt. Deze track telt in het eerste semester van het derde jaar beduidend minder contacturen dan de tracks NR en OR (118 tegenover respectievelijk 150 en 164). Dit verschil zal komen te vervallen bij de integratie van deze track in de andere twee, maar het is volgens het panel zaak te monitoren dat de aantallen contacturen per track niet te ver uiteenlopen.

Op basis van gesprekken en bestudeerd materiaal concludeert het panel dat er veelal nog sprake is van klassiek vormgegeven onderwijs. De mate van interactiviteit hangt volgens studenten erg af van de docent. Aan de formele eis om werkcolleges thuis voor te bereiden, wordt volgens studenten in de praktijk niet streng de hand gehouden, wat afbreuk doet aan de mogelijkheden voor een betekenisvolle uitwisseling tijdens het college. De nieuwe dialoogcolleges draaien, naar het panel begrepen heeft, om de cyclus van vraag en antwoord: de student leert al bevragend door te dringen tot de essentie van een leerstuk, probleem of vraagstelling. Het panel vraagt zich echter af in hoeverre in een college van negentig studenten daadwerkelijk sprake kan zijn van een bevredigende dialoog. Het beveelt de opleiding aan in het kader van de *redesign* de intensivering van het onderwijs opnieuw onder de loep te nemen.

De dominante werkvorm in de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* zijn klassieke hoorcolleges. In de drie verdiepende vakken gaat het om vrij grootschalig onderwijs en in de keuzevakken om meer kleinschalige colleges. Een klein aantal vakken combineert hoorcolleges met werkcolleges, *tutorials* of een andere meer activerende werkvorm. Hoewel sommige masterstudenten aangaven dat de nadruk op hoorcolleges en zelfstudie wat hen betreft goed past bij een masteropleiding, vinden andere studenten het jammer dat er niet meer gebruik wordt gemaakt van werkcolleges. Het panel onderschrijft hun opvatting. Het behandelen van casus in kleinschalige werkcolleges is een goede manier om studenten vat te laten krijgen op de stof. Het aantal contacturen in de masteropleiding is door het beperkte aantal werkcolleges aan de lage kant: naar schatting 174 uur voor de hele opleiding. Het programmeren van meer uren voor interactieve werkvormen ligt wat het panel betreft voor de hand. Volgens het panel is het een misvatting dat het programmeren van meer contacturen automatisch leidt tot een 'schools' curriculum.

In de *masteropleiding Ondernemingsrecht* kennen verplichte vakken en keuzevakken elk hun eigen werkvormen. Binnen de verplichte vakken zijn hoorcolleges de dominante vorm. Het gaat daarbij grotendeels om relatief kleinschalige hoorcolleges (30-50 studenten). Sommige hoorcolleges zijn 'interactief', wat volgens studenten wil zeggen dat er gelegenheid is om vragen te stellen. Van activerende didactische methodes wordt (op vooralsnog betrekkelijk kleine schaal) gebruik gemaakt. Het vak Ondernemingsrechtelijke contractanalyse omvat bijvoorbeeld 'break-outs', waarin studenten in kleine groepjes aan concrete problemen werken die later plenair in het college besproken worden. Wat het panel betreft is dit een mooie vorm om studenten actief met de materie aan de slag te laten gaan. De gebonden keuzevakken kennen doorgaans een combinatie van vrij kleinschalige hoorcolleges en werkcolleges (15-20 studenten). Enkele keuzevakken maken gebruik van interactieve elementen zoals break-outs en rollenspellen. Het keuzevak Verzekeringsrecht, dat gevolgd wordt door studenten van meerdere opleidingen, omvat uitsluitend een grootschalig hoorcollege (70-90 studenten). Vanwege de groepsgrootte is opsplitsen in kleinere groepen hier volgens docenten niet mogelijk. Het aantal contacturen voor de verplichte vakken is beperkt: per vak wordt uitgegaan van 20 uur hoorcollege (2 uur per week). Daarmee ligt er veel nadruk op zelfstudie. Het panel heeft er begrip voor dat het om roostertechnische redenen in het tweede semester lastig is om meer contacturen te programmeren; studenten spenderen in dit semester immers een groot deel van de week aan de stage. In het eerste semester zouden meer werkcolleges

evenwel niet misstaan. Ook moedigt het panel de opleiding aan om in de vakken waarin hoorcolleges nog vrij traditioneel worden ingevuld meer te gaan werken met interactieve elementen.

Voor de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* geldt dat de afgelopen jaren meer kleinschalig onderwijs is gerealiseerd in de generieke fase van de opleiding, die gedeeld wordt met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. In de opleidingsspecifieke tweede helft van de opleiding is het door financiële en personele beperkingen (nog) niet gelukt om kleinere groepen te realiseren. Hier bestaan de werkgroepen vaak uit circa vijftig studenten. Deze grotere werkcolleges fungeren volgens studenten in de praktijk noodgedwongen eerder als hoor- dan als werkcollege. De opleiding realiseert zich dat deze groeps grootte niet goed past bij de ambitie van intensivering. Men hoopt de groepen in de toekomst te kunnen verkleinen tot maximaal dertig studenten, maar is daarvoor afhankelijk van het werven van een aantal nieuwe stafleden. Tegenover de grote werkgroepen staat een – in vergelijking met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid – relatief hoog aantal contacturen en werkcolleges. Dat is wat het panel betreft positief. Een goede ontwikkeling is dat binnen het FIT een 'Kerngroep Onderwijs' in het leven geroepen is, waarin verschillende docenten zitting hebben. Deze monitort de onderwijskwaliteit en houdt zich bezig met onderwijsvernieuwing. Volgens docenten vallen verdere verbeteringen met name te realiseren door met regelmaat in elkaars lessituaties mee te kijken en van elkaar te leren. Het organiseren van intercollegiale deskundigheidsbevordering (intervisie) is een van de taken van de Kerngroep Onderwijs. Het panel heeft waardering voor de inmiddels gecreëerde cultuur van samen met elkaar en van elkaar leren.

De *masteropleiding Fiscaal Recht* hanteert een vast stramien voor de werkvormen van de verplichte/verdiepende vakken enerzijds en de gebonden keuzevakken anderzijds. De verplichte vakken worden aangeboden volgens het klassieke hoorcollege/werkcollege-model, met grotere hoorcolleges en kleinschalige werkgroepen. De keuzevakken omvatten elk zes colleges van drie uur met verplichte voorbereiding. De opleiding schat het totale aantal contacturen op 253. Het relatief hoge aantal contacturen en werkcolleges vindt het panel positief. In het gebruik van meer activerende werkvormen kan de opleiding nog verdere stappen zetten. Volgens studenten zijn colleges, waaronder ook werkcolleges, maar in beperkte mate interactief.

Een veelbelovende ontwikkeling in het kader van het activeren van studenten, is de toenemende aandacht voor het gebruik van methoden van *e-learning*. Vooralsnog zijn met name de beide bacheloropleidingen bezig met de ontwikkeling van (zelf)toetsmodules en kennisclips, waarmee studenten zich kunnen voorbereiden op de colleges. Hierdoor ontstaat er in de colleges zelf meer gelegenheid voor een zinvolle uitwisseling tussen docent en studenten. In de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* waren op het moment van de visitatie in totaal vijftien kennisclips in gebruik in het onderwijs en waren nog eens tien kennisclips in productie. Uit studentenevaluaties blijkt dat studenten erg te spreken zijn over deze nieuwe digitale toepassing. In bepaalde hoorcolleges in de bacheloropleidingen wordt inmiddels op bescheiden schaal gebruik gemaakt van digitale toepassingen als polls en quizen. Een verdere uitrol van digitale toepassingen staat op het programma.

Wat het panel betreft leiden de in het kader van actieplan 'Intensivering en Academisering' doorgevoerde maatregelen vooral in de bacheloropleidingen tot meer activerend onderwijs. In de masteropleidingen is de toepassing van activerende vormen van *e-learning* nog beperkt, maar sommige opleidingen hebben wel plannen voor het verkennen van de mogelijkheden. De gesignaleerde *best practices* op het gebied van activerend onderwijs (zoals break-outs, vaardigheidstraining en rollenspellen) verdienen wat het panel betreft bredere navolging binnen TLS. In veel opleidingen zijn traditionele, grootschalige hoorcolleges nog steeds de dominante onderwijsvorm. Voorbereiding voor, en aanwezigheid bij, colleges is lang niet overal verplicht, zo bleek uit de documentatie en gesprekken. In de Nederlandstalige masteropleidingen is het aantal contacturen beperkt en ligt er veel nadruk op zelfstudie, waardoor studenten grote vrijheid hebben om hun planning zelf vorm te geven. Een voordeel van deze autonomie is dat een beroep wordt gedaan op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van studenten. Mogelijke nadelen zijn

echter dat een cultuur van vrijblijvendheid ontstaat en dat studenten er niet in slagen om de studie in de daarvoor bestemde periode af te ronden.

Studeerbaarheid bacheloropleidingen

In 2011 maakte het visitatiepanel kritische opmerkingen over de onderwijsrendementen in het algemeen en de vrij hoge eerstejaarsuitval in de bacheloropleidingen. Naar aanleiding daarvan zijn stappen genomen om de studeerbaarheid van de opleidingen te verbeteren. Een algemene maatregel die heeft gezorgd voor meer stroomlijning binnen en tussen onderwijsprogramma's en een gelijkmatiger spreiding van de studielast is dat sinds 2011/2012 alleen nog gewerkt wordt met onderwijsseenheden van 6 EC of een veelvoud daarvan.

Voor de Nederlandstalige bacheloropleidingen is de introductie van een nieuw studiebegeleidingsplan in het eerste jaar een noemenswaardige verandering. Deze zogenaamde *Study Trail* bestaat uit drie stappen. 'A Perfect Start' is bedoeld om de overgang tussen middelbare school en studie te versoepelen en studenten direct goed op weg te helpen. De tweede stap, 'In the picture', is erop gericht om de studievoortgang van studenten te monitoren met behulp van een studentenvolgsysteem. Indien de studieresultaten van een student daartoe aanleiding geven nodigt de vaste docentmentor deze uit voor een vrijblijvend gesprek. De derde stap 'What's next?' heeft betrekking op het tweede en derde semester. Studenten die in deze fase studieovertraging oplopen, worden actief benaderd door de studieadviseurs. Als onderdeel van de *Study Trail* worden eerstejaarsstudenten onderverdeeld in werkgroepen van dertig studenten, die onder begeleiding staan van docent- en studentmentoren. Met name de studentmentoren, twee per werkgroep, spelen een belangrijke rol als eerste aanspreekpunt voor studenten. Per drie werkgroepen is er een docentmentor, die samenwerkt met de betrokken studentmentoren. Tijdens de visitatie spraken bachelorstudenten zich positief uit over het nieuwe studiebegeleidingsplan. Met name de goed bereikbare studentmentoren ervaren zij als een behulpzame, laagdrempelige bron van informatie.

Mede gelet op het feit dat de eerste helft van de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* identiek is aan de bacheloropleiding *Rechtsgeleerdheid*, wordt in deze opleiding belang gehecht aan vroege communityvorming onder fiscale studenten. Men heeft in de afgelopen periode maatregelen getroffen om studenten direct vanaf het eerste jaar meer bij de opleiding te betrekken. Zo worden studenten vanaf het begin ingedeeld in eigen werkgroepen. Overleg tussen opleiding en de studievereniging heeft bovendien geresulteerd in de oprichting van een speciale 'eerstejaarscommissie'. Het panel is hierover positief en verwacht dat deze aanpak motiverend werkt onder studenten van de bacheloropleiding *Fiscaal Recht*, die relatief lang moeten wachten op 'eigen' fiscale vakken.

Geraadpleegde bachelorstudenten vinden de beide opleidingen over het algemeen goed studeerbaar. Er bestaat veel vrijheid om studie-uren gedurende het semester naar eigen inzicht te plannen en dat wordt als plezierig ervaren. Van specifieke struikelvakken lijkt geen sprake. Doordat het bacheloreindwerk is ingebed in het vak MTO/bachelorthesis, vormt het een afgebakend geheel dat niet tot studieovertraging hoeft te leiden. De begeleiding is in handen van de methodendocenten die verantwoordelijk zijn voor de cursus en van vakinhoudelijke begeleiders. Een aandachtspunt in het kader van de studeerbaarheid is volgens studenten dat er aan het einde van het semester doorgaans een vrij hoge piekbelasting bestaat doordat de vijf parallel geprogrammeerde vakken allemaal in een periode van drie tot vier weken moeten worden afgerond. De opleidingen hebben sinds de visitatie van 2011 oog voor deze problematiek en proberen een te hoge piekbelasting te voorkomen.

Studenten van de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* noemden specifiek dat er meer evenwicht gebracht zou kunnen worden in de uiteenlopende studielast van individuele vakken. Ook kan wat hen betreft gewerkt worden aan een betere balans tussen het erg fiscaal-inhoudelijke vijfde semester en het veel algemenere en meer op vaardigheden en methoden gerichte zesde semester. Een laatste opmerking van studenten betreft de nauwe samenwerking van de opleiding met de bacheloropleiding *Rechtsgeleerdheid* en de bacheloropleiding *Fiscale Economie*. Deze vraagt vrij veel opleidingsoverstijgende afstemming, bijvoorbeeld over de roostering en opleidings- en examenregelingen (OER-en). Volgens studenten valt met name in het harmoniseren van de OER-en

van Fiscaal Recht en Fiscale Economie nog winst te behalen. Het panel adviseert de bacheloropleiding Fiscaal Recht hier aandacht aan te blijven besteden.

De bacheloropleidingen kennen een Bindend Studieadvies (BSA). Om door te mogen stromen naar het tweede studiejaar moeten studenten tenminste 42 EC behalen. Als onderdeel van het BSA in de Nederlandstalige opleidingen is in de afgelopen periode een taaltoets Nederlands ingevoerd, waarmee spelling; grammatica; en formulering, interpunctie en woordenschat getoetst worden. Het panel stelt met tevredenheid vast dat het percentage positieve BSA-adviezen in de afgelopen periode sterk gestegen is, van 56% in 2014-2015 naar 87% in 2015-2016. Voor de bacheloropleidingen streeft TLS ernaar dat 70% van de herinschrijvers na 1 jaar de opleiding binnen vier jaar afrondt en dat maximaal 22% van de studenten uitvalt. Deze streefpercentages worden inmiddels (bij benadering) gehaald.

Studeerbaarheid masteropleidingen

Traditioneel vormen studenten uit de regio de belangrijkste doelgroep van TLS, maar de faculteit signaleert dat deze instroom onder invloed van demografische ontwikkelingen in de toekomst mogelijk sterk zal dalen. Om stabiliteit en (duurzame) groei mogelijk te maken zet de faculteit in op nieuwe groeimarkten, met name buitenlandse studenten en afgestudeerden van hbo-rechtenopleidingen, veelal afkomstig van de regionale hogescholen Avans/Fontys en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Wat het panel betreft, past deze keuze bij het facultaire profiel, dat een sterke binding met de regio Noord-Brabant koppelt aan een internationale oriëntatie. Het succes van het gevolgde beleid blijkt uit een groeiend aantal aanmeldingen van hbo-afgestudeerden en buitenlandse studenten.

Tijdens de visitatie werd uitgebreid besproken dat de toelating van studenten met een 'afwijkend' profiel vraagt om goede instroomprocedures, waarmee het niveau van de opleidingen bewaakt kan worden. Om hbo-afgestudeerden klaar te stomen voor een universitaire masteropleiding heeft TLS een breed aanbod aan premasterprogramma's (66 EC) ontwikkeld. Op dit moment bestaan de verschillende programma's nog uit een combinatie van reguliere bachelorvakken die premasterstudenten samen met bachelorstudenten volgen, maar voor de toekomst overweegt TLS om het premasteronderwijs los te koppelen van het bacheloronderwijs. Ook gold tot voor kort voor de premasterstudenten een maximum aantal plaatsen. Vanuit de inclusie-gedachte is TLS van plan – op termijn – het aantal premasterstudenten niet langer te maximeren.

Studenten van de masteropleidingen zijn in grote lijnen positief over de studeerbaarheid. Zij herkennen dat de opleidingen hun best doen om de studielast evenredig over de beide semesters te verdelen en problemen in de roostering – zoals het samenvallen van verschillende colleges of deadlines – te voorkomen. Wanneer toch agendaconflicten optreden, zoeken de opleidingen meestal in goed overleg naar een oplossing. Studenten zijn ook tevreden over de informatievoorziening en communicatielijnen, zeker in de masteropleiding Ondernemingsrecht, waar gewerkt wordt met een *one-stop contact person*. In zijn algemeenheid vinden studenten dat zij voldoende gelegenheid hebben om hun feedback op de kwaliteit van het onderwijs, en op zaken die een nadelig effect hebben op de studeerbaarheid, kenbaar te maken. Dit gebeurt door middel van studentevaluaties, het rechtstreeks benaderen van studentvertegenwoordigers van de opleidingscommissie of het indienen van een klacht bij de klachtenbuscommissie. Met feedback wordt over het algemeen voldoende gedaan.

Studenten van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* noemden tijdens de visitatie dat er met name in tentamenperiodes aan het einde van het semester sprake kan zijn van een piekbelasting. Ook bestaan er volgens deze studenten aanzienlijke verschillen tussen de studielast van vakken. In zijn algemeenheid worden de verdiepende vakken als zwaarder ervaren dan de keuzevakken, maar ook binnen de categorie keuzevakken zijn er zwaardere en lichtere vakken. Het panel stelt vast dat de studielast en samenhang tussen verschillende vakken de aandacht van de opleiding hebben. Het kiezen van een 'pretpakket' bestaande uit hoofdzakelijk lichte vakken is volgens studenten niet mogelijk door de kaders waarbinnen een keuze gemaakt moet worden. Een punt dat tijdens het

visitatiebezoek uitgebreid ter sprake kwam, is dat er bij het samenstellen van het vakkenpakket vrij veel eigen initiatief van de student gevraagd wordt. Studenten gaven aan dat zij zich met name zelfstandig op het vakkenaanbod oriënteren alvorens een keuze te maken. Om alle studenten in staat te stellen een samenhangend en relevant vakkenpakket te kiezen, verdient het wat het panel betreft aanbeveling om de voorlichting te intensiveren.

Om de studievoortgang van studenten die naast de opleiding stage lopen of werken te faciliteren, kiezen de *masteropleidingen Fiscaal Recht* en *Ondernemingsrecht* ervoor om colleges zo veel mogelijk op één dag te roosteren. Een nadeel van deze gang van zaken is, wat het panel betreft, dat dit studenten geen gelegenheid geeft om het werkcollege op basis van het hoorcollege voor te bereiden. De *masteropleiding Fiscaal Recht* overweegt om colleges structureel te gaan opnemen en digitaal beschikbaar te stellen, zodat studenten hun studieritme kunnen afstemmen op andere bezigheden. Studenten vinden dit, naar het panel vaststelt, een positieve ontwikkeling. Docenten zijn zich echter ook bewust van de keerzijde, namelijk dat studenten steeds minder (actief) deelnemen aan colleges. Wat het panel betreft, zouden opleidingen kunnen overwegen om opgenomen colleges slechts voor een bepaalde periode, voorafgaand aan het tentamen, beschikbaar te stellen.

Onderdeel van de studeerbaarheid is een doelmatig ingericht scriptiebeleidingstraject. Het panel stelt vast dat verschillende opleidingen op dit punt voor verschillende formules kiezen. De *masteropleidingen Ondernemingsrecht* en *Fiscaal Recht* kennen flexibele scriptieprocedures. De student is niet gebonden aan bepaalde deadlines en kan dus zijn of haar eigen tempo bepalen. Het is gebruikelijk dat de student zelf aangeeft hoe intensief hij/zij begeleid wil worden. Studenten met wie het panel sprak, ervaren dit over het algemeen als prettig. In de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* is het scriptietraject in recente jaren gestroomlijnd om studenten in staat te stellen de opleiding binnen een jaar af te ronden. Het negen maanden durende traject kent twee instroommomenten, in september en februari, en een aantal vastgestelde deadlines. Direct aan het begin van het jaar vindt een 'thesismarkt' plaats waarbij alle scriptiecoördinatoren aanwezig zijn om met de studenten te praten over mogelijke scriptieonderwerpen. Positief is dat het traject voorziet in voldoende contactmomenten tussen student en begeleider. Gedurende de looptijd heeft de student in ieder geval recht op vijf contactmomenten. In overleg kunnen eventueel meer momenten worden ingepland. De opleiding merkt in de kritische reflectie op dat er geen signalen zijn dat het nieuwe scriptietraject door de strikte deadlines ten koste gaat van de kwaliteit van de eindwerken. De komende periode zal men de gerealiseerde kwaliteit nauw blijven monitoren. Hoewel het panel het terecht vindt dat opleidingen elk hun eigen afwegingen maken voor wat betreft de inrichting van het scriptie(begeleidings)traject, meent het dat zij er wel voor moeten waken dat dit tot ongelijkheden voor studenten leidt. Het panel onderschrijft het streven van het onderwijsmanagementteam om verschillen in kaart te brengen en procedures meer te stroomlijnen.

Masterstudenten vinden over het algemeen dat de opleidingen zonder bijbaan of andere nevenactiviteiten binnen een jaar kunnen worden afgerond. Veel studenten maken echter een bewuste keuze om de studie met andere activiteiten te combineren omdat dat hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot. De studievertraging die dit oplevert, nemen zij voor lief. Uit de documentatie en gesprekken bleek dat de rendementen ten tijde van de vorige visitatie een belangrijk aandachtspunt waren. In de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* speelde het tegenvallende uitstroomrendement een belangrijke rol bij de beslissing om een gestandaardiseerd scriptietraject in te voeren. Toch komt het, naar het panel vaststelt, nog geregeld voor dat studenten er bewust voor kiezen om eerst alle vakken af te ronden en vervolgens, in een uitloopjaar, aan de scriptie beginnen. Studenten zijn niet verplicht een bepaald instroommoment te kiezen. Studenten die aangeven dat zij niet van plan zijn in één jaar af te studeren, bijvoorbeeld omdat zij een tweede masteropleiding volgen of stage willen lopen, kunnen later aan de scriptie beginnen. Zij kunnen in het uitloopjaar een verkort scriptietraject volgen. Het panel waardeert de aan studenten geboden flexibiliteit.

Voor de masteropleidingen streeft TLS naar een rendement van 70% in twee jaar. Bijna alle opleidingen halen dit rendement. Het panel stelt met tevredenheid vast dat de rendementen van de

Nederlandstalige opleidingen over de visitatieperiode heen een noemenswaardige verbetering vertonen. In de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* behaalde 84% van de studenten uit cohort 2014 binnen twee jaar het diploma. In de *masteropleiding Ondernemingsrecht*, die in tegenstelling tot de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* een flexibel scriptietraject hanteert, ligt dat percentage op 88%. In de *masteropleiding Fiscaal Recht* ligt het rendement lager: slechts 58% van de studenten van cohort 2014 behaalde het diploma in twee jaren. Volgens de opleiding is de oorzaak van het lagere rendement moeilijk te verhelpen: veel studenten kiezen naast de opleiding voor stages, werkstudentschappen of parttime banen. Ook komt het relatief vaak voor dat studenten simultaan een tweede masteropleiding volgen of het afstuderen in de eerste masteropleiding uitstellen om aan een tweede te kunnen beginnen. Ter verbetering van het rendement ligt het wat het panel betreft toch voor de hand dat de opleiding de vormgeving van het scriptietraject onder de loep neemt. Betrokkenen bevestigden tijdens de visitatie dat de gemiddeld lange doorlooptijd daarvan een van de belangrijkste redenen is voor het oplopen van studievertraging. Het panel onderschrijft het voornemen van de opleiding om te onderzoeken of het wenselijk is om – net als in de masteropleiding Rechtsgeleerdheid – met een vast tijdsplan te gaan werken.

Tijdens de visitatie heeft het panel, tot slot, stilgestaan bij het effect van het ruimhartige instroombeleid op het studiesucces. Het stelt vast dat kwantitatieve gegevens over premasterstudenten uitwijzen dat het studiesucces van doorstromers vanuit de opleiding hbo-rechten van de HAN en de Juridische Hogeschool (JHS) van Fontys/Avans, als redelijk te kenschetsen valt. De resultaten voor studenten van andere instellingen zijn echter minder positief. Het management gaf tijdens de visitatie aan dat men hbo-instroomers vanuit de inclusiegedachte graag de gelegenheid blijft geven om zich binnen TLS te bewijzen. Men voelt er daarom niet voor om de voorwaarden voor instroom aan te scherpen. Wel overweegt TLS om – in navolging van de economische faculteit – strengere regels in te voeren voor studenten die eenmaal binnen zijn, zoals een bindend studieadvies (BSA) voor premasterstudenten. Het panel ondersteunt dit voornemen.

Personeel

Een gemene deler van alle opleidingen is dat het onderwijs wordt gegeven door betrokken en bevoegen docenten die onderling een hechte gemeenschap vormen. De samenstelling van de docententeams is divers. Deze omvatten zowel beginnende docenten en promovendi met een onderwijslast als ervaren seniordocenten. In reactie op een aanbeveling van het vorige panel, dat ruimte zag voor meer betrokkenheid van toponderzoekers, is de rol van hoogleraren in het hoorcollegeonderwijs binnen de bacheloropleidingen de afgelopen jaren toegenomen. In de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid zijn inmiddels 22 hoogleraren in mindere of meerdere mate bij het onderwijs betrokken. Naast actieve wetenschappers hebben ook docenten met ruime praktijkervaring een belangrijk aandeel in het verzorgde onderwijs. De departementen en instituten hebben vrij veel parttimers in dienst, die hun universitaire aanstelling combineren met een positie in het beroepenveld. Deze combinatie van verschillende expertises pakt volgens het panel positief uit.

De studenten met wie het panel sprak zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteiten van hun docenten. Zij waarderen dat docenten een sterke link hebben met het werkveld en erg betrokken en benaderbaar zijn. Docenten nemen volgens studenten – waar nodig – de tijd om buiten de lessen om extra uitleg te geven en vragen te beantwoorden. Inhoudelijk vinden studenten hun docenten over het algemeen sterk. De didactische stijlen van docenten lopen uiteen. Studenten ervaren dat sommige docenten 'frontaal' lesgeven, terwijl anderen er in slagen om studenten – ook in grootschalige onderwijsvormen – meer te betrekken en te activeren.

Het percentage gepromoveerde docenten ligt TLS-breed op 64%, waarbij promovendi buiten beschouwing zijn gelaten. Niet-gepromoveerde docenten worden met name ingezet in de werkcolleges in de bachelorprogramma's, terwijl bij het masteronderwijs verhoudingsgewijs meer gepromoveerden betrokken zijn. In de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid liggen de percentages gepromoveerden respectievelijk op 50% en 54%. In de masteropleidingen is dat 56% voor Ondernemingsrecht, 66% voor Rechtsgeleerdheid en 74% voor Fiscaal Recht. In deze

opleidingen worden met name de kernvakken verzorgd door hoogleraren of UHD's. Het panel acht dit voldoende, maar stelt wel dat er ruimte is voor verbetering.

Een recente ontwikkeling is dat er vaart is gekomen in de docentprofessionalisering door middel van basiskwalificatie onderwijs (BKO)-certificering. Tot 2016 bestond universiteitsbreed het beleid dat enkel (universitair) docenten en nieuw personeel een BKO-verplichting had. In het najaar van 2016 is evenwel besloten dat per 1 juli 2019 100% van het docentenkorps zijn BKO moet hebben behaald. TLS heeft zich gecommitteerd aan dit beleid en is bezig met een inhaalslag. Eind 2017 was 47% van de docenten met een BKO-plicht gecertificeerd, in de komende jaren moet dit percentage snel verder oplopen. Voor docenten met veel onderwijservaring is een verkort traject uitgestippeld. De toegenomen aandacht voor docentprofessionalisering is wat het panel betreft zeer positief. Een belangrijke kanttekening bij de huidige afspraak is dat docenten met een aanstelling kleiner dan 0.4 fte niet BKO-plichtig zijn. Volgens het onderwijsmanagementteam zou het intensieve BKO-traject (totale duur: 200 uur) voor hen een te grote belasting vormen. Het panel vindt de gekozen drempel aan de hoge kant en wijst erop dat veel docenten (ca. 20% van de totale TLS staf) buiten de afspraken zullen vallen. Dat is jammer, zowel vanuit het oogpunt van de onderwijskwaliteit in het algemeen als vanuit het oogpunt dat alle docenten in staat gesteld zouden moeten worden om zich in didactisch oogpunt verder te bekwamen. De vormgeving van de senior kwalificatie onderwijs (SKO) staat binnen TiU nog in de kinderschoenen. Zodra vanuit het CvB op dit gebied op universitair niveau een prestatienorm wordt gesteld, zal TLS zich daaraan committeren.

Het aantal BKO-gecertificeerde docenten verschilt sterk per opleiding en is gemiddeld net wat hoger in de bacheloropleidingen dan in de masteropleidingen. In de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid beschikte op het moment van de visitatie respectievelijk 35% en 52% van de docenten met een aanstelling van meer dan 0,4 fte over een BKO. In de masteropleidingen is dat 23% voor Fiscaal Recht, 33% voor Ondernemingsrecht en 42% voor Rechtsgeleerdheid. Het panel gaat er met het oog op het facultaire streven van 100% BKO in juli 2019 vanuit dat dit percentage in de komende periode snel zal toenemen. Het hoopt dat voor docenten met kleine aanstellingen een passende oplossing zal worden gevonden, waardoor ook zij voldoende toegang hebben tot professionaliseringsmogelijkheden. Het panel stelt vast dat voor de scholing van docenten die betrokken zijn bij Engelstalige onderwijsonderdelen voldoende aandacht bestaat. Docenten die vakken in het Engels geven, hebben gelegenheid tot het volgen van een taal cursus. Tijdens de visitatie kwam ter sprake dat TLS in de komende periode het gebruik van *e-learning* verder wil uitrollen in alle opleidingen. Ook dit vraagt nieuwe vaardigheden van docenten. Scholing van docenten in de toepassing van digitale leermiddelen zal dus aandacht moeten krijgen.

De verantwoordelijkheid voor het invullen van de onderwijsrollen en de uitvoering van het onderwijs ligt bij de instituten en departementen. Deze worden op basis van verzorgde studiepunten gefinancierd door de faculteit. Tijdens de visitatie kwam ter sprake dat er in de wijze waarop de departementen deze taken vormgeven, vrij aanzienlijke verschillen bestaan. Sommige departementen zijn volgens het management meer onderwijsgericht dan andere. Elk departement hanteert bovendien een eigen formule voor het toekennen van onderwijsuren. Van een centrale normering op facultair niveau is geen sprake. Mede als gevolg hiervan verschilt de onderwijslast die docenten ervaren van departement tot departement. Een gemiddelde onderwijslast bedraagt volgens het onderwijsmanagementteam honderd lessen per jaar. Tijdens de visitatie sprak het management het voornemen uit om in de bestaande pluriforme praktijk meer eenheid te brengen. Het panel kan zich daarin vinden.

Doordat er in de aanstelling van personeelsleden geen formeel onderscheid gemaakt wordt tussen de onderwijslast en de onderzoekslast, heeft TLS geen betrouwbare staf-studentratio kunnen berekenen. Het panel heeft evenwel in algemene zin geen aanleiding gehad om te twijfelen aan de toereikendheid van het onderwijzend personeel om de programma's vorm te geven. Een aandachtspunt vormt wel de docentcapaciteit binnen de bacheloropleiding Fiscaal Recht, waar het met de huidige bestaande staf niet lukte om de groeps grootte in werkgroepen terug te dringen en waar docenten aangaven dat zij een stevige werkdruk ervaren. Het panel begreep tijdens de visitatie dat

dit de volle aandacht heeft van het opleidingsmanagement en dat de intentie bestaat om aanvullende personeelsleden te werven.

Faciliteiten

De voorzieningen die Tilburg University en TLS studenten bieden – bibliotheek, collegezalen, werkplekken, digitale leeromgeving – zijn wat het panel betreft adequaat en voldoende up-to-date. De afgelopen periode is geïnvesteerd in het creëren van extra werkplekken, bijvoorbeeld in het Montesquieu Learning Center. Halverwege 2018 wordt het Onderwijs- en Zelfstudie Centrum (OZC) geopend. Een in de kritische reflectie aangestipt aandachtspunt is dat de beschikbare capaciteit aan collegezalen door de universiteitsbrede stijging van studentenaantallen onder druk staat. Er zal de komende periode worden ingezet op het creëren van extra collegezalen.

De faculteit is er trots op dat in het kader van het project Digitalisering een *Digital Global Classroom* (DGC), een state-of-the-art collegezaal met *video conferencing*-mogelijkheden is gerealiseerd. Deze ruimte geeft gelegenheid tot het organiseren van gezamenlijke colleges met universiteiten in het buitenland en gastcolleges door experts van over de hele wereld. Volgens betrokkenen wordt van deze ruimte veel gebruik gemaakt en dankzij dit succes was de DGC in 2015 winnaar van de universitaire Innovation Challenge prijs. Naast de *Digital Global Classroom* is er ook een *Mobile Digital Global Classroom*, waardoor ook in reguliere collegezalen van *videoconferencing*-faciliteiten gebruik kan worden gemaakt.

Uit studentenevaluaties is gebleken dat studenten mogelijkheden zien voor een beter vormgegeven oriëntatie op de arbeidsmarkt. Het panel stelt vast dat hiertoe in de afgelopen periode binnen de universiteitsbrede *career service* een *career service officer* is aangesteld die speciaal de studenten van TLS informeert en adviseert. Studenten kunnen bij haar terecht met vragen over praktijkgerichte en wetenschappelijke stages en werkstudentenschappen, bestuursfuncties en andere CV-opbouwende activiteiten. Bovendien geeft de *career service officer* informatie over coachingstrajecten en aangeboden trainingen en workshops.

Excellentieonderwijs

TLS heeft volgens het panel voldoende oog voor het aanbieden van verdiepings- en verbredingsmogelijkheden aan ambitieuze en getalenteerde studenten. De belangrijkste extracurriculaire mogelijkheid is de zogeheten 'Topklas', die getalenteerde bachelorstudenten in staat stelt om zich 'on top of' hun curriculum verder te verdiepen in bepaalde aspecten van het recht. Het programma omvat zeven rechtsverdiepende vakken die over een periode van twee jaar, parallel aan het tweede en derde bachelorjaar, aangeboden worden. Studenten ronden deze vakken af met essays. Voor deelname geldt een eenmalige ingangseis: studenten die negen van de tien eerstejaarsvakken met een 7,5 of hoger hebben afgesloten, krijgen een uitnodiging voor de topklas. Bachelorstudenten die deelnemen aan de topklas lieten zich tijdens de visitatie enthousiast uit over het programma, dat een extra inhoudelijke uitdaging en – dankzij de kleinschalige onderwijsvormen – veel gelegenheid tot discussie biedt. Betrokken docenten zijn volgens studenten extra gemotiveerd. Het panel is positief over de vormgeving van de Topklas, maar meent dat er kansen liggen om deze sterker op de kaart te zetten. De deelname aan het programma is, naar het panel vaststelt, vrij beperkt. In totaal gaat het om zo'n twintig studenten. Een deel van de studenten die in aanmerking komen voor deelname, kiest liever voor andere extracurriculaire activiteiten. Het panel nodigt de bacheloropleidingen uit om het programma beter onder de aandacht van studenten te brengen.

Overwegingen

De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* kent een logisch opgebouwd programma dat studenten een brede basis geeft in de meest prominente rechtsgebieden en daarnaast – via de na anderhalf jaar divergerende tracks – voorziet in specialisatiemogelijkheden. Over de inhoud en het niveau van het curriculum als geheel en van de bestudeerde vakken is het panel tevreden. In de afgelopen periode zijn de academische oriëntatie en het vaardighedentraject duidelijk versterkt. In het huidige programma zijn de wetenschappelijke en praktische benadering van het recht met elkaar in evenwicht. Voor de nabije toekomst zijn verdere curriculumverbeteringen voorzien, waaronder de

invoering van een volwaardige bachelorthesis. De ambities voor wat betreft het aanbieden van meer activerend onderwijs worden nog niet volledig waargemaakt, maar het panel heeft er vertrouwen in dat ook op dit vlak verdere stappen gezet zullen worden. Van belang is om daarbij in te zetten op het terugdringen van bestaande verschillen tussen de verschillende tracks en tussen afzonderlijke vakken. De toenemende toepassing van vormen van *e-learning* vindt het panel in deze zin een veelbelovende ontwikkeling, zeker wanneer deze samengaat met docentprofessionalisering op dit vlak. Positief is dat door het betrekken van meer hoogleraren en toponderzoekers een mix is ontstaan van senior- en juniordocenten. In zijn totaliteit is sprake van een voldoende gekwalificeerd docententeam.

Het panel waardeert dat in de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* als gevolg van een recente curriculumvernieuwing meer samenhang is gerealiseerd. Wel zou het graag zien dat studenten intensiever worden begeleid in hun vakkenkeuze, zodat wordt geborgd dat alle studenten een samenhangend pakket kiezen. Bestudeerde voorbeeldvakken zijn op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. De link tussen onderwijs en onderzoek komt, met name in de verplichte vakken, goed tot uitdrukking. Over het geheel genomen zijn de academische en praktische benadering van het recht binnen het programma in balans. Een onderwijsvorm waarin deze beide kanten mooi samenkomen zijn de Law Clinics. Schriftelijke vaardigheden komen structureel aan de orde, maar mondelinge vaardigheden zouden wat studenten betreft meer aandacht kunnen krijgen. Met het oog op het activeren van studenten zou het panel graag zien dat er meer contacturen geprogrammeerd worden en dat meer vakken kiezen voor een combinatie van verschillende werkvormen. De opleiding zou kunnen overwegen om meer gebruik te maken van *e-learning*. De studeerbaarheid van de opleiding als geheel is in orde en wordt bevorderd door een duidelijk ingekaderd scriptietraject. Wel zou de studielast gelijkmatiger over de vakken verdeeld kunnen worden. Docenten hebben ervaring in zowel academisch onderzoek als de juridische praktijk en zijn voldoende gekwalificeerd. Aan de verdere didactische professionalisering van het docententeam wordt de komende jaren gewerkt.

De *masteropleiding Ondernemingsrecht* is helder opgebouwd en sluit goed aan op de track Ondernemingsrecht uit de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Door het opnieuw vormgeven van de keuzeruimte wordt in het huidige programma beter dan voorheen gewaarborgd dat alle studenten een samenhangend programma volgen. Alle relevante aspecten van het ondernemingsrecht komen in de opleiding voldoende aan de orde. Bestudeerde voorbeeldvakken zijn voldoende op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. De multidisciplinaire aanpak die kenmerkend is voor de opleiding, ziet het panel vooral terug in de keuzevakken. Het adviseert dit element in de hoofdvakken te versterken. Theorie en praktijk zijn in het curriculum als geheel voldoende in balans: sommige vakken zijn met name academisch georiënteerd terwijl andere juist een praktijkgerichte insteek kennen. Het panel waardeert dat de opleiding kiest voor een verplichte stage, waarin studenten zelf vanuit een wetenschappelijke basis de verstaalslag maken naar de praktijk. De leerdoelen die voor de stage geformuleerd zijn, zouden evenwel kunnen worden aangescherpt. Hoewel geen sprake is van een expliciet vaardighedenlint, komen mondelinge en schriftelijke vaardigheden voldoende aan bod in het curriculum. Het onderwijs is in hoofdzaak vrij klassiek ingericht en het aantal contacturen voor de verplichte vakken is laag. Toch signaleert het panel ook inspirerende, meer vernieuwende werkvormen, zoals de interactieve break-outs die in bepaalde vakken gebruikt worden. Het moedigt de opleiding aan om dergelijke activerende elementen – en wellicht ook vormen van *e-learning* – breder toe te passen. Over de samenstelling van het kleine, hechte docententeam is het panel tevreden. De kerndocenten zijn in hoofdzaak gepromoveerd en BKO-gecertificeerd. Het panel zou graag zien dat ook niet-BKO-plichtige docenten gestimuleerd en in staat gesteld worden om zich in didactisch opzicht te professionaliseren.

De *bacheloropleiding Fiscaal Recht* kent een duidelijke opbouw. Na een generieke fase die gedeeld wordt met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid, volgt een specialisatiefase waarin het eigen karakter van de opleiding goed tot uitdrukking komt. Door deze opzet wordt switchen tussen opleidingen vereenvoudigd. Het panel waardeert dat de opleiding de grote overlap met de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscale Economie niet ten koste wil laten gaan van de eigen identiteit. Voor vroege communityvorming is in de afgelopen periode meer aandacht gekomen.

Het vakkenpakket als geheel dekt de geformuleerde eindkwalificaties en bestudeerde voorbeeldvakken zijn op niveau. In positieve zin valt op dat er binnen het curriculum relatief veel aandacht is voor ethische aspecten. De (personele) banden met het werkveld zijn van oudsher uitstekend, waardoor betekenisvolle ontwikkelingen in het vakgebied snel hun weg vinden naar de inhoud van vakken. Vaardigheden hebben sinds de laatste visitatie een prominenter plaats in het curriculum gekregen. Wel zou de lijn in het vaardighedenonderwijs kunnen worden geëxpliciteerd. Als gevolg van het facultaire streven naar intensivering wordt in de generieke fase meer kleinschalig onderwijs ingezet. Jammer is dat het in de specialisatiefase nog niet gelukt is om de gemiddelde groepsgrootte omlaag te brengen. Een positieve ontwikkeling is dat de nieuwe 'Kerngroep Onderwijs' zich actief bezighoudt met onderwijsvernieuwing. Het panel waardeert bovendien dat de toepassing van digitale leermiddelen sterk in opkomst is. Over de samenstelling en capaciteiten van het docententeam is het panel tevreden. Wel dient de opleiding ervoor te zorgen dat ook docenten met een kleine aanstelling voldoende ruimte en stimulans ervaren om zich in didactisch opzicht te professionaliseren.

De *masteropleiding Fiscaal Recht* kent een heldere, adequate opbouw en biedt studenten voldoende gelegenheid om binnen het programma eigen accenten te leggen. Het vakkenpakket als geheel dekt alle eindkwalificaties. Individuele vakken zijn op niveau en maken gebruik van relevante literatuur. Theorie en praktijk zijn binnen de opleiding voldoende in balans. Positief is dat de opleiding sterke (personele) banden met het werkveld onderhoudt. Betekenisvolle ontwikkelingen in het vakgebied vinden daardoor snel hun weg naar de vakinhoud. Dit zorgt voor een curriculum dat over het geheel genomen *up-to-date* is. De opleiding is bovendien voldoende academisch georiënteerd. Veel docenten zijn betrokken bij het lopende onderzoek van het FIT en vertalen behaalde onderzoeksresultaten naar het onderwijs. Het panel waardeert dat de opleiding relatief veel contacturen en werkcolleges programmeert. In het gebruik van meer activerende (onder meer: digitale) werkvormen zouden evenwel nog verdere stappen gezet kunnen worden. Hiervoor zou de opleiding inspiratie kunnen opdoen bij andere opleidingen binnen TLS. De studeerbaarheid is volgens het panel op orde. Wel beveelt het aan te onderzoeken of de introductie van een minder flexibel scriptietraject, vergelijkbaar met dat van de masteropleiding *Rechtsgeleerdheid*, de studeerbaarheid nog kan verbeteren. Een sterk punt van de opleiding is het gemotiveerde en gekwalificeerde docententeam, dat zowel toponderzoekers als docenten met veel praktijkervaring omvat. Het panel zou graag zien dat ook docenten met een kleine aanstelling voldoende gelegenheid en stimulans krijgen om zich verder te professionaliseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Masteropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.

Bevindingen*Uitgangspunten van toetsen en beoordelen*

In de afgelopen periode heeft TLS, conform de aanbevelingen uit de visitatie van 2011, een facultair toetsbeleid ontwikkeld. Dit toetsbeleid gaat er vanuit dat ieder vak wordt afgesloten met een toets die qua vorm aansluit bij de te toetsen leerdoelen. Wanneer een toets uit meerdere onderdelen bestaat, is ten minste één onderdeel schriftelijk. De examinatoren van een curriculumonderdeel zijn verplicht te specificeren hoe de leerdoelen getoetst worden. Een zogenaamde 'specificatietabel' (toetsmatrijs) fungeert als blauwdruk voor het tentamenontwerp. Het toetsbeleid schrijft voor dat bij het construeren van tentamens en het opstellen van het correctiemodel het vierogenbeginsel gehanteerd wordt. Mondelinge tentamens worden in beginsel door twee examinatoren afgenomen. Een algemeen uitgangspunt binnen het facultaire toetsbeleid is dat de beoordelaar kan verantwoorden hoe hij/zij tot de beoordeling is gekomen. Daarom benadrukt het toetsbeleid het belang van vooraf vastgestelde beoordelingscriteria en het werken met antwoordmodellen en gestandaardiseerde beoordelingsformulieren. Studenten hebben recht op feedback, het organiseren van de mogelijkheid van inzage is derhalve verplicht. In de elektronische studiegids is te vinden wanneer in de opleiding welk tentamen plaatsvindt en hoe de herkansing van dit tentamen geregeld is.

Het panel heeft vastgesteld dat het TLS-toetsbeleid aansluit bij de uitgangspunten voor toetsing die op universitair niveau zijn vastgelegd. Wat het panel betreft bestaat voor de vereiste validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en beheersbaarheid van tentamens voldoende aandacht. In aanvulling op het facultaire toetsbeleid hebben de opleidingen elk een toetsplan opgesteld dat aangeeft welke eindkwalificaties in welke vakken en met welke toetsvormen getoetst worden. De relatie tussen vakspecifieke leerdoelen en het niveau en de vorm van de toetsing wordt door middel van een 'specificatietabel' (toetsmatrijs) geëxpliciteerd in de studieleidraad van individuele vakken.

Uit de documentatie en gesprekken is gebleken dat alle opleidingen de uitgangspunten van het facultaire toetsbeleid onderschrijven en stappen hebben gezet in het implementeren van het beleid in hun systeem van toetsing. Docenten en studenten vinden dat dit resulteert in toetssystemen die in grote lijnen naar tevredenheid functioneren. De examencommissie bevestigde tijdens het bezoek dat opleidingen zich inmiddels steeds beter bewust zijn van wat er van hen verwacht wordt. Voor de inspanningen die gepleegd zijn om tot een sluitend systeem van toetsing te komen, heeft het panel grote waardering. Toch signaleert het dat het werk nog niet voltooid is. Uit de specificatietabellen blijkt dat leerdoelen en toetsvormen niet overal op elkaar aansluiten, wat ten koste gaat van de betrouwbaarheid van de toetsing. Soms wordt voor een toetsvorm gekozen die zich wel leent voor een deeltoets, maar minder voor een eindtoets. Ook komt het voor dat men met één enkele toets een te groot aantal leerdoelen wil afdekken. Een andere tendens die het panel signaleert, is dat aan leerdoelen een te hoog cognitief niveau gekoppeld wordt. Het gevolg daarvan is dat de hogere cognitieniveaus in de toets in feite te weinig aan bod komen. Opvallend is wat het panel betreft ook dat de toetsmatrijzen van het reguliere tentamen en de herkansing soms significante verschillen vertonen. Meerdere opleidingen geven, tot slot, aan dat het actueel houden van de specificatietabellen (met name van keuzevakken) een uitdaging is. Het panel benadrukt het belang om via het docentenoverleg een vinger aan de pols te houden en tabellen – waar nodig – jaarlijks te herzien.

Het panel denkt dat veel van de gesignaleerde onvolkomenheden gladgestreken kunnen worden door sterker in te zetten op docentprofessionalisering op het gebied van toetsing en beoordeling. De

impuls die inmiddels aan de BKO-certificering gegeven is, zou in dit verband groot effect moeten sorteren. Daarnaast wijst de examencommissie op dit moment alle stafleden met een onderwijstaak automatisch aan als examinator. Alleen externen en emeriti dienen in de huidige procedure expliciet benoemd te worden. Wat het panel betreft ligt het voor de hand om een sterkere koppeling te maken tussen het ervarings- en professionaliseringsniveau van de docent en de rol in toetsing en beoordeling die daarbij past.

Systeem van toetsing

Tijdens de visitatie heeft het panel voor alle opleidingen afzonderlijk stilgestaan bij de manier waarop de facultaire uitgangspunten voor toetsing en beoordeling zijn geïntegreerd in het gehanteerde systeem van toetsing. Het heeft daarbij met name gekeken naar de gehanteerde toetsvormen, de spreiding van de toetsing over het semester, de handhaving van het vierogenbeginsel en de kwaliteit van representatieve voorbeeldtentamens.

De toetsvormen in de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* sluiten naar oordeel van het panel aan bij de leerdoelen en werkvormen. Het zwaartepunt ligt bij klassieke schriftelijke toetsvormen. Kennis en inzicht worden getoetst met tentamens met open vragen, multiple choice-tentamens (vooral in het eerste leerjaar en als tussentoets) en take-home tentamens. Daarnaast schrijven studenten veelvuldig papers en werkstukken, zowel individueel als in groepsverband. In mindere mate worden ook mondelinge toetsvormen ingezet, te weten individuele of groepspresentaties. In geval van herkansingen wordt wel eens gekozen voor een mondeling tentamen. Positief is dat de opleiding met het oog op de studeerbaarheid het beleid hanteert om toetsmomenten zoveel mogelijk te spreiden over het semester en per vak meerdere toetsen en toetsvormen te programmeren. Bepaalde kernvakken maken, naar het panel vaststelt, gebruik van een midterm-toets. Dit spoort studenten aan om gedurende het semester actief te blijven studeren en voorkomt een te grote piekbelasting aan het einde van het semester. Toch kunnen, naar de opleiding onderkent, verdere verbeteringen worden gerealiseerd. Lang niet alle vakken kennen meerdere toetsmomenten. Daarnaast vergt optimalisering van het tentamenrooster structurele afstemming binnen het docentenoverleg en tussen opleidingen die gebruik maken van dezelfde vakken. Dit komt volgens de kritische reflectie nog niet optimaal van de grond. Vaardigheden zijn zoals aangegeven geïntegreerd in de vakken, maar worden volgens de kritische reflectie zo veel mogelijk zelfstandig getoetst. Met name in het vak Oefenrechtbank komt dit mooi tot uitdrukking. De opleiding signaleert dat er nog terrein te winnen valt in de transparantie rond de vaardighedentoetsing. In het huidige curriculum is het voor studenten (en docenten) niet altijd duidelijk of en hoe de ontwikkeling van vaardigheden door de bacheloropleiding heen wordt getoetst. Het panel onderschrijft het belang van een voor alle betrokkenen helder vaardighedentoetsingstraject.

In de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* worden toetsvormen gehanteerd die in grote lijnen aansluiten bij de leerdoelen en werkvormen. De meest voorkomende toetsvorm is het schriftelijk tentamen met open vragen, casusvragen of essayvragen. Multiple choice-vragen komen in de masteropleiding niet voor. Take-home tentamens worden binnen de vrije keuzevakken op kleine schaal ingezet. Daarnaast schrijven studenten regelmatig papers en annotaties, zowel individueel als in groepsverband. In mindere mate worden ook mondelinge toetsvormen ingezet, te weten mondelinge tentamens en individuele of groepspresentaties. Positief is dat de meeste vakken gebruik maken van meerdere toetsvormen en toetsmomenten, doorgaans een schriftelijk tentamen en een paper.

De *masteropleiding Ondernemingsrecht* zet toetsvormen in die in grote lijnen aansluiten bij de werkvormen en te toetsen leerdoelen. De meeste vakken worden getoetst met een schriftelijk tentamen (open vragen/casusvragen) of een take home-tentamen, soms in combinatie met een paper, essay of presentatie. Bij hertentamens wordt vaak gebruik gemaakt van mondelinge tentamens, maar niet in alle gevallen is dit volgens het panel de toetsvorm die het best past bij de inhoud van het vak. Een ander aandachtspunt betreft de beoordeling van de individuele prestatie binnen groepswerk. De toetsing van het bestudeerde voorbeeldvak Ondernemingsrechtelijke contractanalyse leunt bijvoorbeeld stevig op een take home-tentamen dat studenten in groepen van

maximaal vijf studenten maken en op break-outs in groepen, waarbij studenten hun tijdens het college opgestelde werk inleveren. Het is het panel niet geheel duidelijk geworden in hoeverre de toetsing en beoordeling binnen dit vak de individuele prestatie van de student zichtbaar maakt. Daarbij stelt het panel vast dat de in dit vak getrainde vaardigheden in de toetsing niet terugkomen. Voor het bestudeerde keuzevak Comparative Corporate Governance geldt dat een take-home tentamen 90% van het eindcijfer bepaalt. Ook dit is wat het panel betreft niet ideaal, omdat moeilijk te garanderen is dat het tentamen daadwerkelijk door de student zelf gemaakt is. Het panel raadt aan om deze kleine onvolkomenheden te remediëren. Het stelt vast dat ook de opleiding zelf de opvolging van toetsbeleid, toetsplan en toetscontroles als een aandachtspunt voor de komende periode ziet.

De *bacheloropleiding Fiscaal Recht* hanteert over het geheel genomen toetsvormen die aansluiten bij de eindkwalificaties en werkvormen. Nog meer dan in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid ligt het zwaartepunt bij klassieke schriftelijke toetsvormen. Kennis en inzicht worden getoetst met tentamens met open vragen en multiple choice-tentamens (vooral in het eerste leerjaar en als tussentoets). In de specialisatiefase is het klassieke casustentamen de dominante toetsvorm. Studenten gaven aan dat alleen in de met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid gedeelde vakken en in de afsluitende vakken Oefenrechtbank Fiscaal en MTO/Bachelorthesis Fiscaal Recht andere toetsvormen gehanteerd worden. Meer variatie is hier wenselijk. In de generieke fase schrijven studenten ook papers en werkstukken, zowel individueel als in groepsverband. Mondelinge toetsvormen, te weten individuele of groepspresentaties, worden in deze fase ook ingezet. Vaardigheden zijn geïntegreerd in de vakken, maar worden in de generieke fase zoveel mogelijk zelfstandig getoetst. In de derdejaarsvakken Oefenrechtbank en MTO/bachelorscriptie wordt een groot aantal eindkwalificaties, zowel op het gebied van kennis/inzicht als op het gebied van vaardigheden en attitude, op eindniveau getoetst. Daarbij is niet alleen een vakdocent, maar ook een methodendocent betrokken. Een aandachtspunt is het realiseren van een gelijkmatige spreiding van toetsen. In de generieke fase wordt er inmiddels naar gestreefd om toetsmomenten zo veel mogelijk te verdelen over het semester en per vak meerdere toetsen en toetsvormen te programmeren. Dit spoort studenten aan om gedurende het semester actief te blijven studeren en voorkomt een te grote piekbelasting aan het einde van het semester. In de specialisatiefase is in de regel sprake van slechts één toetsmoment, aan het einde van het semester.

De toetsvormen die in de masteropleiding *Fiscaal Recht* worden ingezet sluiten voldoende aan bij de geformuleerde eindkwalificaties en gehanteerde werkvormen. Voor wat betreft de verplichte vakken is de variëteit aan ingezette toetsvormen een aandachtspunt. Hoewel deze vakken vaak veel verschillende eindkwalificaties bestrijken, niet alleen uit de categorie 'kennis en inzicht' maar ook uit de categorieën 'vaardigheden' en 'attitude', bestaat de toetsing uitsluitend uit schriftelijke tentamens. Het panel waardeert dat in de keuzevakken doorgaans wel meerdere toetsvormen per vak worden ingezet. Een veelgebruikte combinatie is die van een (individuele of groeps-)paper, een take home tentamen en een presentatie. De opleiding hanteert een voorbereidingsplicht: studenten dienen zich met opdrachten op de colleges voor te bereiden en het gemiddelde cijfer voor de voorbereidingsopdrachten telt mee in het eindcijfer.

Per opleiding heeft het panel voor drie vakken toetsen en bijgaande antwoordmodellen bekeken. Het stelt vast dat alle bestudeerde representatieve voorbeeldtoetsen aan de maat zijn. Tentamenvragen sluiten aan bij de collegestof, dekken de belangrijkste onderwerpen af en zijn van een passend niveau. Ook neemt de complexiteit van de toetsing in de loop van de opleidingen duidelijk toe. Een aandachtspunt is dat de opgestelde antwoordmodellen in bepaalde gevallen vrij summier zijn. Aan de bruikbaarheid van deze antwoordsleutels zou meer aandacht besteed kunnen worden.

Uit evaluaties en gesprekken blijkt dat studenten tevreden zijn over de kwaliteit van de toetsing. Zij bevestigden tijdens de visitatie dat toetsen doorgaans aansluiten bij de behandelde stof en van het juiste niveau zijn. De toetsing is bovendien voldoende transparant. Studenten weten wat er van ze verwacht wordt en vinden de beoordeling inzichtelijk. In een enkel geval komt het volgens studenten voor dat een vooraf ter beschikking gesteld oefententamen niet representatief is voor de latere toets

of geen antwoorden bevat. Plezierig is wat studenten betreft dat na afloop van de toets doorgaans antwoordmodellen beschikbaar gesteld worden. Bij kleinere keuzevakken komt het weleens voor dat antwoordmodellen ontbreken. Dit is met name binnen de masteropleiding Rechtsgeleerdheid een (erkend) aandachtspunt. Studenten geven aan dat er altijd gelegenheid is om de gemaakte toets in te zien tijdens een centraal inzagemoment. Volgens docenten wordt van deze mogelijkheid niet veel gebruik gemaakt. Doorgaans is er niet alleen gelegenheid om tijdens de inzage een toelichting te vragen aan de aanwezige docent, maar kan er ook een individuele afspraak worden ingepland. Van individuele feedback op (schriftelijke) opdrachten is, met name in de bacheloropleidingen, volgens studenten niet standaard sprake. Uit de documentatie blijkt dat deze opleidingen zich ervan bewust zijn dat het geven van voldoende geïndividualiseerde feedback, met name op vaardigheden, een aandachtspunt is. De manier waarop studenten hun bevindingen over de toetsing kenbaar kunnen maken, verschilt voor de bachelor- en de masteropleidingen. In de bacheloropleidingen wordt elk vak online jaarlijks geëvalueerd (toetsing vormt een van de vraagcategorieën). In de masteropleidingen komt toetsing aan de orde in een tweejaarlijkse online vragenlijst op opleidingsniveau en in de masterpanelgesprekken. Studenten vinden dat er aan hun feedback voldoende opvolging gegeven wordt.

Een aandachtspunt is dat niet alle opleidingen in gelijke mate vasthouden aan het facultair voorgeschreven vierogenbeginsel. In de masteropleiding Rechtsgeleerdheid en de bachelor- en masteropleiding Fiscaal Recht komt het voor dat collegiale toetsing achterwege blijft voor kleine (keuze)vakken waarbij slechts één docent betrokken is. De masteropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht merken dit in de documentatie zelf als verbeterpunt aan. Het panel benadrukt het belang van het consequent uitvoeren van het toetsbeleid, zeker aangezien bij de kleinere vakken vaak docenten betrokken zijn die grotendeels in de juridische praktijk werken. Het ligt in de lijn der verwachting dat deze docenten, die niet BKO-plichtig zijn, veel profijt kunnen hebben van collegiale feedback.

Beoordeling van scripties

Met uitzondering van de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht hanteren alle opleidingen een eindschrijving als eindwerk. Het panel heeft vastgesteld dat niet alleen de scriptietrajecten per opleiding verschillend zijn ingericht, maar dat ook de beoordelingsprocedure per opleiding (en soms ook binnen opleidingen) variaties kent. Verschillende opleidingen stellen bovendien uiteenlopende eisen aan scriptiebeoordelaars. Terwijl sommige opleidingen uitsluitend gepromoveerden en gevorderde promovendi inzetten als begeleiders van masterscripties, is het in andere opleidingen vrij gebruikelijk dat masterstudenten worden begeleid door niet-gepromoveerde stafleden. Een ander in het oog lopend punt is dat opleidingen uiteenlopende aantallen studiepunten aan de scriptie toekennen. Het panel bekeek eindwerken van 6 EC (beide bacheloropleidingen), 12 EC (masteropleidingen Rechtsgeleerdheid en Ondernemingsrecht) en 18 EC (masteropleiding Fiscaal Recht). Wat het panel betreft valt de uiteenlopende waardering in studiepunten uit de bestudeerde masterscripties niet direct af te leiden. Ook had het niet de indruk dat er voor studenten die een gecombineerde scriptie voor twee opleidingen schrijven aanvullende eisen gelden voor wat betreft de omvang van de scriptie.

Het scriptiebeoordelingsprocedure kent ook een aantal vaste variabelen. Zo is het in alle opleidingen gebruikelijk dat twee verschillende beoordelaars ingeschakeld worden. Naast de scriptiebegeleider is ook een tweede, onafhankelijke beoordelaar betrokken bij het beoordelen van de scriptie. Wanneer beide beoordelaars de scriptie voldoende vinden, wordt de student toegelaten tot de verdediging. Vrij gebruikelijk is dat de scriptie voorafgaand aan de verdediging op hoofdlijnen mondeling met de student besproken wordt. De officiële verdediging vindt plaats tijdens een openbare ceremonie in het bijzijn van vrienden en familie; soms is hiervoor een vaste 'graduation day' ingesteld. Het eindcijfer wordt na afloop van de verdediging - en na beraad tussen de eerste en tweede beoordelaar - bekendgemaakt. Het cijfer is hoofdzakelijk gebaseerd op de scriptie en in beperkte mate ook op de verdediging: als gevolg van de verdediging kan het cijfer voor de scriptie maximaal een halve punt naar boven of naar beneden bijgesteld worden. Na afloop van de verdediging vullen de beide beoordelaars de eindbeoordeling in op het beoordelingsformulier. Met het digitaal indienen van het

beoordelingsformulier kan het scriptiedossier, waarvan naast de scriptie en het beoordelingsformulier ook een plagiaatcheck deel uitmaakt, formeel worden gesloten. Het panel vindt deze procedure in algemene zin toereikend. Het stelt bovendien vast dat in alle opleidingen een gestandaardiseerd beoordelingsformulier wordt gebruikt. Dit formulier omvat relevante beoordelingscriteria die door middel van een *rubric* worden gespecificeerd. Voor de beide beoordelaars wordt voorzien in twee aparte tabbladen.

De procedure rond het vastleggen van de beoordeling bevat wat het panel betreft enige oneffenheden. De belangrijkste daarvan is dat het beoordelingsformulier door verschillende opleidingen, en ook binnen opleidingen, op verschillende manieren lijkt te worden gebruikt. Uit gesprekken met docenten begreep het panel dat sommige beoordelaars ervoor kiezen om, onafhankelijk van elkaar, na het lezen van de scriptie elk hun bevindingen op het eigen tabblad in te vullen. Na het plaatsvinden van de verdediging, vullen zij de eindbeoordeling op het reeds ingevulde formulier aan. Niet ongebruikelijk is echter dat het formulier in zijn totaliteit pas na afloop van de verdediging wordt ingevuld, ofwel onmiddellijk volgend op de ceremonie ofwel enige tijd later, wanneer de beoordelaars automatisch herinnerd worden aan deze verplichting. In dat laatste geval fungeert het invullen van het formulier in feite als een laatste administratieve formaliteit die afgehandeld moet worden alvorens het scriptiedossier kan worden gesloten. De student heeft zijn feedback reeds op een andere manier gekregen. Het panel bemerkt dat een gevolg van een dergelijke invulling van de procedure is dat het formulier met name gehanteerd wordt als turflijst van (deel)oordelen. Deze worden niet, of slechts summier, gemotiveerd en de beoordelingen door de beide beoordelaars zijn vaak identiek, wat ten koste gaat van de inzichtelijkheid van het gegeven oordeel. Een complicerende factor is dat het formulier de weging van de criteria niet specificeert, waardoor het eindoordeel niet altijd logisch uit de deelbeoordelingen lijkt te volgen. Het panel raadt aan de procedure en het scriptieformulier op de genoemde punten aan te passen. Dat neemt echter niet weg dat het panel er vertrouwen in heeft dat de beoordelaars op consciëntieuze, onafhankelijke wijze beoordelen.

Een aantal specifieke opmerkingen van het panel heeft betrekking op de bacheloropleidingen. Ten aanzien van de beoordelingsprocedure van het eindwerk van zowel de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* als de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* (MTO/bachelorthesis) merkt het panel op dat niet kan worden vastgesteld of het vierogenbeginsel consequent wordt gehanteerd. De door het panel bestudeerde beoordelingsformulieren bevatten niet in alle gevallen evidentie voor de betrokkenheid van een tweede beoordelaar. Het panel pleit met het oog op de betrouwbaarheid van de beoordeling voor het structureel inzetten van een onafhankelijke tweede beoordelaar. Voor de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* valt op dat er voor wat betreft de vorm van het eindwerk op dit moment verschillen bestaan tussen de tracks NR/OR enerzijds en IER anderzijds. Studenten die het zesde semester gebruiken voor een *exchange* voltooien bovendien een heel ander soort eindwerk (essay van 6000 woorden) dan de andere studenten. Een uniformering van de vorm van het eindwerk is wat het panel betreft van belang. Het panel heeft veel waardering voor de beslissing om een volwaardige bachelorscriptie te introduceren. Hiermee kan de route naar het afstuderen over de verschillende tracks heen gestroomlijnd worden. Ook geeft de introductie van de scriptie de mogelijkheid om de voor de academische ontwikkeling van de student belangrijke eindkwalificatie rond 'het kunnen opzetten van een betoog en het onderbouwen van opvattingen met argumenten' op eindniveau te toetsen.

Kwaliteitsborging

Het facultaire toetsbeleid beschrijft de rollen van verschillende gremia die een rol spelen in de kwaliteitsborging van de toetsing en beoordeling. In de eerste plaats zijn dat de examinatoren die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding, het construeren, het afnemen en het beoordelen van de toetsen. De eindverantwoordelijkheid voor de toetsing ligt bij de faculteitsbrede examencommissie die de kwaliteit van de toetsing en het gerealiseerde niveau bewaakt, zorgdraagt voor het afnemen van tentamens en algemene regels opstelt rondom de organisatie van de tentamens.

In het controleren van de toetskwaliteit en het evalueren van de door opleidingen opgestelde toetsprogramma's wordt de examencommissie ondersteund door de toetscommissie. Deze voert twee maal per jaar een procedurele check uit op een steekproef van toetsen. Daarbij wordt beoordeeld of de inhoud en het niveau van de toetsing conform het vastgestelde beleid zijn en of de uitvoering van de toetsing conform de vigerende regelgeving in examenreglement en studiegids geschiedt. Bij geconstateerde omissies kan de examencommissie besluiten een vak opnieuw te checken in een volgende ronde. Om de kwaliteit van eindwerken te monitoren is een scriptiepanel ingesteld. Namens de examencommissie controleert dit panel twee keer per jaar steekproefsgewijs de kwaliteit van de masterscripties. Per steekproef worden, naar het panel heeft vastgesteld, circa zestig eindwerken bekeken. Wanneer bij een check blijkt dat er problemen zijn, kan de examencommissie besluiten bij de volgende check opnieuw een scriptie te bekijken van dezelfde beoordelaar om te zien of er verbetering is opgetreden. De bevindingen van de toetscommissie en het scriptiepanel worden gerapporteerd aan de examencommissie. De examencommissie kan het faculteitsbestuur vervolgens verzoeken om specifieke maatregelen te nemen. De examencommissie legt haar bevindingen en afgesproken verbeteracties schriftelijk vast en controleert of afgesproken verbeteracties daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Het panel stelt vast dat de verschillende rollen in de kwaliteitsborging op heldere wijze belegd zijn. De examencommissie geeft in samenwerking met de toetscommissie en het scriptiepanel in grote lijnen op correcte wijze uitvoering aan haar wettelijke taken. Op enkele punten is wat het panel betreft verdere verbetering mogelijk. Zo merkt het op dat de examencommissie op dit moment geen controles laat uitvoeren op de kwaliteit van bacheloreindwerken. Aangezien de examencommissie verantwoordelijk is voor het binnen deze opleidingen gerealiseerde niveau is dat een omissie die om een snelle remediëring vraagt. Een hiermee verband houdende kwestie is dat de examencommissie niet per opleiding nagaat of het geheel van de toetsing alle eindkwalificaties voldoende afdekt. Daarmee is er in feite geen formele check of het diploma terecht is afgegeven.

Voor wat betreft de steekproefsgewijze beoordeling van de toetskwaliteit valt op dat multiple choice-toetsen – toevalligerwijs – tot op heden nog nooit onderdeel zijn geweest van de door de toetscommissie onderzochte steekproeven. Hierdoor heeft de examencommissie geen zicht op een vrij complexe toetsvorm die in de bacheloropleidingen wordt toegepast en redelijk wat vaardigheid van examinatoren vraagt. Eigen onderzoek van het panel laat zien dat de vormgeving van multiple choice-toetsen soms voor verbetering vatbaar is. Vooralsnog is ook niet gebruikelijk om op basis van score-statistieken aanpassingen te doen in de gehanteerde cesuur of vragen te schrappen. Dat is wat het panel betreft jammer. Het analyseren van de formulering van vragen en van scorestatistieken kan juist waardevolle aanknopingspunten bieden voor verdere docentprofessionalisering op het gebied van multiple choice-toetsing.

Een laatste aandachtspunt is dat het panel geconstateerd heeft dat meerdere opleidingsdirecteuren in de examencommissie zitting hebben. Een van hen vormt samen met de voorzitter het dagelijks bestuur van de examencommissie. Hoewel er geen wettelijke beperking is op de deelname van opleidingsdirecteuren, kan men zich volgens het panel afvragen of dit met het oog op de onafhankelijkheid van de examencommissie een wenselijke situatie is.

Overwegingen

De toetsing binnen de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* is adequaat vormgegeven. In lijn met het facultaire toetsbeleid gaat er voldoende aandacht uit naar de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. De opleiding hanteert een voldoende gevarieerd palet aan toetsvormen, die in grote lijnen aansluiten bij de leerdoelen en werkvormen. Een prijzenswaardig streven is om per onderwijsonderdeel meerdere toetsmomenten en toetsvormen te gebruiken, maar in de praktijk komt dat, naar het panel vaststelt, nog niet over de hele linie goed van de grond. De vaardighedentoetsing komt met name in het vak Oefenrechtbank erg mooi tot uitdrukking. Waar en hoe de toetsing van vaardigheden verder plaatsvindt zou, naar de opleiding onderkent, nader geëxpliciteerd kunnen worden. Bestudeerde representatieve voorbeeldtoetsen kennen een stevig niveau en sluiten aan bij de stof. De beoordelingsprocedure van het eindwerk kan verder worden

geoptimaliseerd, evenals het voor de beoordeling gebruikte formulier. Het besluit om een volwaardige bachelorscriptie te introduceren vormt hiervoor een goed startpunt. Wat het panel betreft is het belangrijk om in de nieuwe vormgeving van het afstuderen te borgen dat studenten genoeg (narratieve) feedback krijgen.

De toetsing in de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* doet recht aan de op facultair niveau geformuleerde uitgangspunten rond validiteit, betrouwbaarheid en transparantie. De opleiding maakt gebruik van een relevante en voldoende gevarieerde mix van toetsvormen. Positief is dat de meeste vakken meerdere toetsvormen en toetsmomenten inzetten, doorgaans een schriftelijk tentamen en een paper. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Wel kan de doelmatigheid van de bijgaande antwoordmodellen verbeterd worden. Deze zijn vaak erg summier. Het panel zou graag zien dat het vierogenbeginsel bij de constructie van toetsen consequent toegepast wordt, ook in kleinere keuzevakken. De beoordelingsprocedure van het eindwerk kan nog verder worden vervolmaakt.

De toetsing in de *masteropleiding Ondernemingsrecht* voldoet. De opleiding heeft zich de afgelopen jaren geconformeerd aan het facultaire toetsbeleid en geeft invulling aan de op facultair niveau geformuleerde uitgangspunten rond de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van toetsen. Bepaalde aspecten daarvan lijken nog als onwennig te worden ervaren. Het panel signaleerde kleine onvolkomenheden in de uitwerking van de toetsing. De opleiding is zich ervan bewust dat de opvolging van toetsbeleid, toetsplan en toetscontroles verdere aandacht vraagt en is van plan daar in de komende periode aan te werken. Het panel heeft er vertrouwen in dat dat tot verbeteringen zal leiden. In de inhoud van bestudeerde tentamens kan het panel zich goed vinden. Het niveau van de toetsen is aan de maat. De beoordelingsprocedure van het eindwerk vraagt verdere aanscherping.

De toetsing binnen de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* is aan de maat en in lijn met het facultaire toetsbeleid. De opleiding hanteert met name in de generieke fase een voldoende gevarieerd palet aan toetsvormen. In de specialisatiefase ligt het zwaartepunt bij klassieke casustentamens en is meer variatie wenselijk. Ook de spreiding van de toetsing verdient met name in deze fase aandacht. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Toetsen sluiten aan bij de behandelde stof en kennen gedurende de opleiding een opbouw in complexiteit. De beoordelingsprocedure van de eindproducten die studenten in het kader van het vak MTO/Bachelorthesis Fiscaal Recht afleveren, kan worden verbeterd. Het vierogenbeginsel lijkt niet consequent te worden toegepast en het gehanteerde beoordelingsformulier maakt het beoordelaars lastig om narratieve feedback te geven. Het panel waardeert dat de opleiding voornemens is om een volwaardige bachelorscriptie in te voeren. Belangrijk is om in de nieuwe vormgeving van het afstuderen te borgen dat studenten genoeg feedback krijgen.

De toetsing in de *masteropleiding Fiscaal Recht* voldoet. Het gehanteerde toetsstelsel is gebaseerd op het facultaire toetsbeleid dat adequate uitgangspunten beschrijft voor de bevordering van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van toetsen. De opleiding maakt gebruik van relevante toetsvormen. Positief is dat de keuzevakken meerdere toetsvormen en toetsmomenten inzetten, doorgaans een (individuele of groeps-)paper, een take home-tentamen en een presentatie. De toetsing in de verplichte vakken beperkt zich echter tot schriftelijke tentamens. Het geniet de voorkeur om hier meer variëteit aan te brengen. De kwaliteit van representatieve voorbeeldtoetsen is aan de maat. Het panel constateert met tevredenheid dat de opleiding zich voornemt om het vierogenbeginsel ook bij de toetsconstructie in kleinere keuzevakken consequent te gaan toepassen. Dat is nu nog niet altijd het geval. De beoordelingsprocedure van de masterscriptie kan verder worden verbeterd.

Het panel stelt vast dat de faculteitsbrede examencommissie in basis naar behoren functioneert. De examencommissie geeft invulling aan haar wettelijke taken. Wel vindt het panel het noodzakelijk om het toezicht op de toetsing binnen de bacheloropleidingen verder aan te scherpen. De examencommissie heeft nog geen zicht op de kwaliteit van multiple choice-toetsen. Ook maken bacheloreindwerken tot op heden geen deel uit van de onder supervisie van de examencommissie

onderzochte steekproeven van eindwerken. Tot slot ziet het panel een grotere, initiërende en controlerende rol voor de examencommissie weggelegd waar het gaat om het verder aanscherpen van de in de masteropleidingen gehanteerde scriptiebeoordelingsprocedures.

Conclusie

Bacheloropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Eindwerken

Voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het panel voor de bachelor- en masteropleiding Rechtsgeleerdheid een selectie van 15, en voor de overige opleidingen een selectie van 10 recent voltooide eindwerken en de bijbehorende beoordelingsformulieren bestudeerd. Voor de beide bacheloropleidingen ging het om een combinatie van twee producten die studenten binnen het vak MTO/bachelorthesis afronden, namelijk een (gezamenlijk) literatuuronderzoek en een (individueel) onderzoeksvoorstel. Voor de masteropleidingen betrof het de afstudeerscriptie. Voor alle opleidingen geldt dat de bestudeerde eindwerken getuigen van een adequaat niveau. In algemene zin constateert het panel dat studenten overtuigend aantonen dat zij de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Ten aanzien van de eindwerken van de *bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht* merkt het panel op dat gekozen is voor een opvallende vorm. Het eerste van de twee eindproducten betreft een literatuuronderzoek (3000 woorden) waarin studenten vanuit de bestaande literatuur lacunes in de theorievorming identificeren. De verslagen zijn een gezamenlijk product van twee studenten en dat maakt ze wat het panel betreft minder geschikt als eindwerk; het individueel behaalde niveau valt uit deze producten niet af te leiden. Door studenten bijgehouden 'logboeken' die informatie geven over de taakverdeling zijn slechts in een enkel geval bijgevoegd. Het op het literatuuronderzoek voortbouwende onderzoeksvoorstel (3000 woorden) is wel een individuele opdracht. De student formuleert hierin naar aanleiding van de gevonden literatuur een academisch juridische onderzoeksvraag en identificeert een methode die geschikt is om deze vraag te beantwoorden. Voor de opbouw van het eindwerk als 'tweetrapsraket' heeft het panel in beginsel sympathie: deze laat studenten op een gestructureerde manier de opeenvolgende stappen in het opzetten van een academisch onderzoek doorlopen. Wel concludeert het panel dat deze opzet in de bestudeerde uitwerkingen niet volledig uit de verf komt, bijvoorbeeld doordat er veel overlap zit tussen het gezamenlijke literatuuronderzoek en het individuele onderzoeksvoorstel. Over het niveau van de bestudeerde stukken is het panel tevreden. Studenten tonen aan dat zij de eindkwalificaties realiseren. Een klein aandachtspunt is dat veel van de bestudeerde stukken meer taal- en spelfouten bevatten dan wenselijk is in de eindversie van een eindwerk. Voor de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* viel in positieve zin op dat veel van de bestudeerde stukken rechtsvergelijkende elementen bevatten. Deze hebben wat het panel betreft een duidelijke toegevoegde waarde.

De bestudeerde eindwerken van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* zijn volgens het panel van een stevig niveau. Studenten formuleren relevante onderzoeksvragen, hanteren adequate, veelal klassiek-juridische onderzoeksmethodes en trekken deugdelijke conclusies waarin zij een kritisch eigen standpunt innemen. Het bronnengebruik is over het algemeen in orde, al zou hier en daar meer gebruik kunnen worden gemaakt van wetenschappelijke publicaties. De schrijfstijl van een aantal bestudeerde scripties is van hoog niveau, maar het panel las ook scripties met minder overtuigend taalgebruik, soms in combinatie met veel taal- en spelfouten. Dit laatste is opvallend, aangezien het gehanteerde criterium taalgebruik/schrijfstijl/bronverwijzing geldt als een 'knock out' categorie: scripties die op deze categorie onvoldoende scores worden niet nagekeken. Wat het panel betreft zou de opleiding moeten nagaan of het laten passeren van taalkundige slordigheden een gevolg is van de strikte deadlines in het nieuwe scriptietraject.

In de inhoud en het niveau van de bestudeerde eindwerken van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* kan het panel zich goed vinden. Studenten behandelen interessante en redelijk complexe onderwerpen die relevant zijn voor het vakgebied. Positief is dat sommige scripties elementen van rechtsvergelijking bevatten. De omvang van de scripties is vaak aanzienlijk. In bepaalde gevallen hadden lange, beschrijvende passages wat het panel betreft korter gekund. In algemene zin valt op dat de eindversies van de scripties nog vrij veel taalkundige slordigheden bevatten. Ook zijn literatuurlijsten niet allemaal volgens de daarvoor geldende regels opgesteld.

Ook in de eindwerken van de *masteropleiding Fiscaal Recht* trof het panel relevante onderzoeksvragen, adequate onderzoeksmethodes en navolgbare analyses aan. Wel vraagt het panel zich af of de inhoud en omvang van de scripties in alle gevallen in een juiste verhouding staan tot het hoge puntenaantal (18 EC) dat aan het eindwerk wordt toegekend. Positief vindt het panel dat een aantal bestudeerde scripties elementen van rechtsvergelijking bevat.

Alumni

Naast de eindwerken geeft ook het succes van afgestudeerden op de arbeidsmarkt of in een vervolgopleiding een indicatie van het bereikte niveau. Op facultair niveau geeft de Nationale Alumni Enquête (NAE, voorheen WO-monitor) zicht op het succes van TLS-alumni. De NAE van 2016 laat zien dat masteralumni van TLS (afgestudeerd in collegejaar 2014-2015; n=163) gemiddeld in 4,1 maand een baan vinden. 63% van de TLS- afgestudeerden met een baan geeft aan dat deze baan op WO-masterniveau of hoger ligt. Ongeveer 40% vond een baan in de 'juridische dienstverlening'. 45% vindt dat de opleiding in sterke of zeer sterke mate een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt; slechts 2% vindt dat de opleiding geen goede basis biedt.

Voor juridische bacheloropleidingen geldt dat deze met name de opmaat vormen voor het volgen van een juridische masteropleiding. Slechts een erg klein deel van de studenten betreedt na het behalen van het bachelordiploma de arbeidsmarkt. De *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* geeft direct toegang tot de masteropleiding Rechtsgeleerdheid van Tilburg University en – na het wegwerken van eventuele deficiënties – tot andere juridische masteropleidingen binnen en buiten Tilburg. Studenten ervaren de aansluiting op de Tilburgse masteropleidingen als soepel. Het panel stelt vast dat zij goed op de hoogte zijn van de geldende deficiëntieregelingen. De *bacheloropleiding Fiscaal Recht* is in samenhang met de Tilburgse masteropleiding Fiscaal Recht ontworpen en sluit daarop volgens studenten naadloos aan. Studenten kunnen bovendien kiezen voor de Tilburgse masteropleidingen International Business Law, International Business Taxation, Law and Technology, Victimology and Criminal Justice en de Research Master in Law. Na het behalen van twee aanvullende vakken kunnen studenten ook instromen in de masteropleiding Ondernemingsrecht. Het panel stelt vast dat deze mogelijkheden bekendheid genieten onder studenten. Ook doorstroming naar fiscale masteropleidingen buiten Tilburg verloopt doorgaans soepel.

Op basis van gesprekken met alumni concludeert het panel dat afgestudeerden van de masteropleidingen goed hun weg kunnen vinden op de arbeidsmarkt. Alumni van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* gaven tijdens het visitatiebezoek aan dat de brede signatuur van de opleiding hen in de dagelijkse praktijk goed van pas komt. Zij hebben naar eigen zeggen in de opleiding het

noodzakelijke instrumentarium meegekregen om snel te kunnen schakelen tussen verschillende rechtsgebieden, wat met name in brede advocatenkantoren goed van pas komt. Volgens de kritische reflectie zijn alumni erg gericht op de regio; zij komen met name terecht bij een breed spectrum van werkgevers in de private-, publieke- en non-profit sector in Noord-Brabant, met name in de advocatuur en staande/zittende magistratuur en bij rechtsbijstandsverzekeraars en centrale of lagere overheden.

Alumni van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* vinden in overgrote meerderheid snel na het afstuderen werk dat in het verlengde van de opleiding ligt. Bijna een derde van de recent afgestudeerden waarvoor gegevens beschikbaar zijn, is werkzaam als bedrijfsjurist, waarbij de functie van *compliance officer* regelmatig terugkeert. Daarbovenop is één op zes werkzaam bij een financiële instelling. Veel van de overige afgestudeerden zijn werkzaam in de advocatuur en bij de overheid, bijvoorbeeld bij toezichthouders AFM en NZa. Sinds de vorige visitatie is de opleiding alumni intensiever gaan volgen. Van 90% van de alumni die na 2013 afstudeerden is de eerste functie bekend.

Alumni van de *masteropleiding Fiscaal Recht* komen, naar het panel vaststelt, in overgrote meerderheid terecht in het voor de opleiding relevante werkveld: bij grotere en kleinere belastingadvieskantoren, de Belastingdienst, het Ministerie van Financiën en de rechterlijke macht. De alumni met wie het panel tijdens het visitatiebezoek van gedachten wisselde, zijn veelal binnen de regio werkzaam als belastingadviseur, belastinginspecteur of bedrijfsfiscalist. Zij bevestigden dat afgestudeerden zeer goede kansen hebben op de arbeidsmarkt en snel een baan vinden, vaak zelfs nog voor het afstuderen. Alumni gaven bovendien aan dat zij met tevredenheid terugkijken op de studie. Dit beeld wordt bevestigd door de resultaten van een eigen alumni-enquête van de opleiding: 94% van de alumni zou opnieuw voor de studie kiezen.

Overwegingen

Op basis van de bestudeerde eindwerken en gesprekken met studenten en alumni concludeert het panel dat studenten van de *bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht* de eindkwalificaties van hun opleiding realiseren. Het eindwerk kent een wat ongebruikelijke vorm, maar over het niveau van de bestudeerde stukken is het panel tevreden. Studenten stromen na afronding van de bacheloropleiding in grote meerderheid door naar een juridische dan wel fiscaal-juridische masteropleiding. Zij geven aan dat deze aansluiting geen problemen geeft.

Studenten van de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* realiseren wat het panel betreft de beoogde eindkwalificaties. De bestudeerde scripties zijn wat betreft de inhoud op niveau, maar aan de afwerking zou meer aandacht besteed mogen worden. Afgestudeerden vinden het positief dat zij dankzij de opleiding breed inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Studenten van de *masteropleiding Ondernemingsrecht* laten in de eindwerken zien dat zij in staat zijn om relatief complexe problemen te duiden en bereiken daarmee het beoogde niveau van de opleiding. De inhoud van de scripties is stevig, maar aan de afwerking zou meer aandacht besteed mogen worden. Afgestudeerden zijn positief over de mate waarin de opleiding hen op de beroepspraktijk heeft voorbereid.

Ook voor de *masteropleiding Fiscaal Recht* geldt dat de scripties laten zien dat studenten de eindkwalificaties realiseren. Wel vraagt het panel zich af of het hoge aantal EC's dat aan de scriptie toegekend wordt in een juiste verhouding staat tot de gerealiseerde omvang en inhoud van de scripties. Afgestudeerden zijn zeer positief over de mate waarin de opleiding hen op de beroepspraktijk heeft voorbereid.

Conclusie

Bacheloropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Fiscaal Recht: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel constateert dat de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid en de masteropleidingen Rechtsgeleerdheid, Fiscaal Recht en Ondernemingsrecht een herkenbaar profiel hebben dat adequaat vormgegeven is in de eindkwalificaties van de opleidingen. De curricula zijn helder vormgegeven en stellen studenten in staat de eindkwalificaties te bereiken. De opleidingen zijn volop in ontwikkeling en maken een uitgebreide *redesign* door of hebben die (in het geval van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid) net afgerond. De faculteit zet in op activering en internationalisering. Volgens het panel worden die ambities ten dele gerealiseerd, maar is activering en de daarmee samenhangende intensivering van werkvormen zeker in de masteropleidingen nog *work in progress*. Op het gebied van internationalisering is de verbeteringsslag gepland voor de komende jaren. Ter bevordering van academisering wordt de plaats van onderzoek in het onderwijs sterker dan voorheen benadrukt, met name door meer hoogleraren in te zetten in het bacheloronderwijs, gebruik te maken van nieuwe onderwijsvormen, en studenten bij lopend onderzoek te betrekken. Het panel is te spreken over de manier waarop binnen de opleidingen en de faculteit over de toekomst van het vakgebied wordt nagedacht. Het adviseert de faculteit een onderwijsvisie te formuleren die de vertaling van de ideeën over het vak van jurist in de 21ste eeuw naar de opleidingscurricula kan sturen en vergemakkelijken.

De vormgeving en kwaliteitsborging van de toetsing is in grote lijnen op orde, maar het panel adviseert hierin nog een slag te maken, onder meer door het vierogenprincipe bij het opstellen van toetsen in alle vakken te introduceren en door de professionalisering van docenten met betrekking tot het afstemmen van de toetsen op de leerdoelen en werkvormen structureel vorm te geven. De examencommissie zou een rol moeten gaan spelen in de verbetering van scriptiebeoordelingstrajecten en beoordelingsformulieren om zo de transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing te vergroten. Ook zou ze een controle op het eindniveau van de bacheloropleiding moeten vormgeven, wat vergemakkelijkt zal worden door de introductie van een bachelorscriptie als onderdeel van het eindwerk van de beide bacheloropleidingen. Het panel is tevreden over het behaalde eindniveau van de opleidingen, zoals weerspiegeld in de eindwerken en het functioneren van alumni.

Een kenmerk van TLS is, naar het panel vaststelt, dat men veel waarde hecht aan zelfbestuur van de departementen en bottom-up initiatieven. Het onderwijs wordt maar in beperkte mate centraal aangestuurd vanuit het ECE. Het panel heeft sympathie voor dit bestuursmodel, dat eigenaarschap van docenten optimaal stimuleert en de vernieuwingskracht van de opleidingen vergroot. Een keerzijde is dat er in de praktijk vrij grote verschillen bestaan tussen de inrichting van het onderwijs in verschillende opleidingen en zelfs binnen opleidingen. Zonder te willen pleiten voor het van bovenaf opleggen van een *one size fits all*-onderwijsmodel, ziet het panel wel ruimte voor meer afstemming en harmonisering, met name in de vorm van het frequenter met elkaar in gesprek gaan en het doelbewuster uitwisselen van *best practices*.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Fiscaal Recht* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Fiscaal Recht* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Ondernemingsrecht* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Rechtsgeleerdheid* als 'voldoende'.

II. REPORT ON THE BACHELOR'S PROGRAMME GLOBAL LAW AND THE MASTER'S PROGRAMMES INTERNATIONAL BUSINESS LAW, INTERNATIONAL BUSINESS TAXATION, INTERNATIONAL AND EUROPEAN LAW, LABOUR LAW AND EMPLOYMENT RELATIONS, AND LAW AND TECHNOLOGY OF TILBURG UNIVERSITY

This report takes the NVAO's Assessment Framework for Limited Programme Assessments as a starting point (19 December 2014).

ADMINISTRATIVE DATA REGARDING THE PROGRAMMES

Bachelor's programme Global Law

Name of the programme:	Global Law
CROHO number:	56475
Level of the programme:	bachelor's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	180 EC
Specializations or tracks:	Global Law Internationaal en Europees Recht (discontinued in 2016/2017)
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

Master's programme International Business Law

Name of the programme:	International Business Law
CROHO number:	60072
Level of the programme:	bachelor's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	60 EC
Specializations or tracks:	-
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

Master's programme International Business Taxation

Name of the programme:	International Business Taxation
CROHO number:	60686
Level of the programme:	master's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	60 EC
Specializations or tracks:	International Business Tax Law International Business Tax Economics
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

Master's programme Law and Technology

Name of the programme:	Law and Technology
CROHO number:	60069
Level of the programme:	master's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	60 EC
Specializations or tracks:	-
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

Master's programme International and European Law

Name of the programme:	International and European Law
CROHO number:	60224
Level of the programme:	master's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	60 EC
Specializations or tracks:	EU Law International and Human Rights Law
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

Master's programme Labour Law and Employment Relations

Name of the programme:	Labour Law and Employment Relations
CROHO number:	60070
Level of the programme:	master's
Orientation of the programme:	academic
Number of credits:	60 EC
Specializations or tracks:	-
Location(s):	Tilburg
Mode(s) of study:	full time
Language of instruction:	English
Expiration of accreditation:	03/07/2019

The visit of the assessment panel Law to Tilburg Law School of Tilburg University took place on 9 – 12 January 2018.

ADMINISTRATIVE DATA REGARDING THE INSTITUTION

Name of the institution:	Tilburg University
Status of the institution:	publicly funded institution
Result institutional quality assurance assessment:	positive

COMPOSITION OF THE ASSESSMENT PANEL

The NVAO has approved the composition of the panel on 7 August 2017. The panel that assessed the bachelor's programme Global Law and the master's programmes International Business Law, International Business Taxation, International and European Law, Labour Law and Employment Relations, and Law and Technology consisted of:

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout, chair Netherlands Board on Research integrity (LOWI), emeritus professor of Migration Law and Legal Protection at Radboud University and former National Ombudsman [chair];
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma, professor of Administrative Law, particularly Spatial Administrative Law, at the VU University Amsterdam [vice-chair];
- Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols, emeritus professor of Criminal Law and former Rector of Maastricht University;
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz, at the start of the review professor of notarial law, currently professor of Family Law, in particular Family Property law at the University of Amsterdam;
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure, professor of Comparative and International Environmental Law at Maastricht University and professor of Comparative Private Law and Economics at Erasmus University Rotterdam;
- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek, professor of Private international Law and civil procedure at the University of Amsterdam;
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch, professor of International and European Tax Law at the University of Maastricht;
- D.H. (Danielle) Arnold LLB, master's student Legal Research at Utrecht University;
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg, professor of Private Law at Radboud University [referent].

The panel was supported by dr. Floor Meijer, who acted as secretary.

Appendix 1 contains the curricula vitae of the panel members.

WORKING METHOD OF THE ASSESSMENT PANEL

The Law Assessment

The bachelor's programme Global Law and the master's programmes International Business Law, International Business Taxation, International and European Law, Labour Law and Employment Relations, and Law and Technology at Tilburg Law School of Tilburg University were assessed as part of the Law cluster assessment. Between October of 2017 and March 2018, three panels assessed a total of 92 programmes at eleven universities. Upon consultation with the NVAO, it was decided that for the assessment within the umbrella group Domain of Law, three subclusters (henceforth: clusters) of institutions would be created:

Cluster I	University of Amsterdam, VU University Amsterdam, Erasmus University Rotterdam, Nyenrode Business Universiteit;
Cluster II	Leiden University, Tilburg University, Utrecht University;
Cluster III	Maastricht University, Open University, Radboud University, University of Groningen.

Each cluster was assessed by a separate panel. The panels consisted of the following members:

Cluster I

- Em. prof. dr. I.F. (Ige) Dekker (chair)
- Prof. dr. P.P.T. (Paul) Bovend'eert (vice-chair)
- Em. prof. dr. T.A. (Theo) de Roos
- Prof. dr. P.H.J. (Peter) Essers
- Prof. dr. A.L.B (Aurelia) Colombi Ciacchi

- Dr. W.H.F.M. (Wouter) Cortenraad LLM
- Prof. dr. G.E. (Gerrit) van Maanen
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. P. (Peggy) Valcke
- Prof. dr. L.J. (Larissa) van den Herik

Cluster II

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout (chair)
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma (vice-chair)
- Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch
- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek
- Prof. dr. M.B.M. (Marco) Loos
- Prof. dr. J.B. (Hanneke) Spath
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg

Cluster III

- Em. prof. dr. A.F.M. (Adriaan) Dorresteyn (chair)
- Prof. dr. E. (Elies) van Sliedregt (vice-chair)
- Prof. dr. R.A. (Ramses) Wessel
- Prof. dr. A.J.C. (Adrienne) de Moor-van Vugt
- Em. prof. dr. L.C. (Laurens) Winkel
- Em. prof. dr. H.P.A.M. (Henk) van Arendonk
- Dr. D. (Dominique) Sluijsmans
- V.A. (Veerle) van Waarde LLB
- R.P.M.G. (Robert) van den Boorn LLB
- D.H. (Danielle) Arnold LLB
- Prof. dr. M. (Manuel) Desantes Real
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg
- Prof. dr. Y. (Yves) Jorens
- Dr. S.A. (Sonja) Kruisinga
- Prof. dr. H.N. (Harriët) Schelhaas

A subpanel was composed for every site visit in a cluster, based on expertise, availability and independence of the panel members. The panel assessing the Faculty of Law of Tilburg University consisted of the following members:

- Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout, emeritus professor of Migration Law and Legal Protection at Radboud University. Former National Ombudsman [chair];
- Prof. dr. J. (Jan) Struiksma, professor of Administrative Law, particularly Spatial Administrative Law, at the VU University Amsterdam [vice-chair];
- Em. prof. dr. G.P.F.M (Gerard) Mols, emeritus professor of Criminal Law and former Rector Magnificus of Maastricht University;
- Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz, professor of Notarial Law at the University of Amsterdam;
- Prof. dr. M.G. (Michael) Faure, professor of Comparative and International Environmental Law at Maastricht University and professor of Comparative Private Law and Economics at Erasmus University Rotterdam;

- Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek, professor of private international law at the University of Amsterdam;
- Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch, professor of International and European Tax Law at the University of Maastricht;
- Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg, professor of Private Law, specialising in copyright, intellectual property, trade mark law, competition, at Radboud University;
- D.H. (Danielle) Arnold, master's student Legal Research at Utrecht University.

Coordination and secretaries

Dr. Fiona Schouten acted as executive coordinator of the Law assessment, drs. Linda te Marvelde as supervisor and Marcella van Schie MA as project assistant. Drs. José van Zwieten (University of Amsterdam, VU University Amsterdam) and dr. Marianne van der Weiden (Erasmus University Rotterdam, Nyenrode Business Universiteit) acted as secretaries in cluster I; Adrienne Wieldraaijer-Huijzer MA (Leiden University) and dr. Floor Meijer (Tilburg University, Utrecht University) in cluster II; and drs. Renate Prenen (Maastricht University, Open University, Radboud University Nijmegen, University of Groningen) in cluster III. Due to parallel sessions in the site visit schedules, José van Zwieten acted as additional secretary during the visit to Erasmus University Rotterdam and Fiona Schouten during the visits to the University of Amsterdam, Maastricht University and Radboud University visits.

Consistency and calibration

In order to assure the assessments took place consistently within and between clusters, various measures were taken:

1. The QANU coordinator was present at the start of all site visits as well as at the panel discussion leading to the preliminary findings at every site visit;
2. The coordinator was present at the first site visit of every cluster;
3. Calibration meetings took place on 8 December 2017 and 6 April 2018. During these meetings, the panel chairs, vice chairs, student members and QANU coordinator discussed the working method and the assessments;
4. The chairs attended at least one site visit outside their own cluster as a spectator;
5. The student members of the panels rotated: they took part in at least one site visit per cluster;
6. Prior to the site visits, on 29 August 2017, coordinator and secretaries held a meeting to discuss their working method.

Preparation

On 23 March 2017, the panel chairs were briefed by QANU on the working method, assessment frameworks and planning of the Law assessment. They also discussed mutual coordination and communication. This led to a shared directive on the selection of theses and to a description of the nature and number of courses to be selected as study material during each site visit.

A preparatory meeting was organised on 19 June 2017 for the members of the three panels. During this meeting, the panel members received instruction on the assessment frameworks and the planning of the site visits. They reflected upon the content and use of the domain-specific framework of reference (see appendix 2).

In preparing the site visit to Tilburg University, the coordinator and the panel chair made a selection of theses of the programmes under assessment. These were chosen from a list of graduates between 01/09/2015 and 31/08/2017. The selection followed the NVAO guideline for the assessment of theses and took the range of thesis subjects, tracks, supervisors and grades into account. The panel studied the selected theses and the assessment forms.

In consultation with the contact persons from Tilburg Law School, the coordinator drafted a programme for the site visit (see appendix 5). Tilburg Law School selected representative discussion partners for the interviews. The panel and coordinator agreed with this selection.

Upon receiving the critical reflections, the coordinator checked their quality and content before sending them to the panel. The panel members studied the documents and formulated questions and preliminary findings. These were collected by the secretary, who arranged them according to subject matter.

Site visit

The site visit to Tilburg University took place from 9–12 January 2018. During the visit, the panel studied documents provided by the contact person of Tilburg University (cf. appendix 6). The panel interviewed programme management, students, staff members, alumni and representatives of the programme committee and the board of examiners. The panel also offered staff members and students the opportunity to speak to the panel confidentially upon prior request. No requests were received for this consultation hour.

At the end of the site visit, the panel held an internal meeting to formulate its preliminary findings. The panel chair concluded the site visit with a public presentation of the panel's findings.

Report

After the site visit, the secretary produced a draft version of the report based on the panel's findings. The coordinator sent this to the panel members. After their commentary was processed, the coordinator sent the report to Tilburg University to check for factual errors. The response of the university was discussed with the panel chair; changes to the report were made based on his request. The report was then finalised and sent to Tilburg Law School and Tilburg University.

Definition of judgements standards

In accordance with the NVAO's Assessment framework for limited programme assessments, the panel used the following definitions for the assessment of both the standards and the programme as a whole.

Generic quality

The quality that, from an international point of view, can reasonably be expected from a higher education bachelor's or master's programme.

Unsatisfactory

The programme does not meet the current generic quality standards and shows serious shortcomings in several areas.

Satisfactory

The programme meets the current generic quality standards and shows an acceptable level across its entire spectrum.

Good

The programme systematically surpasses the current generic quality standard.

Excellent

The programme systematically well surpasses the current generic quality standard and is regarded as an international example.

SUMMARY JUDGEMENT

Bachelor's programme Global Law

Intended learning outcomes

The bachelor's programme Global Law has a unique profile that meets the international need for lawyers with a trans-systemic mind and skill set. The carefully formulated intended learning outcomes match this profile and show a fitting level of ambition. The attention to ethics in the curriculum could be made explicit in the intended learning outcomes; the panel is pleased to see that English proficiency is dealt with here. An upcoming redesign will integrate *civiel effect* more effectively into the programme.

Teaching-learning environment

Global Law provides students with a rich teaching-learning environment, which is characterised by a strong sense of community, intensive and interactive teaching methods, an inspiring and highly qualified teaching staff, and good programme-specific facilities. The design and content of the curriculum match the profile and intended learning outcomes of the programme. An upcoming redesign will deal with slight imperfections in the curriculum, by assuring a better balance between interdisciplinary courses and law courses, and further strengthening the skills and methods training. In terms of content, the panel was pleased to find that the programme is clearly moving away from eurocentrism and heading towards a truly global approach. For the next period, the most important challenge will be to deal adequately with increasing student numbers. The panel hopes that Global Law's growing popularity will not come at the cost of the small-scale intensive teaching that is key to its success. It recommends the programme to carefully monitor its growth in this respect.

Assessment

According to the panel, the assessment system of the programme is well-designed, with sufficient attention being paid to the validity, reliability and transparency of assessments. The evaluation of tests seems to be given more prominence than elsewhere at TLS. Other positive features include the use of a variety of assessment forms that are aligned with the learning goals of particular courses. Most courses use more than one assessment form, and some courses have adopted elements of continuous assessment. Sample tests were of sufficient quality in terms of design and content. The programme attaches value to providing students with individual feedback on written assignments, but feels that the growing number of students is stretching the available resources to their limit. The panel appreciates the programme's initiative to look for more efficient ways to give feedback. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel feels that it could and should step up its efforts in terms of assuring the assessment quality in the bachelor's programmes, including Global Law. The committee has not yet gained insight into the quality of multiple-choice tests, which are used in these programmes.

Achieved learning outcomes

Based on the final products and interviews with students and alumni, the panel concludes that students of the bachelor's programme Global Law realise the intended learning outcomes of the programme. The innovative setup of the final product matches the profile of Global Law and enables students to achieve good results. The essays that the panel studied were mostly solid pieces of academic work. The panel was also pleased to find that the programme intends to monitor the success of graduates closely and invest in alumni relations.

Master's programme International Business Law

Intended learning outcomes

The master's programme International Business Law has a remarkable profile, with ambitious objectives that are based on an articulate view of the current and future needs and demands of the international business environment. Its intended learning outcomes match its 'theory-meets-practice' approach by placing a strong emphasis on skills. The role of technology is not (yet)

addressed in the intended learning outcomes, although it is an important driver behind changes in the content of the curriculum. The panel advises specifying the attention paid by the programme to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes. It is pleased with the fact that students combining the programme with a suitable (juridical and academic) bachelor's degree (or equivalent) attain *civiel effect*.

Teaching-learning environment

The programme offers its highly international student population a challenging teaching-learning environment that makes the most of the different backgrounds of its students. Central to this environment is a multidisciplinary and innovative curriculum, which is both underpinned by academic research and geared to professional practice. The design of the curriculum is adequate, and its contents match the profile and intended learning outcomes of the programme. The panel recommends reconsidering the current emphasis on EU law, which does not match the interests and background knowledge of part of its student population and thus affects feasibility. The quality of individual courses is up to standard. A noteworthy feature of the curriculum is its original approach to teaching students practical skills, making good use of the possibilities that the international classroom has to offer. Students learn both with and from one another. Community-building is also supported by a number of programme-specific facilities. The programme distinguishes itself through its thesis trajectory and its strong focus on thesis supervision. The composition of the small team of core lecturers is appropriate, and the lecturers are sufficiently qualified. Didactic professionalisation deserves attention in order to make sure that the faculty-wide target of 100% UTQ is met in 2019.

Assessment

The programme has an adequate system of assessment, which pays sufficient attention to the validity, reliability and transparency of exams. The programme uses a variety of appropriate assessment forms, and the quality of sample tests was up to standard. A point of improvement is that not all lecturers seem completely familiar with the formal requirements with regard to designing and using test matrices. Thesis assessment deserves some attention, as the panel found that the grades of sample theses were somewhat inflated and not always substantiated by qualitative feedback. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel would like the committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes, including International Business Law.

Achieved learning outcomes

After studying sample theses and speaking to graduates, the panel is convinced that students of the master's programme International Business Law realise the intended learning outcomes. Graduates of the programme find employment in jobs that match the programme's profile and feel well prepared for a legal career in international business. In their final projects, students tackle interesting and relevant topics and generally show sufficient analytical skills. Academic research and writing skills are areas in which further improvements could be made.

Master's programme International Business Taxation

Intended learning outcomes

The master's programme International Business Taxation has an ambitious profile which is based on perceived needs within the professional field. Its intended learning outcomes meet the international demands of the professional field and the discipline, but are perhaps a little abstract and overambitious. The panel advises the programme to adjust the phrasing of some of the intended learning outcomes slightly. It also recommends explicitly referring to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes. It is pleased with the fact that students combining the programme with a suitable (juridical and academic) bachelor's degree (or equivalent) attain *civiel effect*.

Teaching-learning environment

The programme presents its international student population with a challenging, multidisciplinary curriculum. A particular strength of the programme is its proximity to professional practice, which ensures that the curriculum is in tune with current developments in the field. The panel appreciates that steps have been and will be taken to strengthen the coherence of the curriculum, thereby improving its feasibility. Given the heterogeneity of the student population, it is certainly a positive sign that a large majority of the students manage to graduate within one year. The panel feels that the programme would do well to add more innovative, activating work forms to its existing repertoire. In doing so, the programme could build on the possibilities that the international classroom has to offer, in terms of enabling students to learn both with and from one another. The panel is pleased with the motivated and qualified team of lecturers, which includes both top researchers and teachers with practical experience. Didactic professionalisation deserves more attention in order to make sure that the faculty-wide target of 100% UTQ is met in 2019.

Assessment

On the whole, the programme has an adequate system of assessment. A point for improvement is that the specification tables contain minor imperfections. Also, the panel believes that the range of test types could be expanded, preferably using more than one examination per course. It questions whether it is a good idea to rely heavily on take-home exams and is pleased that the programme intends to address this issue. It found the grades of sample theses to be somewhat generous and not always substantiated by qualitative feedback. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel would like the committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes, including International Business Taxation.

Achieved learning outcomes

The final projects of the master's programme International Business Taxation and the favourable position of alumni on the labour market adequately demonstrate that students realise the intended learning outcomes of the programme. Graduates of the programme quickly find employment in a broad range of professions in the field of international business taxation.

Master's programme Law and Technology

Intended learning outcomes

The ambitious, multidisciplinary and international profile of the *master's programme Law and Technology* is reflected in a set of equally challenging, yet broadly phrased intended learning outcomes, which also address the meta-juridical context of the programme's subject matter. They also pay attention to ethics and English proficiency. The panel is convinced that the profile and intended learning outcomes of the programme are highly relevant for the international professional field. It is pleased with the fact that students combining the programme with a suitable (juridical and academic) bachelor's degree (or equivalent) attain *civiel effect*.

Teaching-learning environment

The programme presents its international student population with an innovative curriculum that offers a broad, multidisciplinary perspective on the legal aspects of technological advances. The course content is supported by the topical research of TILT, the institute that is responsible for the programme. There is sufficient attention paid to the needs of the professional field. TILT Clinics, for example, are a highly effective form of teaching, in which students work on projects put forward by organisations and companies. The quality of individual courses is high, and it is clear that the teaching aims to activate students. However, given the current group size, there are limits to what lecturers can achieve in class in terms of interactive teaching. The panel appreciates that steps have been taken to improve the feasibility of the programme. A particular strength of the programme is its varied and qualified team of lecturers. The number of lecturers with a PhD and UTQ is high.

Assessment

Over the previous period, the programme has made careful and well-chosen improvements to its system of assessment, thereby strengthening the validity, reliability and transparency of exams. These include obligatory teacher professionalisation in the field of assessment design, the use of a wider variety of appropriate assessment forms, and a more even distribution of assessment across the semester. Another notable change has been the structuring of the thesis process. The panel feels that assessment in the context of the renewed supervision process requires fine-tuning (for instance, concerning points deducted due to more intensive supervision) to ensure that all students receive equal opportunities. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel would like the committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes, including Law and technology.

Achieved learning outcomes

The panel is satisfied with the high final level that is achieved by students of the master's programme Law and Technology. In their theses, students tackle highly complex problems on the intersection of law and technology, by which they clearly demonstrate their added value to the labour market. They find employment in a wide range of positions that are relevant to the programme's profile.

Master's programme International and European Law

Intended learning outcomes

The multidisciplinary master's programme International and European Law consists of two tracks that focus on international and European law, respectively. Most of the intended learning outcomes of the programme apply to students of both tracks and are therefore phrased in broad terms. The intended learning outcomes that have to do with attaining knowledge and understanding are track-specific. While the programme's profile suggests that the interactions between EU and international law are addressed in the curriculum, this does not seem to be reflected explicitly in the intended learning outcomes. The panel recommends adjusting them accordingly. It also advises the programme to specify the attention paid by the programme to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes. It is pleased with the fact that students combining the programme with a suitable (juridical and academic) bachelor's degree (or equivalent) attain *civiel effect*.

Teaching-learning environment

The programme offers students a research-driven, internationally oriented curriculum with ample opportunities for them to explore their own interests. Students' mixed backgrounds require close monitoring: the programme may wish to consider tightening its admission criteria or taking other measures to ensure that knowledge gaps in core areas of the programme are swiftly dealt with, such as establishing a pre-Master's programme. Changes that were recently made to the thesis process seem well thought out and have already proven their positive effect on feasibility and study success. Further opportunities for improvement include introducing a larger variety of work forms and paying more attention to practical skills, as well as to the professional field in general. The team of lecturers consists of an adequate and qualified mixture of senior academics and younger scholars. Almost all tenured staff have obtained the UTQ.

Assessment

The system of assessment of the programme functions properly. To further improve assessment, the panel would recommend using a broader variety of test forms and preferably adopting more than one assessment type and moment per course. A promising sign is that the programme is already looking into new assessment forms that are specifically designed to assess practical skills. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel would like the committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes, including International and European Law.

Achieved learning outcomes

Sample theses and an interview with alumni of the master's programme International and European Law confirm that students reach the required level. It is clear that students put a lot of time and effort into their theses, which are generally very convincing pieces of academic writing. While talented alumni have no problems in carving out a niche for themselves on the labour market, some students could do with a bit more guidance in finding appropriate employment.

Master's programme Labour Law and Employment Relations

Intended learning outcomes

The ambitious, multidisciplinary, international approach of the master's programme Labour Law and Employment Relations (LLER) sets it apart from other programmes (and tracks) in labour law, both in the Netherlands and beyond. The intended learning outcomes of the LLER reflect the programme's dual focus on law and social science, as well as its international orientation. The panel recommends rephrasing the outcome which refers to the interaction of both disciplines in order to make it more specific. It also suggests describing the expected level of English. It is pleased with the fact that students combining the programme with a suitable (juridical and academic) bachelor's degree (or equivalent) attain *civiel effect*.

Teaching-learning environment

The programme started only recently in its current form. The panel considers the setup of the programme, which aims to offer small-scale, interactive teaching to an international student population with wide-ranging interests, to be adequate. One of the design features that the panel reflected on is the ratio of legal to non-legal courses. While the panel appreciates the flexibility of the current curriculum, which can be tailored to the interests of individual students, it wonders whether a minimum of 18 EC of legal courses is enough for a programme that leads to a legal degree; it is pleased with the programme's intention to increase this to 24 EC. From the materials it studied, it is clear that the curriculum covers the intended learning outcomes with its combination of legal and HR/Social Science courses. The programme may wish to focus more on the intersection between labour law and employment relations, as interactions between these fields are not fully clear to the students. The content of courses is up to standard, and the panel appreciates that the curriculum contains a number of original and effective elements, such as the use of the Digital Global Classroom for a joint course with KU Leuven, an optional internship and an international study trip to Geneva. While some of the courses clearly adopt activating teaching methods, others could do with more variety. The programme may wish to reconsider the limited number of contact hours. Because of its small size, there is a lot of interaction between staff and students, which is clearly appreciated by both parties. Lecturers are generally seen as stimulating and knowledgeable.

Assessment

The programme has an adequate system of assessment. Since LLER is a programme that shares its courses with other programmes, some of which are not part of TLS, safeguarding uniformity is of particular importance. Aspects that deserve close monitoring are, first, the application of the four-eyes principle in all courses and, second, the use of similarly phrased learning objectives and assessment criteria. The variety and number of tests were adequate, as was the quality of sample tests. Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel would like the committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes, including LLER.

Achieved learning outcomes

The master's programme Labour Law and Employment Relations is still in its early days. Even so, the first results in terms of theses and career opportunities for students are promising. The first graduates of the programme clearly demonstrate that they have realised the intended learning outcomes.

The panel assesses the standards from the *Assessment framework for limited programme assessments* in the following way:

Bachelor's programme Global Law

Standard 1: Intended learning outcomes	good
Standard 2: Teaching-learning environment	good
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	good
General conclusion	good

Master's programme International Business Law

Standard 1: Intended learning outcomes	satisfactory
Standard 2: Teaching-learning environment	good
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	satisfactory
General conclusion	satisfactory

Master's programme International Business Taxation

Standard 1: Intended learning outcomes	satisfactory
Standard 2: Teaching-learning environment	satisfactory
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	satisfactory
General conclusion	satisfactory

Master's programme Law and Technology

Standard 1: Intended learning outcomes	good
Standard 2: Teaching-learning environment	satisfactory
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	good
General conclusion	good

Master's programme International and European Law

Standard 1: Intended learning outcomes	satisfactory
Standard 2: Teaching-learning environment	satisfactory
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	satisfactory
General conclusion	satisfactory

Master's programme Labour Law and Employment Relations

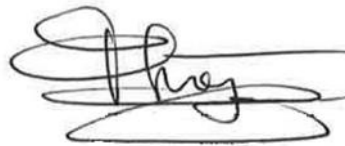
Standard 1: Intended learning outcomes	good
Standard 2: Teaching-learning environment	satisfactory
Standard 3: Assessment	satisfactory
Standard 4: Achieved learning outcomes	satisfactory
General conclusion	satisfactory

The chair and the secretary of the panel hereby declare that all panel members have studied this report and that they agree with the judgements laid down in the report. They confirm that the assessment has been conducted in accordance with the demands relating to independence.

Date: 10-7-2018

Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout

Dr. F. (Floor) Meijer

DESCRIPTION OF THE STANDARDS FROM THE ASSESSMENT FRAMEWORK FOR LIMITED PROGRAMME ASSESSMENTS

Tilburg Law School (TLS) is one of the five faculties of Tilburg University (TiU). It has approx. 3000 students and 17 programmes in total. As part of the Law cluster assessment 2017-2018, 11 programmes were assessed, consisting of three bachelor's programmes and eight master's programmes. The education management team of TLS, known as the Executive Committee Education (ECE), is chaired by the vice-dean of education and meets around six times a year together with all programme directors. TLS has 12 departments and institutes of different sizes that are responsible for providing teaching and research in the faculty. Each programme has a programme director, who is responsible for its content and conduct, and its own programme committee. These programme committees are grouped into four clusters, but in practice they all hold joint meetings. TLS has a faculty examining board.

Standard 1: Intended learning outcomes

The intended learning outcomes of the programme have been concretised with regard to content, level and orientation; they meet international requirements.

Explanation:

As for level and orientation (bachelor's or master's; professional or academic), the intended learning outcomes fit into the Dutch qualifications framework. In addition, they tie in with the international perspective of the requirements currently set by the professional field and the discipline with regard to the contents of the programme. Insofar as is applicable, the intended learning outcomes are in accordance with relevant legislation and regulations.

Findings

Profile

Tilburg Law School focuses on studying law as part of and in relation to society as a whole. The faculty's aim is to analyse, position and indicate the role of law and governance in society through the lens of complexity and change of the current society, and to search for solutions to new problems together with society. The intention is to produce comprehensively trained, critical and curious lawyers who can confidently face the challenges of the modern, dynamic and digital society. The faculty's mission thus closely matches the university-wide motto *Understanding Society*. The panel appreciates this faculty profiling, which proposes a vision of the profession of lawyer in the 21st century, with the continuing globalisation and digitalisation considered as developments with important consequences. To prepare students for this, education will respond to these changes and the questions arising. Becoming more international, academic and digital were the faculty's main priorities in the period 2014-2017.

The *bachelor's programme Global Law* (GLB) was established in 2012 as the successor of the Dutch-language bachelor's programme *Internationaal en Europees Recht*. Like its precursor, Global Law is an internationally oriented programme that is designed to meet the changing needs of the 21st-century labour market. The programme holds that, as a result of increasing globalisation, there is a growing demand for lawyers who are able to function in a global network of legal systems, rather than in a single national system. To address that need, the programme adopts a trans-systemic approach. By looking at law from a global context and helping students develop an understanding of the main legal systems and traditions in the world, the programme aims to train lawyers who are able to deal with legal questions that transcend the boundaries of national systems. Further defining features are (1) an emphasis on skills and methods, (2) an interdisciplinary approach and (3) a special focus on the operational aspects of large organisations that have to navigate multiple legal systems. Together, these features make for a programme that is at present quite unique in the world. There are various master's programmes that train students to think in terms of general concepts

rather than legal systems, but this approach is much rarer in bachelor's programmes. The panel greatly appreciates the ambitious, distinctive and highly topical profile and mission of the bachelor's programme Global Law.

The *master's programme International Business Law (IBL)* prepares students for a legal career in the fast-changing field of international business. It argues that today's business environment has a need for lawyers with not only a comprehensive knowledge of the law, but also an entrepreneurial attitude and a keen understanding of the rapid technological advancements that influence business transactions and corporate governance. In order to meet the demands of the labour market, the programme aims to equip students with the knowledge, skills, and abilities that will serve them in the 21st-century business environment. The panel established that the programme has four main objectives: (1) *Theory Meets Practice*, i.e. offering a legal education that is not only based on theory but is also firmly rooted in the real world, (2) enhancing multidisciplinary scholarship, (3) presenting students with a framework for value-added contracting solutions and (4) providing students with expertise in the fields of comparative law and economic analysis. The panel established that the IBL programme has a distinctive profile, based on a well-articulated view of the demands of the field. Several aspects set it apart from similar programmes in the Netherlands, such as its multidisciplinary nature, transnational approach and attention to new technological developments. The IBL profile clearly differs from the nationally oriented, Dutch-language TLS master's programme *Ondernemingsrecht*.

The *master's programme International Business Taxation (IBT)* is offered by the Fiscal Institute Tilburg (FIT), one of the largest fiscal institutes in the world. It aims to prepare students for professions in the field of international business tax law, in both the private and public sectors, in response to current international developments. It signals that the increasing public attention being paid to the business taxation of multinationals has increased pressure on governments' international tax policies, leading to an unprecedented reassessment and reform of existing international tax rules. IBT's main objective is to provide students with the skills and tools to improve the quality of decision-making by governments and governmental institutions, multinational enterprises, and other international organisations dealing with international business tax matters. A defining feature of the programme is its interdisciplinary approach, which covers both the field of international business taxation as well as tax-related disciplines. IBT consists of two separate tracks: International Business Tax Law (IBTL) and International Business Tax Economics (IBTE). The IBTL track is predominantly focused on legal aspects, while the IBTE track mainly addresses economic aspects.

The Tilburg Institute for Law, Technology, and Society (TILT) is responsible for the *master's programme Law and Technology (MPLT)*. The overall aim of this programme is to provide students with a deeper, multidisciplinary understanding of the complex ways in which technology, regulation, and normative notions interact and shape each other. This understanding is thought to be essential for regulating technological developments and for stimulating the innovation of socially beneficial technologies. The programme covers a broad variety of regulatory aspects such as privacy and data protection, intellectual property rights, cybercrime and biotechnology. The panel highly appreciates the programme's focus on law in an era of technological change, which is relevant and in tune with a growing need within the professional field for lawyers that speak the language of technology and can build bridges between the two disciplines. It also values the steps taken by the programme towards international benchmarking, which show that similar programmes elsewhere in Europe tend to have a rather narrow focus on IT-related questions, in comparison to the MPLT's much broader orientation.

The *master's programme International and European Law (IEL)* is hosted by the Department of European and International Law (EIP). Starting from the premise that the advancement of the European project and globalisation in general deeply influence daily domestic legal realities, it aims to give students a broad and inclusive perspective on international and European law. Students learn to identify how different sub-fields of EU and international law are interconnected and to determine legal outcomes. In 2014, the programme's name was changed (previously: International and

European Public Law) to reflect the decline in the dominance of the State as a legal actor in today's globalised world. IEL consists of two tracks: the European Union Law track and the International Law and Human Rights track. While the first track aims to provide students with an understanding of the systemic nature of EU law by exploring its constitutional, institutional and economic foundations, the second focuses on the legal context and implications of contemporary global challenges (ecological, food, health, education, pluralism, freedoms, etc.) and their consequences for peoples' lives.

The current *master's programme Labour Law and Employment Relations* (LLER) is the result of a cooperation between the TLS Department *Sociaal Recht en Sociale Politiek* and the interfaculty research institute Reflect (Interdisciplinary Research Institute for Flexicurity, Labour Market Dynamics and Social Cohesion). It was established in 2016-2017 as a redesign of the English-language track of the former master's programme *Sociaal Recht en Sociale Politiek*. Parallel to the redesign, the Dutch-language track of that same programme was discontinued. The underlying rationale for the redesign was that recent developments in the field of the programme increasingly demand a multidisciplinary, international approach: due to the advancing internationalisation and Europeanisation of the labour market, employees are faced more often with transnational labour law and HR issues. Knowledge of the various systems of employment and industrial relations and corporate cultures has become increasingly important for graduates in the field, who may find employment as labour lawyers, HR professionals, staff members of trade unions or employers' organisations, or policy makers. The panel appreciates that the programme takes an international, multidisciplinary perspective on the fields of international labour law and HRM, which distinguishes it from other programmes (and tracks) in labour law, both in the Netherlands and beyond.

The panel established that all of the English-language programmes aim to prepare students for an international legal career, equipping them with the tools necessary to work with and in different legal jurisdictions and systems. The programmes expect graduates to find employment in multinational corporations and big international law firms, which can definitely benefit from the transnational knowledge and skill set taught by the programmes. This reflects the fact that TLS on the whole seems to lean towards business. Some programmes (such as the *master's programmes in International Business Taxation* and *International and European Law*) also explicitly train students for positions in the public sector, for example in public administration and NGOs.

The panel was pleased to learn that the English-language master's programmes provide direct access to legal professions. Only in the *bachelor's programme Global Law* students have to take additional courses to attain *civiel effect* (Dutch legal profession qualification for access to the Bar and the judiciary). The panel established that the extra workload involved is substantial: students of Global Law have to complete eight extra courses (48 EC). During the site visit, programme representatives mentioned that the issue of the substantial extra workload will be redressed in an upcoming redesign, in which a so-called mobility window will be added to the programme. This will allow students to take five out of the eight required courses within the context of the programme itself. According to the panel, this constitutes an adequate solution.

Intended learning outcomes

The panel established that the programmes took the Domain-Specific Framework of Reference (DSFR, cf. Appendix 2A) as a starting point for their intended learning outcomes (cf. Appendix 3). The DSFR divides the intended learning outcomes that graduates have to master into three categories: knowledge and insight, academic and legal skills and academic citizenship/attitude. The programmes also considered the Dublin descriptors when formulating their intended learning outcomes (knowledge and understanding, applying knowledge and understanding, making judgments, communication and attitudes). In terms of level and orientation, the learning outcomes are therefore in line with national and international requirements imposed by the discipline and the professional field.

The *bachelor's programme Global Law* has a set of 18 intended learning outcomes, which match its distinctive profile. They specify that students have to acquire knowledge and understanding of the

history, theoretical foundations and institutional characteristics of the major legal traditions of the world (English, French, German and North American), as well as of the founding principles of international and transnational law. The panel appreciates the careful phrasing, which ensures that the intended learning outcomes are ambitious but not unrealistic. The objectives state sufficiently clearly that students are expected to master a certain approach to global law, rather than gain extensive knowledge of the various legal systems in the world, which would not be feasible within the limitations of a three-year bachelor's programme. The skill set that the programme aims to teach students is appropriate for the part of the professional field that the programme targets, i.e. large organisations such as law firms, transnational corporations, national and international administrations, or NGOs.

The set of 18 intended learning outcomes of the *master's programme International Business Law* match the profile and objectives of the programme. They specify that students have to acquire knowledge and understanding of the fields of competition law, company law and financial law, as well as gain insight into social and economic aspects of the business environment. The panel notes that the intended learning outcomes make no mention of the increasing role of technology. In the coming period, the programme plans to explore whether it is necessary to specifically address this field, which increasingly influences the work of international business lawyers. The panel encourages this. It appreciates the fact that skills – including 21st-century skills with regard to written and spoken communication, teamwork, analytical thinking and creativity – make up an important part of the intended learning outcomes.

The panel notes that the ambitious, interdisciplinary profile of the *master's programme International Business Taxation* is reflected in an equally ambitious set of 15 intended learning outcomes. The programme's two tracks, IBTL and IBTE, share the same set of intended learning outcomes. To distinguish between the tracks, the intended learning outcomes frequently refer to 'economic or legal theories'. Accordingly, students have to acquire 'a broad knowledge of the major tax systems worldwide', 'a thorough understanding of the main economic and/or legal theories and principles in national, international and European taxation', and 'in-depth knowledge of these theories and principles in a specific subfield related to international business taxation'. In terms of skills, graduates are expected to be able to apply, combine and integrate perspectives from different disciplines in a specific subfield of economics or law relating to international business taxation. According to the panel, these are rather tall orders for a one-year master's programme with a rather diverse population of students, some of whom have no background in the field. The panel suggests toning down the phrasing slightly, especially where the intended learning outcomes refer to *broad* knowledge, *thorough* understanding, *in-depth* knowledge, etc. It also notes that the intended learning outcomes in the category 'knowledge and understanding' are phrased at a rather high level of abstraction. The panel would have liked to see a more detailed specification of the aspects of business taxation that students are expected to learn about.

The set of 13 intended learning outcomes formulated by the *master's programme Law and Technology* matches its broad, multidisciplinary profile. Graduates are expected to possess integrated knowledge of European and international law, both public and private, and of current scholarly debates in these fields, to the extent that they are relevant to regulatory issues related to innovative technologies. Furthermore, they have to be aware of the relevant practical contexts in which regulatory issues play a role. The meta-judicial context of the programme's subject matter is also specifically addressed, by stipulating that students need to be familiar with allied disciplines such as the philosophy of law and ethics. The panel appreciates the ambitious, multidisciplinary character of these intended learning outcomes, which fit well with the programme's profile. The intended learning outcomes are broad enough to ensure that the programme can adequately and swiftly respond to developments in international practice.

The *master's programme International and European Law* has a set of 13 intended learning outcomes. Most of them apply to students of both tracks and are therefore phrased in broad terms. In line with a recommendation made by the previous panel, the programme has also formulated

three track-specific learning outcomes in the category of knowledge and understanding. Graduates of the EU Law track are expected to acquire solid and profound knowledge of the core areas of EU law, in particular the penetration of EU law in national legal orders, institutional law, legal protection, internal market and competition law. Graduates of the International Law and Human Rights track are required to develop an understanding of the core rules of Public International Law, and of how such rules interact with national legal orders, human rights law and international humanitarian law. While the programme's profile suggests that the interactions between EU and international law are addressed in the curriculum, this does not seem to be reflected explicitly in the intended learning outcomes. The panel recommends including this aspect.

The nine intended learning outcomes of the *master's programme Labour Law and Employment Relations* reflect the programme's distinctive dual focus on the fields of labour law and employment relations and its international perspective. They specify that students have to gain knowledge and understanding of the characteristics, principles, institutions and doctrines of labour law (at comparative, European, international and/or transnational levels), as well as of the characteristics, theoretical foundations, institutions and operational aspects of employment relations (at the level of labour markets, social policy, and/or human relations management). Students are also expected to understand the main issues in the interactions of the two fields. The panel appreciates this interdisciplinary approach, but considers the outcome to have been phrased in rather general terms. It suggests rephrasing it to reflect the precise nature of these main issues.

Overall, the panel identified two aspects that seem to be addressed in the curricula of all programmes, but are not always included in the intended learning outcomes. The first aspect has to do with the fact that students are expected to strengthen their proficiency in legal, academic English throughout the programmes. According to the panel, it would be appropriate for LLER, IEL, IBT and IBL to reflect this requirement in the intended learning outcomes. The bachelor's programme Global Law and the master's programme Law and Technology have addressed the expected level of English proficiency in their learning outcomes. The panel's second recommendation is to address the above-average attention paid to moral issues and ethical dilemmas that can be said to be characteristic for TLS (and Tilburg University at large). In LLER and MPLT, this aspect is already part of the intended learning outcomes. The panel believes that adapting the outcomes of the other programmes to reflect the attention paid to ethics will further set the Tilburg programmes apart from other programmes in and outside of the Netherlands.

Based on the critical reflection and conversations held during the site visit, the panel learned that the expansion and formalisation of relations with the professional field are topical issues within TLS. It understood that all programmes are expected to establish a Curriculum Team soon, in which representatives of the programme sit side by side with representatives of the professional field. Periodically, these teams will assess whether the intended learning outcomes and content of the curricula still match the expectations of potential employers. The panel regards this formal interaction with the professional field as a positive development.

Considerations

The panel established that the English-language programmes aim to prepare students for an international legal career, equipping them with the tools necessary to work with and in different legal jurisdictions and systems. The panel was pleased to learn that the English-language master's programmes provide direct access to legal professions when combined with suitable bachelor's programmes. Only in the bachelor's programme Global Law students have to take additional courses to attain *civiel effect*. The panel established that the extra workload involved is substantial.

The *bachelor's programme Global Law* has a unique profile that meets the international need for lawyers with a trans-systemic mind and skill set. The carefully formulated intended learning outcomes match this profile and show a fitting level of ambition. The attention to ethics in the curriculum could be made explicit in the intended learning outcomes; the panel is pleased to see that

English proficiency is dealt with here. An upcoming redesign will deal with the present issues regarding *civiel effect*.

The *master's programme International Business Law* has a remarkable profile, with ambitious objectives that are based on an articulate view of the current and future needs and demands of the international business environment. Its intended learning outcomes match its 'theory-meets-practice' approach by placing a strong emphasis on skills. The role of technology is not (yet) addressed in the intended learning outcomes, although it is an important driver behind changes in the content of the curriculum. The panel advises specifying the attention paid by the programme to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes.

The *master's programme International Business Taxation* has an ambitious profile which is based on perceived needs within the professional field. Its intended learning outcomes meet the international demands of the professional field and the discipline, but are perhaps a little abstract and overambitious. The panel advises the programme to adjust the phrasing of some of the intended learning outcomes slightly. It also recommends explicitly referring to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes.

The ambitious, multidisciplinary and international profile of the *master's programme Law and Technology* is reflected in a set of equally challenging, yet broadly phrased intended learning outcomes, which also address the meta-juridical context of the programme's subject matter. They also pay attention to ethics and English proficiency. The panel is convinced that the profile and intended learning outcomes of the programme are highly relevant for the international professional field.

The multidisciplinary *master's programme International and European Law* consists of two tracks that focus on international and European law, respectively. Most of the intended learning outcomes of the programme apply to students of both tracks and are therefore phrased in broad terms. The intended learning outcomes that have to do with attaining knowledge and understanding are track-specific. While the programme's profile suggests that the interactions between EU and international law are addressed in the curriculum, this does not seem to be reflected explicitly in the intended learning outcomes. The panel recommends adjusting them accordingly. It also advises the programme to specify the attention paid by the programme to ethics and English proficiency in the intended learning outcomes.

The ambitious, multidisciplinary, international approach of the *master's programme Labour Law and Employment Relations* sets it apart from other programmes (and tracks) in labour law, both in the Netherlands and beyond. The intended learning outcomes of the LLER reflect the programme's dual focus on law and social science, as well as its international orientation. The panel recommends rephrasing the outcome which refers to the interaction of both disciplines in order to make it more specific. It also suggests describing the expected level of English proficiency.

Conclusion

Bachelor's programme Global Law: the panel assesses Standard 1 as 'good'.

Master's programme International Business Law: the panel assesses Standard 1 as 'satisfactory'.

Master's programme International Business Taxation: the panel assesses Standard 1 as 'satisfactory'.

Master's programme Law and Technology: the panel assesses Standard 1 as 'good'.

Master's programme International and European Law: the panel assesses Standard 1 as 'satisfactory'.

Master's programme Labour Law and Employment Relations: the panel assesses Standard 1 as 'good'.

Standard 2: Teaching-learning environment

The curriculum, staff and programme-specific services and facilities enable the incoming students to achieve the intended learning outcomes.

Explanation:

The contents and structure of the curriculum enable the students admitted to achieve the intended learning outcomes. The quality of the staff and of the programme-specific services and facilities is essential to that end. Curriculum, staff, services and facilities constitute a coherent teaching-learning environment for the students.

Findings

Curriculum setup and content

The three-year *bachelor's programme Global Law* (GLB, 180 EC) was designed as a small-scale programme for no more than 80 students. Over the review period, there has, however, been a sharp increase in student numbers, from 27 in 2013 to over 100 in 2017. The panel established that the programme targets high-achieving international students: over 50% of the enrolments are foreign students, mostly from Europe.

The curriculum is designed around the leading perspective of the programme, which (as of the 2012 redesign) is the trans-systemic study of both the civil and common law traditions. In broad terms, the curriculum consists of four categories of courses, intended to acquaint students with the law as a global phenomenon: (1) courses on the core fields of law and the international legal order, (2) theoretical and methodological courses, (3) interdisciplinary courses and (4) courses about the management of large organisations. The courses in the first category study the core fields of law (private law, public law, criminal law) from the perspective of both the civil and the common law traditions, for which the English, French, German, and North American systems generally function as referential systems. International and transnational law are discussed in their own right but are also touched upon in courses that deal with the traditional core fields of law. The second category reflects GLB's focus on legal and general academic skills and methods, which is thought to help students become lawyers who can readily adapt to different legal systems and cultures. The third category consists of interdisciplinary courses, aimed at a better understanding of the interactions between law and society. They include courses on legal history, legal philosophy, economics, technology, psychology and criminology, and politics and public administration. The fourth category reflects GLB's focus on large organisations. Courses on business, accountancy, and finance introduce students to basic knowledge about the management of large organisations. A positive feature is that the programme provides students with some space to explore their own interests. The curriculum includes an elective, and students are also given the opportunity to spend a semester abroad.

The panel finds that GLB provides positive examples of alignment between learning objectives, teaching methods and assessment. The curriculum as a whole covers all of the intended learning outcomes. The combination of four different categories of courses suits the profile of GLB and results in a challenging and attractive curriculum that students are generally very positive about. The quality of the sample courses was high, according to the panel. The materials examined demonstrated that the content of these courses is up-to-date and relevant to the programme.

For the upcoming period, a number of redesigns and curriculum updates are foreseen in TLS's bachelor's programmes, including Global Law. A so-called mobility window (30 EC) will become part of the third year. Students can either use this semester to study abroad or complete one of the interdisciplinary minors that will be developed for TLS. One of several positive implications of this mobility window is that students will be presented with a better opportunity to obtain *civiel effect* by

following a minor in Dutch law that includes five of the total of eight additional courses that are necessary for admittance to the legal professions. The panel expects these scheduled changes to be of great added value to the programme.

Of the current 72 students of the one-year *master's programme International Business Law* (IBL, 60 EC), roughly two-thirds are non-Dutch. IBL admits students who have completed an academic bachelor's programme in law or a related field and have an adequate command of English. Whether students need to take additional courses before being admitted to the programme depends on the content of the completed bachelor's programme. Students from a Dutch university of applied sciences can be admitted after successfully completing the pre-Master's programme.

IBL's interdisciplinary curriculum explores the fields of law and business from both an academic and a practical perspective. It consists of seven compulsory courses (42 EC), two electives (12 EC) and a master's thesis (6 EC). The panel established that the curriculum has a clear lay-out: it is divided into two parts, each taking up one semester. The first part is designed to help set up a common foundation, while the second part offers students some freedom to explore their own interests. The five compulsory courses of the first semester introduce students to a broad range of topics on the intersection of law and business. To ensure cohesion and a good match with the programme's profile, these courses have been designed especially for this programme. The semester starts with the introductory course *Primer on International Business Law*, which aims to create a level playing field for the students, who come into the programme with different backgrounds and levels of knowledge. The second semester comprises two further compulsory courses, two electives and the thesis.

According to the panel, the IBL curriculum matches the programme's profile and covers all of the intended learning outcomes. The documentation from sample courses showed that the overall level and content of these courses are satisfactory; adequate learning goals have been set, and the literature is relevant. The panel was pleased to find that the courses that appear to be oriented chiefly towards business topics (e.g. Banking and Securities Regulation) are in fact more multidisciplinary than their titles would suggest, as the assignments that students work on always start from a legal perspective. Students and alumni are positive about the level and content of the curriculum. They appreciate that the courses combine a theoretical and practical approach and are generally pleased with the degree to which the curriculum is up-to-date.

The one-year *master's programme International Business Taxation* (IBT, 60 EC) is a small-scale master's programme with an intake of 30-40 students from both EU and non-EU countries. The disciplinary backgrounds of the students vary, as both students with a bachelor's degree in law and ones with a bachelor's degree in economics are admissible to the programme. Applications are assessed on an individual basis, taking into consideration the content of the completed bachelor's programme and the applicant's performance in that programme. Entry requirements in terms of GRE (Graduate Record Examinations) and English proficiency follow the TLS and Tilburg School of Economics and Management (TiSEM) stipulations.

The IBT curriculum aims to provide students with a broad and interdisciplinary academic training. The programme consists of two tracks – International Business Tax Law (IBTL) and International Business Tax Economics (IBTE) – which represent two pillars: the legal and the economics perspective. Students of the legal track have a further choice between the subtracks (1) Business Organisations and Strategies and (2) Globalization. In line with the interdisciplinary, holistic approach to tax systems worldwide and their underlying principles and concepts, both tracks have a substantial common core (30 EC). This consists of five compulsory courses on the taxation of international business from different angles. The majority of these core courses are taught during the first semester. The core programme is supplemented by two to three (sub)track-specific courses (12-18 EC, depending on the subtrack) on subjects that are closely related to the field of taxation. Generally, these courses are taken from other master's programmes and cover both tax and non-tax issues. For IBTE students, there is an element of choice as students of this track can select two courses from a total of three. The IBTL curriculum does not offer electives, which is unfortunate in the panel's

opinion. Finally, students write a master's thesis that deals with a (sub)track-related topic. The size of this thesis is 18 EC in all (sub)tracks. The panel considers the programme to be sufficiently coherent, mainly due to the common core of the (sub)tracks. The programme plans to enhance coherence further between the core tax courses and the tax-related courses. It notes that some tax-related courses appear to have weaker links with the area of international business taxation than initially envisaged. A new course, which brings together different economic, legal and tax perspectives related to the financing of multinational enterprises, is currently being developed. The panel applauds this addition of an integrative course.

From course descriptions and other materials, the panel concluded that the curriculum of IBT matches the programme's profile. Some of the more ambitious features of the intended learning outcomes are not fully covered by the current programme, however. For example, not all major tax systems are dealt with in the courses, which is understandable given its limited duration. Also, some of the more ambitious skills, such as presenting empirical findings to others, are not evidently addressed in the courses. The documentation from sample courses showed that their overall level and content are satisfactory; adequate learning goals have been set, and the literature is relevant and up-to-date.

The one-year *master's programme Law and Technology* (MPLT, 60 EC) has an annual intake of around 95 students. Students with an academic bachelor's degree in law or another academic bachelor's degree with at least 90 EC of legal courses are admissible. The MPLT curriculum covers different technologies, such as ICT and biotechnology, and different legal domains, such as intellectual property rights, privacy and data protection, and cybercrime. The programme has a clear lay-out with two compulsory courses (12 EC), five electives (30 EC) and a master's thesis (18 EC). It was designed with the intention to enable students to pursue their own interests – hence the large number of electives and the rather substantial thesis – without compromising the coherence of the programme. By having students choose their electives from a list of nine optional courses that were specifically designed for the MPLT, the programme ensures that the curriculum as a whole is sufficiently coherent. On top of the regular course load, students can follow additional courses from the list of electives or from other master's programmes. An important change in the past few years was the restructuring of the curriculum in order to create a more evenly distributed workload across semesters and more flexibility for internships and extracurricular activities. The two semesters are subdivided into two blocks each: in the first block, students take one compulsory course and one elective. In the second block, they follow a cluster of other electives. Throughout the whole programme, students are expected to work on their thesis.

The panel is pleased with the setup and content of MPLT's curriculum. Rather than narrowly focusing on IT, the courses and electives take a broad perspective on technology. During the site visit, lecturers stressed that this approach is very much in line with the research interests of the institute that is responsible for the programme, TILT. For example, a recent addition to the list of electives (Health, Care, Technology & Regulation) reflects the increasing number of research projects on eHealth within TILT. Students were generally positive about the programme's approach to the subject matter, which is focused on principles rather than on positive law. The panel notes that students also highly appreciate the generous attention paid to ethics. The one course that students are less positive about is Privacy and Data Protection, which does not do full justice to this important subject area in their opinion. In response to these complaints, the programme added an elective course on privacy and data protection (*Capita Selecta Privacy and Data Protection*) three years ago and adapted four lectures in the introductory course on privacy to place the theory in a practical context on the basis of case law and case studies. Since the programme deals with highly volatile topics, the content of courses is dynamic rather than static. Sample courses that the panel studied during the site visit were of a high level. Course-specific learning objectives are relevant, the literature is up-to-date, and the course structure is clear.

The *master's programme International and European Law* (IEL, 60 EC) currently admits around 80 students per year and is aiming for further growth. The majority of students comes from abroad.

Eligible students have an academic bachelor's degree in Law, European Studies, Political Science or International Relations from an EU university or an overseas equivalent. Applicants must provide proof of their English language proficiency. Students who apply for the EU track are supposed to have taken a substantial course in EU law (6 EC); students for the International and Human Rights track are supposed to have taken a substantial course (6 EC) in international law in their bachelor's programme.

The curriculum of IEL consists of two separate tracks, EU Law and International and Human Rights Law, both of which offer further specialisations. Students of the EU Law track take five compulsory courses (30 EC) and pick three electives (18 EC) from a list of optional courses which are clustered around the themes/sub-tracks 'The EU in a Global Legal Context' and 'EU Economic and Competition Law'. Students of the International and Human Rights Law track take two compulsory courses (12 EC) and six electives (36 EC). The latter are clustered around three core areas of competence or 'pillars': International Law and International Relations, Human Rights and Human Security, and Global Sustainability and Environmental Law. The two tracks, in practice, function as separate programmes, each with its own distinctive student population. Content-wise, there is some overlap, as both programmes offer electives on Climate Law, Trade and WTO Law, European Migration Law, International and European Environmental Law and Law, Technology and the Environment. Both tracks also share the compulsory course Research Design and Methods for Postnational Lawyers, which aims to prepare students for their thesis. In both tracks, the thesis amounts to 12 EC. Compulsory courses and electives are equally divided roughly over the semesters. The preparatory thesis course takes place in the first semester and the actual writing of the thesis in the second semester. The panel notes that students of the programme are generally satisfied with the setup, which allows them to design their own ideal programme.

The panel ascertained that regardless of the (sub)track a student picks, the broadly phrased intended learning outcomes are always met upon graduation. It appreciates that the programme intends to streamline both tracks and specialisations further in the coming period, as the rationale behind the design and content of the current curriculum is not completely self-evident to the panel. During the site visit, lecturers explained that the research interests of the staff, who are members of the Department of International and European Law (EIP) and the research institute TILEC (Tilburg Law and Economics Centre), have mostly directed the content of courses. As such, the curriculum contains quite a few hobby horses that have detracted from the unity of the curriculum as a whole. In the coming years, the programme intends to focus on creating a curriculum that is coherent and allows students to choose between several well-delineated profiles. The quality of the sample courses that the panel studied during the site visit was satisfactory. It found the learning objectives of these courses to be relevant and the structure of the courses to be sufficiently clear.

The *master's programme Labour Law and Employment Relations* (LLER, 60 EC) admitted its first cohort of 27 students in 2016-2017. The programme targets international students with an academic bachelor's degree in Law, Social Sciences (i.e. Economics, Sociology, Business Administration, HRM, Organisation Studies) or Liberal Arts. To determine whether applicants have sufficient prior knowledge of labour law and employment relations, applications are assessed case by case by the Admissions Office. Intake interviews form part of the admissions procedure. Small gaps in knowledge are bridged with deficiency courses (i.e. *Introduction to Law; Introduction to Social Sciences and Research Methods*) that students take at the beginning of the academic year. Students with a degree in Law or HR from a university of applied sciences can be admitted after successful completion of the pre-Master's programme in Law and HR.

The current curriculum of LLER (60 EC) is a revised version of the former curriculum of the English-language track International and European Labour Law. The most important change has been the adoption of a more multidisciplinary approach, which is thought to add value when focusing on employment relations that transcend national law. The curriculum consists of legal courses (18 EC), HR/Social Science courses (12 EC), electives (12 EC) and a substantial master's thesis (18 EC). There is an optional internship (3 EC). None of these courses is exclusive to LLER: the legal courses are

shared with the master's programmes Rechtsgeleerdheid and International and European Law, while the HR/Social Science courses are offered by TSB (Tilburg School of Behavioral and Social Science) and shared with the master's programmes in Sociology and/or Human Resource Studies. Within certain limits, students are free to design their own programme. They can use the electives and the thesis to specialise in Labour Law (LL), Employment Relations (ER), or a mix of the two. The panel notes that this effectively implies that students can acquire a legal master's degree with just 18 EC of legal courses. During the site visit, lecturers mentioned that the programme is considering adding another compulsory legal course, thereby setting the minimum at 24 EC. The panel encourages this proposal. There is no fixed structure to the curriculum: students are free to spread the courses over the two semesters in the way that they prefer.

According to the panel, the courses of LLER match the intended learning outcomes. The legal courses evidently cover the objectives with regard to knowledge and understanding of labour law and social security law in a globalizing context, while the HR/Social Science courses ensure that students extend their knowledge in the area of employment relations, labour market dynamics and welfare systems. While there are some courses that aim to offer an integrated perspective (cf. intended learning outcome 3 in the category 'Knowledge and Understanding of'), the panel notes that students do not necessarily seem to recognise this. During the site visit, it was mentioned that students would welcome a course that explicitly connects the two fields. The panel agrees that a programme-specific course designed specifically for this purpose would be a good addition to the programme. It found that the level and content of sample courses were sufficient. Students did mention that in their general experience, the legal courses are of a higher overall quality than the HRM/Social Science courses. The panel recommends investigating this feedback.

Skills

In response to recommendations made by the previous assessment panel, TLS increased the attention paid to teaching students academic skills as well as practical legal skills. The panel notes that the faculty made a conscious choice to stick to the format of integrating skills education into the regular courses, but explained better to the students 'where' and 'how' skills are addressed within the curricula. Especially in the bachelor's programmes, skills are now more visible than they were before. Even so, skills trajectories as a whole are still rather implicit and deserve further elaboration. Also, the panel concludes that practical skills are not always optimally integrated in the assessment of courses.

In the *bachelor's programme Global law*, practical legal skills are trained in a number of courses, which include work forms such as mock trials, role-playing, presentations and debates. The Final Essay course concludes the teaching of practical skills. The course is designed as a simulation exercise, which can take the form of either a boardroom discussion or a pertinent legal issue or a court case. The panel established that students clearly appreciate this type of teaching. During the site visit they indicated that these types of exercises play a large role in helping them to identify as law students rather than as students of a liberal arts programme.

According to the panel, the curriculum of the *bachelor's programme Global Law* clearly reflects the increased attention paid to research methods. As of the 2012 redesign, academic skills are addressed in a sequence of methodological and skills courses, most notably the first-year course Methods & Techniques of Social Science Research, the second-year course Method & Techniques of Legal Research and the third-year's course Final Essay. Within these courses, students are brought into contact with state-of-the-art research. Also, they conduct their own small-scale research projects, leading to papers and, finally, an essay (6 EC, 10,000 words), which functions as the final product of GLB. To ensure that projects undertaken by students match the expertise of the assessors, their topics are predetermined.

In the master's programmes, practical legal skills are less visible. Many students that the panel spoke with indicated that skills education could be strengthened at the master's level. Communication skills, most notably presenting, pleading and negotiating, were often mentioned as skills that students

would like to practise more frequently, preferably during moot courts or other exercises that mimic professional practice. Students of the *master's programme Law and Technology* also specifically mentioned that they would have welcomed some basic programming skills. The panel was pleased to hear that the training of practical skills will be given a further boost as part of the upcoming introduction of the Tilburg Educational Profile (TEP). This university-wide vision on education stresses the necessity of continuous skills education throughout the programmes. In particular, it insists on training so-called 21st-century skills, which will help students to meet the demands of the current and future labour market.

The master's programmes generally build on the research skills that students have acquired during their prior education. The panel found that stand-alone methodological courses are not very common at the master's level. Research skills are usually practised as part of content-driven core courses of the curricula. Students, for example, write academic papers or essays and present their findings during oral presentations. A common issue for all of the English-language, internationally oriented programmes at TLS is that students come from very different academic traditions and disciplinary backgrounds, which means that there are large variations in their academic and methodological skill set. Preparing students to write an academic thesis is therefore not a straightforward matter. Different programmes adopt different strategies in dealing with this issue (cf. 'Feasibility').

Academic orientation

Strengthening the programmes' academic orientation was designated as one of the faculty-wide foci for the previous period. One of the two main goals of the 2011 action plan *Intensivering en Academiseren* was to achieve a close-knit interaction of education and research across the board. According to the action plan, this would require a strengthening of the academic content of courses through the use of more in-depth literature, paying more attention to methods and skills (especially in the Dutch-language bachelor's degree programmes), and increasing the involvement of (top) researchers within the teaching, leading to more cross-fertilisation between education and research.

The panel notes that most of the English-language programmes have a close connection to TLS's research, much of which is internationally oriented and interdisciplinary. Several programmes are offered by a specific research institute, for example TILT or FIT. This means that the content of much of the teaching is derived from the research programmes of these institutes. Subjects that are taught often directly reflect the research interests of the lecturers, most of whom are active participants in the departmental research programmes. Students confirmed during the site visit that they recognise this research-based character. They mentioned that lecturers frequently draw from their own research results in their teaching. Reading lists of courses often include academic articles by the lecturers in question. In some courses, students are invited to participate in the research efforts of lecturers, and research internships are also sometimes on offer.

Unlike the other TLS programmes, the bachelor's programme *Global Law* is not run by a department or institute, but draws staff from all departments and interdisciplinary research institutes at TLS. It is supported by a faculty-wide project exploring the study and practice of law in a global era ('*Global Law@Tilburg*'). This means that the programme can draw staff from all departments and interdisciplinary research institutes at TLS. They include several renowned researchers who normally only teach at the graduate level. During the site visit, staff and students confirmed that research results fuel the content of the courses and the discussions in class. The panel considers this structure to contribute greatly to the programme's academic level.

One way in which the English-language programmes clearly stand out within TLS is in the high degree of interaction and exchange that they manage to establish between law and related disciplines. Most programmes are closely connected to multi- and interdisciplinary research programmes, which means that multi- and interdisciplinarity are ingrained in their core. This is reflected in the teaching. It was stressed during the site visit that lecturers themselves engage in interdisciplinary research, which means that combining different perspectives and mixing theories comes naturally to them. The *bachelor's programme Global Law*, for instance, contains numerous interdisciplinary courses,

aimed at a better understanding of the interactions between law and society. The other programmes also pay attention to perspectives and methods associated with at least one non-legal discipline, ranging from economics to social science and the humanities. Ethical issues and moral dilemmas are recurring themes in all programmes. Multi- and interdisciplinarity thus strengthen the programmes' academic orientation.

During the site visit, the panel discussed with students and lecturers whether the interdisciplinary character of the programmes leaves sufficient space for students to identify as law students. It was told that this was indeed a concern in the former set-up of the *bachelor's programme Global Law*. Until recently, the majority of interdisciplinary courses was scheduled in the first year of the programme, causing an imbalance between interdisciplinary and legal courses. Lecturers told the panel that first-year students experienced difficulties in linking the different allied disciplines to law as they had not yet extensively studied law. The panel was pleased to find that this problem has now been dealt with. As part of a small-scale redesign that is being implemented in 2017-2018, more legal courses will be offered in the first year and interdisciplinary courses will move to later years so as to improve the integration of legal and interdisciplinary courses. The number of interdisciplinary courses will be reduced, as the programme is introducing two courses on Human Rights and Commercial Law to enhance students' exposure to these major regulatory fields of international and transnational law. The panel applauds the decision to strengthen the legal foundation of the programme. The inclusion of a course on human rights also effectively deals with the panel's observation that this very relevant topic was conspicuously absent from the business-heavy curriculum.

All in all, the panel established that students recognise and appreciate the multi/interdisciplinary character of the programmes. During the site visit, they expressed their satisfaction with the fact that the programme aims to present them with 'the bigger picture'. They see this as a clear bonus. It allows them to participate confidently in discussions – and form an opinion – on all sorts of societal issues in which legal aspects are just one of several dimensions. The panel was pleased to learn that the multi/interdisciplinarity approach does not detract from the inherently legal character of the TLS programmes. Students of different programmes stressed during the site visit that they think of themselves first and foremost as law students.

Professional orientation

Theory-meets-practice is a leading concept in the English-language programmes. Commonly, these programmes link an academic approach of the field to a practical outlook. The panel found that the two perspectives are usually sufficiently balanced, both within the programmes as a whole and within individual courses. At the course level, it is common practice to present students with a holistic perspective by directly translating academic theory into professional practice. This is often aided by using case-based teaching methods. From the interviews, the panel concluded that students appreciate this type of teaching. In their experience, lecturers are generally well equipped to illustrate academic theory with practical examples. This is aided by the fact that many have recent working experience in the professional field or can draw from personal contacts within the field.

The panel noted that not just individual lecturers, but also departments/institutes as a whole usually have networks that can be called upon for guest speakers and internships. Guest lectures by experts from professional practice or from allied academic fields are a common phenomenon within the programmes. Another advantage of having close links with professional practice is that new developments in the area of legislation and jurisprudence can be incorporated into the course content quickly and effectively, thereby keeping the programmes up-to-date. In the future, the programmes aim to formalise this mechanism by discussing intended learning outcomes and curriculum content within Curriculum Teams which include legal professionals.

Currently, none of the English-language programmes includes an obligatory internship, which is understandable given their limited size. It was however repeatedly mentioned that students who do wish to engage in extracurricular internships are usually facilitated and supported. Internships are

often advertised via the information channels of programmes. Also, the scheduling of programmes aims to provide students with sufficient space to pursue extracurricular interests. Interviews during the site visit indicated that internships are more feasible for Dutch students than for international students. Not only does applying for internships take up valuable time, many internship providers also require interns to be present 3-4 days a week for a substantial period of time. Often, proficiency in Dutch is a requirement. All in all, it is not only more difficult for international students to meet the requirements, they are also less likely to want to risk costly study delays because of internships. International students of the *master's programme Labour Law and Employment Relations*, which includes an optional internship (3 EC), indicated to the panel that internships for them are just not a very attractive possibility. The panel recommends all master's programmes to look into ways of facilitating the possibility for international students in this respect.

For the *master's programme International and European Law*, enhancing the relation with professional practice was flagged as an opportunity for improvement. Staff and students informed the panel that this programme is predominantly research-driven and theory-oriented. According to students, the programme would do well to attract more guest lecturers and involve people from international practice in curriculum development. For the moment, the newly established Curriculum Team consists solely of staff members, but the panel was informed that representatives of the European Commission are expected to join shortly. While the programme permanently offers an internship position at the Council of Europe, relevant internship opportunities are not ubiquitous. As students are well aware, this is largely due to the particular field itself, which is difficult to access. In the coming years, the programme intends to develop alumni relations in order to create more career opportunities for students. The panel recommends doing so without delay.

The panel was pleased to learn that some programmes use teaching methods that are specifically designed to intensify the connections to practice. A notable example that is used in the *master's programme Law and Technology* is the so-called TILT Clinics. These are short, four-week projects commissioned by practice that are carried out by approximately four students under the supervision of the company commissioning the assignment and an expert from TILT. During these projects, a clear and specific end result has to be achieved. MPLT aims to offer four TILT Clinics per year. According to the panel, these Clinics are an inspiring example of a small-scale, intensive work form, which seems to be highly appreciated by all parties involved. It would welcome a more structural incorporation of such exercises in more programmes.

Internationalisation

TLS's expanding portfolio of English-language programmes demonstrates that the faculty has made good progress on its focus of internationalisation. Quite a few of the English-language programmes that are part of the current assessment are recent conversions of Dutch-language programmes. Due to the influx of large numbers of foreign students, so-called international classrooms are now a reality in all of these programmes, which is a major accomplishment. Another positive aspect is that the staff increasingly reflects the international orientation of the faculty. Many lecturers are of non-Dutch backgrounds and/or have international working experience.

Apart from increasing the number of incoming international students, the programmes also intend to promote outgoing student mobility. In the bachelor's programmes this takes place by creating opportunities for students to spend a semester abroad via an international exchange. In the span of a one-year master's programme, spending a considerable amount of time abroad is not feasible. Even so, some of the programmes offer students possibilities to gain some international experience. In the *master's programme International Business Taxation*, for example, students are given the opportunity to participate in international events, such as the International and European Tax Moot Court Competition at KU Leuven and the EUCOTAX Wintercourse. Study trips to international organisations are also part of some programmes. The *master's programme Labour Law and Employment Relations* organises an annual visit to the International Labour Office in Geneva where students encounter top experts in the area of international and European labour issues. Another interesting feature of this programme is that in 2016-2017 it allowed students to participate in a

course offered by KU Leuven (Comparative European Industrial Relations), either by attending the lectures in person or by videoconferencing. In the current academic year, the roles were switched, and the course is now taught at TiU, with the participation of KU Leuven students.

The panel found that the contents of the curricula also increasingly reflect the international orientation of TLS. This has, apparently, taken some time and effort. Conversations with students highlighted that exchanging 'close to home' perspectives for a truly global outlook has been a gradual process for many programmes. Until recently, it was rather common for lecturers to mainly draw on cases and illustrations from Dutch practice. Especially in the *bachelor's programme Global Law*, the internationalisation of the curriculum content has been an important topic over the past few years. During the site visit, students of this programme mentioned that in the past, an often-heard criticism was that the courses on the core fields of law and the international legal order were rather Eurocentric and western-oriented, as they mainly used western legal systems as a reference point. The panel was glad to hear that the programme has taken such criticisms to heart and is making changes to the curriculum. As part of the redesign that started in 2017-2018, the course *European Legal History* is being remodelled into a course in *Global Legal History*, while the course *Introduction to International Law and EU Law* was transformed by replacing EU law with the study of the interactions of legal systems. According to students, it is also more and more common for examples and cases to be drawn from non-western jurisdictions. Sometimes such legal systems are discussed in their entirety. Staff and students explained that in some of the assignments, students are allowed to focus on a jurisdiction of their own choice, which often results in non-European students working on the jurisdiction of their country of origin. Here, the international composition of the student population truly comes into its own. Students are stimulated to learn with and from their fellow students from different backgrounds, which is evidently very positive. Staff members, meanwhile, have to be able to assess assignments on a wide range of jurisdictions. As the ethnic diversity of the student population widens, this requires an ever broader expertise of staff, which may – at some point – become a concern. For the moment, however, staff members mostly seem to consider this approach as an effective stimulus to stay informed on a worldwide scale.

The panel established that students from outside of Europe are not always pleased that EU law takes up a central position in a number of programmes. As they usually lack prior knowledge, they have to invest quite a bit of time to familiarise themselves with this rather complex subject. Apparently, many students feel that this is hardly worth the effort, as they intend to pursue a career in their home countries where EU law is not a relevant factor. Students of the *master's programme International Business Law*, for example, explicitly mentioned to the panel that they would prefer a less central role for EU law. The panel recommends looking into the possibility as well as desirability of this within the curriculum. While some programmes – wisely – may not be willing to remove EU law from core courses, they are aware that many students need extra support in acquainting themselves with this topic. The *master's programme Law and Technology*, for example, gives students access to the introductory crash course on EU Law that is offered by the Department of International and European Law as preparation for the EU Law track in the master's programme International and European Law.

Teaching methods

With the action plan *Intensivering en Academisering*, TLS made intensive learning a faculty-wide priority. Activation of students is to be achieved by increasing the number of contact hours (especially in the bachelor's programmes), by expanding the variety of teaching methods and by offering more activating work forms. For each programme, the panel checked which teaching methods are used and how many contact hours have been programmed.

The panel was pleased to find that the *bachelor's programme Global Law* has embraced the concept of intensive learning. Interactive lectures are the main teaching method. Students are expected to come to class prepared and to participate in the discussions. Lecturers make an effort to engage students by calling on them during class, handing out assignments and giving unannounced tests and quizzes. During the site visit, students made positive comments about the interactive character

and overall high quality of the teaching. They indicated that GLB's relatively small scale offers more opportunity for discussions in class than is common in the other TLS bachelor's programmes. The number of contact hours is also high compared to the other programmes. All courses offer at least 36 contact hours, and on average there are 15 class hours per week. Most courses use a variety of work forms. The panel has established that maintaining the intensive and interactive character of the teaching will be a challenge for the coming period, as the GLB is experiencing considerable growth. To accommodate the growing number of students, the programme has introduced an additional work form as of 2016-2017: in so-called seminars, students are actively trained in certain skills or methods, do assignments, or deepen and expand the issues covered in lectures. The panel appreciates this proactive way of dealing with the challenge of growth, but urges the programme to keep a close watch on it to prevent the programme's popularity from threatening the interactivity and small scale of the teaching methods.

The panel is equally pleased with the teaching methods of the *master's programme International Business Law*, which are to a large extent interactive in nature. Moreover, they clearly reflect the theory-meets-practice approach and emphasis on skills. A common teaching method is case-based instruction. This method requires students to apply their theoretical knowledge to simulated real-life cases, thereby strengthening their analytical and communication skills. Since students are frequently required to work in groups, the method also benefits their ability to cooperate with other students, often from different backgrounds. During the site visit, students mentioned that this enables them to gain insight into different jurisdictions and traditions and prepares them for the reality of an international, cross-cultural working environment. Besides real-life cases, the programme also presents students with a number of other creative, activating and highly practical assignments, such as putting together elevator pitches, business plans and fundraising pitches. In the coming academic year, the programme plans to introduce more group work in the form of 'Labs', a teaching method which is interactive and inclusive and which challenges students to be more creative and entrepreneurial. The average number of contact hours per course is 30 (242 for the complete programme). Some of the courses use both lectures and tutorials, others consist exclusively of lectures (interactive). Digital teaching methods are not yet used in IBL. The programme could explore whether forms of e-learning are suitable to its purposes.

The *master's programme International Business Taxation* adheres to the faculty-wide aspiration to establish more intensive and interactive teaching methods, but in this respect has some way to go. The panel feels that the current curriculum relies rather heavily on lectures and self-study. Only two of the core courses – International and European Taxation and VAT in Cross-Border Situations – include tutorials, and students claim they could do with more interaction between the lecturer and the audience. They told the panel that they see little difference between lectures and tutorials, except for the fact that attendance is mandatory for tutorials. In their opinion, active participation in class could be taken a step further, also by making greater use of the possibilities that an international classroom has to offer. The panel agrees that it would be preferable to enhance interaction and add group assignments (both written and oral) to the now rather limited range of work forms. The programme could also explore the possibilities for including e-learning, by drawing from inspiring practices that are already used in other TLS programmes. The number of contact hours per course varies between 18 and 52. Core courses in the first semester typically include two contact hours per week and run for 12-14 weeks. The total number of contact hours is 215. The panel considers this an acceptable quantity.

The *master's programme Law and Technology* commits itself to providing students with stimulating and engaging teaching methods. Interactive lectures are the dominant teaching method. According to the programme, they are a hybrid between a lecture and a seminar. During the lectures, students are encouraged to actively participate by responding to questions and participating in group discussions and assignments. Part of the teaching is based on the principles of problem-based learning. During lectures, in exams and papers, real-life and fictitious cases are used to exemplify how theory relates to practice. One of the major challenges that the programme faces is maintaining interactive teaching methods while accommodating a growing number of students. During the site

visit, the panel was told that an average lecture is delivered to 60-80 students. With these sorts of numbers, providing students with individual feedback to assignments is becoming increasingly difficult. Partly due to the above-average size of the thesis project, the number of contact hours is rather low: around 25 per course and 176 in total. The panel warns the programme against falling victim to its own success. It urges the faculty and programme management to monitor closely whether the teaching methods and group sizes are remaining compatible.

For the *master's programme International and European Law*, a full specification of the teaching methods was not provided. According to the critical reflection, interactive lectures are the standard form of teaching. Students are expected to prepare for classes and actively participate in discussions. For many courses, students have to submit written and/or oral assignments throughout the year. During the site visit, the panel established that the lectures are mostly small scale, as the number of students per track is limited. The total number of contact hours for the programme is 211, around 26 hours per course. The panel concludes that the number of contact hours and the variation in teaching methods suffice.

The *master's programme Labour Law and Employment Relations* also aims for small-scale education with a lot of personal attention. Most courses consist of a series of interactive lectures, in which students are invited to ask questions, share their perspectives and discuss real-life problems. According to lecturers the panel spoke with, this is where the added value of the international classroom truly comes into its own. In a few cases lectures are combined with tutorials. Alternatively, there are some courses that rely solely on traditional (non-interactive) lectures. The panel was told that students favour the more interactive teaching methods. In some of the courses students work on assignments and presentations (individual or group), on which feedback is given by the lecturer and sometimes by their peers. According to the students, most of the group work takes place in the HR/Social Science courses. Some would like to see more group assignments included in the legal courses. On the whole, they feel that the quality of the teaching is better in the legal courses than in the HR courses. In their opinion, some of the latter mostly revolve around 'frontal' knowledge transfer. The panel advises the programme to let both parts of the programme learn from one another in order to address these differences. The estimated number of contact hours within LLER is the lowest of all the TLS master's programmes: 21-26 per course and 157 in total. According to the panel, there may be room for improvement here, although it received no indications that this limited number of contact hours impacts the programme's feasibility.

The panel established that across the university, time and effort are invested in digitalisation, which includes the application of multimedia technologies in education. According to the panel, this increasing attention being paid to the use of e-learning is a promising development. For now, it is mostly the bachelor's programmes within TLS that are experimenting with forms of e-learning. Within the English-language master's programmes, the use of digital techniques of teaching and learning is not yet common. It is telling that the *master's programme Law and Technology* was one of the first programmes to adopt some digital applications. This programme is developing a series of short video tutorials to help students in their thesis writing and is also using video(conferencing) in some classes. The *master's programme Labour Law and Employment Relations* is another programme that is using videoconferencing in its teaching. The panel is pleased with these efforts and recommends expanding them across the master's programmes.

The panel was pleased to hear that the training of practical skills will be given a further boost as part of the upcoming introduction of the Tilburg Educational Profile (TEP). This university-wide vision on education stresses the necessity of continuous skills education throughout the programmes. In particular, it insists on training so-called 21st-century skills, which will help students to meet the demands of the current and future labour market.

Feasibility

After the 2011 assessment, which was critical of the success rates of TLS, steps were taken to lower the number of drop-outs and decrease the time that students take to finish the programmes. For

bachelor's students, TLS aims at a 70% success rate after four years. For master's students, the objective is 70% after two years. The panel concludes that the efforts to counter drop-outs and delays have been largely successful, for which TLS is to be congratulated. Over the review period, the success rates for most programmes have improved significantly.

The fact that the majority of English-language programmes easily meet the faculty-wide targets is no great surprise. The panel notes that these programmes mainly attract foreign students, who are more likely to graduate within a year than Dutch students. Failing to complete on time means paying for another year of tuition, which many foreign students cannot afford, especially those from outside the EU. While most programmes meet the targets, their performances over the past years are not all success stories. Some of the programmes, notably IBT and MPLT, seem to have been doing somewhat better at the beginning of the review period than at the end of it. The panel expects that this has to do with the growth that these programmes experienced over the review period. Originally, these small-scale programmes seem to have attracted a select crowd of highly motivated students, but with their growing reputation came a much broader group of students. Getting a grip on incoming students and on unbridled growth is rightfully a priority in many of the internationally oriented programmes.

The panel notes that different programmes have introduced different measures to increase feasibility over the review period. Many have to do with improving the structure of the curriculum to create a more evenly spread study load across semesters, as well as improving the thesis process: writing an academic master's thesis has proven a significant stumbling block for a proportion of the students. The introduction of course units of 6 EC, or a multiple thereof, was a faculty-wide measure that has brought more uniformity across programmes and a more equal distribution of the course load.

Due to the *bachelor's programme Global Law's* trans-systemic approach, interdisciplinarity and methodological pluralism, students consider it a demanding programme. In order to ensure a good match between incoming students and the programme, a matching procedure is used. Students also have to comply with language requirements. Since the results of the matching procedure are non-binding, students who receive a negative advice can, and sometimes do, enrol. The programme is considering how to strengthen the matching procedure further by requesting a written paper on a legal case. The panel agrees with the programme that in order to safeguard the programme's quality, particularly considering the growing popularity and increasing student numbers of GLB, such a measure might be necessary.

Conversations with students of GLB made it sufficiently clear that this is a feasible programme. Although GLB is demanding in terms of the complexity of its subject matter and the above-average workload, students find it doable. They told the panel that the high number of contact hours and mandatory attendance are helpful in the sense that they provide structure to the workload and encourage students to study actively throughout the semester. This limits the pressure that students are under at the end of the semester: studying for exams is basically just revision. There is, however, a downside to mandatory attendance, as it can create scheduling issues for students who take additional courses or engage in extracurricular activities. A point of improvement that was mentioned by students is to achieve a more even distribution of the workload across semesters. According to them, some semesters have heavier workloads than others. Success and dropout rates have significantly improved since the 2012 redesign. For the 2013-2015 cohorts, the success rate after three and four years is 74% and 89%, respectively, which exceeds the targets set at the faculty level. The previously very high dropout in the first year has been brought down to 17%. Staff members pointed out that much of this success comes down to changes in the student population. The international students in particular are set on completing the programme within the appropriate timeframe. Intensive teaching methods, mandatory attendance and mandatory preparation for class are also believed to contribute to the notable improvements, as does the fact that the students form a close-knit community, in which it is common to help each other pull through.

The heterogeneous student population of the *master's programme International Business Law* is an asset, but comes with some challenges. The panel was informed that some of the foreign students struggle to meet the academic level and language requirements that are necessary to successfully complete the programme. According to the panel, this is an issue that deserves increased attention. The programme could consider introducing a matching procedure.

Interviews with students indicated that IBL is sufficiently feasible. They do, however, indicate that especially the first semester is intensive because of its heavy course load. A large majority of the students (70-85% in recent years) finish the programme within one year. Those who take longer in completing the programme are usually Dutch students. The panel was told that some of them purposefully delay their graduation because they plan to enrol in a second master's programme, which is less costly when students are still registered in a programme. The panel is pleased to find that a large majority of the foreign students are able to finish the programme within one year. This suggests that the set-up and content of the curriculum, the interactive teaching methods and thesis guidance enable students to succeed, even if they come from a different background.

The final product of IBL is an academic master's thesis of relatively small size (6 EC). The panel was told that students ideally identify a topic early on in the first semester, but the actual writing always takes place during the second semester. The thesis trajectory begins just before the start of the second semester, when students hand in a research proposal and a supervisor is assigned to them. Students are free to pick a topic that corresponds with their interests and expertise. As their backgrounds vary greatly, this leads to a broad variety of research topics. After studying a sample of recent theses, the panel could imagine that for some topics it is quite difficult to find a supervisor with the appropriate expertise. Another challenge is that not all students are equally prepared for writing an academic thesis upon entering the programme. From the documentation and interviews it became clear that Dutch and other European students usually feel sufficiently equipped to write the thesis, but this is not necessarily the case for other nationalities. Many come from traditions in which a thesis is not a regular feature of an academic programme. Academic writing in general, and academic writing in English especially, is unfamiliar territory to them, which means that they require more intensive guidance.

To mitigate differences between students, the programme decided to tailor supervision to the needs of the individual student. This means that supervision is not limited to a certain number of meetings. To ensure that there is sufficient capacity, extra supervision is provided by a recently established team of PhD students. Members of this team help students set up their research and provide guidance on methodological issues. The programme has also introduced a limited number of group meetings (optional). The panel applauds the programme for its focus on intensive thesis supervision and was pleased to learn that the programme is considering making an earlier start with the thesis trajectory to give students more time to develop their research.

The panel established that a majority of the students in the *master's programme International Business Taxation* is of foreign origin and has a legal background rather than a background in economics. Some students are lawyers with some years of work experience. Part of what attracts these students to the programme is that it offers them a truly international, cross-cultural experience. Currently, 6 out of a total of 40 students are Dutch. While students clearly appreciate the variety in the student population, they also mentioned that it poses challenges, as some students lack the relevant knowledge and skills needed upon entry into the programme. They flagged this issue as one of the main points that the programme should address in the upcoming period. The panel learned that the programme considers developing crash courses to ensure an equal starting level for all students. To promote the coherence of the student population, students are encouraged to join the tax student association.

In response to a recommendation by the previous panel, IBT introduced a mechanism to monitor feasibility. This involves both informal contacts between the programme director and staff/students and a formal annual evaluation during a meeting between students and staff, including the

programme director. In this meeting, students can report their experiences and suggest improvements. In addition, courses and course examinations are formally subject to annual evaluations by the TLS Education Support Team by means of a standard evaluation form. According to the critical reflection, the coherence of the programme has been enhanced since the establishment of this monitoring mechanism. To improve communication with the students, an annual meet and greet session at the beginning of the academic year was introduced as of 2014-2015, as well as a general information session on the master's thesis. After a relatively large number of students failed to meet the deadline in 2016/2017, the programme decided to start the introductory lecture on the master's thesis immediately at the beginning of the first semester rather than in November. The general impression of the programme is that students consider the programme challenging, but doable. This was confirmed by students during the site visit. The panel established that a large majority completes the programme in one year (70-84% in recent years).

Generally, students write their thesis (12 or 18 EC) during the second semester. They can either develop their own research project or contribute to the research of staff members. They can start the thesis trajectory twice a year (in September and January) by submitting their project via an online thesis tool. This is followed by the appointment of a supervisor with expertise on the thesis subject. During a first supervision meeting, student and supervisor discuss the research question, thesis structure and methodology. Once the thesis design has been approved, the student can start his or her research. Supervision is tailor-made and the thesis process is flexible, with the exception of the final deadline. Students indicated to the panel that they feel sufficiently prepared for writing an academic thesis. Some of the students did not receive methods and skills training as part of their bachelor's programme and therefore find the methodological part of the thesis challenging. They appreciate that the programme offers opportunities to practise research skills ahead of the master's thesis, most notably in the research paper that is written during the Business Taxation Decision-Making Processes course. According to the students, this particular paper would be even more functional if the trajectory of writing it did not partially overlap with the thesis process. The panel agrees and advises adapting the scheduling of this course. Students informed the panel that there is a strict deadline for the thesis (in June) and that extensions are rarely given, which means that most students stay on schedule.

The master's programme Law and Technology has experienced a considerable growth in student numbers over the past years. To ensure that the programme attracts students who are able to meet the intended level, a matching procedure will be introduced as of next year. A particular aspect that will be addressed in the matching process is students' proficiency in English. Despite the language criteria which form part of the intake procedure, the programme noticed that the level of English of some students could be improved. The intention is to make students aware at an early stage that they need to improve their English throughout the year. The panel is pleased to see that MPLT has already taken measures to address this threat to the programme's feasibility.

Other measures taken to improve feasibility include the restructuring of the curriculum and of the thesis process. MPLT is the only English-language master's programme that has chosen to introduce a structured thesis trajectory in order to help students graduate within one year. Part of the thesis trajectory consists of a number of obligatory lectures, which support students in formulating a strong research question, structuring an introduction, choosing and reporting methodology, and writing a discussion. As of 2016, students of the programme are bound to a system of supervision within so-called Thesis Focus Groups (TFGs) and strict deadlines. Students are expected to pick a subject at the start of the programme (either in September or February) and to work continuously on their thesis (18 EC) throughout the year. Conversations during the site visit made it sufficiently clear that the new thesis trajectory evokes mixed feelings amongst students. One of the downsides of the system that was mentioned is that students find it difficult to pick a topic early on, when they have not yet had the chance to fully familiarise themselves with the field and explore their own interests. The range of possible topics is restricted, as each TFG has its own theme (e.g. big data), set by the supervisors. Since students are assigned to a TFG, they may have to link their research to a theme that would not have been their personal choice. An upside of the new system is that TFGs provide

students with a stimulating environment, in which they can exchange experiences and feedback. This helps them to stay on schedule. All in all, the panel concludes that while the elaboration of the new system may not yet be ideal and could be improved by granting students more flexibility in changing thesis topics, the rationale behind it is solid enough. Alumni who graduated under the old system informed the panel that the thesis was a struggle for many foreign students, who had never before had to come up with their own, original research question.

During the site visit, students and alumni made some critical remarks concerning the measures taken to enhance feasibility. According to the students, there is an overlap between the two blocks that together form a semester due to curriculum changes, which means that the exam period of the first block coincides with the start of the next block. The panel advises the programme to look into ways of avoiding this where possible. The new thesis procedure is not to everyone's liking because of the strict deadlines. Some students feel that they leave too little time to make improvements to the draft thesis and achieve an optimal end result. The panel notes that lecturers are more positive about the new system, which they feel functions rather well. According to the critical reflection, panel evaluations indicate that students find the programme heavy, but ultimately doable. The success rate of the MPLT is somewhat lower than that of the other international programmes, but still within range of the faculty-wide target (69% success rate after two years for the cohort of 2014).

The *master's programme International and European Law* acknowledges that the international student population has apparent upsides, but also poses certain challenges. The panel learned that the programme aims to identify deficiencies early on. Students with legal deficiencies are required to take a four-week, track-specific crash course at the start of the first semester. Students with language deficiencies can be referred to TiU's Language Center. After speaking with students, the panel is not entirely convinced that these solutions are always sufficient. In the students' experience, the effect of the crash courses is limited, especially for non-EU students who often lack fundamental knowledge. No matter how motivated or talented they are, many of them struggle, even after completing the course. Students indicated to the panel that in their opinion, a pre-Master's programme would be a more suitable preparation than a four-week course. The panel recommends looking into this option.

IEL has recently made some changes with respect to the thesis. The number of credits associated with the thesis itself has been decreased from 18 to 12 EC and a preparatory methodological course of 6 EC has been added to the programme. The thesis trajectory has been streamlined by adopting a clear timeline and by introducing thesis circles. The thesis trajectory now runs from October to June and consists of two lectures on research methodology, two (optional: three) group sessions in a so-called thesis circle, and two feedback moments with the supervisor, either by e-mail or in an individual meeting in which the research proposal/final thesis is discussed. There is a fixed deadline for submitting the final version of the thesis (June 15). With these new features, the programme aims to address the challenge posed by incoming international students who have no prior research experience. The programme's ambition is to identify students who need extra help at an early stage so they can be referred to the 'Scriptorium' for assistance. The panel feels that these are positive changes. They show that the programme is aware of the difficulties that some international students face when having to conduct academic research independently for the first time. Over the review period, the success rates have improved significantly (71% success rate after two years for the cohort of 2014), which means that the programme now meets the faculty-wide targets. According to the critical reflection, student evaluations indicate high levels of student satisfaction, also regarding the feasibility of the programme. In general, students experience the workload as neither too high nor too low.

Due to its recent start, there are no reliable figures on the success rate of the *master's programme Labour Law and Employment Relations*. It was mentioned, however, that most of the students of the first (2016) cohort did not manage to finish their theses before the end of the year. Students that the panel spoke with did not list feasibility as a problem. They did mention that the course load of the legal courses is lower than that of the HR/Social Science courses. According to some, this is due

to group work, which is more frequently used in the non-legal courses and takes up quite a bit of time. Some students who combine the LLER with another master's programme mentioned that the LLER could aim to be a bit more challenging in terms of the workload involved. Lecturers expressed their satisfaction with the general level that students achieve in courses. This, in fact, has exceeded the expectations of many. Students with a legal background were said to achieve good results in the HR/Social Science courses and vice versa. According to lecturers, this is indicative of the fact that the programme strikes a chord with a group of students with wide-ranging interests.

LLER encourages students to write their thesis (18 EC) on topics that are close to the research of the lecturers involved in the programme (posting of workers, employability, gig work, etc.). After students have chosen a subject, a suitable supervisor is appointed by the thesis coordinator. The thesis process itself is highly flexible. It starts with an intake interview, in which students discuss their chosen topic with the thesis coordinator. After this interview, they are allocated to a supervisor whose expertise matches the topic. During their first meeting, the student and supervisor discuss the research proposal. Over the course of the research and writing process, another four to six meetings about parts of the thesis follow. To guarantee that the student receives sufficient guidance with respect to multidisciplinary components of the thesis, a second supervisor with additional expertise is involved during the thesis writing. The panel concludes that, so far, the programme is pleased with the added value of this dual supervision from different angles. Students generally appreciate this flexible setup due to the confidence it demonstrates in their personal responsibility, but some indicated to the panel that they would prefer more structure. The panel invites the programme to consider introducing a thesis trajectory with stricter deadlines.

The panel established that students of all programmes are generally satisfied with the quality of the information that is provided to them. Communication lines are short, especially in a programme such as the *master's programme International Business Law*, which has a dedicated programme coordinator. This coordinator functions as a one-stop contact person for students and is able to deal with different types of organisational and practical questions and problems. Students feel that they have sufficient opportunity to voice their feedback on the quality of education and on issues that negatively impact feasibility. This takes place through (bi)annual or ad hoc, 'risk-based' course evaluations and panel evaluations; the exact system of course and programme evaluation varies per programme. Students can also pass comments or complaints on to representatives of the Programme Committee or to the *Klachtenbuscommissie* (Complaints box committee). Students generally feel that their feedback is taken seriously and leads to improvements.

Staff

A common denominator of all programmes is that the teaching is done by committed and enthusiastic lecturers who often form a tight community. The latter seems to hold particularly true for programmes that are offered by a single department or institute, which is often the case for the English-language programmes (e.g. IBT, MPLT and IEL). The composition of the teams of teaching staff is diverse. Usually, they include early career lecturers, postdocs and PhD students as well as experienced senior lecturers and top researchers. In addition to active scientists, lecturers with extensive practical experience are also well represented. The departments and institutes employ a relatively large number of part-timers who combine their academic appointment with a position in the professional field. Specifically worth mentioning for the English-language programmes is the involvement of a growing number of non-Dutch lecturers, who bring their own cultural backgrounds and international experience to the table. In most cases the composition of the lecturing team is highly appropriate for the programmes.

The students the panel spoke with were very positive about the qualities of the teaching staff, whom they perceive as knowledgeable in their fields. Through their own research efforts, many staff members have a demonstrable link to the inter/multidisciplinary, internationally oriented domains in which the English-language programmes operate. Students also appreciate that a large proportion of the staff is closely connected to the professional field. Contacts between staff members and students are more informal than most foreign students are used to. The lack of hierarchy and open

discussions that lecturers and students often engage in during classes are highly appreciated. Students are also pleased with the accessibility of staff outside of class. During open office hours, staff members are always willing to answer questions, provide individual feedback and offer advice. Didactic skills vary somewhat. According to the students, some lecturers are highly successful in inspiring students, while others could do more to involve them in their lectures.

Across the TLS, the percentage of lecturers with a PhD is currently 64%. PhD students have been excluded from this figure. In the English-language programmes, the percentage of lecturers with a PhD is higher than in the Dutch-language programmes. The difference is especially notable at the bachelor's level. While a relatively large part of the teaching in the Dutch-language bachelor's programmes is done by lecturers with only a master's degree, an impressive 80% of the lecturers involved in the *bachelor's programme Global Law* have a PhD. The figures at the master's level are somewhat higher again. A table that was presented to the panel indicates that for core staff of *International Business Law* the share of PhD graduates is currently 75%, for *International Business Taxation* 89%, for *Labour Law and Employment Relations* 92%, and for both *Law and Technology* and *International Law and European Law* it is 100%. Guest lecturers have been excluded from these figures. The panel was informed that most of the core staff members who do not yet have a PhD are working on their doctoral research.

A recent development is the acceleration in the professionalisation of lecturers by means of the basic university teaching qualification (UTQ) certification. Until 2016 it was university policy to make it mandatory only for lecturers (university) and new personnel to obtain UTQ certification. In the second half of 2016, it was decided that by 1 July 2019, all teaching staff members must have obtained UTQ certification. TLS has committed to this policy and is busy catching up. At the end of 2017, 47% of the lecturers required to have UTQ certification was certified; in the next few years this percentage must rise quickly. Lecturers with considerable teaching experience will follow an abridged version of the certification. The panel finds this increasing attention paid to professionalising the teaching staff very positive. An important annotation to the current agreement is that lecturers with a position of less than 0.4 fte do not need UTQ certification. According to the education management team, the intensive UTQ course (total duration: 200 hours) would be too great a burden for them. The panel considers this limit rather high and points out that many lecturers (ca. 20% of the total TLS staff) fall outside the agreements. That is unfortunate from the viewpoint of the quality of education in general, and all lecturers should be supported in improving their didactic skills. The design of the senior teaching qualification (STQ) is still on the drawing board in TiU. As soon as the executive board presents a performance standard at the university level, TLS will commit to it.

The share of staff members with a UTQ varies from programme to programme. The panel notes that the *master's programmes International Business Law* and *International Business Taxation* are at the bottom end of the spectrum (with 8% and 13% UTQs, respectively), while the *master's programmes Law and Technology* and *International and European Law* are at the top end (with 43% and 42/57%, respectively, depending on the track). The teaching team of the *master's programme Law and Technology* also includes two staff members (which amounts to 14% of the total staff) who have obtained a Senior Teaching Qualification (STQ). For now, this follow-up qualification to the UTQ is rare within TLS. With regard to the UTQ, the panel expects that the number of qualified lecturers will increase sharply in the coming year, in order to meet the target of 100% UTQ by July 2019. The panel hopes that a suitable solution can be found for staff with part-time appointments. In upcoming professionalisation efforts, specific attention will have to be paid to the use of digital teaching and learning methods. The increasing use of e-learning within TLS requires new skills of staff members. These will have to be carefully developed in order to make a success of digitalisation. Within the English-language programmes, sufficient attention is paid to the English proficiency of staff. Most programmes enable their staff to take additional language courses. In some of the programmes, an official qualification is a prerequisite. Students generally seem pleased with the level of English spoken in class and in written materials such as assessments.

The responsibility for defining the teaching roles and carrying out the teaching lies with the institutes and departments. They are financed by the faculty according to the credits assigned. During the site visit, the considerable difference between the way the departments design these tasks came up for discussion. According to the management, some departments are more teaching oriented than others. Each department employs its own formula for allocating teaching hours. There is no central standardisation at the faculty level. As a result, the teaching load experienced by the lecturers differs from department to department. An average teaching load is 100 hours of instruction per year according to the education management team. During the site visit the management expressed its intention to bring more uniformity into the current pluralistic practice, a move that the panel can applaud.

In the appointment of staff members, no formal distinction is made between the time that can be spent on research and the time that is reserved for teaching. Therefore, TLS has not been able to calculate a reliable staff-student ratio. The panel concludes that current staffing levels are adequate. In response to the comments that the previous panel made on this subject, some programmes have attracted additional staff and/or guest lecturers, or involved more PhD students in the teaching. While the current staff numbers are not a matter of concern, this might change if the growth of some programmes continues. From the interviews the panel established that lecturers of the fastest growing programmes are worried that intensive teaching models will eventually have to be abandoned because of the increasing number of students. The workload of teaching staff in some of these programmes is already considerable. The panel was pleased to find that the Faculty Board is aware of this issue. It was informed that funds will be made available to attract more teaching staff for the *bachelor's programme Global Law*, a programme in which the above-mentioned issues are particularly pressing. Even with a heavy teaching load, most lecturers do seem genuinely pleased to be involved in the English-language programmes. During the interviews, they expressed the sentiment that teaching a very diverse, highly motivated international group of students is largely seen as somewhat of a privilege. Lecturers of the *bachelor's programme Global Law*, for example, told the panel that teaching courses in the GLB is considered more rewarding than teaching 'regular' bachelor's courses, mostly because of the close interaction with ambitious students.

Facilities

The facilities offered by Tilburg University to TLS students – library, lecture halls, workspaces, digital learning environment – are adequate in the panel's view and sufficiently up-to-date. In the past period investments have been made in creating more workspaces, for example in the Montesquieu Learning Center. In mid-2018 the Education and Self-study Centre (OZC) was opened. A point of attention emphasised in the critical reflection is the pressure being exerted on the available capacity of lecture halls by the university-wide increase in student numbers. There will be a focus in the coming period on creating additional lecture halls.

The faculty is proud of realising a *Digital Global Classroom* (DGC), a state-of-the-art lecture hall with videoconferencing possibilities, as part of the Digitisation project. This classroom enables the organisation of joint lectures with universities abroad and guest lectures by experts from around the world. According to those involved, this classroom is heavily used, and thanks to this success, the DGC was the winner of the university Innovation Challenge prize in 2015. Along with the *Digital Global Classroom* there is also a *Mobile Digital Global Classroom* which enables videoconferencing facilities to be used in standard lecture halls.

Student evaluations revealed that students can imagine possibilities for designing the orientation to the job market better. The panel ascertained that in the past period a career service officer has been recruited in the university career service who particularly informs and advises TLS students. Students can turn to her with questions about practice-oriented and academic internships, paid internships and other CV-building activities. In addition, the career service officer provides information about coaching procedures, training courses and workshops on offer.

In addition to the faculty-wide facilities, most English-language programmes also offer some specific facilities. These often include extracurricular events (such as study trips, seminars, symposia and summer schools) and social media outlets (such as Facebook pages, LinkedIn groups), where students and staff can communicate with one another and where vacancies are posted. Such facilities clearly contribute to the community-building within these programmes and the overall cohesion and attractiveness of their teaching and learning environment. A notable example is the excellent programme-specific facilities of the *bachelor's programme Global Law*. These include the Cambridge University Press Global Law Series and accompanying colloquia, the Global Law Labs and the Global Law rotating chair. A facility that was discussed in some detail during the site visit is the newly launched Global Law podcast series ('Nomosphone'), which is produced by students and covers current global legal issues ranging from migration to international crime, climate change to global trade. Participating students receive media training as well as a travel budget to interview policy makers, litigators and other people of interest. The panel considers this series a refreshing initiative that could function as an inspiring practice for other TLS programmes.

Considerations

The *bachelor's programme Global Law* provides students with a rich teaching-learning environment, which is characterised by a strong sense of community, intensive and interactive teaching methods, an inspiring and highly qualified teaching staff, and good programme-specific facilities. The design and content of the curriculum match the profile and intended learning outcomes of the programme. An upcoming redesign will deal with slight imperfections in the curriculum, by assuring a better balance between interdisciplinary courses and law courses, and further strengthening the skills and methods training. In terms of content, the panel was pleased to find that the programme is clearly moving away from eurocentrism and heading towards a truly global approach. For the next period, the most important challenge will be to deal adequately with increasing student numbers. The panel hopes that the GLB's growing popularity will not come at the cost of the small-scale intensive teaching that is key to its success. It recommends the programme to carefully monitor its growth in this respect.

The *master's programme International Business Law* offers its highly international student population a challenging teaching-learning environment that makes the most of the different backgrounds of its students. Central to this environment is a multidisciplinary and innovative curriculum, which is both underpinned by academic research and geared to professional practice. The design of the curriculum is adequate, and its contents match the profile and intended learning outcomes of the programme. The panel recommends reconsidering the current emphasis on EU law, which does not match the interests and background knowledge of part of its student population and thus affects feasibility. The quality of individual courses is up to standard. A noteworthy feature of the curriculum is its original approach to teaching students practical skills, making good use of the possibilities that the international classroom has to offer. IBL students learn both with and from one another. Community-building is also supported by a number of programme-specific facilities. The programme distinguishes itself through its thesis trajectory and its strong focus on thesis supervision. The composition of the small team of core lecturers is appropriate, and the lecturers are sufficiently qualified. Didactic professionalisation deserves attention in order to make sure that the faculty-wide target of 100% UTQ is met in 2019.

The *master's programme International Business Taxation* presents its international student population with a challenging, multidisciplinary curriculum. A particular strength of the programme is its proximity to professional practice, which ensures that the curriculum is in tune with current developments in the field. The panel appreciates that steps have been and will be taken to strengthen the coherence of the curriculum, thereby improving its feasibility. Given the heterogeneity of the student population, it is certainly a positive sign that a large majority of the students manage to graduate within one year. The panel feels that the programme would do well to add more innovative, activating work forms to its existing repertoire. In doing so, the programme could build on the possibilities that the international classroom has to offer, in terms of enabling students to learn both with and from one another. The panel is pleased with the motivated and qualified team of lecturers,

which includes both top researchers and teachers with practical experience. Didactic professionalisation deserves more attention in order to make sure that the faculty-wide target of 100% UTQ is met in 2019.

The *master's programme Law and Technology* presents its international student population with an innovative curriculum that offers a broad, multidisciplinary perspective on the legal aspects of technological advances. The course content is supported by the topical research of TILT, the institute that is responsible for the programme. There is sufficient attention paid to the needs of the professional field. TILT Clinics, for example, are a highly effective form of teaching, in which students work on projects put forward by organisations and companies. The quality of individual courses is high, and it is clear that the teaching aims to activate students. However, given the current group size, there are limits to what lecturers can achieve in class in terms of interactive teaching. The panel appreciates that steps have been taken to improve the feasibility of the programme. A particular strength of the programme is its varied and qualified team of lecturers. The number of lecturers with a PhD and UTQ is high.

The *master's programme International and European Law* offers students a research-driven, internationally oriented curriculum with ample opportunities for them to explore their own interests. Students' mixed backgrounds require close monitoring: the programme may wish to consider tightening its admission criteria or taking other measures to ensure that knowledge gaps in core areas of the programme are swiftly dealt with, such as establishing a pre-Master's programme. Changes that were recently made to the thesis process seem well thought out and have already proven their positive effect on feasibility and study success. Further opportunities for improvement include introducing a larger variety of work forms and paying more attention to practical skills, as well as to the professional field in general. The team of lecturers consists of an adequate and qualified mixture of senior academics and younger scholars. Almost all tenured staff have obtained the UTQ.

The *master's programme in Labour Law and Employment Relations* started only recently in its current form. The panel considers the setup of the programme, which aims to offer small-scale, interactive teaching to an international student population with wide-ranging interests, to be adequate. One of the design features that the panel reflected on is the ratio of legal to non-legal courses. While the panel appreciates the flexibility of the current curriculum, which can be tailored to the interests of individual students, it wonders whether a minimum of 18 EC of legal courses is enough for a programme that leads to a legal degree; it is pleased with the programme's intention to increase this to 24 EC. From the materials it studied, it is clear that the curriculum covers the intended learning outcomes with its combination of legal and HR/Social Science courses. The programme may wish to focus more on the intersection between labour law and employment relations, as interactions between these fields are not fully clear to the students. The content of courses is up to standard, and the panel appreciates that the curriculum contains a number of original and effective elements, such as the use of the Digital Global Classroom for a joint course with KU Leuven, an optional internship and an international study trip to Geneva. While some of the courses clearly adopt activating teaching methods, others could do with more variety. The programme may wish to reconsider the limited number of contact hours. Because of its small size, there is a lot of interaction between staff and students, which is clearly appreciated by both parties. Lecturers are generally seen as stimulating and knowledgeable.

Conclusion

Bachelor's programme Global Law: the panel assesses Standard 2 as 'good'.

Master's programme International Business Law: the panel assesses Standard 2 as 'good'.

Master's programme International Business Taxation: the panel assesses Standard 2 as 'satisfactory'.

Master's programme Law and Technology: the panel assesses Standard 2 as 'satisfactory'.

Master's programme International and European Law: the panel assesses Standard 2 as 'satisfactory'.

Master's programme Labour Law and Employment Relations: the panel assesses Standard 2 as 'satisfactory'.

Standard 3: Assessment

The programme has an adequate assessment system in place.

Explanation:

The tests and assessments are valid, reliable and transparent to the students. The programme's examining board safeguards the quality of the interim and final tests administered.

Findings

Starting points for assessment and evaluation

In the past period TLS developed a faculty assessment policy, in line with the recommendations from the previous panel in 2011. This assessment policy assumes that every course concludes with an assessment in a form that suits the learning objectives being assessed. When an assessment consists of several parts, at least one of them must be written. The examiners of a part of a curriculum are required to specify how the learning objectives are assessed. A 'specification table' (test matrix) acts as a blueprint for the examination topic. The assessment policy prescribes the application of the four-eye review principle when preparing tests and setting up the correction model. In principle, two examiners are involved in oral exams. A general starting point in the faculty assessment policy is that the assessor must be able to account for how s/he arrived at his/her assessment. That is why the assessment policy emphasises the importance of previously established evaluation criteria and working with answer models and standardised evaluation forms. Students have a right to feedback, and organising the possibility for review is thus mandatory. The electronic study guide states when in the programme particular exams are held and how resits of each exam are arranged.

The panel ascertained that the TLS assessment policy follows on from the starting points for assessment established at the university level. It feels that sufficient attention has been paid to the required validity, reliability, transparency and controllability of exams. As a supplement to the faculty assessment policy, each programme has prepared an assessment plan that specifies which final qualifications are assessed in each subject and what forms of assessment are used. The relation between subject-specific learning objectives and the level and form of assessment are made explicit in a 'specification table' (test matrix) in the study guide of individual subjects.

From the documentation and interviews, it became apparent that all programmes subscribe to the principles of the faculty assessment policy and have taken steps to implement that policy in their own assessment system. Lecturers and students feel that this has resulted in assessment systems that broadly function satisfactorily. The examination committee confirmed during the site visit that the programmes are now more aware of what is expected of them. The panel greatly appreciates the efforts made to arrive at a comprehensive system of assessment. Nevertheless, it must point out that the job is not finished yet. The specification tables reveal that the learning objectives and forms of assessment do not always match, which detracts from the reliability of the assessment. Sometimes an assessment form is chosen that would be suitable for an interim exam, but not for a final exam. A single exam may be expected to cover too many learning objectives. Another tendency noted by the panel is that the cognitive level linked to the learning objectives is often too high. As a result, the higher cognition levels in the exam are in fact not always sufficiently addressed. One striking aspect is that the test matrices of the regular exam and of the resit sometimes show significant differences. Finally, several programmes stated that it is a challenge to keep the specification tables up to date (especially for the electives). The panel stresses the importance of monitoring through a meeting of lecturers and updating tables annually as necessary.

The panel believes that many of these imperfections can be alleviated by putting more emphasis on professionalising the teaching staff in terms of assessment and evaluation. The stimulus currently being given to obtaining UTQ certification should produce a great effect. A related issue is that TLS, particularly the faculty-wide examination committee, still seems to have established little connection between professionalising the teaching staff and assessment. This is apparent, for example, from the fact that all teaching staff members are automatically labelled as examiners by the examination committee. Only external and emeritus professors should be explicitly appointed in the current procedure. In the panel's view, making a stronger link between the lecturer's level of experience and professionalism, and the appropriate role in assessment and evaluation seems an obvious step to take.

System of assessment

For each programme, the panel assessed whether the TLS principles for testing and assessment are sufficiently integrated in the assessment system that is used. In particular, it reflected on the assessment methods used, the distribution of assessment across the semester and the quality of representative sample examinations. For each programme, the panel studied tests and associated model answers and scoring instructions for sample courses.

The panel noted that the *bachelor's programme Global Law* uses an appropriate mix of assessment forms, consisting of written exams (with open or multiple-choice questions), take-home exams, written assignments (papers, essays) and oral presentations. The presentations and written assignments are often a group effort. A notable feature of GLB's system of assessment is that the programme attaches value to continuous assessment. In order to encourage students to apply themselves to their studies throughout the semester, a number of first-year courses do not just rely on end-of-semester testing, but also schedule other assessment moments. These can include short written assignments throughout the semester, class presentations, group work on cases, or quizzes to check class preparation. Courses that do rely heavily on end-of-semester testing often use different assessment types, e.g. a written exam in combination with an assignment. Sample tests that were studied by the panel during the site visit were of sufficient quality. The panel is pleased with the attention to testing and its quality assurance within GLB.

The master's programme *International Business Law* uses a number of test types, ranging from written exams with open questions or essay questions to individual or group presentations. The panel is especially pleased with the variety of original and interesting assignments that encourage creative thinking and develop problem-solving skills. Papers are not a common feature within the programme. Instead, many courses rely on take-home exams, which consist of case studies or essays that are too time-consuming or complex to be used in sit-down written exams. The panel does not object to take-home exams, but does feel that this type of exam is best used in combination with other types. It learned that the Board of Examiners has made similar comments, after which the programme decided to reduce the number of take-home exams. The quality of the exams that the panel studied during the site visit was adequate. Quite a few courses use a combination of different tests, such as written exams, oral presentations, case studies and break-down sessions. Sometimes testing is spread over the course of the semester to make sure that students stay active and involved. Even so, it is still quite common for one examination to determine 70-100% of the final grade. During the site visit, it was mentioned that some students find this daunting; in their home countries they are used to an assessment system in which the final grade is based on a far larger number of tests. A point for improvement is that not all lecturers seem completely familiar with the formal requirements with regard to designing and using test matrices.

The *master's programme International Business Taxation* uses a limited variety of test types. The balance seems to tip towards individual written exams. All of the core courses conclude with a written exam with open questions/case questions, sometimes in combination with an individual essay. Track-specific courses rely on either take-home exams or written exams. According to the panel, the programme would do well to re-examine whether the current test types are suitable to assess all of the intended learning outcomes, including academic and practical skills. Two of the track-specific

courses rely on solely take-home exams, a test type that is best used in combination with other exams. Examination takes place at the end of the semester. In order to ensure the active participation of students throughout the semester, some of the core courses also include compulsory assignments. The quality of sample exams studied during the site visit was adequate. Specification tables for these sample courses, however, were found to contain small imperfections.

The *master's programme Law and Technology* aims to balance different types of assessment. The panel was pleased to learn that after the 2011 assessment, TILT implemented the principal rule that each course should contain at least two types of assessment. Commonly, courses include both a written exam with open (essay or case-oriented) questions and an essay, paper or presentation. A number of courses use three different forms of assessment, which the panel appreciates. There is sufficient balance between individual tests and group projects. In the coming period, the programme intends to explore whether more oral tests and individual presentations should be included. Another commendable aspect is that exams are clustered into four instead of two exam periods. By adopting a block system, the programme avoids a heavy peak load at the end of the semester. The quality of the sample tests was satisfactory, and the design of the specification tables was accurate. The programme has made sure that for each course, at least one of the lecturers involved took part in a workshop on designing a specification table.

The courses of the *master's programme International and European Law* usually conclude with a written exam with open questions or a paper. In some cases, a combination of the two is used. The panel would welcome a larger number of assessments per course and a wider variety of test types in general. It was pleased to hear that the programme has already replaced a number of take-home exams by other assessment types after feedback from students that this type of test was used too frequently. The critical reflection concedes that forms of testing that are more labour-intensive for staff members are relatively absent at the moment. The panel finds it positive that the programme is considering adding more assignments that assess practical skills, such as presenting or writing case notes. Offering a Moot Court or Law Clinic is also under deliberation. In order to make sure that such new introductions do not add to the workload of staff, the programme aims to train junior staff members to help take on some of the teaching load. Sample tests were found to be at the right level, and the design of the test matrices was accurate.

The test types used in the *master's programme Labour Law and Employment Relations* match the intended learning outcomes and are sufficiently diverse. Most courses conclude with a combination of a written exam and a paper/essay. In the HR/Social Science courses, individual or group presentations are often added as a third element of the assessment. The panel established that the sample tests are of the right level. An issue that the programme is already paying attention to is ensuring that the cooperation with TSB and KU Leuven does not stand in the way of a uniform formulation and application of the learning and assessment objectives across all courses. Another point of attention is to apply the four-eyes principle to test preparation in all courses. During the site visit, lecturers mentioned that some of the smaller courses have been exempted from this rule thus far. In the larger courses, test preparation is done in teams. A positive feature is that grades between 5 and 5.5 are always checked by a second appraiser.

Evaluation results and interviews held during the site visit revealed that students of all programmes are generally satisfied with the quality of the assessment. Students confirmed to the panel that tests generally correspond with the content and level of the course. The testing is also sufficiently transparent. Students are aware of what is expected of them, as there is clear communication on learning goals, test types and test objectives for each of the courses, as well as on the criteria that their presentations and papers are expected to meet. Usually, mock tests are made available beforehand in order to help students prepare for the test. After the test has been taken, model answers and scorecards are distributed. Students mentioned that they can usually relate to the assessment and the grade that was awarded. They also appreciate that they are always given the opportunity to review their results and ask for additional feedback. According to the teachers, however, this option is not widely used.

One of the challenges that many of the programmes face is to ensure that students receive sufficient individual feedback on assignments, papers and essays. The panel was pleased to find that some programmes, like the *bachelor's programme Global Law*, correctly place emphasis on individual feedback, as this has a clear purpose in the sequential learning trajectory with regard to methods and skills. Given the growing numbers of students, maintaining a high level of personal feedback is increasingly difficult, however. One solution that the GLB intends to explore is to implement more efficient feedback methods, for example by designing a new assessment form with built-in feedback. The panel approves of this initiative.

Thesis assessment

Except for the bachelor's programmes *Rechtsgeleerdheid (Law)* and *Fiscaal Recht (Tax Law)*, all programmes have a thesis as their final project. The panel ascertained that not only was the thesis procedure differently arranged for each programme, the evaluation procedure also varied by programme (and sometimes within programmes). Different programmes set a range of criteria that thesis assessors have to comply with. While some programmes exclusively use post-docs and advanced doctoral students as supervisors of master theses, it was normal for other programmes to have staff members without PhDs supervise master students. Another striking point is that the programmes award a range of credits for the thesis. The panel examined theses awarded 6 EC (*bachelor's programme Global Law*, *master's programme International Business Law*), 12 EC (*master's programme International and European Law*) and 18 EC (*master's programmes International Business Taxation, Labour Law and Employment Relations, Law & Technology*). The panel could not confirm that the different credit valuations were reflected directly in the master theses it examined. Nor did it receive the impression that students writing a combined thesis for two programmes were aware of supplementary criteria concerning the scope of the thesis.

The thesis evaluation procedure has a number of fixed variables. In all programmes it is usual to involve two assessors. Along with the thesis supervisor, a second, independent assessor is asked to evaluate the thesis. When both assessors approve the thesis, the student is allowed to conduct a defence. It is standard procedure that the main elements of the thesis are discussed with the student prior to the defence. The official defence takes place during a public ceremony in the presence of friends and family; sometimes a set 'graduation day' is arranged. The final grade is announced after conclusion of the defence and after a discussion between the first and second assessors. The grade is primarily based on the thesis and to a limited extent on the defence: the outcome of the defence can adjust the grade for the thesis by at most half a point up or down. After conclusion of the defence, both assessors complete the final evaluation on the assessment form. With the digital submission of the assessment form, the thesis dossier, which consists of a plagiarism check along with the thesis and assessment form, can be formally closed. The panel considers this procedure adequate in a general sense. It ascertained that a standardised assessment form is used in all of the programmes. This form contains relevant assessment criteria that can be specified using a *rubric*. The two assessors have separate tabs.

The procedure for recording the assessment has some imperfections in the panel's opinion. The most important one is that the assessment form seems to be used differently by the different programmes, and even within programmes. Interviews with teaching staff showed the panel that some assessors choose to record their findings after reading the thesis independently of each other under their own tab. After the conclusion of the defence, they enter the final grade on the already completed form. It is not unusual, however, for the form to be completed in its entirety only after the conclusion of the defence, either immediately after the ceremony or some time later, when the assessors are automatically reminded of this obligation. In the latter case, completing the form actually becomes the last administrative formality to be dealt with before the thesis dossier can be closed. The student has already received feedback in another way. The panel noted that a consequence of such a procedure is that the form is used as a check sheet of partial evaluations. They are not, or only briefly, supported, and the evaluations of the two assessors are often identical, which makes it difficult to gain insight into the evaluation. A complicating factor is that the form does not specify the weighting of the criteria, so the final grade does not always follow logically from the partial gradings.

The panel advises adjusting the procedure and the thesis form to reflect these points. This does not detract from the fact that the panel trusts that the assessors work in a conscientious, independent manner.

For each programme, the panel specifically reflected on the assessment of the final project. For the *bachelor's programme Global Law*, it concludes that while theoretically there are always two supervisors involved in the assessment of the final essay, in practice, feedback from the second assessor was missing on some of the assessment forms studied by the panel. This made it impossible to establish whether the four-eyes principle had been applied. In some cases, the assessment form was missing altogether. On the whole, the panel was pleased with the level of written feedback provided on the forms.

According to the critical reflection of the *master's programme International Business Law*, a number of factors are considered when assessing the thesis, including 'the progress that students make during the writing process from the first proposal to the final product' and 'the learning curve documented by such progress'. These two criteria seem to suggest that there is no absolute standard to which all students are held, but this idea was refuted during the site visit. Lecturers stressed that the same standards apply to all students. With regard to the assessment of theses, the panel noted that there seems to be a need for further calibration. After studying a sample of theses and assessment forms, it concluded that in a number of cases, a slightly lower grade would have been more appropriate. The panel also noted that some assessments are hardly substantiated with written comments (or not at all), making it more difficult for external assessors to validate the supervisors' assessment. It also came across an assessment form in which the partial assessments did not match the final grade.

In the *master's programme International Business Taxation*, students submit the draft thesis through an online thesis tool, after which it is assessed by the supervisor as well as an independent second reader. The panel appreciates the requirement that either the supervisor or second reader has to be a professor. An area for improvement with regard to thesis assessment is that most grades are not substantiated by qualitative feedback.

As was previously mentioned, the *master's programme Law and Technology* has recently adopted a strict thesis trajectory. The backbone of this trajectory is formed by Thesis Focus Groups. Each TFG is headed by a senior staff member and supported by a junior staff member from TILT. Together, they function as the two supervisors for all the students in the group. A characteristic feature of this system is that the second supervisor's role is not confined to the final stage of the thesis. Instead, he or she plays an active part throughout the process. From the interviews with staff and students during the site visit, the panel got the impression that some supervisors enforce deadlines more stringently than others, which creates inequalities for the students. Some but not all supervisors deduct points for delays. All in all, the panel appreciates the new system, but concludes that some of the details need further improvement. It was pleased to find that most thesis assessment forms contain ample analyses of the strengths and weaknesses of the thesis in question. Grades are adequately motivated.

With regard to the assessment of theses in the *master's programmes International and European Law* and *Labour Law and Employment Relations*, the panel notes that some of the assessment forms contained an adequate substantiation of the grade given, while qualitative feedback is absent on other forms. A further streamlining of procedures with regard to written feedback seems required.

Quality control

The faculty assessment policy describes the roles for the various forums involved in the quality control of assessment and evaluation. In the first place, there are the examiners, who are responsible for preparing, creating, administering and assessing the tests. The final responsibility for the assessment lies with the faculty examination committee that monitors the quality of the assessment

and the level achieved, ensures that exams are administered and establishes general rules concerning the organisation of the exams.

The examination committee is supported by the assessment committee in checking the quality of exams and evaluating the assessment procedures prepared by the programmes. It conducts a procedural check on a random sample of tests twice a year. This evaluation examines whether the content and the level of the assessment conform to the set policy and whether its administration conforms to the applicable rules in the examination regulations and study guide. If omissions are found, the examination committee can decide to check that subject again in a subsequent round. To monitor the quality of the final projects, a thesis panel was established. On behalf of the examination committee, this panel checks the quality of a random sample of the master theses twice a year. The panel ascertained that each sample involves around 60 theses. When a check reveals problems, the examination committee can decide to evaluate another thesis graded by the same assessor in the following check to see whether there is any improvement. The findings of the assessment committee and the thesis panel are reported to the examination committee. The examination committee can request the faculty management to take specific measures. It records its findings and the agreed steps for improvement in writing and follows up to check that the steps for improvement have actually been implemented.

The panel ascertained that the different roles in quality control are carried out clearly. The examination committee correctly carries out its legal tasks together with the assessment committee and the thesis panel in general terms. The panel feels that several points could be improved further. It noted that the examination committee does not currently have checks conducted on the quality of bachelor theses. As the examination committee is responsible for the level achieved within these programmes, that is an omission that should be remedied quickly. A related issue is that the examination committee does not check each programme to see whether the entire assessment adequately covers all of the learning outcomes. There is thus in fact no formal check that the diploma has been correctly awarded.

Concerning the random sampling evaluation of the assessment quality, it is striking that multiple-choice tests – coincidentally – have never formed part of the samples inspected by the assessment committee. This means the examination committee has no insight into a rather complex form of testing that is applied in the bachelor's programmes, and requires some skill from the examiners. The panel's own research revealed that the design of multiple-choice tests could occasionally be improved. Currently, it is not usual to revise the pass level used or delete questions based on score-statistics. That is unfortunate in the panel's opinion. Analysing the formulation of question score-statistics can offer valuable points for the continued professionalisation of teaching staff regarding multiple-choice testing.

A final point of attention is that the panel ascertained that several programme directors are members of the examination committee. One of them forms the executive board of the examination committee together with the chair. Although there are no legal restrictions on the participation of programme directors, the panel questions whether this is a desirable situation in terms of the independence of the examination committee.

Considerations

According to the panel, the assessment system of the *bachelor's programme Global Law* is well-designed, with sufficient attention being paid to the validity, reliability and transparency of assessments. The evaluation of tests seems to be given more prominence than elsewhere at TLS. Other positive features include the use of a variety of assessment forms that are aligned with the learning goals of particular courses. Most courses use more than one assessment form, and some courses have adopted elements of continuous assessment. Sample tests were of sufficient quality in terms of design and content. GLB attaches value to providing students with individual feedback on written assignments, but feels that the growing number of students is stretching the available

resources to their limit. The panel appreciates the programme's initiative to look for more efficient ways to give feedback.

The *master's programme International Business Law* has an adequate system of assessment, which pays sufficient attention to the validity, reliability and transparency of exams. The programme uses a variety of appropriate assessment forms, and the quality of sample tests was up to standard. A point of improvement is that not all lecturers seem completely familiar with the formal requirements with regard to designing and using test matrices. Thesis assessment deserves some attention, as the panel found that the grades of sample theses were somewhat inflated and not always substantiated by qualitative feedback.

On the whole, the *master's programme International Business Taxation* has an adequate system of assessment. A point for improvement is that the specification tables contain minor imperfections. Also, the panel believes that the range of test types could be expanded, preferably using more than one examination per course. It questions whether it is a good idea to rely heavily on take-home exams and is pleased that the programme intends to address this issue. It found the grades of sample theses to be somewhat generous and not always substantiated by qualitative feedback.

Over the previous period, the *master's programme Law and Technology* has made careful and well-chosen improvements to its system of assessment, thereby strengthening the validity, reliability and transparency of exams. These include obligatory teacher professionalisation in the field of assessment design, the use of a wider variety of appropriate assessment forms, and a more even distribution of assessment across the semester. Another notable change has been the structuring of the thesis process. The panel feels that assessment in the context of the renewed supervision process requires fine-tuning (for instance, concerning points deducted due to more intensive supervision) to ensure that all students receive equal opportunities.

The system of assessment of the *master's programme International and European Law* functions properly. To further improve assessment, the panel would recommend using a broader variety of test forms and preferably adopting more than one assessment type and moment per course. A promising sign is that the programme is already looking into new assessment forms that are specifically designed to assess practical skills.

The *master's programme Labour Law and Employment Relations* has an adequate system of assessment. Since LLER is a programme that shares its courses with other programmes, some of which are not part of TLS, safeguarding uniformity is of particular importance. Aspects that deserve close monitoring are, first, the application of the four-eyes principle in all courses and, second, the use of similarly phrased learning objectives and assessment criteria. The variety and number of tests were adequate, as was the quality of sample tests.

Overall, the faculty-wide examination committee functions properly, but the panel feels that it could and should step up its efforts in terms of assuring the assessment quality in the bachelor's programmes, including Global Law. The committee has not yet gained insight into the quality of multiple-choice tests, which are used in these programmes. The panel would like the examination committee to take more initiatives when it comes to further improvement of the thesis assessment procedures used in the master's degree programmes.

Conclusion

Bachelor's programme Global Law: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Master's programme International Business Law: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Master's programme International Business Taxation: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Master's programme Law and Technology: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Master's programme International and European Law: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Master's programme Labour Law and Employment Relations: the panel assesses Standard 3 as 'satisfactory'.

Standard 4: Achieved learning outcomes

The programme demonstrates that the intended learning outcomes are achieved.

Explanation:

The level achieved is demonstrated by interim and final tests, final projects and the performance of graduates in actual practice or in post-graduate programmes.

Findings

Final products

Prior to the site visit, the panel studied a selection of 10 recently completed final products and accompanying assessment forms for each of the programmes. For the *bachelor's programme Global Law* the final project is an essay, while for the five English-language master's programmes, it is an academic thesis of variable size (6-18 EC). The panel established that these final products testify to an adequate end level. Students of all programmes convincingly demonstrate that they realise the intended learning outcomes.

The *bachelor's programme Global Law* uses an innovative concept to assess whether students have realised the intended learning outcomes. The final products of the GLB (6 EC) are part of a simulation exercise, in which students cooperate in groups, each taking on different roles. The exercise in question is either a moot court or a debate about a legal case before the boardroom of a transnational corporation. A common feature of these cases is that they are complex and involve rules and procedures of different national as well as international legal systems, which necessitate taking stock of the non-legal aspects and contexts. The individual part of this exercise consists of an academic essay and an oral presentation, in which the student explores a certain aspect of the case in question. The essay takes the form of a submission to the court or the board or a report/preparatory memo of a judgment/decision for the judges/board members. Essays are expected to meet the standards of an academic paper, and include 1) research questions and an account of method and approach, 2) a corpus of facts and arguments, and 3) a conclusion. The panel is generally pleased with the level and content of these ambitious and original products. Most of the essays make a convincing case; they are well structured, based on extensive source material and written in reasonably good English. The panel could relate to the assessors' assessments, which are supported by ample written feedback. In one case the panel was not convinced by the very positive assessment and grade awarded by the assessors (9). Based on the substantive errors in this essay, it would have awarded a lower grade (but still sufficient).

With regard to the relatively small theses of the *master's programme International Business Law* (6 EC), the panel concludes that their content and level reflect the diverse student population. The theses span a wide variety of financial and legal topics in different (trans)national contexts. The level of academic writing varies quite a bit. Some of the theses are solid pieces of academic work, but the panel also studied a number of theses that seem to suggest that the authors were relatively unfamiliar with the required format. Not all theses contained a properly phrased research question, justification of the applied methods, conclusions that match the research question and/or correct source referencing. Moreover, some of the students clearly struggled with the use of academic English, and not all theses were finished to a high standard. Even so, the panel recognised that the students have put in a lot of effort. The majority of the theses arguably have value as they contain interesting analyses of relevant and sometimes highly original topics. On the whole, the panel found the grades given to the theses to be slightly inflated. One of the theses showed such major

shortcomings that a pass grade did not seem justified to the panel. In all other cases, the panel was sufficiently convinced that the students had realised the intended learning outcomes.

The theses of the *master's programme International Business Taxation* (18 EC) dealt with a variety of topics that are generally relevant to the field. The general level of the research was satisfactory. Most theses were sufficiently structured and contained adequate analyses and conclusions. Some of the theses were rather descriptive, with a less prominent role for methodology. The panel feels that this may be related to the different academic traditions that students come from. With respect to the grades given by the supervisors, the panel notes that in a number of cases a slightly lower grade would have been more appropriate.

The panel is very pleased with the content and level of the theses of the *master's programme Law and Technology* (18 EC). It established that these research projects deal with complex, multifaceted and highly innovative topics on the intersection of technology and law. Overall, the students demonstrated that they are well informed on complex technical developments and equipped to reflect on the legal relevance of such topics. Across the board, the panel found that the theses contained well-phrased and highly relevant research questions, sophisticated analyses and useful conclusions. Most of the theses were well structured, and the level of English was generally quite high. The panel mostly agreed with the grades given by the supervisors. In some cases it would have given a slightly higher or lower grade, but these margins were well within what is acceptable.

The theses of the *master's programme International and European Law* (12 EC) dealt with relevant, interesting and topical issues that matched the field(s) of the programme. The general academic level was high. Research topics and questions were well delineated and justified. The research was often extensive: footnotes and bibliographies demonstrated that many students uncovered a wealth of source material. Some of the theses spanned quite a large number of pages. The panel is generally pleased with the style of writing and level of English. The grades given by the supervisors are accurate. In some cases the panel would have given a slightly higher grade (+0.5).

The number of theses completed since the recent conversion of the *master's programme Labour Law and Employment Relations* is still rather limited; the panel studied all five theses that were available at the time of the assessment. The majority of them were written in Dutch and dealt with topics from the Dutch context, which seems to reflect the orientation of the former programme. The academic level of the theses and the style of writing were both adequate. The panel could accept the grades given by the supervisors. It is, however, not entirely convinced that the content and size of the theses are in line with the high number of credits (18 EC).

Alumni

The success of graduates on the job market or in a subsequent programme gives an indication of the level achieved, in addition to the thesis. At the faculty level the National Alumni Survey (NAE, previously the WO-monitor) gives insight into the success of TLS alumni. The NAE of 2016 revealed that master alumni of TLS (graduates from the academic year 2014-2015; n=163) found a job within an average of 4.1 months. Of the TLS graduates with a job, 63% stated that this job was at the academic master level or higher. Around 40% found a job in 'legal service provision'. Some 45% expressed strongly or very strongly that the programme gave them a good basis for a start in the job market; only 2% felt that the programme did not provide a good basis.

In the Dutch context, bachelor's programmes are still mostly seen as a prelude to a master's programme. It is uncommon for students at the bachelor's level to enter the labour market. Graduates of the *bachelor's programme Global Law* are no exception: a large majority continue their studies in a master's programme. The panel found that the rather unique profile of the GLB does not seem to hinder students from entering master's programmes. Graduates are admitted to a wide array of specialised TLS master's programmes. Some deliberately opt for programmes outside Tilburg. The panel was pleased to learn that the programme carefully monitors their study/career trajectory in order to make sure that graduates are not hampered by the novelty of the degree. The

first results seem promising. The programme argues that students have been able to gain access to prestigious internships and follow-up programmes, in which they have performed well. Students indicated during the site visit that they are confident that they will have a competitive position in the labour market. They experience their liberal arts-type of education as a clear benefit, as it has presented them with a broad knowledge of current global debates that helps them compare, analyse and draw conclusions on a broad range of topics. The panel was pleased to find that the programme intends to invest in alumni relations. In 2016, the GLB founded an alumni association, whose members are committed to acting as ambassadors for the programme.

Alumni of the *master's programme International Business Law* indicated to the panel that IBL is a good starting point for a successful career in international business, in their experience. Statistics provided by the programme show that most of the alumni who graduated in the previous two academic years (2015/2016 and 2016/2017) found jobs in IBL's designated professional field: at law firms or as in-house counsel in companies. Others work at consultancy agencies, in academia or the education sector. The programme uses its Facebook page to stay in touch with alumni. In the coming period the programme aims to facilitate more intensive contacts between current students and alumni, who are seen as an important linking pin between the programme and the labour market.

The *master's programme International Business Taxation* has similarly enthusiastic alumni. A group of alumni the panel spoke with confirmed that IBT is a good stepping stone for an international career in business taxation, in both the public and the private sector. Alumni surveys point out that alumni find qualified employment rather quickly and in a broad range of different professions. In the upcoming period, the programme hopes to improve alumni relations in order to monitor the careers of IBT alumni over a longer period of time. It plans to do so both by way of social media and by involving alumni in the Curriculum Team that will be established as part of the Tilburg Education Profile.

The panel noted that alumni of the *master's programme Law and Technology* are generally pleased with the knowledge and skills that the programme taught them. Graduates feel well prepared for a wide range of positions – such as consultant, researcher, policy-maker or lawyer – at a variety of employers, for instance large international law firms, civil service and transnational organisations. MPLT stays in touch with its alumni through the TILT alumni LinkedIn Group. The panel was pleased to learn that alumni are not only regularly invited to events hosted by TILT but also involved in the programme, for instance as guest lecturers or hosts of TILT Clinics.

Graduates of the *master's programme International and European Law* made it clear to the panel that the programme contributed a lot towards shaping their thoughts on preferred career paths and developing the necessary skill set. Even so, they pointed out that some of the most desired fields of employment are notoriously difficult to get into. The programme is aware of the fact that most students would welcome more intensive career counselling. To improve the graduates' opportunities on the job market, several members of the teaching staff have invested time and energy in finding internships for students. In addition, the programme organised Career Talks and a Cover Letter Writing workshop. In the coming period, the programme aims to take further steps towards establishing a career service. An alumni LinkedIn page was set up in 2016 to better improve the monitoring of former students and to create a network platform.

Due to the small number of students that have so far graduated from the revised *Master's programme Labour Law and Employment Relations*, it is not yet possible to give a well-founded assessment of their position on the labour market. The single alumnus that the panel met with confirmed that the programme had matched – and in some aspects exceeded – his expectations. The panel further noted that the programme intends to formalise its relations with prospective alumni by setting up a contact point for/with alumni.

Considerations

Based on the final products and interviews with students and alumni, the panel concludes that students of the *bachelor's programme Global Law* realise the intended learning outcomes of the programme. The innovative setup of the final product matches the profile of the GLB and enables students to achieve good results. The essays that the panel studied were mostly solid pieces of academic work. The panel was also pleased to find that GLB intends to monitor the success of graduates closely and invest in alumni relations.

After studying sample theses and speaking to graduates, the panel is convinced that students of the *master's programme International Business Law* realise the intended learning outcomes. Graduates of the programme find employment in jobs that match the IBL profile and feel well prepared for a legal career in international business. In their final projects, students tackle interesting and relevant topics and generally show sufficient analytical skills. Academic research and writing skills are areas in which further improvements could be made.

The final projects of the *master's programme International Business Taxation* and the favourable position of alumni on the labour market adequately demonstrate that students realise the intended learning outcomes of the programme. Graduates of the programme quickly find employment in a broad range of professions in the field of international business taxation.

The panel is satisfied with the high final level that is achieved by students of the *master's programme Law and Technology*. In their theses, students tackle highly complex problems on the intersection of law and technology, by which they clearly demonstrate their added value to the labour market. They find employment in a wide range of positions that are relevant to the programme's profile.

Sample theses and an interview with alumni of the *master's programme International and European Law* confirm that students reach the required level. It is clear that students put a lot of time and effort into their theses, which are generally very convincing pieces of academic writing. While talented alumni have no problems in carving out a niche for themselves on the labour market, some students could do with a bit more guidance in finding appropriate employment.

The *master's programme Labour Law and Employment Relations* is still in its early days. Even so, the first results in terms of theses and career opportunities for students are promising. The first graduates of the programme clearly demonstrate that they have realised the intended learning outcomes.

Conclusion

Bachelor's programme Global Law: the panel assesses Standard 4 as 'good'.

Master's programme International Business Law: the panel assesses Standard 4 as 'satisfactory'.

Master's programme International Business Taxation: the panel assesses Standard 4 as 'satisfactory'.

Master's programme Law and Technology: the panel assesses Standard 4 as 'good'.

Master's programme International and European Law: the panel assesses Standard 4 as 'satisfactory'.

Master's programme Labour Law and Employment Relations: the panel assesses Standard 4 as 'satisfactory'.

GENERAL CONCLUSION

The panel concludes that the bachelor's programme Global Law and the master's programmes International Business Law, International Business Taxation, Law and Technology, International and European Law, Labour Law and Employment Relations have distinct profiles that are adequately reflected in their intended learning outcomes. All of these recently established (or converted) programmes are designed as small-scale, topical programmes which mainly target international students. Their focus is mainly inter- or multidisciplinary and often transnational: most programmes aim to deliver graduates that are able to move easily across boundaries of international, European and domestic domains. The majority of the programmes are closely connected to the practice and are therefore highly attuned to new developments and changing demands of the professional field. Often, the programmes are connected to a specific institute or department within TLS (TILT, EIP, FIT).

All programmes have an accurate design that enables students to achieve the intended learning outcomes. The course contents are relevant and of the right level. The panel appreciates that the Faculty as a whole is developing a clear vision on the future of the discipline. The faculty-wide priorities of academisation, intensification and internationalisation that follow from this vision have clearly shaped the curricula of the English-language programmes. Full-scale, structural redesigns apart, all of the programmes are continuously updating the contents of their curricula. This is perhaps most notable for those programmes that deal with rapidly evolving fields, changing labour markets and competitive education markets. While good progress is being made in terms of adopting activating, small-scale teaching methods, the panel feels that an overall underlying vision on education is currently lacking. It is of the opinion that a more explicit educational philosophy could prove to be a useful tool for starting up a TLS-wide conversation on teaching and learning, and thus for achieving a more harmonious educational practice.

The panel concludes that the strategy of bringing in new target groups in order to ensure stability and even promote growth (sustainable) has clearly paid off. TLS currently hosts large numbers of foreign students, which is an impressive achievement. Nevertheless, rapid growth and an increasing number of students from different academic traditions also clearly pose important challenges for the English-language programmes. The panel strongly believes that admitting students with a 'different profile' requires additional measures to safeguard that they are capable of meeting the intended final level. It recommends that the programmes carefully monitor the success of their intake procedures and organise their curricula in such a way that deficiencies are quickly dealt with.

While the design and quality assurance of assessment are generally adequate, there is some room for further improvement. The panel recommends placing continued emphasis on staff professionalisation in order to further improve the constructive alignment between learning goals, teaching methods and assessment. The Board of Examiners could play a valuable role in further improving and streamlining the thesis assessment procedures. The panel is satisfied with the final level achieved of the programmes, as reflected in the final projects and the position of alumni on the labour market.

Finally, the panel concludes that TLS is a faculty with a tradition of limited central control and strong autonomy of the individual departments/institutes. This model of governance has apparent upsides. By stimulating bottom-up change, the innovative power of programmes is given free reign and a strong sense of ownership is created amongst lecturers. The flip side to this model is that the exchange between different programmes within TLS seems to be limited. Without wanting to plead for a one-size-fits-all model of teaching, the panel does wish to stress the value of a certain measure of alignment and harmonisation. This, it feels, can best be achieved by intensifying contacts between programmes and by deliberately exchanging best practices.

Conclusion

The panel assesses the *bachelor's programme Global Law* as 'good'.

The panel assesses the *master's programme International Business Law* as 'satisfactory'.

The panel assesses the *master's programme International Business Taxation* as 'satisfactory'.

The panel assesses the *master's programme Law and Technology* as 'good'.

The panel assesses the *master's programme International and European Law* as 'satisfactory'.

The panel assesses the *master's programme Labour Law and Employment Relations* as 'satisfactory'.

BIJLAGEN/APPENDICES

BIJLAGE 1A: CURRICULA VITAE VAN DE PANNELLEDEN

Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout (voorzitter) is emeritus hoogleraar Europees Migratierecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij studeerde Nederlands recht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en promoveerde in 1990 aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is gespecialiseerd in het vreemdelingen- en vluchtelingenrecht en het bestuursrecht, en heeft daarover veel gepubliceerd. Hij is tevens actief in nationale en internationale organisaties op het gebied van vreemdelingen- en vluchtelingenrecht. Zo was hij lid van de Permanente Commissie van deskundigen in internationaal vreemdelingen-, vluchtelingen- en strafrecht (Commissie Meijers, 1991-2017) en was hij vice-voorzitter (1982-1986) en voorzitter (1988-1992) van de Nederlandse sectie van Amnesty International. Ook was hij bestuurslid van de Stichting voor vluchteling-studenten (UAF 2006-2015). Tussen 1999 en 2005 trad hij op als Nationale Ombudsman. Van 2006 tot aan zijn emeritaat in 2014 was hij voorzitter van de Landelijke Commissie Gedragscode internationale student hoger onderwijs. Sinds 2014 zit hij het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit voor.

Prof. dr. J. (Jan) Struiksma (vice-voorzitter) is sinds 2003 hoogleraar Bestuursrecht, in het bijzonder het ruimtelijk bestuursrecht, aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij werkte tot 1990 in de praktijk van de ruimtelijke ordening, onder meer bij de provincie Noord-Holland, de gemeente Zaanstad en bij stedenbouwkundig adviesbureau VVK Architectuur en Stedenbouw. In 1990 werd hij universitair docent bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Van 1995 tot 2005 was hij docent bij het Studiecentrum voor de Rechterlijke Macht. Zijn onderzoek concentreert zich naast het omgevingsrecht op de methodologie van de rechtswetenschap. Naast zijn aanstelling aan de Vrije Universiteit is Jan Struiksma actief als lid of voorzitter van diverse organisaties op het gebied van (ruimtelijk) bestuursrecht; zo is hij sinds 2010 voorzitter van het Instituut voor Bouwrecht. Daarnaast vervult hij diverse functies binnen de universiteit en de rechtenfaculteit, waaronder als voorzitter van de Bezwaarcommissies decentrale toelating VUMC en ACTA (sinds 2005), lid van het College van Beroep voor de Examens (sinds 2006) en voorzitter van de Commissie Wetenschappelijke integriteit (sinds 2014). Hij is redacteur van het *Tijdschrift voor Bouwrecht*.

D.H. (Daniëlle) Arnold LLB (studentlid) heeft het Utrecht Law College van de Universiteit Utrecht afgerond en volgt op dit moment de tweejarige Legal Research Master aan diezelfde universiteit. Vanuit deze juridische onderzoeksmaster zet zij momenteel haar juridische kennis en onderzoeksvaardigheden in ten behoeve van verschillende onderzoeksprojecten. Haar onderzoeksprofiel betreft het Nederlands bestuursrecht, Europees recht en de raakvlakken tussen beide rechtsgebieden. Van 2012 tot 2015 was ze redacteur van het juridisch verenigingsblad *OpRecht*, en is ze actief geweest in diverse commissies van de studievereniging SIB. Naast haar studie verricht Daniëlle Arnold momenteel werkzaamheden voor de beleidsafdeling Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht.

Prof. dr. M.G. (Michael) Faure is hoogleraar Vergelijkend Internationaal Milieurecht aan Maastricht University en hoogleraar Comparative Private Law and Economics aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Hij studeerde Rechtsgeleerdheid aan de universiteiten van Antwerpen en Chicago (Verenigde Staten) en Criminologie in Gent (België), en deed promotieonderzoek in Freiburg (Duitsland). In 1991 werd hij hoogleraar in Maastricht en directeur van het Maastrichts Europees Instituut voor Transnationaal Rechtswetenschappelijk Onderzoek. Sinds 2008 is hij ook verbonden aan het Rotterdam Institute of Law & Economics (RILE) van de Erasmus Universiteit in Rotterdam en combineert hij twee hoogleraarschappen in deeltijd. In Rotterdam leidt hij het European Doctorate in Law and Economics-programma. Daarnaast is hij directeur van de Ius Commune Research School en directielid van het European Centre of Tort and Insurance Law. Zijn onderzoek richt zich op milieu(straf)recht, aansprakelijkheidsrecht, verzekeringsrecht en de economische analyse van (ongevallen)recht. Michael Faure is redactielid van diverse tijdschriften, waaronder het *Maastricht Journal of European and Comparative Law* sinds 1993.

Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek is hoogleraar Internationaal Publieksrecht en Burgerlijk Procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam, waar ze sinds 2014 hoofd is van de afdeling

Publieksrecht. Ze promoveerde in 2000 aan de UvA. Van 2000 tot 2004 was ze als onderzoeker verbonden aan de rechtenfaculteit van de Universiteit Utrecht en van 2004 tot 2009 was ze hoofddocent Europees Recht aan Tilburg University. In 2010 werd ze benoemd tot hoogleraar aan de UvA. Daarnaast is ze momenteel raadsheer-plaatsvervanger in het Hof Den Bosch en verzorgt ze (postmaster)onderwijs voor beroepsopleidingen, onder meer bij de Academie voor de Rechtspraak. Ze maakt onderdeel uit van de redactie van het tijdschrift *Nederlands Internationaal Privaatrecht* en het losbladige commentaar *Arbeidsovereenkomst*.

Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols is emeritus hoogleraar Strafrecht aan Maastricht University. Hij studeerde Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Utrecht (1971-1977) en promoveerde daar in 1982. Hij werkte korte tijd als advocaat en procureur in Den Haag, alvorens hij in 1986 werd benoemd tot hoogleraar Strafrecht aan de Universiteit van Maastricht, waar hij ook werkzaam was als decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Van 2004 tot 2012 was hij Rector Magnificus van de Universiteit van Maastricht en, afwisselend met een collega in Hasselt, ook Rector Magnificus van de Transnationale Universiteit Limburg. Hij is momenteel plaatsvervangend raadsheer in het Gerechtshof Den Bosch en Den Haag, voorzitter van de examencommissie van de Beroepsopleiding Advocaten, voorzitter van de Raad van Toezicht van Zuyd Hogeschool en lid van de Raad van Toezicht van de Universiteit van Amsterdam.

Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch is hoogleraar International and European Tax Law aan Maastricht University. Hij studeerde Rechtsgeleerdheid in München (Duitsland). Na enkele jaren in de praktijk te hebben gewerkt, behaalde hij zijn doctoralexamen in 1992. Hij werd plaatsvervangend hoofd van het Research Institute for International and Foreign Tax Law. Daarnaast werkte hij als General Reporter voor de International Fiscal Association en als consultant voor de Organisation for Economic Co-operation and Development in Parijs. In 1998 ging hij werken voor het International Bureau of Fiscal Documentation in Amsterdam, waar hij verantwoordelijk was voor de afdeling Europa I en de International Tax Academy. In 2000 werd hij benoemd tot hoogleraar aan Maastricht University. Hij is directeur van het Maastricht Centre for Taxation en is lid van de expertgroep van de Europese Commissie die zich bezighoudt met belastingproblemen van individuen die in verschillende landen binnen de EU werken. Daarnaast werkt hij als belastingadviseur voor LexQuire (Düsseldorf/Maastricht).

Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaadvlieg is hoogleraar Privaatrecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij volgde rechtenstudies aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Universiteit van Poitiers (Frankrijk). In 1987 promoveerde hij op *Auteursrecht op techniek*. Hierna werkte hij bij Van Doorne & Sjollemadvocaten in Amsterdam bij de secties intellectuele eigendom en procesrecht. In 1990 keerde hij terug in Nijmegen als hoogleraar Privaatrecht, in het bijzonder handels- en economisch recht, industriële eigendom en auteursrecht. Accenten in zijn aandachtsgebied betreffen de bescherming van industriële vormgeving en de intellectuele eigendom in arbeidsverhoudingen, en de verhouding tussen de intellectuele eigendom en het recht van de ongeoorloofde mededinging en het publiekrechtelijk (Europees) mededingingsrecht. Met ingang van 2003 trad hij toe tot de maatschap van Klos, Morel, Vos & Schaap advocaten in Amsterdam, in 2016 tot Klos c.s. Antoon Quaadvlieg is lid van de Commissie Auteursrecht en de Beneluxraad voor de Intellectuele Eigendom, en redactielid van het tijdschrift *Berichten Industriële Eigendom*. Hij publiceert regelmatig in nationale en internationale vakbladen.

Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz was hoogleraar Notarieel recht aan de Universiteit van Amsterdam, en is daar tegenwoordig hoogleraar Personen- en Familierecht, in het bijzonder het Familievermogensrecht. Zij studeerde Civiel recht aan de Universiteit Leiden en Notarieel recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Van 1986 tot 1999 was ze werkzaam als universitair docent aan de Universiteit Leiden, op de afdelingen Burgerlijk recht, Internationaal privaatrecht en notarieel Recht. Tussen 1998 en 2002 was ze werkzaam in de praktijk voor verschillende notariskantoren. In 2002 werd ze benoemd tot hoogleraar aan de UvA. Haar onderzoek concentreert zich op het familierecht in ruime zin, waaronder het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht. Ze maakt onderdeel uit van de redactie van *Juridische Berichten voor het Notariaat* (sinds 1998) en het *Tijdschrift voor Personen-*

en familierecht (sinds 2002). Daarnaast is Barbara Reinhartz mede-auteur van verschillende losbladige en gebonden edities over erfrecht, huwelijksvermogensrecht en personen- en familierecht en verzorgt ze regelmatig postacademische lezingen en cursussen, onder meer voor het Studiecentrum voor de Rechterlijke Macht.

APPENDIX 1B: CURRICULA VITAE OF THE MEMBERS OF THE ASSESSMENT PANEL

Em. prof. dr. R. (Roel) Fernhout (chair) is professor emeritus of European Migration Law at Radboud Universiteit Nijmegen. He studied Dutch Law at Erasmus University Rotterdam and obtained his PhD at the University of Amsterdam in 1990. He specializes in immigration and refugee law, as well as administrative law, and has published in many books and journals. He was and is an active member of national and international organisations in the field of immigration and refugee law such as the Meijers Committee (Standing Committee of Experts on International Immigration, Refugee and Criminal Law, 1991-2017). He was vice chair (1982-1986) and chair (1988-1992) of the Dutch section of Amnesty International. He also acted as board member for the Foundation for Refugee Students (UAF, 2006-2015). From 1999 until 2005 he was National Ombudsman, and from 2006 until his retirement in 2014 chair of the National Committee Code of Conduct International Student in Dutch Higher Education. He has been chair of the Netherlands Board on Research Integrity (LOWI) since 2014.

Prof. dr. J. (Jan) Struiksma (vice chair) is professor in Administrative Law, particularly Spatial Administrative Law, at Vrije Universiteit Amsterdam. Until 1990, he worked in the field of spatial planning for the Province of Noord-Holland, Zaanstad, and the urban development consultancy firm VVK. In 1990, he became assistant professor at Vrije Universiteit Amsterdam. He taught at the Training and Study Centre for the Judiciary (SSR) between 1995 and 2005. His research focuses on environmental law and the methodology of legal science. Jan Struiksma is an active member and/or chair of various organisations in the area of (spatial) administrative law. He has been chair of the Instituut voor Bouwrecht (IBR) since 2010. He also holds various positions within the Vrije Universiteit, including that of chair of the Complaints Committee concerning Decentralized Admission for VUMC and ACTA (since 2005), member of the Examination Appeals Board (since 2006) and chair of the Committee for Scientific Integrity (since 2014). He is editor of the journal *Tijdschrift voor Bouwrecht*.

D.H. (Daniëlle) Arnold LLB (student member) completed the Utrecht Law College of Utrecht University and is currently a student in the master's programme Legal Research at that university. She is putting her legal knowledge to practice in several research projects. Her research profile includes Dutch Administrative Law, European Law and the relations between both disciplines. Between 2012 and 2015 she was editor-in-chief of the student journal *OpRecht*. In 2014 and 2015 she was the president of international student association SIB-Utrecht. At the moment, Daniëlle Arnold is also involved in policy-development at the Department of Law of Utrecht University.

Prof. dr. M.G. (Michael) Faure is professor of Comparative and International Environmental Law at Maastricht University and professor of Comparative Private Law and Economics at Erasmus University Rotterdam. He studied law at the universities in Antwerp (Belgium) and Chicago (United States) and Criminology in Ghent (Belgium), and conducted his PhD research in Freiburg (Germany). In 1991 he was named professor in Maastricht and appointed as the academic director of the Maastricht European Institute for Transnational Legal Research (METRO). Since 2008, he combines a part-time professorship in Maastricht with one at the Rotterdam Institute of Law & Economics (RILE) of Erasmus University Rotterdam. In Rotterdam, he chairs the European Doctorate in Law and Economics (EDLE) programme. He is also academic director of the Ius Commune Research School and member of the board of directors of the European Centre of Tort and Insurance Law. His research focuses on the areas of environmental (criminal) law, tort and insurance and economic analysis of (accident) law. Michael Faure is member of the editorial staff of several journals, such as the *Maastricht Journal of European and Comparative Law* (since 1993) and *AV&S* (since 2000).

Prof. dr. A.A.H. (Aukje) van Hoek is professor of Private International Law and Civil Procedure at the University of Amsterdam, where she is also head of the Private Law department (since 2014).

She obtained her PhD from the University of Amsterdam in 2000. From 2000 to 2004 she worked for the Faculty of Law of Utrecht University as a researcher, and from 2004 until 2009 she was associate professor of European Law at Tilburg University. She was appointed professor at the University of Amsterdam in 2010. She is currently also working as a deputy judge for the Court of Den Bosch, and as a lecturer at several Dutch (post-graduate) education institutions for lawyers and judges. She is editor for the journals *Nederlands Internationaal Privaatrecht* and *Arbeidsovereenkomst*.

Em. prof. dr. G.P.M.F. (Gerard) Mols is professor emeritus of Criminal Law at Maastricht University. He studied law at Utrecht University (1971-1977) and obtained his PhD in 1982. He worked as a lawyer and attorney in the Hague before his appointment as professor in Criminal Law at Maastricht University in 1986, where he was also dean of the Faculty of Law. From 2004 until 2012 he was Rector of Maastricht University and, alternating with a colleague from Hasselt, also of the Transnational University Limburg. He is currently deputy judge at the Courts of Den Bosch and the Hague, chair of the examination committee of the institute for the professional education for lawyers (Beroepsopleiding Advocaten), chair of the Supervisory Board of Zuyd Hogeschool and member of the Supervisory Board of the University of Amsterdam.

Prof. dr. R.G. (Rainer) Prokisch is professor of International and European Tax Law at Maastricht University. He studied law at the University of Munich (Germany). After several years of practicing law in Germany and abroad, obtained his PhD in 1992. He became deputy head of the Research Institute for International and Foreign Tax Law. During this time, he was General Reporter on behalf of the International Fiscal Association and consultant of the Organisation for Economic Co-operation and Development in Paris. In 1998, he joined the International Bureau of Fiscal Documentation in Amsterdam, where he was responsible for the department Europe I and the International Tax Academy. In 2000, he was appointed professor for International and European Tax Law at Maastricht University. He is the director of the Maastricht Centre for Taxation and is a member of the European Commission Expert Group on removing tax problems facing individuals who are active across borders within the EU. He also works as tax adviser with the firm LexQuire (Düsseldorf/Maastricht).

Prof. dr. A.A. (Antoon) Quaedvlieg is professor of Private Law at Radboud Universiteit Nijmegen. He studied law in Nijmegen and Poitiers (France). He obtained his PhD in 1987 and went on to work at Van Doorne & Sjollem, a law firm in Amsterdam, with the sections intellectual property and procedural law. In 1990, he returned to Nijmegen as professor of Private Law, specialising in trade and economic law, industrial property and copyright law. His research focuses on the protection of industrial design and intellectual property in labor relations; and the relations between intellectual property, the law of unauthorized competition and public (European) Competition Law. In 2003, he joined Klos, Morel, Vos & Schaap (now Klos c.s.) in Amsterdam. Antoon Quaedvlieg is a member of Committee Copyright Law (Commissie Auteursrecht, which advises the Ministry of Justice and Security); the Benelux Council for Intellectual Property; and is editor of the journal *Berichten Industriële Eigendom*. He regularly publishes in national and international journals.

Prof. dr. B.E. (Barbara) Reinhartz was professor of Notarial Law at the University of Amsterdam, and is professor of Family Law at that same university. She studied civil law at Leiden University and notarial law at the Vrije Universiteit Amsterdam. From 1986 until 1999 she worked as an assistant and later associate professor at Leiden University, in the Civil Law, International Private Law and Notarial Law departments. Between 1998 and 2002, she worked for several notarial firms. In 2002 she was appointed professor at the University of Amsterdam. Her research focuses on family law in general, but more specifically matrimonial property law and inheritance law. She is an editor for the journals *Juridische Berichten voor het Notariaat* (since 1998), *Nieuw Erfrecht* (since 2000) and the *Tijdschrift voor Personen- en familierecht* (since 2002). She is also co-author of several publications on family law, matrimonial property law and inheritance law and regularly teaches postgraduate courses for education institutions for lawyers and judges.

BIJLAGE 2A: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

Inleiding

Voor u ligt het herziene Domeinspecifiek Referentiekader Rechtsgeleerdheid. Dit kader schetst de uitgangspunten van waaruit opleidingen invulling geven aan hun curricula. Het geeft aan wat mag worden verwacht van de inhoud en het niveau van opleidingen, wat opleidingen beogen te bereiken en wat de maatschappij derhalve kan verwachten van een afgestudeerde bachelor- en masterjurist. Het kader is nadrukkelijk geschreven voor de wetenschappelijke bachelor- en masteropleidingen, die op basis van door hun zelf gekozen eindkwalificaties tot de Visitatiegroep Rechtsgeleerdheid behoren of, in het kader van een zogenaamde Toets nieuwe opleiding, willen gaan behoren.

Het kader geeft geen uitputtende lijst aan van rechtsgebieden of juridische relevante aandachtsgebieden waartoe die opleidingen zich zouden moeten beperken. Evenmin rangordes, antwoorden op methodologische discussies of de wijze waarop een opleiding invulling geeft aan beroepseisen. Elke opleiding geeft zelf aan waar zij denkt te staan op die grote rechtsgeleerde wereldkaart. Formeel doet zij dat in de onderwijs- en examenregeling, materieel in de documenten die aan visitatiecommissies worden aangeboden bij het verzoek tot beoordeling van een opleiding ten behoeve van accreditatie.

Wat wel wordt aangetroffen is een blauwdruk van hetgeen de wetenschap en maatschappij mag verwachten van een afgestudeerde, academisch opgeleide jurist - en dus van een juridische opleiding - in termen van kennis, attitude en vaardigheden. Dat het kader is herzien betekent geenszins dat de onder het oude kader aangeboden opleidingen niet meer van deze tijd zouden zijn. In tegendeel, ook het vorige kader droeg de opleidingen al op om open te staan voor nieuwe ontwikkelingen zoals de mondialisering van de maatschappij en de informatisering van de samenleving. Nadrukkelijker dan voorheen zijn in dit kader de kennis, attitude en vaardigheden die met hedendaagse ontwikkelingen samenhangen omschreven en worden opleidingen uitgedaagd daar in hun doestellingen en eindkwalificaties ook blij van te geven.

Het Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid denkt met dit Domeinspecifiek Referentiekader enerzijds de visitatiecommissies die de komende jaren opleidingsbeoordelingen moeten uitvoeren binnen de Visitatiegroep een adequate basis te hebben aangereikt om die beoordeling te kunnen uitvoeren. Anderzijds geeft het de noodzakelijke ruimte om een eigen, zo men wil onderscheidend, gezicht te geven aan de afzonderlijke opleidingen die in deze breed samengestelde Visitatiegroep worden aangeboden.

Utrecht, december 2015

Namens disciplineoverleg Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid,

Prof. mr. A.M. Hol,
voorzitter

Totstandkoming

Op 18 december 2015 heeft het disciplineoverlegorgaan Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid (RDR) dit domeinspecifiek referentiekader vastgesteld, ten behoeve van opleidingsbeoordelingen van de Visitatiegroep WO Rechtsgeleerdheid. Het betreft een gezamenlijk kader domeinspecifieke eisen voor alle rechtsgeleerde bachelor- en masteropleidingen die de juridische faculteiten van de Nederlandse universiteiten aanbieden. Voorliggend domeinspecifiek referentiekader vervangt het referentiekader dat in december 2009 door de toenmalige Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid is vastgesteld.

Onder opleiding wordt hierna uitsluitend verstaan: een opleiding die is opgenomen in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO). Waar hierna over 'jurist' wordt gesproken, wordt bedoeld op de academisch opgeleide juristen, tenzij anders vermeld.

1. Rechtswetenschappelijke opleidingen en beroepen in maatschappelijke context

Rechtsgeleerde bachelor- en masteropleidingen hebben tot doel disciplinebekwame en maatschappelijk betrokken juristen op te leiden en te vormen, met een kritische, academische geest, die in staat zijn zelfstandig probleemsituaties te ontleden teneinde een oplossing te formuleren. Daartoe moeten zij analytisch, kritisch evaluatief, maar ook synthetisch kunnen denken. Het wetenschappelijk niveau en de maatschappelijke relevantie van de opleiding moeten zijn gegarandeerd. Communicatieve vaardigheden, informatievaardigheden en onderzoeksvaardigheden hebben nadrukkelijk een plaats in de opleidingen, waarbij voldoende aandacht is voor actuele ontwikkelingen in relatie tot hun maatschappelijke achtergrond. De academische opleiding tot jurist dient als het ware "in context" te worden beschouwd.

De relatie tussen het recht en de samenleving verandert voortdurend. De samenleving is pluriform en kent een mondiale oriëntatie, waardoor zij almaar complexer wordt. Die ontwikkeling geldt ook voor het recht. Het recht bestaat al lang niet meer alleen uit Nederlandse wetgeving en rechtspraak, maar ontstaat evenzeer in interactie met internationale en Europese regelgeving en rechtspraak, via beleidsregels, aanbevelingen, convenanten, zelfregulering, Europese harmonisatie, beïnvloeding door rechtsvergelijking, enzovoorts. Burgers zijn mondig, het aantal rechtsregels blijft groeien en de samenleving is sterk gejuridiseerd. Europese integratie en mondialisering maken Europees recht, internationaal recht steeds belangrijker. De informatiemaatschappij van de 21e eeuw en haar juridische problemen, maar ook de verwachtingen die de samenleving heeft ten aanzien van het recht, trekken zich steeds minder aan van landsgrenzen, terwijl aan de andere kant de traditionele grenzen in juridische en maatschappelijke zin opnieuw aan belang winnen. Een afgestudeerd jurist moet, in welke context hij of zij ook komt te werken, daarom steeds vaker alert zijn op rechtssystemen en rechtsculturen van andere landen.

Binnen de visitatiegroep Rechtsgeleerdheid worden opleidingen aangeboden die voorzien in de vraag naar academisch breed geschoolde juristen, generalisten, in het bijzonder voor de eerstelijns advisering en beleidsvoorbereiding en overigens op een veelheid aan plaatsen op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er gespecialiseerde masteropleidingen die voorzien in afgestudeerden die zich kunnen ontwikkelen tot academisch geschoolde specialisten en die zich op hun terrein kunnen meten met hun academische beroepsgenoten waar ook ter wereld. En tot slot zijn er opleidingen juist meer zijn gericht op verbreding van het rechtsgebied waarover de opleiding zich uitstrekt.

Juristen werken in uiteenlopende functies en rollen. Er zijn meer juristen werkzaam buiten de traditionele juridische (toga)beroepen dan daarbinnen. De juridische opleidingen bereiden voor op deze traditionele beroepen, maar evenzeer op een veelheid aan andere werkzaamheden waarvoor academische attitude, kritische analyse, schrijf- en spreekvaardigheid vereist zijn en juridische deskundigheid gewenst is. De juridische opleidingen richten zich daarom niet alleen op de beroepsvereisten voor advocatuur, rechterlijke macht, fiscaliteit en notariaat, de zogenaamde togaberoepen, ook al vormen de beroepsvereisten de kern van bepaalde opleidingen. Alle opleidingen streven een goede afstemming na met de arbeidsmarkt door het onderhouden van contacten met het afnemend beroepenveld. Dat gebeurt onder meer via contacten met

beroepsorganisaties en werkgevers, door middel adviesraden, met alumni, met gastdocenten, stages en loopbaanoriëntatie. Daarnaast moet een bachelorjurist voor wat betreft onderzoeks)vaardigheden voldoende zijn toegerust om in beginsel te kunnen worden toegelaten tot een rechtsgeleerde (onderzoeks)master en een masterjurist tot een promotietraject, ook al kiest slechts een heel klein deel van de afgestudeerden voor een carrière als onderzoeker.

In de ruim tien jaar dat de bachelor-masterstructuur bestaat heeft zich geen nadrukkelijk beroepsperspectief voor de academisch opgeleide bachelorjurist ontwikkeld en bestaat er geen duidelijk identificeerbare arbeidsmarkt voor afgestudeerden met uitsluitend een academische bacheloropleiding (LL.B). Veel afgestudeerde bachelors werken in een juridisch relevante omgeving, maar daaruit is vooralsnog geen vertaalslag te maken die noodzaakt tot specifieke beroepsvaardigheidseisen voor een bacheloropleiding. De arbeidsmarkt voor academisch opgeleide juristen geeft nog steeds de voorkeur aan juristen met een afgeronde masteropleiding. Veruit de meeste studenten in de universitaire juridische opleidingen kiezen er daarom voor om na een bacheloropleiding ook een masteropleiding af te ronden. Niet alleen vanwege het verruimde arbeidsmarktperspectief, maar ook omdat het een wettelijke eis is voor de toegang tot de togaberoepen.

Ook bacheloropleidingen streven er niettemin naar om studenten voor te bereiden op hun toekomstig bestaan als jurist. Dat kan door die beroepspraktijk herkenbaar te doen zijn in de inhoud en de samenstelling van het onderwijsprogramma, maar ook via extracurriculaire activiteiten en loopbaanvoorbereiding.

Een 'jurist' is met de komst van juridische HBO-opleidingen niet meer als vanzelfsprekend iemand met een universitair getuigschrift dat kwalificeert voor de traditionele juridische beroepen (zittende en staande magistratuur; advocatuur; notariaat, belastingadviseur); een meester in de rechten (mr.).

Hoewel ook de juristen met een HBO-opleiding de titel Bachelor of Laws (LL.B) mogen voeren, is er een duidelijk verschil tussen de HBO-opleidingen en de academische rechtswetenschappelijke opleidingen. Het onderscheidend kenmerk is dat in wetenschappelijke (juridische) opleidingen de fundamentele worden gelegd voor het eigen maken van de methode van rechtswetenschappelijk onderzoek, zoals tot uiting gebracht in de eindkwalificaties van de opleidingen. Dit komt vooral naar voren in de inhoud van het programma, de diepgang en de wijze waarop het recht wordt benaderd. De academische bachelor- en masteropleidingen richten zich op het opleiden van juristen die onafhankelijk en kritisch hebben leren denken, die niet alleen antwoorden op vragen leren vinden, maar evenzeer vragen blijven stellen bij de antwoorden. De toegang tot de traditionele togaberoepen is wettelijk geregeld en vereist zowel een academische bachelorgraad (LL.B) als de graad Master of Laws (LL.M).¹

De LL.M-jurist zal in Nederland – en met name in de uitoefening van genoemde togaberoepen - in de meeste gevallen de equivalente titel meester in de rechten (mr.) voeren.

2. Mogelijkheden tot (inter)nationale vergelijking

Zowel buiten als binnen Europa worden rechtswetenschappelijke opleidingen gekenmerkt door hun zeer uiteenlopende inbedding en structuur, grote verschillen in toelating en studieduur. Daarnaast kennen alle landen afzonderlijke regelgeving ten aanzien van de toegang voor afgestudeerde juristen tot de advocatuur, rechterlijke macht, fiscaliteit en notariaat, welke van invloed is op de oriëntatie en het beoogde eindniveau. Curricula van opleidingen kunnen uiteraard worden vergeleken, maar een serieuze internationale benchmark van doelstellingen, niveau en oriëntatie van rechtswetenschappelijke opleidingen is vooralsnog niet mogelijk.

¹ Bij Koninklijk besluit van 18 september 2008 (Stb. 2008, 383) de beroepsvereisten voor advocatuur en rechterlijke macht, en notaris gewijzigd in verband met de gelijkstelling in het kader van de vereisten voor toetreding tot gereguleerde juridische beroepen, van de aan een hogeschool verkregen graad Bachelor, bij afronding van de opleiding HBO-rechten met een schakelprogramma, met de aan een universiteit verkregen graad Bachelor op het gebied van het recht. Het schakelprogramma omvat onderwijseenheden op het gebied van recht die worden aangeboden door een universiteit of de Open Universiteit met een totale studielast van ten minste 60 studiepunten.

De Duitse benchmarkorganisatie CHE staat niet open voor buitenlandse rechtenopleidingen, terwijl dat al wel is gedaan ten aanzien andere disciplines.² Ook het EU-project Tuning Sectoral Framework for Social Sciences leidde niet tot een geharmoniseerde set van eindkwalificaties van en voor juridische opleidingen.³ Er zijn enkele nationale buitenlandse benchmarks van juridische opleidingen beschikbaar, zoals de Benchmarks for Law in Groot-Brittannië, waarin de vereiste kennis, vaardigheden en attitude van bachelors en masters zijn vastgelegd voor visitatie en accreditatie van de opleidingen aldaar.⁴ Bovendien is de bruikbaarheid hiervan voor continentaal-Europese opleidingen beperkt vanwege de grote verschillen tussen de rechtssystemen van Common Law en Civil Law.

De Bologna- en Lissabonakkoorden hebben zeker op de inhoud van het juridisch onderwijs in de EU een harmoniserend effect gehad. In het kader van de toetreding tot de EU hebben nieuwe EU-lidstaten hun opleidingen vaak al op de bachelor-masterstructuur gebaseerd, de oude lidstaten zijn nog doende om hun onderwijssystemen te hervormen en te harmoniseren. Daarbij wordt soms gekozen voor oplossingen die juist de onderlinge vergelijkbaarheid weer bemoeilijken, zoals bijvoorbeeld in Duitsland, dat zich juist naar een gevarieerder opleidingsaanbod door ontwikkelt.⁵ Dit alles leidt tot de conclusie dat een serieuze internationale vergelijking van doelstellingen, niveau en oriëntatie van rechtswetenschappelijke opleidingen vooralsnog niet mogelijk is of in ieder geval niet zinvol is.

Voor wat betreft de vergelijking van opleidingen op nationaal niveau kan worden vastgesteld dat tussen de juridische faculteiten in Nederland veel informatie-uitwisseling en afstemming plaatsvindt, onder andere over onderwijsvernieuwingen, onderzoek, de interpretaties van accreditaties en de invulling van de beroepsvereisten. Er is geregeld landelijk overleg tussen de decanen in de RDR; afgeleid daarvan komen zo nodig de portefeuillehouders onderwijs en de directeurs bedrijfsvoering bij elkaar om onderwijsgerelateerde, organisatorische en financiële onderwerpen te bespreken en ervaringen en gegevens uit te wisselen. Ten slotte vindt er regelmatig landelijk overleg en afstemming plaats op ambtelijk niveau in het Landelijk Overleg Beleidsmedewerkers. De RDR en de afzonderlijke faculteiten doen bovendien hun voordeel met de *good practices* die visitatiepanels constateren en waarvan zij in de beoordelingsrapportages aan de NVAO verslag doen. De RDR is in gesprek met vertegenwoordigers van het divers samengestelde, afnemende beroepenveld. Zo overlegt de RDR met de Raad voor de Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten om ter precisering van de toepasselijke wettelijke bepalingen een standaard vast te stellen voor het 'civiel effect' van juridische opleidingen. Dat gebeurt in de vorm van een convenant.

Er kan derhalve worden gesteld dat enige vorm van nationale *benchmarking* plaatsvindt, doorgaans in een informele sfeer, behalve daar waar het nationale onderwijsvisitaties betreft en de beperkingen met betrekking tot voornoemd convenant. In dat kader voert het discipline-overleg ook formele taken uit.

3. Beroepsvereisten

Bij en krachtens de wet is de toegang tot de rechterlijke macht, de advocatuur en het notariaat geregeld. In de praktijk betekent dit dat er eisen worden gesteld aan de inrichting van bachelor- en masteropleidingen die moeten voorzien in toelating tot vervolgoopleidingen die opleiden voor functies in de rechterlijke macht, de advocatuur, het notariaat en de fiscaliteit.

² Gemeinnütziges Centrum für Hochschulentwicklung: www.che.de.

³ Uit het eindrapport van 2012: 'Consequently, even the proto list of the competences required by students and future practitioners of law are still at this stage no more than embryonic.' Tuning Sectoral Framework for Social Sciences – Final Report, 2008, blz. 45. Zie verder de landenoverzichten in annex 4 behorende bij het rapport (<http://tuningacademy.org/sqf-social-sciences/?lang=en>).

⁴ Er is een herziene versie in concept verschenen: Subject Benchmark Statement Law: Draft for Consultation March 2015

(<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-consultation-Law-15.pdf>).

⁵ Neue Wege in der Juristenausbildung, Essen, 2010,

http://www.stifterverband.info/wissenschaft_und_hochschule/lehre/juristenausbildung/.

De opleidingen die voor voorbereiding op de vervolgoopleidingen kiezen, maken dat in hun onderwijs- en examenregeling duidelijk door daarin de wettelijke beroepsvereisten en de nadere precisering ervan in het convenant, als hiervoor beschreven, nadrukkelijk op te nemen. De examencommissies van deze opleidingen zullen daartoe specifieke verklaringen afgeven, op basis waarvan de vervolgoopleidingen kunnen bepalen of een opleiding aan bedoelde eisen voldoet.

4. Eindkwalificaties van de bachelor- en masteropleidingen

Op basis van nationale en relevante internationale vergelijkingen van eindkwalificaties bij vergelijkbare opleidingen en in een poging een maximale aansluiting te realiseren op het - zeer diverse - beroepenveld, maakt iedere rechtswetenschappelijke opleiding keuzes bij het opstellen van de eindkwalificaties. Deze maken deel uit van de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van een afzonderlijke opleiding. Binnen deze eindkwalificaties komen ten minste drie categorieën aan de orde.

A. Kennis en inzicht

De afgestudeerde jurist beheerst de juridische kernleerstukken van het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop de opleiding zich oriënteert. Dat geldt zowel voor de materiële en formele, als voor de historische en theoretische aspecten ervan.

Parate kennis alleen is echter niet voldoende. Opleidingen streven daarom naar het ontwikkelen van 'werkelijk inzicht in het recht' bij hun studenten, in een academische omgeving waarin de 'waaromvragen' kunnen bloeien. Dat betekent dat naast de vorenbedoelde vakinhoudelijke kennis, methoden worden gedoceerd waarmee de nieuwste relevante ontwikkelingen en veranderingen kunnen worden bijgehouden. Inzicht in verschillen tussen grote juridische families (zoals tussen *common* en *civil law*), in de historische en filosofische ontwikkeling van het recht en voor zover de aard van de opleiding dit vereist of toelaat, in de methode van rechtsvergelijking, kunnen worden geïntegreerd in het onderwijs. De afgestudeerde jurist moet aldus in staat zijn om permanent zijn juridische kennis te actualiseren en zich eventueel op nieuwe terreinen te specialiseren.

B. Academische en juridische vaardigheden

Het voorgaande veronderstelt een groeiende nadruk op het verwerven van academische en juridische vaardigheden: (een leven lang) leren en het verwerven van een internationale attitude. Het veronderstelt ook dat de afgestudeerde jurist in staat is te reflecteren op het recht en maatschappelijke vraagstukken kan vertalen naar de taal die het recht hanteert om die vragen op te lossen. Tijdens de opleiding wordt de student gestimuleerd te zoeken naar vragen en problemen én naar antwoorden en oplossingen; hij wordt in staat gesteld een analytisch vermogen te ontwikkelen en hij leert kritisch te denken, te schrijven en te presenteren.

Daarbij is het vermogen om een juridische casus te kunnen formuleren en op te lossen essentieel. De afgestudeerde jurist dient daarvoor in staat te zijn op adequate wijze de relevante feiten te kunnen verzamelen, te verwerken en te waarderen en de rechtsregels daarop toe te passen. Van de jurist wordt verwacht dat hij een maatschappelijk probleem juridisch kan duiden en mogelijke handelingsrichtingen weet te schetsen.

Een jurist moet bovendien in staat zijn juridische kennis en een juridisch oordeel schriftelijk en mondeling aan vakgenoten, maar ook in andere professionele omgevingen over te dragen. Daarmee staat de taal als werkinstrument van de jurist centraal. Een correcte, goede en heldere mondelinge en schriftelijke beheersing van de Nederlandse taal (of van de Engelse taal indien de voertaal van de opleiding (deels) Engelstalig is) is onontbeerlijk. Daarbij dienen studenten tijdens hun opleiding, indien dit voor die opleiding relevant is, gelegenheid te krijgen kennis op te doen van de Engelse juridische terminologie in de huidige maatschappelijke context.

C. Academisch burgerschap / attitude

Tijdens de opleiding moet de aankomende jurist zich de rechtscultuur of de rechtsculturen eigen maken. Hij moet een beroepsethische houding ontwikkelen en zich ervan bewust zijn in welke

maatschappelijke context het recht functioneert en wat, in samenhang daarmee, zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid is. Het onderwijs en de onderwijsomgeving zijn de student hierbij behulpzaam. Het is belangrijk dat het onderwijs zodanig is ingericht dat maatschappelijke interesse wordt gestimuleerd en dat een natuurlijke belangstelling wordt gewekt voor juridische vraagstukken en het juridisch denken, evenals voor de functie van het recht in de samenleving.

5. Eindniveau

Opleidingen dienen op transparante wijze aan te geven hoe studenten in staat worden gesteld het eindniveau te bereiken én op welke wijze studenten kunnen aantonen dat zij het eindniveau hebben bereikt. Daarvoor wordt de basis in de eerste plaats gevormd door de toetsresultaten, werkstukken en presentaties.

Voor de juridische bacheloropleidingen geldt dat het bereikte eindniveau ook wordt weerspiegeld in een bachelorscriptie, bachelorthesis of eindwerkstuk, de benaming doet er niet toe. Het beantwoorden van een rechtsvraag met behulp van erkende rechtswetenschappelijke methoden en het verslag van het uitvoeren van het onderzoek dat daaraan ten grondslag ligt vormen daarvan de kern.

De bachelorthesis - of een andere vorm van eindwerkstuk - heeft niet als doel aan te tonen dat alle eindkwalificaties van de bacheloropleiding zijn behaald. Belangrijke vaardigheden als mondelinge vaardigheden worden daarmee bijvoorbeeld niet getoetst, evenals het inzicht in alle voor de bacheloropleiding relevante rechtsgebieden. Daarnaast speelt ook het gegeven dat in de meeste juridische bacheloropleidingen slechts een relatief gering aantal studiepunten beschikbaar is voor het eindwerkstuk. In de juridische bacheloropleidingen staat doorgaans het opdoen van onderzoeksvaardigheden, in de vorm methoden- en techniekenvakken, niet centraal. Het opdoen van onderzoeksvaardigheden is onderdeel van de algemene academische vorming van juristen en gebeurt vooral bij de behandeling van de afzonderlijke rechtsgebieden. Het staat opleidingen bovendien vrij om accenten aan te brengen die de eigen kleur van een opleiding weergeven. Die kleur zal dan ook tot uitdrukking komen in het eindwerkstuk.

Voor de masterthesis geldt hetzelfde, met het verschil dat het verder ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden in de masteropleiding doorgaans een belangrijkere plaats inneemt, alleen al vanwege het feit dat het behalen van iedere juridische master in principe toegang geeft tot een promotietraject. Daarnaast worden er naast de reguliere masteropleidingen ook gespecialiseerde onderzoeksmasters aangeboden, waarin juist het opdoen van onderzoeksvaardigheden centraal staat. Bovendien wordt de ook voor de overige academische beroepspraktijk noodzakelijke verdieping pas in de masterfase bereikt. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de plaatsing van de masterthesis in het curriculum, het doorgaans grotere aantal studiepunten dat in de master is ingeruimd voor het eindwerkstuk en de inhoudelijke eisen die daaraan worden gesteld.

6. Algemene kenmerken en doelstellingen van de bachelor- en masteropleidingen

Hierboven is reeds aangegeven dat het opleidingspalet breed is, zowel in aantal, in de gekozen specialisaties als in kleur. Dat neemt niet weg dat juridische opleidingen gemeenschappelijke kenmerken hebben – en moeten hebben. Deze kenmerken hoeven niet bij elke opleiding in dezelfde mate aanwezig te zijn, maar ze moeten in de kern van iedere juridische opleiding wel enige weerklink vinden. Hoe opleidingen dat concreet doen, ligt vast in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van een opleiding.

In rechtswetenschappelijke bacheloropleidingen staan de volgende kenmerken centraal:

- a. de maatschappelijke functie van het recht;
- b. de kernbegrippen van de voornaamste rechtsgebieden binnen het recht: het privaatrecht, het staatsrecht, het bestuursrecht, het strafrecht, het Europees recht, het internationaal recht en, voor fiscale en notariële opleidingen, het belastingrecht;
- c. het recht als samenhangend systeem;

d. de theoretische grondslagen en de historische ontwikkeling van het recht en, voor fiscale en notariële opleidingen, de economische aspecten van het recht.

In rechtswetenschappelijke masteropleidingen wordt de kennis van één of meerdere rechtsgebieden of specifieke onderwerpen daarbinnen, verder verdiept. Centrale kenmerken zijn:

e. de maatschappelijke functie van het (rechts)gebied dat door de opleiding wordt bestreken, de grenzen alsook de betrekkelijkheid ervan;

f. verdieping of verbreding van de kernbegrippen van één of meerdere rechtsgebieden (het privaatrecht, het staatsrecht, het bestuursrecht, het belastingrecht, het strafrecht, het Europees recht en het internationaal recht);

g. de plaats van het bestreken rechtsgebied in het samenhangend systeem van het recht;

h. de theoretische grondslagen en de historische ontwikkeling van het rechtsgebied en, voor fiscale en notariële opleidingen, economische aspecten van het recht.

Met academische juridische opleidingen wordt voorts beoogd:

i. het verwerven van kennis van en inzicht in het recht, waarbij het recht wordt beschouwd mede in zijn Europese, internationale en rechtsvergelijkende context;

j. te reflecteren op de grenzen van het recht, alsook de betrekkelijkheid ervan;

k. het verwerven van academische en juridische vaardigheden. Daaronder wordt in dit kader verstaan:

1. het vermogen om als een academicus over het recht na te denken;

2. het vermogen om met vakgenoten en met niet-juristen vanuit de opgedane kennis en het verkregen inzicht te communiceren, gebruikmakend van een analytische houding en uitstekende spreek- en schrijfvaardigheden;

3. het vermogen tot het toepassen van een relevant wetenschappelijk instrumentarium;

4. het vermogen om deel te nemen aan het wetenschappelijk debat;

5. het vermogen om kennis te vergaren, te waarderen, te verwerken en toe te passen;

6. het vermogen om specifieke kennis op het gebied van het recht toe te passen in een bredere wetenschappelijke, historische, filosofische, ethische en maatschappelijk-culturele context;

7. het vermogen om kritisch te kunnen omgaan met rechtsregels en rechtspraak en daarbij nieuwe oplossingen te zoeken en te vinden;

8. het vermogen om nieuwe ontwikkelingen en nieuwe rechtsgebieden bij te houden en te exploreren;

9. het vermogen om te gaan met de toenemende mondialisering, Europeanisering en internationalisering van het recht.

l. het ontwikkelen van academisch burgerschap dat besef inhoudt van een beroepsethische houding en bewustwording van de maatschappelijke context waarin het recht functioneert, alsmede de maatschappelijke verantwoordelijkheid die hiermee ontstaat voor de academisch opgeleide jurist.

APPENDIX 2B: DOMAIN-SPECIFIC FRAMEWORK OF REFERENCE

Introduction

This document outlines the Subject-specific Reference Framework for Law. The framework sets out the basic principles that degree programmes must use when setting their curricula. It indicates what may be expected in terms of the content and the level of the programmes, what they aim to achieve and what wider society can thus expect from a law graduate at Bachelor's and Master's level. The framework has been written explicitly for university Bachelor's and Master's programmes which are part of the Quality Inspections Group for Law (*Visitatiegroep Rechtsgeleerdheid*) by virtue of the final attainment levels they themselves have chosen, or which wish to join it in the context of the initial accreditation process for new programmes (*Toets nieuwe opleiding*).

The framework does not provide an exhaustive list of areas of law or legally relevant areas of focus to which the programmes must restrict themselves. Equally, it does not seek to offer rankings, answers to discussions of methodology or instructions on how programmes should meet professional requirements. It is up to each individual programme to provide an indication of where it considers itself to be on the global map of law. In formal terms, a programme achieves this by means of its academic and examination regulations and in materials included in the documents submitted to independent quality inspection committees when applying to be assessed for the purposes of accreditation.

What this framework does attempt to offer is a blueprint of what the academic world and wider society can expect from a graduate, academically-qualified lawyer – and therefore also from a programme in Law – in terms of knowledge, attitudes and skills. The fact that the framework has been revised in no way implicates that programmes offered in accordance with the old framework are outdated. On the contrary, since even the previous framework urged programmes to be open to new developments such as the globalization and digitization of society. However, the new framework places greater emphasis on describing the knowledge, attitudes and skills that relate to contemporary developments and challenges programmes to demonstrate these in their objectives and final attainment levels.

By publishing this Subject-specific Reference Framework, the Consultation Body for Law (*Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid*) hopes on the one hand to have provided independent quality inspection committees that will need to conduct programme assessments within the Quality Inspection Group in the years ahead with an effective basis for doing so. On the other hand, the framework offers the essential room for manoeuvre for the separate programmes offered within the Quality Inspection Group for Law to adopt their own distinctive approach.

Utrecht, December 2015

On behalf of the Council of Law Deans

Professor dr. A.M. Hol,
Chairperson

Realization

On 18 December 2015, the consultative body of the Council of Law Deans (abbreviated in Dutch to RDR) agreed to this Subject-specific Reference Framework for programme assessments within the Quality Inspection Group for academic programmes in Law. It offers a joint framework of subject-specific requirements for all Bachelor's and Master's programmes offered by the Law faculties at Dutch universities. This Subject-specific Reference Framework supersedes its predecessor, agreed by the then Council of Law Deans, in December 2009.

In the rest of this document, the term 'programme' is exclusively intended to mean a degree programme that is included in the Netherlands Central Register of Higher Education Study Programmes (*Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs*, CROHO). Any references to the term 'lawyer' refer to academically-qualified lawyers, unless otherwise specified.

1. Law programmes and professions in the wider social context

Bachelor's and Master's programmes in Law aim to educate and train lawyers who are competent in the discipline and engaged in wider society, have a critical, academic mind, and are capable of analysing problem scenarios independently in order to formulate a solution. To achieve this, they not only need to apply analysis and critical evaluation to their thinking: they also need to be capable of synthetic, abstract thought. It is essential that the academic level and relevance to society of the programme is guaranteed. Communication, information and research skills all play an essential role in the programmes and there must be sufficient emphasis on current developments in terms of their social background. As such, the academic programme leading to the qualification of lawyer must be seen in context, so to speak.

The relationship between the law and wider society is in a continuous state of flux. Society is pluralistic and globally-oriented, as a result of which it is becoming increasingly complex. This trend also applies to the law. The days when law in the Netherlands encompassed Dutch legislation and case law alone are long gone and it is now equally affected by international and European legislation and case law, in the form of policy regulations, recommendations, covenants, self-regulation, European harmonization, the influence of comparative law, etc. Citizens have become empowered, the number of legal regulations continues to increase and society is strongly influenced by a trend towards juridification. As a result of European integration and globalization, European law and international law are becoming increasingly important. The 21st-century information society and its legal problems, as well as the expectations placed on the law by society, are decreasingly affected by national borders at the same time as the traditional boundaries in the legal and social sense are regaining ground. In whatever context he or she enters employment, a graduate lawyer needs to be increasingly aware of and responsive to other countries' legal systems and cultures.

Within the Quality Inspections Group for Law, programmes are offered that meet the demand for lawyers with a broad academic training – generalists – especially for the purposes of first-line consultancy and policy preparation and in numerous other positions across the labour market. There are also specialized Master's programmes which produce graduates capable of developing into academically-trained specialists who compare favourably in their field with their academic professional counterparts anywhere in the world. Finally, there are programmes that are actually more focused on broadening the area of law covered by the programme.

Lawyers work in a wide range of positions and roles. Indeed, there are greater numbers of lawyers working outside the traditional legal professions rather than within. The Law programmes prepare graduates for these traditional professions, but increasingly also for a variety of other activities that call for an academic attitude, critical analysis, skills in writing and speaking, and where legal expertise is desirable. They, therefore, no longer focus solely on the professional requirements for the Bar, judiciary, taxation and notarial profession which are generally seen as the traditional legal professions, although these form the core of certain programmes. All programmes aim to achieve effective coordination with the labour market by maintaining strong links with the wider professional field they serve. In addition to internships and career orientation, this encompasses contacts with

professional organizations and employers, advisory councils, alumni and guest lecturers. In addition, a graduate Bachelor of Laws must be adequately equipped with the research and other skills required to gain admission to a Master's programme in Law and subsequently to a PhD programme, despite the fact that only a small portion of graduates opt for a career in research.

In the more than ten years that the Bachelor/Master system has been in place in the Netherlands, no specific career prospects for an academically-qualified Bachelor in Law have emerged and there is no clearly identifiable labour market for graduates equipped only with an academic Bachelor's degree in Law (LL.B). Many LL.B graduates work in an environment where knowledge of law is relevant, but so far no specific requirements for professional skills from a Bachelor's programme have emerged as a result of this. The labour market for academically-qualified lawyers still shows a preference for lawyers who have qualified to Master's level. As a result, a large majority of students studying Law at university opt to complete a Master's programme after the Bachelor. This is not only because of the greater prospects this offers in the labour market, but also because it is a statutory requirement for access to the traditional legal professions.

Nevertheless, Bachelor's programmes still also aim to prepare students for their future life as lawyers. This can be achieved by including aspects of that professional practice in the content and composition of the curriculum, but also by means of extracurricular activities and career preparation.

With the advent of higher professional education (HBO) programmes in areas of the law, a lawyer is no longer necessarily someone with a university certificate that qualifies them for the traditional legal professions (prosecuting lawyers and the judiciary; the Bar; the notarial profession, tax consultants); a Master of Laws (*meester in de rechten, mr.*). Although lawyers qualified to HBO level are entitled to use the title of Bachelor of Laws (LL.B), there is a distinct difference between the HBO programmes and the academic programmes in Law. What distinguishes them is that the academic programmes lay the foundations for mastering the legal research method, as expressed in the final attainment levels of the programmes. This is mainly reflected in the content of the programme, its depth and its approach to the law. Academic Bachelor's and Master's programmes focus on educating lawyers who have learned how to think independently and critically, who not only learn to find answers to questions, but also continue to question the answers they find. Access to the traditional legal professions is regulated by statute and requires both an academic Bachelor's degree (LL.B) and the Master of Laws degree (LL.M).⁶

In the Netherlands, lawyers with the LL.M qualification will generally use the equivalent Dutch title *meester in de rechten (mr.)*, especially when working in the traditional legal professions.

2. Possibilities for national and international comparison

Globally and within Europe, programmes in Law are characterized by their highly varied context and structure, together with significant differences in terms of admission and the duration of study. In addition, all countries have separate regulations governing graduate lawyers' access to the Bar, the judiciary, tax law and the notarial profession, which have an influence on both the orientation and the intended final level. Of course, it is possible to compare the curricula of different programmes, but a serious international benchmark for objectives, level and orientation for programmes in Law currently remains impossible.

The German CHE benchmark organization is not open to programmes in Law in other countries, despite the fact that this is possible for other disciplines.⁷ The EU project Tuning Sectoral Framework for Social Sciences also failed to reach a harmonized set of final attainment levels for programmes

⁶ The professional requirements for the Bar, the judiciary and the notarial profession were changed by Royal Decree on 18 September 2008 (Netherlands Bulletin of Acts and Decrees 2008, 383) when, in the context of admission to regulated legal professions, the HBO degree of Bachelor obtained at a university of applied sciences (*hogeschool*) was equated with a Bachelor's degree in Law obtained at an academic university, if the HBO programme in Law was completed by means of a bridging programme. The bridging programme contains course components in Law offered by a university or the Open University, with a total study load of at least 60 credits.

⁷ Gemeinnütziges Centrum für Hochschulentwicklung: www.che.de.

in Law.⁸ In other countries, several national benchmarks for programmes in Law do exist, including the Benchmarks for Law in the United Kingdom, which stipulates the knowledge, skills and attitude required by Bachelor's and Master's graduates for quality assessment and accreditation of programmes there.⁹ In any case, these are only of limited use for programmes in continental Europe because of the major differences between the common law and civil law legal systems.

There is no doubt that the Bologna and Lisbon Agreements had a harmonizing impact on the content of legal education in the EU. As part of the accession process to the EU, new EU member states have frequently based their programmes on the Bachelor/Master structure in advance, and the old member states are still in the process of reforming and harmonizing their education systems. In this, they sometimes opt for solutions that actually hamper comparability between different countries, as in the example of Germany, which is moving towards a more varied assortment of programmes.¹⁰

All of this would suggest that a serious international comparison of the objectives, level and orientation of programmes in Law remains impossible or at least of little use.

With regard to the comparison of programmes in the Netherlands itself, it is possible to say that there is a lot of sharing of information and coordination between the faculties of Law in the Netherlands, including on such areas as educational renewal, research, the interpretation of accreditations and the configuration of professional requirements. There is regular national consultation between the Deans in the RDR, as an offshoot of which those responsible for education and the directors of operations meet when necessary to discuss education-related, organizational and financial subjects and share experiences and information. Finally, there are regular national consultations and coordination at administrative level in the National Policy-workers Consultation Body (*Landelijk Overleg Beleidsmedewerkers*). In addition, the RDR and separate faculties also take advantage of good practice examples identified by the panels conducting independent quality inspections and included in their assessment reports to the NVAO (Accreditation Organization of the Netherlands and Flanders). The RDR also engages in discussion with representatives from the varied professional field it serves. For example, it consults with the Council for the Judiciary (*Raad voor de Rechtspraak*) and the Netherlands Bar Association (*Nederlandse Orde van Advocaten*) in order to determine a standard to define the applicable statutory provisions for the so-called civil effect of programmes in Law. This takes the form of a covenant.

As such, it is possible to argue that some kind of national benchmarking does take place, generally of an informal nature, except in the case of national independent quality inspections and the restrictions relating to the aforementioned covenant. In that context, the Discipline Consultation Body also undertakes formal duties.

3. Professional requirements

Access to the judiciary, the Bar and the notarial profession is regulated by and in accordance with statute. In practical terms, this means that requirements are set for the organization of Bachelor's and Master's programmes intended to enable admission to higher programmes that prepare for positions in the judiciary, the Bar, the notarial profession and tax law.

The programmes that opt to prepare for these higher programmes stipulate this in their academic and examination regulations by emphatically including within them the statutory professional requirements and the further definition of these in the covenant described above. The examination

⁸ Excerpt from the 2012 final report: 'Consequently, even the proto list of the competences required by students and future practitioners of law are still at this stage no more than embryonic.' Tuning Sectoral Framework for Social Sciences – Final Report, 2008, p. 45. See also the country lists in Annex 4 of the report (<http://tuningacademy.org/sqf-social-sciences/?lang=en>).

⁹ A draft of a revised version has been published: Subject Benchmark Statement: Law (Draft for Consultation, March 2015) (<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-consultation-Law-15.pdf>).

¹⁰ Neue Wege in der Juristenausbildung, Essen, 2010, http://www.stifterverband.info/wissenschaft_und_hochschule/lehre/juristenausbildung/.

boards for these programmes will issue specific statements to this effect, on the basis of which the higher programmes can determine whether a programme fulfils the intended requirements.

4. Final attainment levels for Bachelor's and Master's programmes

Every Law programme makes choices when setting its final attainment levels based on national and relevant international comparisons of final attainment levels and in an attempt to achieve the best possible match with what is a very diverse professional field. These final attainment levels are included in the academic and examination regulations of each separate programme. They include at least three categories.

A. Knowledge and understanding

The graduate lawyer is proficient in the key tenets of the area or areas of law on which the programme focuses. This applies equally to their material and formal and the historical and theoretical aspects.

However, one-dimensional knowledge alone is not sufficient. Programmes therefore aim to develop a 'genuine understanding of the law' in their students, in an academic environment in which 'why' questions are allowed to flourish. This means that, alongside the subject-specific knowledge referred to above, methods are also taught which enable students to keep abreast of the latest relevant developments and changes. The education can also encompass an understanding of the differences between major legal families (such as those between common law and civil law), of the historical and philosophical evolution of the law and, insofar as the nature of the programme requires or permits it, also of comparative law methodology. This means that the graduate lawyer must always be capable of updating his or her legal knowledge on a permanent basis and possibly also specialize in new areas.

B. Academic and legal skills

The above assumes an increasing focus on acquiring academic and legal skills: lifelong learning and the acquisition of an international attitude. It also assumes that the graduate lawyer is capable of reflecting on the law and translating issues in society into the language that the law uses to solve such issues. During the programme, students are encouraged to search for questions and problems as well as answers and solutions; they are given an opportunity to develop capacities of analysis and learn to think, write and present in a critical way.

The ability to formulate and solve a legal case is also essential. To achieve this, the graduate lawyer must be able to effectively collect, process and evaluate the relevant facts and evidence, and apply the rules of law to them. The lawyer is expected to be capable of legally interpreting a problem in society and outlining potential solutions.

In addition, a lawyer must be capable of conveying his or her legal knowledge and legal judgment both orally and in writing to other lawyers and in other professional environments. This means that language is the lawyer's main working tool. Effective and clear verbal and written proficiency in the Dutch language (or in English if that is the language of instruction for the programme or part of it) is essential. For this, students must have an opportunity during their programme, if relevant for the specific programme, to acquire knowledge of English legal terminology in the current social context.

c. Academic citizenship/attitude

During the programme, the prospective lawyer should become fully acquainted with the legal culture or cultures. He or she should be enabled to develop an ethical professional attitude and be aware of the social context in which the law operates and, related to that, his or her responsibility within society. The teaching and educational environment assists the student in this. It is important for education to be structured in such a way that it sparks an interest in wider society and evokes a natural curiosity for legal issues and legal thinking, as well as for the role that law plays in society.

5. Final level

Programmes need to be transparent regarding how students are able to reach the final level and how they can demonstrate that they have reached it. Test results, assignments and presentations form the primary basis for this.

For Bachelor's programmes in Law, the final level achieved is also reflected in the thesis, dissertation or final project. Responding to a legal question with the help of recognized legal methods and reporting on the underlying research conducted form the main basis for this.

The Bachelor's thesis or its equivalent does not aim to demonstrate that the final attainment levels of the Bachelor's programme have been reached. Some important skills, such as communication, are not tested and neither is the student's understanding of all areas of the law that are of relevance to the Bachelor's programme. Moreover, most Bachelors' programmes in Law award only relatively few credits for this final assignment. In Bachelor's programmes in Law, the acquisition of research skills, in the form of methodology and technique courses, does not generally play a central role. Acquiring research skills is part of the general academic education of lawyers and primarily occurs through the handling of the separate areas of the law. Programmes are at liberty to emphasize certain areas in order to reflect the distinctive appeal of a particular programme, which in turn will be expressed in the final assignment.

The same applies for the Master's thesis, although it differs in generally placing greater emphasis on the development of research skills, if only in view of the fact that achieving any Master's degree in Law in principle enables access to a PhD programme. Alongside the regular Master's programmes, specialist research Master's programmes also exist, which place specific emphasis on the acquisition of research skills. The further in-depth study required for other areas of academic professional practice is in any case only really achieved in the Master's phase. This is expressed in the position played in the curriculum by the Master's thesis, the greater number of credits generally set aside for the final assignment in the Master's programme and the requirements set with regard to its contents.

6. General characteristics and objectives of Bachelor's and Master's programmes

It has already been pointed out above that the range of programmes is varied, in terms of their number, the chosen specializations and their emphasis. This does not detract from the fact that programmes in Law have, and must have, characteristics in common. These characteristics need not necessarily be present to the same extent in each programme, but they must at least be reflected at the core of each programme. The specific approach adopted by programmes in this regard is stipulated in the academic and examination regulations for the programme .

In Bachelor's programmes in Law, the following characteristics play a central role:

- a. the social function of the law;
- b. the core concepts in the most important areas of law: private law, constitutional law, administrative law, criminal law, European law, international law and, for tax-related and notarial programmes, tax law;
- c. the law as a coherent system;
- d. the theoretical basic principles and historical development of the law and, for tax-related and notarial programmes, the economic aspects of the law.

Master's programmes in Law involve further in-depth study of knowledge relating to one or several areas of the law or specific subjects within them. Key characteristics include:

- e. the social function of the area covered by the programme, its boundaries and related areas;
- f. more intensive or extensive study of core concepts in one or several areas of the law (private law, constitutional law, administrative law, criminal law, European law and international law);
- g. the position of the area of the law covered within the system of the law as a whole;
- h. the theoretical basic principles and historical development of the law and, for tax-related and notarial programmes, the economic aspects of the law.

Academic programmes in Law also aim to achieve the following:

- i. the acquisition of knowledge and understanding of the law, in which law is considered also in its European, international and comparative law context;
- j. reflecting on the boundaries of the law as well as its related areas;
- k. acquiring academic and legal skills. In this context, this is understood to mean:
 - 1. the capacity to think about the law as an academic;
 - 2. the ability to communicate with fellow lawyers and non-lawyers based on the knowledge and understanding acquired, making use of an analytical attitude and outstanding speaking and writing skills;
 - 3. the ability to apply a relevant set of academic tools;
 - 4. the ability to participate in an academic debate;
 - 5. the ability to gather, evaluate, process and apply knowledge;
 - 6. the ability to apply specific knowledge of an area of the law in a wider academic, historical, philosophical, ethical and socio-cultural context;
 - 7. the ability to deal critically with the rules of law and case law, and seek out and find new solutions;
 - 8. the ability to keep abreast of and explore new developments and new areas of the law;
 - 9. the ability to deal with the increasing globalization, Europeanization and internationalization of the law;
- l. the development of academic citizenship that includes an understanding of a professional ethical attitude and awareness of the social context in which the law operates, as well as the social responsibility that this implies for the academically-qualified lawyer.

BIJLAGE 3A: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de Bacheloropleiding Fiscaal Recht:

1. heeft grondige kennis van en inzicht in de beginselen en begrippen van het Nederlands recht en van de wordingsgeschiedenis daarvan;
2. heeft grondige kennis van en inzicht in de beginselen en begrippen van het fiscale recht (voor zover het betreft de Rijksbelastingen) en van de wordingsgeschiedenis daarvan;
3. heeft grondige kennis van en inzicht in zowel het materiële als het formele fiscale recht;
4. kent de systematiek en de grondslagen van het fiscale recht en heeft kennis van de internationale en Europeesrechtelijke aspecten van het fiscale recht;
5. heeft gedegen kennis van de verschillende disciplines in het recht, waaronder privaatrecht, staats- en bestuursrecht en Europees recht en globale kennis van het strafrecht;
6. heeft inzicht in de plaats van het recht in de samenleving waaronder de actuele vraagstukken van het fiscale recht in het bijzonder;
7. heeft inzicht in de relatie van het fiscale recht met aanpalende wetenschapsgebieden, zoals economie en ondernemingsrecht;
8. heeft kennis van openbare financiën, externe verslaggeving en boekhouden;
9. beschikt over basiskennis van buitenlandse rechtsstelsels;
10. heeft kennis van en inzicht in de morele en ethische dimensie van het recht.

Vaardigheden

Een afgestudeerde van de Bacheloropleiding Fiscaal Recht

1. kan rechtsbronnen op de juiste wijze hanteren (en daarbij gebruik maken van ICT);
2. kan de verschillende aspecten van juridische problemen binnen een rechtsgebied analyseren en daarbij hoofd- en bijzaken goed onderscheiden;
3. kan normen toepassen op een casus;
4. kan verschillende rechtsstelsels onderling vergelijken;
5. kan een financiële analyse uitvoeren op een casus;
6. kan op overtuigende wijze een betoog opzetten, zowel schriftelijk als mondeling; kan tevens opvattingen goed onderbouwen met argumenten;
7. kan goed samenwerken;
8. kan effectief mondeling en schriftelijk communiceren over juridische vraagstukken, zowel met juristen als met niet-juristen;
9. kan zich een oordeel vormen over (fiscaal-)juridische vraagstukken;
10. kan informatie duiden op basis van verworven juridische kennis en inzichten;
11. kan informatie gestructureerd verwerken en beoordelen op de bruikbaarheid voor de aanpak van juridische problemen.

Attitudes

Een afgestudeerde van de Bacheloropleiding Fiscaal Recht

1. stelt zich kritisch en onderzoekend op;
2. denkt los van de waan van de dag;
3. toont zich zelfstandig in doen en denken;
4. handelt integer;
5. beschikt over nuancerend vermogen;
6. is resultaatgericht;
7. heeft oog voor rechtvaardigheid;
8. heeft oog voor de rol van het recht in de samenleving;
9. durft stelling te nemen in het maatschappelijk debat.

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Eindkwalificaties bachelor Rechtsgeleerdheid: Track Nederlands Recht

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de opleiding Rechtsgeleerdheid - track Nederlands recht:

1. kent de systematiek en de grondslagen van het Nederlands recht en van het Ondernemingsrecht en van het Internationale en Europese recht;
2. heeft gedegen kennis van de verschillende disciplines in het recht, te weten het privaatrecht, staats- en bestuursrecht, strafrecht, en Europees recht, met inbegrip van het procesrecht;
3. heeft basiskennis van en inzicht in de internationale aspecten van het recht;
4. kent de actuele vraagstukken van het recht;
5. is op de hoogte van de wordingsgeschiedenis van rechtssystemen en -beginselen;
6. heeft inzicht in de plaats van het recht in de samenleving;
7. heeft inzicht in de relatie van het recht met aanpalende wetenschapsgebieden zoals de economische en sociale wetenschappen, de geschiedenis en de filosofie;
8. kent en begrijpt de systematiek van de rechtsvorming (procedureel en inhoudelijk);
9. beschikt over basiskennis van buitenlandse rechtsstelsels;
10. heeft kennis van en inzicht in de morele en ethische dimensie van het recht.

Vaardigheden

Een afgestudeerde van de opleiding:

1. kan rechtsbronnen op de juiste wijze hanteren en daarbij gebruik maken van ICT;
2. kan de verschillende aspecten van juridische problemen binnen een rechtsgebied analyseren en daarbij hoofd- en bijzaken goed onderscheiden;
3. kan normen toepassen op casus;
4. kan verschillende rechtsstelsels onderling vergelijken, verschillen en overeenkomsten analyseren en bevindingen betrekken op actuele juridische vraagstukken;
5. kan op overtuigende wijze een betoog opzetten, zowel schriftelijk als mondeling, en kan opvattingen goed onderbouwen met argumenten;
6. kan goed samenwerken, zowel met juristen als met niet-juristen;
7. kan effectief mondeling en schriftelijk communiceren over juridische vraagstukken, zowel met juristen als met niet-juristen;
8. kan actuele maatschappelijke vraagstukken duiden op basis van verworven juridische kennis en inzichten;
9. kan uiteenlopende informatie rondom actuele maatschappelijke vraagstukken gestructureerd verwerken en beoordelen op de bruikbaarheid voor de aanpak van juridische problemen.

Attitude

Een afgestudeerde van de opleiding:

1. stelt zich kritisch en onderzoekend op;
2. denkt los van de waan van de dag;
3. toont zich zelfstandig in doen en denken;
4. handelt integer;
5. beschikt over nuancerend vermogen;
6. is resultaatgericht;
7. heeft oog voor rechtvaardigheid;
8. heeft oog voor de rol van het recht in de samenleving;
9. durft stelling te nemen in het maatschappelijk debat.

Eindkwalificaties bachelor Rechtsgeleerdheid: Track Ondernemingsrecht

Knowledge and understanding

A graduate of the Bachelor's Law LLB – track Ondernemingsrecht understands:

1. Thorough knowledge of the principles and concepts of positive Dutch law
2. System and foundations of Dutch law
3. Main outlines of the various disciplines in law, including private law, constitutional and administrative law, and European law
4. Current issues in business law
5. Development of legal systems and principles
6. Place of law and economics in society
7. Legal design of organisations and their funding
8. Main outlines of macro-economics and business economics as relevant in legal context
9. Main outlines of organisation science
10. System of the formation of law (in terms of procedure and contents)
11. Foreign legal systems
12. International dimension of law and economics
13. Moral/ethical dimension of law

Skills

1. Using legal sources (including the use of ICT)
2. Analysing legal issues within a legal area
3. Applying standards to a case
4. Scrutinising financial reports
5. Comparing different legal systems
6. Thinking in a clear and structured manner
7. Cogently formulating a simple discourse (in writing and orally)
8. Communicating effectively (e.g., listening, presenting, writing)
9. Negotiating
10. Judging
11. Assessing
12. Processing information in a structured manner and assessing it on usability in solving problems
13. Underpinning opinions
14. Cooperating with experts from various disciplines

Wider competences

1. Critical and independent
2. Explorative
3. Objective
4. Not swayed by popular opinion
5. Independent in action and thought
6. Incorruptible
7. A sense of balance
8. An eye for justice
9. An eye for the role of law and economics in society
10. Result-oriented

Eindkwalificaties bachelor Rechtsgeleerdheid: Track Internationaal en Europees Recht

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de opleiding Rechtsgeleerdheid – track Internationaal en Europees Recht:

1. kent de systematiek en de grondslagen van het Nederlandse, het Europese en Internationale recht;

2. heeft gedegen kennis van de verschillende disciplines in het recht, te weten het privaatrecht, staats- en bestuursrecht, strafrecht en Europees en Internationaal recht, met inbegrip van het procesrecht;
3. heeft kennis van en inzicht in de internationale aspecten van het recht;
4. kent de actuele vraagstukken van het Nederlandse, Europese en internationale recht;
5. is op de hoogte van de wordingsgeschiedenis van rechtssystemen en -beginselen;
6. heeft inzicht in de plaats van het recht in de (mondiale) samenleving;
7. heeft inzicht in de relatie van het recht met aanpalende wetenschapsgebieden zoals de economische en sociale wetenschappen, de geschiedenis en de filosofie;
8. kent en begrijpt de systematiek van de Nederlandse, Europese en internationale rechtsvorming (procedureel en inhoudelijk);
9. beschikt over basiskennis van buitenlandse rechtsstelsels;
10. heeft kennis van en inzicht in de morele en ethische dimensie van het recht.

Vaardigheden

1. kan rechtsbronnen op de juiste wijze hanteren en daarbij gebruik maken van ICT;
2. kan de verschillende aspecten van juridische problemen binnen een rechtsgebied analyseren en daarbij hoofd- en bijzaken goed onderscheiden.
3. kan normen toepassen op casus;
4. kan verschillende rechtsstelsels onderling vergelijken, verschillen en overeenkomsten analyseren en bevindingen betrekken op actuele juridische vraagstukken;
5. kan op overtuigende wijze een betoog opzetten, zowel schriftelijk als mondeling, en kan opvattingen goed onderbouwen met argumenten;
6. kan goed samenwerken, zowel met juristen als met niet-juristen;
7. kan effectief mondeling en schriftelijk communiceren over juridische vraagstukken, zowel met juristen als met niet-juristen;
8. kan actuele maatschappelijke vraagstukken duiden op basis van verworven juridische kennis en inzichten;
9. kan uiteenlopende informatie rondom actuele maatschappelijke vraagstukken gestructureerd verwerken en beoordelen op de bruikbaarheid voor de aanpak van juridische problemen.

Attitudes

1. Een afgestudeerde van de opleiding
2. stelt zich kritisch en onderzoekend op;
3. denkt los van de waan van de dag;
4. toont zich zelfstandig in doen en denken;
5. handelt integer;
6. beschikt over nuancerend vermogen;
7. is resultaatgericht;
8. heeft oog voor rechtvaardigheid;
9. heeft oog voor de rol van het recht in de samenleving;
10. durft stelling te nemen in het maatschappelijk debat.

Masteropleiding Fiscaal Recht

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de masteropleiding Fiscaal Recht:

1. beschikt over grondige en verdiepte kennis van en inzicht in het fiscale recht, waaronder inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, Europees en internationaal belastingrecht, Successiewet en de voor het fiscale recht relevante rechtsbescherming en rechtsbeginselen;
2. beschikt over grondige en verdiepte kennis van en inzicht in het indirecte fiscale recht, waaronder omzetbelasting, douanerecht en de Europese btw-richtlijn alsmede de voor het indirecte fiscale recht relevante nationale en internationale rechtsbeginselen (accent Indirecte Belastingen);
3. beschikt over een grondige kennis van de voor het belastingrecht van belang zijnde interpretatiemethoden, alsmede van leerstukken als *fraus legis*;

4. heeft grondige en verdiepte kennis van en inzicht in actuele vraagstukken van de fiscale wetgeving;
5. beschikt over geïntegreerde kennis van de onderdelen van de fiscale wetgeving, zoals bijvoorbeeld inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, Europees en internationaal belastingrecht;
6. kan verbanden leggen tussen de fiscale wetgeving en aanpalende wetenschapsgebieden, waaronder economie, notarieel recht, ondernemingsrecht, strafrecht en Europees recht;
7. heeft grondige kennis van en inzicht in enige methodologische en ethische aspecten van het fiscaal recht;
8. kan belastingen als proces plaatsen binnen de overige processen van een onderneming en de relatie leggen met de vennootschappelijke jaarrekening (profiel Tax Assurance);
9. heeft kennis van interne beheerssystemen, corporate governance, management control systemen en toezichtmodellen gericht op de fiscaliteit in een onderneming (profiel Tax Assurance).

Vaardigheden

Een afgestudeerde van de masteropleiding Fiscaal Recht:

1. kan complexe juridische problemen waarbij verschillende rechtsgebieden aan de orde zijn, analyseren en daarbij hoofd- en bijzaken goed onderscheiden;
2. kan complexe juridische problemen waarbij verschillende wetenschapsgebieden aan de orde zijn duiden en eventueel gezamenlijk tot analyses en oplossingen komen;
3. kan problemen op een scherpe manier formuleren;
4. kan alle informatie in een complexe juridische casus schiften, selecteren en op bruikbaarheid beoordelen;
5. kan beoordelen of het nodig is kennis uit andere disciplines in te roepen;
6. kan zelf nieuwe kennis genereren en bijdragen aan de rechtsvorming;
7. kan voor problemen meerdere oplossingen bedenken;
8. kan samenwerken met andere juristen, accountants, economen, bedrijfskundigen en IT-specialisten;
9. kan op een analytische wijze het belang van bronnen van de Europeesrechtelijke dimensie ten opzichte van de nationaalrechtelijke dimensie uiteenzetten;
10. kan juridisch complexe problemen voor leken begrijpelijk uiteenzetten.

Attitudes

Een afgestudeerde van de masteropleiding Fiscaal Recht:

1. is bereid verantwoordelijkheid te nemen voor keuzes en afwegingen in juridische kwesties;
2. is creatief in het vinden van juridische oplossingen die adequaat zijn in de maatschappelijke context;
3. kan gedurende zijn carrière zijn academische kennis en vaardigheden op het vereiste niveau houden.

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de opleiding:

1. beschikt over een meer diepgaande en wetenschappelijke kennis (in vergelijking met de bachelor) van onderscheiden domeinen van het recht die gelieerd zijn aan het ondernemingsleven (in het bijzonder het ondernemingsrecht en het kapitaalmarktrecht);
2. beschikt over grondige en verdiepte kennis van en inzicht in de interactie tussen en sturing van een juridische organisatie (in het bijzonder de grote kapitaalvennootschap) en kapitaalmarkten, het juridische kader van (risico)management en compliance;
3. heeft kennis van en inzicht in de actuele vraagstukken van deze materies;
4. heeft kennis van en inzicht in de ontwikkelingen en stand van zaken van de aanverwante onderwerpen behandeld in de keuzevakken;
5. beschikt over geïntegreerde kennis van de methodologie tot transponeren van juridische normen en concepten in de brede ondernemingscontext.

Vaardigheden

Een afgestudeerde van de opleiding:

1. kan alle informatie in een complexe juridische probleemstelling onderscheiden, indelen, selecteren en op bruikbaarheid beoordelen met een gepaste (kwalitatief juridische) methodologische verantwoording zoals in juridisch wetenschappelijk onderzoek gebruikelijk is;
2. kan complexe juridische problemen gelieerd aan het ondernemingsleven, waarbij verschillende rechtsgebieden aan de orde zijn met behulp van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer, analyseren en synthetiseren en daarbij hoofd- en bijzaken goed onderscheiden;
3. heeft oog voor de verschillende mogelijkheden om juridische conflicten, in het bijzonder in een ondernemingsgerelateerde context te voorkomen (ex ante) of op te lossen (ex post) en kan zorgen voor de-escalatie;
4. kan het reglementair kader omzetten in een praktisch wend- en stuurbaar instrument;
5. beschikt over goede schriftelijke vaardigheden die toelaten zelfstandig een rechtswetenschappelijk stuk op te stellen (in maatschappelijke relevante context en rekening houdend met de verwevenheid van het recht met andere sociale wetenschapsgebieden) en dit met gebruik van een correcte taal en kernachtige rapporteringsstijl over en in het bijzonder het brede veld van ondernemings- en financiële markten georiënteerde onderwerpen;
6. beschikt over mondelinge vaardigheden die toelaten om op basis van een juridisch correcte argumentatie een wetenschappelijke onderbouwde standpunt in te nemen en te verdedigen, in het bijzonder in het brede veld van ondernemings- en financiële markten georiënteerde onderwerpen;
7. heeft, middels de stage, een eerste (beperkte) ervaring opgedaan over de werking van ondernemingsgerelateerde domeinen van het recht in een bedrijfscontext;
8. kan beoordelen of het nodig is kennis uit andere disciplines in te roepen;
9. kan samenwerken met andere juristen en met professionals uit andere disciplines.

Attitudes

Een afgestudeerde van de opleiding:

1. is bereid verantwoordelijkheid te nemen voor voorgestelde juridische en zuiver juridisch overstijgende oplossingen van problemen;
2. is bereid tot zelfreflectie en zichzelf in vraag stellen en hieraan gekoppeld de bereidheid om zich levenslang bij te scholen en te sturen;
3. is proactief in het vinden van juridische oplossingen die adequaat zijn in de maatschappelijke context van het ondernemingsleven;
4. is creatief in het vinden van economisch efficiënte oplossingen in een juridisch kader;
5. Heeft een voldoende kritische houding jegens het recht en zijn werking en in het bijzonder de toepassing van dit recht in een ondernemingsgerelateerde omgeving.

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid

Kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. beschikt over grondige en verdiepte kennis van en inzicht in de hoofdgebieden van het Nederlandse recht (met inbegrip van het procesrecht en het toepasselijke Europese en internationale recht), te weten Privaatrecht, Strafrecht en Staats- en bestuursrecht, meer bepaald van wetgeving (op alle niveaus), rechtspraak en de heersende leer in de doctrine, waar nodig in hun onderlinge samenhang;
2. heeft verdiepte kennis van en inzicht in actuele vraagstukken op het gebied van de gekozen specialisatievakken;
3. beschikt over kennis van en inzicht in de relatie van de gekozen specialisatievakken met de hoofdgebieden van het recht;
4. heeft enige kennis van de werking van het recht in de praktijk op ten minste één van de specialisatievakken of hoofdgebieden;
5. beschikt over kennis van en inzicht in de relatie tussen het recht en een ander wetenschapsgebied, zoals geschiedenis, sociale economie, psychiatrie, retorica en sociologie, [...].

Toepassen kennis en inzicht

Een afgestudeerde van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. kan complexe juridische problemen, waarbij verschillende rechtsgebieden aan de orde kunnen zijn, analyseren, daarbij de hoofd- en bijzaken goed onderscheiden en zelfstandig relevante rechtsvragen formuleren en beantwoorden;
2. kan voor juridische of aan het recht gerelateerde problemen verschillende oplossingen bedenken;
3. is creatief in het vinden van juridische oplossingen die adequaat zijn in de maatschappelijke context.

Oordeelsvorming

Een afgestudeerde van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. heeft oog voor de verschillende mogelijkheden om juridische conflicten te voorkomen, te beperken of op te lossen;
2. kan alle informatie in een complexe juridische casus schiften, selecteren en op bruikbaarheid beoordelen;
3. kan gedegen en kritisch commentaar leveren op wetgevingsproducten, rechtspraak en literatuur;
4. kan beoordelen of het nodig is kennis uit andere disciplines in te roepen;
5. heeft een open houding en bekijkt problemen vanuit verschillende, ook niet-juridische, perspectieven;
6. is bereid verantwoordelijkheid te nemen voor keuzes en afwegingen in juridische kwesties.

Communicatie

Een afgestudeerde van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. kan problemen op een heldere manier onder woorden brengen, zowel mondeling als schriftelijk;
2. is in staat om samen te werken met andere juristen en, door de ontwikkeling van een open houding, ook met professionals uit andere discipline;
3. is in staat om juridische complexe problemen ook voor leken zowel schriftelijk als mondeling begrijpelijk uiteen te zetten.

Leervaardigheden

Een afgestudeerde van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. is in staat om met zelfstudie de ontwikkelingen op het terrein van het recht in het algemeen en het specialisatiegebied in het bijzonder bij te houden en waar mogelijk bij te dragen aan de rechtsvorming.

APPENDIX 3B: INTENDED LEARNING OUTCOMES

Bachelor's programme Global Law

Knowledge and understanding

Students who have attained the Global Law Bachelor have knowledge and understanding:

1. Of the history and institutional characteristics of the major legal traditions in the world, as well as of the international legal order;
2. Of the theoretical foundations and main issues, institutions, principles and doctrines of the main fields of law in the Western legal traditions, of which English, French, German and US law will provide models. These fields of law include
 - Contract, tort and property law;
 - Criminal law;
 - Constitutional and administrative law;
 - Business law.
3. Of the theoretical foundations and main issues, institutions, principles and doctrines of international and transnational law;
4. Of legal theory and legal philosophy, more specifically in the context of globalization;
5. Of the main issues in the interaction between law and society, more specifically in the context of globalization;
6. Of the operational aspects of large organizations, such as strategy, organization, accounting and finance.

Skills

Students who have attained the Global Law Bachelor have the following skills. They:

1. Solve complex juridical cases which span various fields of law and legal systems, and in doing so take into account the relevant non-juridical context of the problem and the proposed solution. Hereto, the students can
2. Argue and communicate effectively in English, both in speech as well as writing, about juridical cases both with legal and non-legal audiences;
3. Apply the methods of law and legal scholarship on juridical cases and legal problems;
4. Apply the methods of comparative law;
5. Understands the opportunities and limitations of interdisciplinary research, the role of the law in the social sciences and the basic methods of empirical research with which they can sufficiently judge the value of relevant social science research in order to incorporate it in legal research;
6. Understands and apply the methods of dispute resolution.

Attitudes

Students who have attained the Global Law Bachelor have the following attitudes. They:

1. Are critical and inquisitive;
2. Act with integrity;
3. Can make nuanced judgments;
4. Are sensitive to the role of law in society;
5. Dare to take position in public debates;
6. And can work as a team member.

Master's programme International Business Law

Knowledge and understanding

A graduate of the International Business Law Master Program:

1. understands problems in the field of competition law, company law, and banking and securities regulations;
2. understands international business law, and other compulsory subjects in the chosen specialization;
3. comprehends the intricacies and corresponding implications of an international business environment in order to add value to corporate transactions;
4. understands social, economic, and legal aspects of corporate organizations and transactions; and

5. understands legal and economic developments in the area of corporate, competition, and financial law.

Skills

A graduate of the International Business Law Master Program:

1. is able to solve complex legal problems in the field of competition and company law, international business law, and other compulsory subjects in the chosen specialization;
2. is able to provide accurate and independent advice to international clients, including lawmakers, regulators, governments, and companies;
3. is able to analyze organizational and governance structures, assess legal developments in the broad area of economic and business law, and spot and develop trends;
4. is able to analyze transactional documents, such as term sheets, shareholders agreements, joint venture agreements, franchise agreements, and stock purchase agreements;
5. is able to draft contractual concepts;
6. is able to perform a literature search;
7. possesses research skills such as theory building, methodology, interpreting data;
8. can apply theory to real-life situations; and
9. performs well in a team.

Attitude

A graduate of the International Business Law Master Program:

1. assumes responsibility;
2. is motivated;
3. finds creative legal solutions that are appropriate in their social and economic context; and
4. employs a practical and real-world approach to legal issues.

Master's programme International Business Taxation

Knowledge and understanding

A graduate of the master International Business Taxation:

1. will have broad knowledge of the major tax systems worldwide, including their underlying concepts and principles, and insight in their strengths and limitations;
2. will have a thorough understanding of the main academic economic and/or legal theories and principles in national, international and European taxation that are relevant for governments and multinational enterprises and are able to judge their relevance for practical problems;
3. will have in-depth knowledge of the relevant economic and/or legal theories in a specific sub-field related to international business taxation (accounting, finance, aging and pension products, international management, intra-jurisdictional competition, business organizations and strategies, European market, globalization or technology and E-Commerce);
4. will be familiar with the major issues in the current policy debate on the economic and/or legal implications of largely globalizing national economies on the taxation of multinational enterprises and are able to address these issues by combining the main academic theories in national, international and European taxation with the relevant theories in a specific sub-field of economics or law
5. will expand their knowledge on statistical, economic and/or theoretical research tools.

Applying knowledge and understanding

A graduate of the master International Business Taxation:

1. has learned to apply and combine academic economic or legal theories and academic research methods to problems of practical interest in national, international and European taxation, integrating different perspectives from different disciplines in a specific sub-field of economics or law relating to international business taxation;
2. knows how to use the basic empirical, economic and/or theoretical research tools to analyse problems of interest in the field of national, international and European taxation and related disciplines in a specific sub-field of economics or law and can judge whether specific tools are useful for explaining the theoretical or empirical phenomenon and/or the actual data;

3. has learned to present theoretical and/or empirical findings to their peers and to critically evaluate and discuss findings of others;
4. has learned to write critical essays on topics in national, international and European taxation and related disciplines in a specific sub-field of economics or law using academic standards;
5. has learned to communicate and cooperate with experts in the field at a professional and academic level.

Attitudes

Students completing the Master's program in International Business Taxation are characterized by:

1. The willingness to use academic methods and theories to address practical problems, combined with a critical attitude to judge what method is useful.
2. An interest in relevant developments at the research frontier and the skills and attitude to learn continuously.
3. An open attitude towards integrating and combining arguments in the field of national, international and European taxation and a relevant specific sub-field of economics or law to solve a practical problem.
4. The ability and willingness to communicate their work with practitioners in the field.
5. A self-critical and self-conscious attitude with a realistic assessment of their own abilities.

Master's programme Law and Technology

Knowledge and understanding

A graduate of the Master's Program Law and Technology:

1. possesses integrated knowledge of European and international law, both public and private, and of current scholarly debates in these fields, to the extent that they are relevant to regulatory issues related to innovative technologies;
2. possesses integrated knowledge from meta-juridical disciplines, such as philosophy of law, and of adjacent disciplines such as ethics and general regulation studies, and of up to date scholarly discussions in these fields that are relevant to regulatory issues related to innovative technologies;
3. is acquainted with the several relevant practical contexts in which regulatory issues with regard to technology arise, become visible or could be solved;
4. possesses an integrated vision pertaining to the regulation of technology in general.

Skills

A graduate of the Master's Program Law and Technology:

1. is able to analyze complicated regulatory problems with regard to innovative technologies, i.e., to distinguish significant from less significant features, to point out which legal disciplines and which adjacent disciplines are relevant to these problems, and to articulate the various parts or dimensions of these problems in terms of the relevant disciplines;
2. is able to propose and evaluate independently possible solutions to legal problems related to technology from the perspectives of the several relevant legal, meta-juridical and adjacent disciplines;
3. is able to set up and perform independent research regarding regulatory issues relating to innovative technologies, i.e., the students are able to formulate a research question and objectives and to set up and carry out a research plan in order to answer that question and reach those objectives;
4. is able to write academic papers (in English), not merely in the form of legal notes, but also of (explorative or advisory) reports, memoranda and essays;
5. is able to give clear and in-depth presentations (in English) of his own or other people's research results other than in writing, i.e., orally or by means of audio-visual equipment or internet facilities;
6. possesses excellent oral and written skills in legal English and the technical vocabularies of the relevant disciplines.

Attitudes

A graduate of the Master's Program Law and Technology:

1. is aware that in many cases traditional law is only one, and not always the best modality to solve or contain problems regarding technologies;
2. is prepared to search independently and creatively for answers and solutions to new problems by using other expertise and sources of knowledge than existing legal doctrine;
3. is able to account for both their own professional engagement and the content of their work, e.g. evaluations and solutions proposed, in terms of moral standards.

Master's programme International and European Law

Knowledge and understanding

A graduate of the master International and European Law, track EU law:

1. possesses solid and profound knowledge and understanding of the core areas of EU law, in particular the penetration of EU law in national legal orders, institutional law, legal protection, internal market and competition law;
2. possesses profound knowledge and understanding of topical questions in chosen fields of specialization;
3. possesses knowledge and understanding of the relation between EU law and another academic discipline.

A graduate of the master International and European Law, track IL and HR:

1. possesses proficiency and understanding of the core rules of Public International Law, and how such rules interact with national legal orders, human rights law and international humanitarian law;
2. possesses profound knowledge and understanding of topical questions in chosen fields of specialization;
3. possesses knowledge and understanding on the relationship between International Law and International Relations.

Applying knowledge and understanding

A graduate of the L.L.M IEL:

1. knows how to analyse different legal problems, which may involve different fields of law, to separate core questions from minor issues, and to articulate and resolve pertinent legal questions;
2. has the creativity to find legal solutions which are adequate in the societal context.

Making judgments

A graduate of the master International and European Law:

1. possesses the skills to categorize and appreciate the strength of all information that makes up a complex legal case;
2. is able to provide critical assessments of legislative instruments, case law and legal literature;
3. has an open-minded attitude and approaches problem from different legal and non-legal perspectives;
4. is prepared to take responsibility for choices and considerations in legal issues.

Communication

A graduate of the master International and European Law:

1. is able to articulate problems in a lucid manner, both orally and in writing;
2. is skilled to explain complex legal problems to lay people, both orally and in writing;
3. can collaborate with other lawyers and, by adopting an open-minded attitude, with professionals from different disciplines.

Learning skills

A graduate of the master International and European Law:

1. is able through self-study to keep up-to-date with legal developments in general and developments in the field of specialization in particular and, where possible, to contribute to legal development.

Master's programme Labour Law and Employment Relations

The students who have attained the objectives for the Master's program in International and European Labour Law Labour Law and Employment Relations have demonstrated:

Knowledge and understanding of

1. the characteristics, principles, institutions and doctrines of labour law (at comparative, European, international and/or transnational level);
2. the characteristics, theoretical foundations, institutions and operational aspects of employment relations (at the level of labour markets, social policy and/or human relations management);
3. the main issues in the interaction between labour law and employment relations, at said levels.

The ability of applying said knowledge and understanding

1. by solving complex cases and issues in labour law and employment relations at European, (inter)national, sectoral or company level;
2. by showing creativity in finding non-legal answers in said complex cases, leading to prevention, or limitation of labour law conflicts.

The ability when making judgments

1. of handling incomplete or limited information on said complex cases in labour law and employment relations;

2. of integrating a sense of social and ethical responsibilities in the analysis and assessment of said complex cases and issues.

The ability to argue and communicate

1. clearly and unambiguously, both in speech and in writing about the conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, in said cases or issues, both with specialists (labour lawyers, social policy makers, labour market specialists and/or hrm-experts) and non-specialists.

The learning skills

1. which allow to continue to study labour law and employment relations in a manner that may be largely self-directed or autonomous.

BIJLAGE 4A: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Bachelorjaar 1		
Semester I	Vak:	ECTS:
	Europese Rechtsgeschiedenis	6
	Inleiding Privaatrecht	6
	Inleiding Strafrecht	6
	Perspectieven op Recht	6
	Staatsrecht	6
Bachelorjaar 2		
Semester I	Vak:	ECTS:
	Contractenrecht	6
	Goederenrecht	6
	Integratievak Staats- en Bestuursrecht	6
	Legal Philosophy A	6
	Rechtspersonen- en vennootschapsrecht	6
Bachelorjaar 3		
Semester I	Vak:	ECTS:
	Boekhouden	6
	Formeel Belastingrecht	6
	Grondslagen Eur. & Internat. Belastingrecht	6
	Grondslagen Vennootschapsbelasting	6
	Omzetbelasting	6
Bachelorjaar 1		
Semester II	Vak:	ECTS:
	Belastingrecht	6
	Bestuursrecht	6
	Inleiding Strafrechtsrecht	6
	Intr. to Internat. and European Law	6
	Personen- en vermogensrecht	6
Bachelorjaar 2		
Semester II	Vak:	ECTS:
	Aansprakelijkheidsrecht	6
	Accounting	6
	Business Law	6
	Grondslagen Bel. heffing Ondernemingen	6
	Grondslagen inkomstenbelasting	6
Bachelorjaar 3		
Semester II	Vak:	ECTS:
	Leer v/d Openbare Financien Fiscaal Recht	6
	MTO/Bachelorthesis Fiscaal Recht	6
	Oefenrechtbank Fiscaal	6
	Rechtsfilosofie B	6
	The World's Legal Systems	6

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid
Track Nederlands Recht

Bachelorjaar 1

Semester I		ECTS:
Vak:		
Europese Rechtsgeschiedenis		6
Inleiding Privaatrecht		6
Inleiding Strafrecht		6
Perspectieven op Recht		6
Staatsrecht		6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:		
Belastingrecht		6
Bestuursrecht		6
Inleiding Strafrecht		6
Intr. to Internat. and European Law		6
Personen- en vermogensrecht		6

Bachelorjaar 2

Semester I		ECTS:
Vak:		
Contractenrecht		6
Goederenrecht		6
Integratievak Staats- en Bestuursrecht		6
Legal Philosophy A		6
Rechtspersonen- en vennootschapsrecht		6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:		
Aansprakelijkheidsrecht		6
Business Law		6
International Law		6
Rechtsbescherming t/d overheid		6
Strafprocesrecht		6

Bachelorjaar 3

Semester I	
Vak:	
Arbeidsrecht	
Burgerlijk procesrecht en geschiloplossing	
EU recht in de praktijk	
Grondrechten	
Strafrechtelijke aansprakelijkheid	

Semester II

Semester II	
Vak:	
MTO/Bachelorthesis	
Oefenrechtbank Rechtsgeleerdheid	
Rechtsfilosofie B	
Strafrechtspleging (keuzevak)	
The World's Legal Systems	
Recht en Maatschappij (keuzevak)	

Bacheloriaar 1

Semester I		ECTS:
Vak:	Europese Rechtsgeschiedenis	6
	Inleiding Privaatrecht	6
	Inleiding Strafrecht	6
	Perspectieven op Recht	6
	Staatsrecht	6

Bacheloriaar 2

Semester I		ECTS:
Vak:	Contractenrecht	6
	Goederenrecht	6
	Integratievak Staats- en Bestuursrecht	6
	Legal Philosophy A	6
	Rechtspersonen- en vennootschapsrecht	6

Bacheloriaar 3

Semester I		ECTS:
Vak:	Arbeidsrecht	6
	Burgerlijk procesrecht en geschiloplossing	6
	Strafrechtelijke aansprakelijkheid	6
	Fiscale aspecten van het ondernemen	6
	Organisatieleer en -strategie voor ondernemingsrecht	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:	Belastingrecht	6
	Bestuursrecht	6
	Inleiding Strafrecht	6
	Intr. to Internat. and European Law	6
	Personen- en vermoedensrecht	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:	Aansprakelijkheidsrecht	6
	Business Law	6
	Accounting voor ondernemingsrecht	6
	Economie voor ondernemingsrechtjuristen	6
	Strafprocesrecht	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:	MTO/Bachelorthesis OR	6
	Entrepreneurial Governance and Finance	6
	Rechtsfilosofie B	6
	Mededingingsrecht	6
	Rechtsbescherming t/d overheid	6

Bachelorjaar 1

Semester I		ECTS:
Vak:		6
	Europese Rechtsgeschiedenis	6
	Inleiding Privaatrecht	6
	Inleiding Strafrecht	6
	Perspectieven op Recht	6
	Staatsrecht	6

Bachelorjaar 2

Semester I		ECTS:
Vak:		6
	Contractenrecht	6
	Goederenrecht	6
	Integratievak Staats- en Bestuursrecht	6
	Legal Philosophy A	6
	Rechtspersonen- en vennootschapsrecht	6

Bachelorjaar 3

Semester I		ECTS:
Vak:		6
	Compliance in International and EU Law	6
	Burgerlijk procesrecht en geschiloplossing	6
	International and European Criminal Law	6
	Fundamental Rights	6
	Vrij verkeer van Personen	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:		6
	Belastingrecht	6
	Bestuursrecht	6
	Inleiding Strafrecht	6
	Intr. to Internat. and European Law	6
	Personen- en vermogensrecht	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:		6
	European Union Law	6
	International Law	6
	Making and Shaping of Markets through Harmonization	6
	Rechtsbescherming t/d overheid	6
	Strafrecht	6

Semester II

Semester II		ECTS:
Vak:		6
	MTO/Bachelorthesis IER	6
	Moot Court	6
	Rechtsfilosofie B	6
	The World's Legal Systems	6
	International Legal History	6

Masteropleiding Fiscaal Recht

Semester I	
Vak:	ECTS:
CS Belastingheffing Particulieren	6
Methodologie van het belastingrecht	6
Successiewet en WBR	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
CS Europees en Internationaal Belastingrecht	6
CS Vennootschapsbelasting	6
Masterscriptie Fiscaal Recht	18

Keuzevakken:	ECTS:
Comprehensive Case Studies European & International Taks Law	6
Fiscaal Strafrecht	6
Geschiedenis van het Belastingrecht	6
Tax Assurance 1	6
Transfer Pricing	6
Bedrijfsopvolging van familiebedrijven	6
Capita selecta omzetbelasting	6
Fiscale aspecten van vererving	6
Fiscale en civielrechtelijke aspecten van toekomstvoorzieningen	6
Tax Assurance 2	6
Masterkeuzevakken	6

Master keuzevakken: zie OER, artikel 7,4

En één algemeen keuzevak te kiezen uit de mastervakken van een juridische of economische faculteit (zie [OER](#), artikel 8.4 in combinatie met artikel 7.4)

Accent Indirecte Belastingen

Semester I	
Vak:	ECTS:
Masterscriptie Fiscaal recht (18 ECTS)	9
Capita selecta belastingheffing particulieren	6
Methodologie van het belastingrecht	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Masterscriptie Fiscaal Recht (18 ECTS)	9
Capita selecta Europees en Internationaal Belastingrecht	6
Capita selecta Vennootschapsbelasting	6

Keuzevakken:	ECTS:
European Value Added Tax (UM)	6
Capita selecta omzetbelasting	6
Indirect Tax Assurance	6
Indirecte belastingen en internationale handel (VU)	6

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Semester I	
Vak:	ECTS:
CS Ondernemingsrecht	6
Kapitaalmarktrecht	6
Ondernemingsrechtelijke contractanalyse	6
Stage en verslag Master Ondernemingsrecht	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Masterscriptie Ondernemingsrecht	12
Ondernemingsrechtelijke Reorganisaties	6

Keuzevakken:	ECTS:
Ondernemingsrecht en risicomanagement	6
Ondernemingsrechtelijke geschillenoplossing	6
Verzekeringsrecht	6
Masterkeuzevakken	6
Comparative Corporate Governance	6
Not-for-Profit Organisations	6

Master keuzevakken: zie [OER](#), artikel 7,4

Masteropleiding Rechtsgeleerdheid

Semester I	
Vak:	ECTS:
Verdiepend Privaatrecht	6
Verdiepend Strafrecht	6
Masterscriptie Rechtsgeleerdheid (12 ECTS)	12

Semester II	
Vak:	ECTS:
Verdiepend Staats- en Bestuursrecht	6

Het programma bestaat verder uit gebonden keuzeruimte. De studenten kiezen in beide semesters keuzevakken uit verschillende categorieën.

Één keuzevak (6 ECTS) te kiezen uit onderstaande vakken:

Vak:	ECTS:
Arbeidsovereenkomstenrecht	6
Bestuursprocesrecht	6
Collectief arbeidsrecht	6
Handhavingsrecht	6
Verdiepend burgerlijk procesrecht en geschiloplossing	6
Verdiepend contracten- en aansprakelijkheidsrecht	6
Verdiepend goederen- en Insolventierecht	6
Verdiepend personen- en familierecht	6
Strafprocessuele rechtsmiddelen	6
Strafrechtelijk sanctierecht	6

Één keuzevak (6 ECTS) te kiezen uit onderstaande vakken:

Vak:	ECTS:
Arbeidsrecht in social-economische context	6
Law and Economics	6
Methodologie van het privaatrecht	6
Psychiatry for Lawyers	6
Retorica voor juristen	6
Rechtsgeschiedenis	6
Victims in the Context of International Criminal Justice	6
Wetgeving en regulering	6

Drie keuzevakken (18 ECTS) uit een lijst die te vinden is in de [Onderwijs- en Examenregeling](#). De inhoudsbeschrijvingen van deze vakken zijn te vinden in de Elektronische studiegids.

APPENDIX 4B: OVERVIEW OF THE CURRICULUM

Bachelor's programme Global Law

Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3	
Semester I	ECTS:	Semester I	ECTS:	Semester I	ECTS:
Vak:		Vak:		Vak:	
GLB: Economics for Lawyers	6	GLB: MTO of Legal Research	6	GLB: Administrative Law	6
GLB: International Legal History	6	GLB: Obligations and Contract Law I	6	GLB: Civil Procedure and Dispute Resolution	6
GLB: Introduction to Internat. And European Law	6	GLB: Perspectives on Law	6	GLB: Legal Philosophy II	6
GLB: Legal Philosophy I	6	GLB: Strategy and Organisation for Lawyers	6	GLB: Obligations and Contract Law II	6
GLB: Linguistic and Argumentation Skills (0 ECTS)	0	GLB: The World's Legal Systems	6	GLB: Private International Law and Transnational Litigation	6
GLB: Psychology and Criminology	6				
Semester II	ECTS:	Semester II	ECTS:	Semester II	ECTS:
Vak:		Vak:		Vak:	
GLB: European Legal History	6	GLB: Constitutional Law	6	GLB: Accounting and Finance for Lawyers	6
GLB: MTO of Social Science Research	6	GLB: Corporate/Business Law	6	GLB: Final Essay	6
GLB: Politics & Public Admin. for Lawyers	6	GLB: Criminal Law	6	GLB: Public International Law	6
GLB: Technology and Society	6	GLB: Property Law	6	GLB: Tax Law	6
GLB: Transactions and Organisations	6	GLB: Tort Law	6		

Keuzevakken:	ECTS:
<u>GLB: Environmental Law</u>	6
<u>GLB: European Union Law</u>	6
<u>GLB: Intellectual Property Law</u>	6
<u>GLB: Labour Law</u>	6

Master's programme International Business Law

Semester I	
Vak:	ECTS:
A Primer on International Business Law	6
Banking and Securities Regulation	6
European Competition Law	6
International Business Law I	6
International Company Law (IBL)	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
International Business Law II	6
Legal Negotiation Workshop	6
Master's Thesis International Business Law	6

Keuzevakken:	ECTS:
Advanced EU Competition Law	6
Comparative Corporate Governance	6
International Commercial Law	6
Law, Entrepreneurship and Finance	6
Masterkeuzevakken	6
Trade and WTO Law	6

Master keuzevakken: zie [OER](#), artikel 7,4

Master's programme International Business Taxation

Track International Business Tax Law

Subtrack – Business Organizations and Strategies

Semester I	
Vak:	ECTS:
Business Taxation	6
Business Taxation and Decision-Making Processes	6
Corporate Tax Structures	6
International Business Law I	6
Value Added Tax in Cross-Border Situations	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
International and European Taxation	6
International Company Law (IBTL)	6
Master's Thesis International Business Tax Law	18

Subtrack – Globalization

Semester I	
Vak:	ECTS:
Business Taxation	6
Business Taxation and Decision-Making Processes	6
Corporate Tax Structures	6
Master's Thesis International Business Tax Law	6
Value Added Tax in Cross-Border Situations	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Advanced EU Competition Law	6
International and European Taxation	6
Master's Thesis International Business Tax Law	12
Trade and WTO Law	6

Track International Business Tax Economics

Semester I	
Vak:	ECTS:
Business Taxation	6
Business Taxation and Decision-Making Processes for IBTE	6
Corporate Tax Structures	6
Value Added Tax in Cross-Border Situations	6

Keuzevakken Semester I*:	ECTS:
Financial Statement Analysis	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
International and European Taxation	6
MSc Thesis IBTE	18

Keuzevakken Semester II*:	ECTS:
Advanced Financial Accounting	6
Seminar Taxation	6

*2 van de 3 keuzevakken moeten gekozen worden

Master's programme Law and Technology

Semester I	
Vak:	ECTS:
Regulation: Ethics, Acceptance, Legitimacy	6

Keuzevakken Semester I:	ECTS:
CS Privacy and Data Protection	6
Contracts and ICT	6
Cybercrime	6
Privacy and Data Protection	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
European Intellectual Property Law and Technology	6
Master's Thesis Law and Technology (this course starts in semester I)	18

Keuzevakken:	ECTS:
Advanced Topics in Intellectual Property Law	6
Climate Law	6
Global E-Commerce & Internet Liability	6
Health, Care, Technology & Regulation	6
International and European Regulation of Biotechnology	6

Master's programme International and European Law*Track Human Rights Law*

Semester I	
Vak:	ECTS:
Public International Law: Continuity and Transformation	6
Research Design and Methods for Postnational Lawyers	6

6 Optional Courses from:	
Vak:	ECTS:
Human Rights Law	6
Climate Law	6
History and Theory of International Law	6
Trade and WTO Law	6
International Arbitration Law	6
International Security in Historical Perspective	6
Human Rights: Current Issues	6
European Migration Law	6
International Criminal Law	6
International and European Environmental Law	6
Minorities, Indigenous Peoples & Globalisation: The Role of the Law	6
Law, Technology and the Environment	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Master's thesis IEL	12

Track European Union Law
 Subtrack: The EU in a Global Context

Semester I	
Vak:	ECTS:
Internal Market Law	6
Research Design and Methods for Postnational Lawyers	6
EU and the Courts	6
European Competition Law	6

Semester I Keuzevakken:	
Vak:	ECTS:
EU External Relations	6
European Labour Law and Social Policy	6
European Migration Law	6
International and European Environmental Law	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Crisis and EU Law	6
Master's thesis IEL	12

Semester II Keuzevakken:	
Vak:	ECTS:
Climate Law	6
Law, Technology and the Environment	6
Trade and WTO Law	6

Track European Union Law
 Subtrack: EU Economic and Competition Law

Semester I	
Vak:	ECTS:
Internal Market Law	6
Research Design and Methods for Postnational Lawyers	6
EU and the Courts	6
European Competition Law	6

Semester II	
Vak:	ECTS:
Crisis and EU Law	6
Master's thesis IEL	12

3 Electives fromn:	
Vak:	ECTS:
Law, Technology and the Environment	6
Advanced EU Competition Law	6
European Intellectual Property Law and Technology	6
EU External Relations	6
Trade and WTO Law	6

Master's programme Labour Law and Employment Relations

Law Cluster (electives at least 18 ECTS):	
Vak:	ECTS:
Comparative Labour Law	6
European Labour Law	6
Transnational Labour Law	6
International Labour Law and Globalisation (including Geneva Trip)	6/3

HRM / Social Sciences Cluster (electives at least 12 ECTS):	
Vak:	ECTS:
Social Policy and Social Risks	6
International Human Resources Management	3
Compensation and Benefits	3
Organizational Change	6
Labour Market Institutions and Employment Dynamics	6
Comparative European Industrial Relations	4 or 6

Electives (12 ECTS) from Law Cluster and/or HRM / Social Sciences Cluster.

[Master Thesis \(18 ECTS\)](#)

Optional Internship (3 ECTS): Subject to approval by the Examination Board.

Zie ook [Onderwijs- en Examenregeling](#) Masteropleidingen artikel 13.4.

BIJLAGE 5 / APPENDIX 5: BEZOEKPROGRAMMA / PROGRAMME OF THE SITE VISIT

Dinsdag 9 januari 2018		
9.30	10.00	Aankomst en welkom
10.00	12.30	Voorbereidend overleg en inzien documenten
12.30	13.00	Lunch
13.00	14.00	Gesprek met inhoudelijk verantwoordelijken alle opleidingen
14.00	14.15	Overleg
14.15	15.00	Gesprek met studenten B Rechtsgeleerdheid
15.00	15.45	Gesprek met docenten B Rechtsgeleerdheid
15.45	16.15	Pauze
16.15	17.00	Gesprek met studenten B Fiscaal recht
17.00	17.45	Gesprek met docenten B Fiscaal recht
Woensdag 10 januari 2018		
9.00	9.30	Voorbereidend overleg
9.30	10.15	Gesprek met studenten M Rechtsgeleerdheid
10.15	11.00	Gesprek met docenten M Rechtsgeleerdheid
11.00	11.15	Pauze
11.15	12.00	Gesprek met studenten M Fiscaal recht en M International Business Taxation
12.00	12.45	Gesprek met docenten M Fiscaal recht en M International Business Taxation
12.45	13.15	Lunch
13.15	14.00	Gesprek met studenten M Ondernemingsrecht
14.00	14.45	Gesprek met docenten M Ondernemingsrecht
14.45	15.00	Pauze
15.00	15.45	Gesprek met leden van de opleidingscommissies
15.45	16.45	Gesprek met leden van de examencommissie
16.45	17.15	Pauze
17.15	17.45	Gesprek met alumni M Rechtsgeleerdheid en M Ondernemingsrecht
17.45	18.15	Gesprek met alumni M Fiscaal recht en M International Business Taxation
Donderdag 11 januari 2018		
9.00	10.30	Voorbereidend overleg en inzien documenten; spreekuur (10.00-10.30)
10.30	11.15	Gesprek met studenten B Global Law
11.15	12.00	Gesprek met docenten B Global Law
12.00	12.30	Lunch
12.30	13.15	Gesprek met studenten M International Business Law en M International European Law
13.15	14.00	Gesprek met docenten M International Business Law en M International European Law
14.00	14.30	Pauze
14.30	15.15	Gesprek met studenten M Law and Technology en M Labour Law and Employment Relations
15.15	16.00	Gesprek met docenten M Law and Technology en M Labour Law and Employment Relations
16.00	16.30	Pauze
16.30	17.00	Gesprek met alumni M International Business Law en M International European Law

17.00	17.30	Gesprek met alumni M Law and Technology en M Labour Law and Employment Relations
Vrijdag 12 januari 2018		
09.00	9.30	Vorbereidend overleg
09.30	10.30	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken
10.30	12.30	Opstellen voorlopige bevindingen
12.30	13.00	Pauze en lunch
13.00	16.00	Opstellen voorlopige bevindingen
16.00	16.30	Vorbereiden mondelinge rapportage (panel intern)
16.30	17.00	Mondelinge rapportage voorlopige bevindingen

BIJLAGE 6A: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 10 eindwerken bestudeerd van afgestudeerden van de bacheloropleiding Fiscaal Recht en 15 van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Ook heeft het steeds 10 scripties bestudeerd van de masteropleidingen Fiscaal Recht en Ondernemingsrecht, en 15 van de masteropleiding Rechtsgeleerdheid. De studentnummers van de eindwerken zijn bekend bij QANU en kunnen op verzoek worden opgevraagd.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Studiemateriaal, waaronder toetsopgaven en een representatieve selectie handboeken, van de volgende cursussen in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. Perspectieven op recht
2. MTO/bachelorthesis
3. Oefenrechtbank
4. Organisatieleer en -strategie (track Ondernemingsrecht)
5. Rechtsfilosofie B
6. Compliance in International and European Law (track International & Europees Recht)
7. Business Law (track Ondernemingsrecht)
8. Aansprakelijkheidsrecht
9. Strafprocesrecht

- Studiemateriaal, waaronder toetsopgaven en een representatieve selectie handboeken, van de volgende cursussen in de bacheloropleiding Fiscaal Recht:

1. Belastingrecht
2. Oefenrechtbank Fiscaal
3. Grondslagen Europees en internationaal belastingrecht

- Studiemateriaal, waaronder toetsopgaven en een representatieve selectie handboeken, van de volgende cursussen in de masteropleiding Rechtsgeleerdheid:

1. Verdiepend Strafrecht
2. Verdiepend Goederen en Insolventierecht
3. Arbeidsrecht in sociaal-economische context

- Studiemateriaal, waaronder toetsopgaven en een representatieve selectie handboeken, van de volgende cursussen in de masteropleiding Fiscaal Recht:

1. Capita Selecta Belastingheffing Particulieren
2. Capita Selecta Omzetbelasting (accent indirect)
3. Comprehensive Case Studies European and
4. International Tax Law

- Studiemateriaal, waaronder toetsopgaven en een representatieve selectie handboeken, van de volgende cursussen in de masteropleiding Ondernemingsrecht:

1. Capita Selecta Ondernemingsrecht
2. Ondernemingsrechtelijke contractanalyse
3. Verzekeringsrecht (gebonden keuze)

- Jaarverslagen examencommissie en opleidingscommissie

- Toetsbeleid 6 juni 2017

- Implementatie universitair toetsbeleid bij TLS

- Toetsplannen alle opleidingen

- Resultaten NAE per opleiding

- Gesprekspunten masterpanelgesprekken

- Verslagleggingsformat masterpanelgesprek

- Notitie zorg voor kwaliteit masteropleidingen/bacheloropleidingen
- Online vragenlijst masteropleiding RGL april 2015
- Standaardvragen cursusevaluaties
- Overzicht alumniactiviteiten masteropleidingen
- Notitie voortgang redesign master Rechtsgeleerdheid en advies Programme Committee
- Rapport redesign master Rechtsgeleerdheid aanbiedingsmemo
- Cursusdossier Capita Selecta Ondernemingsrecht
- Voorbeelden logboeken bachelorscripties
- IBT Work after Graduation 2013-2017
- Gegevens studieresultaten HBO

APPENDIX 6B: THESES AND DOCUMENTS STUDIED BY THE PANEL

Prior to the site visit, the panel studied a selection of 10 theses of the bachelor's programme Global Law. It also studied 10 theses each of the master's programmes International Business Law, International Business Taxation, Law and Technology, and International and European Law, as well as 15 theses of the master's programme Labour Law and Employment Relations. The student numbers of these theses are available upon request.

During the site visit, the panel studied, among other things, the following documents (partly as hard copies, partly via the institute's electronic learning environment):

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the bachelor's programme Global Law:

1. Introduction to International and European Law
2. Final Essay
3. Methods and Techniques of Legal Research
4. International Legal History
5. Property Law
6. Administrative Law
7. Public International Law
8. Private International Law and Transnational Litigation

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the master's programme International Business Law:

1. International Business Law I
2. International Business Law II
3. Comparative Corporate Governance

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the master's programme International Business Taxation:

1. Value Added Tax in Cross-Border Situations
2. International and European Taxation

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the master's programme Law and Technology:

1. Regulations: Ethics, Acceptance and Legitimacy
2. Capita Selecta Privacy & Data Protection
3. Advanced Topics in Intellectual Property

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the master's programme International and European Law:

1. Public International Law (International and Human Rights track)
2. EU and the Courts (EU track)
3. Climate Law (both tracks)

- Course materials, sample exams and answer models of the following courses in the master's programme Labour Law and Employment Relations:

1. Comparative Labour Law
2. International HRM
3. Transnational Labour Law

- Annual reports examination and programme committee

- Assessment policy 6 June 2017

- TLS Implementation of University Assessment Policy
- Assessment plans of all programmes
- Results NAE (student evaluation) per programme
- Master panel conversation topics
- Format minutes master panel conversation
- Report on quality assurance bachelor's and master's programmes
- Online questionnaire master's programme RGL, April 2015
- Standard questions course evaluations
- Overview alumni activities master's programmes
- Report progress redesign master's programme Rechtsgeleerdheid and advice Programme Committee
- Report redesign master's programme Rechtsgeleerdheid
- Course dossier Capita Selecta Ondernemingsrecht
- Examples logs bachelor's theses
- IBT Work after Graduation 2013-2017
- Study results HBO intake

